

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ, НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ І ПРАВА**

**III Міжнародна
науково-практична конференція**

***Правове регулювання суспільних відносин
в умовах демократизації
Української держави***

(ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ)

Київ – 2013

Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації Української держави» (2013 р. м. Київ) / Укладачі: Б. В. Новіков, Т. О. Чепульченко, І. П. Голосніченко, В. Ю. Пряміцин/ - К.: ІВЦ «Видавництво «Політехніка», 2013. – 260 с.

Матеріали доповідей учасників конференції подано за редакцією авторів.

Укладачі:

Б. В. Новіков

І. П. Голосніченко

Т. О. Чепульченко

В. Ю. Пряміцин

© Авторські права авторів статей захищено, 2013

Зміст

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ.....	13
<i>Голосніченко Іван Пантелійович</i>	
ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС ЯК ОСНОВА РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН	13
<i>Лук'янчиков Євген Дмитрович</i>	
ФОРМИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ЗА НОВИМ КПК УКРАЇНИ	16
<i>Ева Ясюк</i>	
ДОГОВОР О СТАБИЛЬНОСТІ, КООРДИНАЦІЇ І УПРАВЛЕННІ В ЕКОНОМІЧЕСКОМ І ВАЛЮТНОМ СОЮЗЕ КАК ОСНОВА ДЛІЯ УКРЕПЛЕННЯ СТАБИЛЬНОСТІ ЗОНИ ЕВРО	18
<i>Цирфа Галина Олександрівна</i>	
ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІННОВАЦІЙ НА ОСНОВІ ВІНАХОДІВ	21
<i>Онїщенко Наталія Миколаївна</i>	
ПРАВОВА СИСТЕМА ЯК ОБ'ЄКТ ВИКЛАДАННЯ ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН	23
<i>Дубняк Марія Вікторівна</i>	
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «НОУ-ХАУ»: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	24
<i>Осадчий Володимир Іванович</i>	
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА НЕВИКОНАННЯ СЛІДЧИМ ВКАЗІВОК ПРОКУРОРА (ст.381 ¹ КК УКРАЇНИ) ТА ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМИ	26
<i>Пряміцин Вячеслав Юрійович</i>	
ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	30
<i>Циганов Олег Григорович</i>	
ПРИЧИНИ ТА УМОВИ ВЧИНЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРАЦІВНИКАМИ МЛПЦІЇ У СФЕРІ НАДАННЯ ПЛАТНИХ ПОСЛУГ	31
<i>Чепульченко Тетяна Олексіївна</i>	
НАЦІОНАЛЬНА ПРАВОВА СИСТЕМА:ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	33
<i>Петряєв Сергій Юрійович</i>	
ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ У ПРАКТИЦІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ.....	36
<i>Бейкун Андрій Леонардович</i>	
ЧИННА ПРАВОВА ПРОБЛЕМАТИКА СКАСУВАННЯ МОРАТОРІЮ НА ПРОДАЖ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	38
<i>Шандурський Богдан Валерійович</i>	
ПРОБЛЕМИ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ВІНАХОДІВ ТА ПРОМИСЛОВИХ ЗРАЗКІВ В УКРАЇНІ.....	44

СЕКЦІЯ №1. НАЦІОНАЛЬНА ПРАВОВА СИСТЕМА В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВОВОГО ПРОСТОРУ	46
<i>Андрущенко Ігор Григорович</i>	
ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ КОМПАНІЙ ЯК СПОСІБ КОНЦЕНТРАЦІЇ КАПІТАЛУ	46
<i>Андрущенко Лілія Вікторівна</i>	
АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ	47
<i>Белотел Марія Олександрівна</i>	
ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРІ	49
<i>Васецький Вячеслав Юрійович</i>	
ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА	50
<i>Головченко Микола Феліксович</i>	
РЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ У ПРАВОВИХ ФОРМАХ	52
<i>Данилівська Оксана Леонідівна</i>	
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ	54
<i>Звягіна Ірина Никифорівна</i>	
ЗНАЧЕННЯ РЕЦЕПЦІЇ РИМСЬКОГО ПРАВА ДЛЯ НАРОДІВ ЄВРОПИ	55
<i>Іванченко Владислав Юрійович</i>	
ІДЕЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	57
<i>Кошицький Артур Леонідович</i>	
РОЗВИТОК ІНСТИТУЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	59
<i>Лебедєва Олена В'ячеславівна</i>	
ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ТИПОЛОГІЇ ДЕРЖАВИ	60
<i>Левандовська Ірина Вікторівна</i>	
ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ І ПРОЦЕС ЇЇ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО ВИЗНАЧЕННЯ ТА РЕФОРМУВАННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	62
<i>Львова Олена Леонідівна</i>	
ТЕОРІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В МУСУЛЬМАНСЬКІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ: ЗАГАЛЬНІ РИСИ	63
<i>Ляцук Юлія Миколаївна</i>	
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПОДАЛЬШИЙ РОЗВИТОК АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	66
<i>Макаренко Лариса Олександрівна</i>	
ПИТАННЯ ДІАЛОГУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ТА ПРАВОВИХ СИСТЕМ СУЧАСНОСТІ	67
<i>Павличенко Ольга Володимирівна</i>	
ПРАВОВА ФІКЦІЯ: ЩОДО ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ З СУМІЖНИМИ ПРАВОВИМИ КАТЕГОРІЯМИ (ПРЕЗУМПЦІЯ, ДЕФІНІЦІЯ, ПРЕЮДИЦІЯ) НА ПІДСТАВІ АНАЛІЗУ ОСТАННІХ НАДБАНЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ	69
<i>Полицук Ярослав Дмитрович</i>	
ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СБУ В ЗВ'ЯЗКУ З ПРИЙНЯТТЯМ НОВОГО КПК УКРАЇНИ	71

<i>Пряміцин Кирило Юрійович</i>	
ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ ЗАКОНІВ В УКРАЇНІ.....	72
<i>Савойська Світлана Василівна</i>	
НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ЦЕНТРАЛЬНИХ ТА МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ УКРАЇНИ У СФЕРІ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ	74
<i>Северинчик Олексій Павлович</i>	
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	75
<i>Сунегін Сергій Олександрович</i>	
ЦЕНТРАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ: ДУАЛЬНИЙ ВИМІР	77
<i>Тараненко Микола Григорович</i>	
СОЦІАЛЬНА БАЗА КОЗАЦТВА, ЯК НОВОГО СТАНУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА XV-XVI СТ. СТ..	78
<i>Тарасевич Тетяна Юрійвна</i>	
НЕЗАКОННЕ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДІВ НАД ЛЮДИНОЮ	80
<i>Хоршева Юлія Олегівна</i>	
<i>Рудницька Діана Володимирівна</i>	
ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ БЕЗПРИТУЛЬНИХ В УКРАЇНІ.....	82
<i>Шевченко Юлія Олександрівна</i>	
ЛЕГАЛЬНИЙ ЛОБІЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.	83
<i>Шпортюк Марія Іванівна</i>	
ПРОГАЛИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ТА СПОСОБИ ЇХ УСУНЕННЯ	84
СЕКЦІЯ №2. ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ: ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР.	87
<i>Бежсевич Алла Михайлівна</i>	
ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ КІБЕРСКВОТТИНГУ	87
<i>Безкоровайний Борис Романович</i>	
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТРАХОВИКА ПРИ СТРАХУВАННІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ	89
<i>Бурковцов Артем Юрійович</i>	
ДОГОВІР ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ.....	90
<i>Гадайчук Зінаїда</i>	
ОДНОСТАТЕВІ ШЛЮБИ: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ	92
<i>Гончаренко Олена Миколаївна</i>	
ПРАВА ДИТИНИ ТА КОЛІЗІЙНІ НОРМИ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ УКРАЇНИ.....	94
<i>Гоцалюк Михайло Олександрович</i>	
ДЕЯКІ АСПЕКТИ НАБУТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА СКАРБ.....	95
<i>Кедик Тетяна Володимирівна</i>	
СКВОТІНГ – ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЖИТЛА	97
<i>Климчук Ангеліна Валеріївна</i>	
ІМІДЖЕВІ ПРАВА СПОРТСМЕНІВ	98

<i>Крапівіна Дар'я Миколаївна</i>	
НОВІ ВИДИ ПОСЛУГ: ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЧИ КРОК ДО ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ПРОСТИТУЦІЇ? .	100
<i>Лебедєва Ангеліна Євгенівна</i>	
ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ. ДОЦІЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО ПРАВА	101
<i>Лучко Олена</i>	
ПРОБЛЕМИ ДОГОВОРУ ДОВІЧНОГО УТРИМАННЯ	102
<i>Митрохін Юрій Олександрович</i>	
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УКЛАДАННЯ ДОГОВОРІВ ПОРУКИ.....	103
<i>Морєва Катерина Ігорівна</i>	
БІОМЕТРИЧНІ ПАСПОРТИ: ЗА І ПРОТИ	105
<i>Мурза Анастасія Сергіївна</i>	
ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СУДОМ.....	106
<i>Олексюк Юлія</i>	
ЦЕНзуРА В УКРАЇНІ: ЧИ ПОРУШУЄ ДЕРЖАВА НАДАНІ НЕЮ Ж ПРАВА?	108
<i>Пантюк Наталія</i>	
ОСОБИСТЕ НЕМАЙНОВЕ ПРАВО ОСОБИ НА СІМ'Ю	110
<i>Петінова Анастасія Юрїївна</i>	
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ МОРАЛЬНОГО ВІДШКОДУВАННЯ В СУДОВОМУ ПОРЯДКУ.....	111
<i>Рижак Валентин Олегович</i>	
ЗАКОНОДАВЧЕ «ПОКРАЩЕННЯ» ПРАВИЛ РЕЄСТРАЦІЇ ПРАВ НА НЕРУХОМІСТЬ	113
<i>Романов Євген Юрїйович</i>	
ЗАХИСТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	114
<i>Сіліна Марина Димитрівна</i>	
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДОГОВОРУ СТРАХУВАННЯ АВТОМОБІЛЯ, ПРИДБАНОГО У КРЕДИТ	116
<i>Тартаковська Олена</i>	
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ СТРАХУВАННЯ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ	117
<i>Цаль Марина Василівна</i>	
ГЕНЕРАЛЬНА ДОВІРЕНІСТЬ НА АВТОМОБІЛЬ	119
<i>Шаблій Валерія Юрїївна</i>	
ПРАВА СПОЖИВАЧІВ: СТАНДАРТИ ТА РЕАЛЬНІСТЬ.....	120
<i>Боровикова Ольга Олександрівна</i>	
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОСТУПНОСТІ СУДОВОГО ЗАХИСТУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	122
<i>Грекович Дмитро Ігорович</i>	
МЕДІАЦІЯ В УКРАЇНІ: ЗА І ПРОТИ.....	123
<i>Данів Марта Іванівна</i>	
СУДОВИЙ РОЗГЛЯД СПРАВ ПРО НАДАННЯ ПСИХІАТРИЧНОЇ ДОПОМОГИ В ПРИМУСОВОМУ ПОРЯДКУ.....	124

<i>Диковицька Юлія Михайлівна</i>	
ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ МИРОВОЇ УГОДИ ЯК ПРАВОВОГО ІНСТИТУТУ	126
<i>Жорнік Марія</i>	
ПРОЦЕСУАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ НОТАРІУСА У СПРАВАХ ПРО ВИЗНАННЯ ПРАВочИНІВ НЕДІЙСНИМИ	127
<i>Козловская Дарья Викторовна</i>	
КВАЛИФИЦІРУЮЩІЕ ПРИЗНАКИ НЕПРЕОДОЛИМОЇ СИЛЫ В ЦИВІЛІСТИЧЕСКОЇ ДОКТРИНЕ И ГРАЖДАНСКОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ БЕЛАРУСИ И УКРАИНЫ	129
<i>Мироненко Аліна Юрїївна</i>	
АДВОКАТ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	130
<i>Ольшанська Христина Володимирівна</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ПОСМЕРТНОЇ СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	131
<i>Подерня Катерина Миколаївна</i>	
ЗАХИСТ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СУДІ	132
<i>Пуга Яна Григорівна</i>	
ІНСТИТУТ ВІДВОДУ СУДДІ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	134
<i>Ратенок Вікторія Вадимівна</i>	
ЗАКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ, ЯКЩО СПРАВА НЕ ПІДЛЯГАЄ РОЗГЛЯДУ В ПОРЯДКУ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА	135
<i>Рускова Валерія Андріївна</i>	
ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СУДУ ПРИСЯЖНИХ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	137
<i>Сокіл Оксана Валеріївна</i>	
ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ІНОЗЕМНИХ СУДІВ В УКРАЇНІ	138
СЕКЦІЯ №3. ОНОВЛЕННЯ ПРЕДМЕТУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.	140
<i>Богорад Юрій Григорович</i>	
РОЗИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ	140
<i>Борець Марина Володимирівна</i>	
МІЖНАРОДНА СИСТЕМА ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, АБО ФІНАНСУВАННЮ ТЕРОРИЗМУ	141
<i>Вдовиченко Лариса Юрїївна</i>	
РЕГУЛЯТОРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПРЕДМЕТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	143
<i>Золотарьова Наталія Іванівна</i>	
ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ФОРМ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	145
<i>Іщенко Владислав Вікторович</i>	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ ДЕКЛАРУВАННЯ ДОХОДІВ ЗА НОВИМ АНТИКОРУПЦІЙНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	149

Каменська Ніна Петрівна

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ЗВЕРНЕНЬ ДО ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ: ПЕРІОДИ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ ТА НЕЗАЛЕЖНОСТІ..... 152

Кірін Роман Станіславович

ПРАВО БЕЗПЕКИ НАДР: ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ..... 153

Корчевська Ольга Анатоліївна

ПЛАТА ЗА АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ 155

Кравчук Олексій Олегович

ЩОДО ПРИНЦИПІВ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УКРАЇНІ..... 156

Крисько Зоряна Олександрівна

ОКРЕМІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ОРГАНІВ ТА ІНШИХ АНАТОМІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ 158

Москаленко Олександр Юрійович

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ УЧАСТІ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ УПОВНОВАЖЕНОГО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ..... 160

Подіснєв Денис Сергійович

РЕАЛІЗАЦІЯ НОРМ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ 161

Попова Олена Олександрівна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ ОРГАНАМИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ 163

Співак Ірина Вікторівна

СПІЛЬНИЙ МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА... 164

Сударенко Олена Володимирівна

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТУ ОПОДАТКУВАННЯ З ПОДАТКУ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО, ВІДМІННЕ ВІД ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ..... 166

Шатковський Ярослав Миколайович

ПИТАННЯ РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВ'Я ЯК НЕВІД'ЄСНИЙ ЕЛЕМЕНТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ 168

СЕКЦІЯ №4. ТЕОРЕТИЧНІ, ПРАКТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ..... 170

Антилевская Юлія Александровна

ВОПРОСЫ КОНСТАТАЦИИ СОСТОЯНИЯ АЛКОГОЛЬНОГО ОПЬЯНЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ..... 170

Беляєва Катерина Володимирівна

ВІДМІННІСТЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ В ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ, СПРЯМОВАНОГО НА ВСТАНОВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ СВІДКА-ОЧЕВИДЦЯ БАЧИТИ АБО ЧУТИ ОПИСУВАНУ НИМ ПОДІЮ, ВІД СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ, ОПОСЕРЕДКОВАНА ФАКТОРОМ ОЧІКУВАННЯ..... 171

Бойко Іван Володимирович

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВСТАНОВЛЕННЯ КРИТЕРІЇВ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ ДІЛНИЧНИХ ІНСПЕКТОРІВ МЛПЦІЇ 173

Борець Лариса Василівна

ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО І ЕКОНОМІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ПРИ ВИЯВЛЕННІ І РОЗКРИТТІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ..... 175

Васечко Ольга Анатоліївна

ЮВЕНАЛЬНА ПРОБАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ РЕЦИДИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ 177

Ваши Ельвіра Олександрівна

ПРАВО НА БЕЗОПЛАТНУ ВТОРИННУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ 179

Гаврилюк Людмила Володимирівна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В КОНТЕКСТІ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ..... 180

Герасименко Роман Ігорович

АКТУАЛЬНІСТЬ ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ..... 181

Дем'янчик Валерія Валеріївна

НАПРЯМКИ РОБОТИ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ІНСПЕКЦІЇ В РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ НЕПОВНОЛІТНІХ ПІДОБЛІКОВИХ..... 183

Драган Олексій Васильович

БОРОТЬБА З ТІНЬОВОЮ ЕКОНОМІЧНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ – ОДИН З ГОЛОВНИХ НАПРЯМІВ ДЕГІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ..... 184

Єгорова Валентина Сергіївна

ЩОДО КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ВІЛЬНИЙ ВИБІР ЗАХИСНИКА В НОВОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ 185

Закорчєвний Олександр Андрійович

СМЕРТНА КАРА. «ЗА» І «ПРОТИ»..... 187

Кабанець Олексій Олексійович

НЕОБХІДНА ОБОРОНА ЯК ЗАХИСТ ПРАВА НА ЖИТТЯ. КУЛАК СПОРТСМЕНА ХОЛОДНА ЗБРОЯ: «ТАК» ЧИ «НІ»?..... 188

Казьмірова Інна Вікторівна

УГОДА ЯК ПІДСТАВА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ З ВИПРОБУВАННЯМ 190

Ковальова Ольга Вікторівна

НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ РОЗШУКОВОЇ РОБОТИ СЛІДЧОГО..... 191

Лук'янчиков Борис Євгенович

ПРИНЦИП ПЛАНУВАННЯ В МЕТОДИЦІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРО НЕЗАКОННИЙ ОБІГ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН..... 193

Мазур Сергій Леонідович

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ПРИДБАННЯ, ЗБУТ АБО ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НЕГЛАСНОГО ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ 195

Малежик Наталія Володимирівна

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИКИ (ДОНАУКОВИЙ ПЕРІОД)..... 197

<i>Микитась Ірина Миколаївна</i>	
ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ В УКРАЇНІ	199
<i>Мороховська Наталя Станіславівна</i>	
ЕТИКА ПОКАРАННЯ	200
<i>Пацюк Катерина Іванівна</i>	
ПОНЯТТЯ «ЗЛОЧИН» ТА «ІНДИВІДУАЛЬНА ЗЛОЧИННА ПОВЕДІНКА» В КРИМІНОЛОГІЇ	202
<i>Попов Константин Леонідович</i>	
ДОВІРА: ФАКТОР ВІКТИМІЗАЦІЇ ЧИ БЕЗПЕКИ?	204
<i>Соболева Віра Анатоліївна</i>	
МЕЖА МІЖ ЗЛОЧИННИМ НАМІРОМ І ГОТУВАННЯМ ДО ЗЛОЧИНУ	206
<i>Сыс Инесса Викторовна</i>	
НЕКОТОРЫЕ ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ХИЩЕНИЕ ПУТЕМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КОМПЬЮТЕРНОЙ ТЕХНИКИ.....	208
<i>Усатий Григорій Олександрович</i>	
КОНФЛІКТНІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ.....	209
<i>Харко Дмитро Михайлович</i>	
СПІВВИКОНАВСТВО: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ.....	210
<i>Шевцова Катерина Євгеніївна</i>	
ЗАСАДИ БОРОТЬБИ З РЕЦИДИВНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ	212
СЕКЦІЯ №5. ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ ТА ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА.	214
<i>Горальська Ганна Леонідівна</i>	
ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДИХ СПЕЦІАЛІСТІВ	214
<i>Дуравкіна Наталія Ігорівна</i>	
РЕФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	215
<i>Колосов И.В.</i>	
НАУЧНО – ПРАКТИЧЕСКАЯ ДОКТРИНА ТРУДОВОЙ ЮСТИЦИИ В СТРАНАХ РОМАНО – ГЕРМАНСКОЙ ПРАВОВОЙ СЕМЬИ.....	216
<i>Кучерук Ярослав Михайлович</i>	
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ПРАЦЮ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ З ТОЧКИ ЗОРУ НОВОГО ЗАКОНУ «ПРО ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ».....	218
<i>Хвесьюк Валерія Іллівна</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРАЦІВНИКА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ ЯК СУБ'ЄКТА ТРУДОВОГО ПРАВА	219
СЕКЦІЯ №6. ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ТА ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.	221
<i>Бичко Єлизавета Олександрівна</i>	
ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ В ЗАХИСТІ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В ІНТЕРНЕТІ	221

<i>Гусь Алина Владимировна</i>	
ОБЪЕКТЫ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В СТРУКТУРЕ НЕМАТЕРИАЛЬНЫХ АКТИВОВ	222
<i>Дорош Владислав Вікторович</i>	
ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	224
<i>Жуков Денис Сергійович</i>	
ПРО НЕДОЛІКИ КОЛЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ АВТОРІВ У ДЕЯКИХ КРАЇНАХ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ	225
<i>Коваленко Катерина Василівна</i>	
ЗАСТОСУВАННЯ «ЧЕСНИХ ЗВИЧАЇВ» В УКРАЇНІ.....	227
<i>Кузнєцова Олена Марківна</i>	
СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	229
В УКРАЇНІ.....	229
<i>Писаненко Сергій Сергійович</i>	
ВСЕСВІТНЯ ОРГАНІЗАЦІЯ ІНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ (ВОІВ) І ЇЇ ПОВНОВАЖЕННЯ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	230
<i>Романовськмі Денис Дмитрович</i>	
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ.....	232
<i>Савицький Дмитро Володимирович</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	233
<i>Тихонюк Ольга Володимирівна</i>	
ДУХОВНА ТВОРЧІСТЬ І ПСЕВДО АВТОРСТВО	234
<i>Федоров Анатолій Анатолійович</i>	
СВІТЛОВИЙ ДИЗАЙН: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ.....	236
<i>Щербаков Максим Олександрович</i>	
ПІРАТСТВО ТА ПРИДБАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ В ІНТЕРНЕТІ: ЧИ МОЖЛИВЕ РЕАЛЬНО ДІЮЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ?	238
СЕКЦІЯ №7. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	240
<i>Дігтяр П. А.</i>	
ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИРШЕННЯ ПИТАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	240
<i>Захаров Александр Вячеславович</i>	
ОПТИМИЗАЦІЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ РОСІЙСЬКОГО ГОСУДАРСТВА И ПРАВА ПОД ВЛИЯНИЕМ СОВРЕМЕННЫХ ГЛОБАЛЬНЫХ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ВЫЗОВОВ ЧЕЛОВЕЧЕСТВУ	242
<i>Звягіна Катерина Сергіївна</i>	
ПРОБЛЕМИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	243
<i>Зеленюк Р.В.</i>	
ПЕРСПЕКТИВЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЛОББИСТСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ.....	245

Коломытцева Виктория Викторовна

МЕДИАЦИЯ КАК СПОСОБ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ В РОССИЙСКОМ ОБЩЕСТВЕ 246

Махиніч Ю.С.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В РЕЖИМІ ОНЛАЙН 248

Пільков Костянтин Миколайович

ДОКАЗУВАННЯ У МІЖНАРОДНОМУ КОМЕРЦІЙНОМУ АРБІТРАЖІ: ПРЕДМЕТ ТА ОБОВ'ЯЗОК ДОКАЗУВАННЯ 251

Сланская Татьяна Владимировна

ОСОБЕННОСТИ ПОНИМАНИЯ КАТЕГОРИИ «ЗАЩИТА» В РОССИЙСКОЙ ЮРИДИЧЕСКОЙ НАУКЕ 253

Сошественский В.Ю.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ «ЧЕРКЕССКОГО ВОПРОСА» ДЛЯ СОЗДАНИЯ УГРОЗ СРЫВА ПРОВЕДЕНИЯ ОЛИМПИАДЫ 2014 ГОДА 254

Удовенко Євгеній Ігорович

Оратівська Анна Миколаївна

МИТНИЙ СОЮЗ ЧИ ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ З ЄС. ПРІОРИТЕТИ УКРАЇНИ 256

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Голосніченко Іван Пантелійович

завідувач кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права НТУУ «КПІ»

доктор юридичних наук, професор,

Заслужений юрист України

ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС ЯК ОСНОВА РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Правове регулювання суспільних відносин в сучасних умовах розвитку Української держави корінним чином має змінюватися під впливом потреб нашого суспільства. Особливу роль тут відіграє перебудова нашої економіки, технологічне переозброєння промисловості, яка має розвиватися на основі новітніх технологій, впровадження у виробництво досягнень науки і техніки.

Яка роль правознавства в підтримці цього нового напрямку перебудови економіки. Саме новий напрям юридичного наукового супроводження процесів оновлення промисловості має стати у пригоді нашим господарюючим суб'єктам.

Як свідчать міжнародні оцінки, на сьогодні рівень захисту прав на інтелектуальну власність в Україні є низьким. Позиції держави у рейтингу Глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму за показником «Захист інтелектуальної власності» є одними з найнижчих; у 2009/2010 рр. – 108 місце (зі 133), у 2010/2011 рр. – 113 місце (зі 139), у 2011/2012 рр. – 117 місце (зі 142)[1].

Нині якраз потрібен новий юрист, який буде компетентним у питаннях юридичного супроводження створення новітніх виробництв, вирішення конфліктних питань з бізнес партнерами і конкурентами, патентуванні технічних винаходів тощо. Багато хто вважає, що підтримка нашого суб'єкта інтелектуальної власності то є завдання однієї галузі права – цивільного права. На наш погляд, це невірна позиція, адже й інші галузі права мають розвивати цей напрям перебудови правовідносин.

Так, підвищення рівня фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок (НДДКР) у промисловості, збільшення фінансових видатків з усіх джерел на наукові та науково-технічні роботи підприємницького сектору, потребують нових підходів до регулювання суспільних відносин нормами фінансового права. В справі підтримки вітчизняного виробника об'єктів інтелектуальної власності певна роль відводиться інформаційному та адміністративному праву.

Центральне місце серед інших галузей права у справі захисту інтелектуальної власності належить цивільному праву. Як відомо, згідно ст. 462 Цивільного кодексу України [2], а також відповідних статей актів законодавства інших держав і міжнародних правових актів, набуття права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок засвідчується патентом. За даними ретроспективних досліджень Національної фундації науки США, саме науковим персоналом підприємницького сектору створюється та патентується найбільша кількість науково-технічних рішень та найвищим є ступінь використання науково-технічних розробок. Останнім часом дослідниками підприємницького сектору подавалась найбільша кількість заявок для отримання патентів на інтелектуальні продукти: 80,5 % від загальної кількості поданих заявок; частка підприємницького сектору у загальній кількості отриманих патентів складала 77,5%. Рівень успішності комерціалізації патентів у підприємницькому секторі становив 58,1 % та перевищив рівень вузівського, державного секторів та позасекторальних дослідників (42,5 %, 13 % та 48 % відповідно), що свідчить про високий потенціал використання та найбільшу комерційну цінність створюваних інтелектуальних продуктів. Висока патентна активність та успішність комерціалізації

науково-технічних розробок підприємницького сектору пояснюється тим, що створені на підприємствах або за їх ініціативи інтелектуальні продукти відповідають попиту та вимогам промисловості, а тому є найбільш затребуваними для використання у виробничих процесах. Рівень фінансування НДДКР у підприємницькому секторі України у 2006-2010 рр. за рахунок усіх джерел є низьким; з 2006 р. до 2010 р. він зазнав скорочення з 0,56 % до 0,47 % до ВВП. Водночас, розвинуті країни та країни, що розвиваються, приділяють фінансуванню розробок у підприємницькому секторі найвищу увагу. Так, у країнах рівень фінансування НДДКР у підприємницькому секторі до ВВП у 2005-2009 рр. в середньому становив 1,2 %. Зокрема, найвищі показники демонстрували Фінляндія (2,6 %), Швеція (2,6 %), Данія (1,8 %), Австрія (1,8 %), Німеччина (1,8 %). У США, Японії та Південній Кореї рівень фінансування НДДКР у підприємницькому секторі у 2005-2008 рр. в середньому становив 1,9 %, 2,6 % та 2,4 % відповідно[1].

За даними Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України держави, що підтримують лише соціокультурну та пізнавальну функцію своєї науки, зазвичай стають донорами інтелектуального потенціалу для інших країн. Попит на фахівців із таких спеціальностей, як біотехнологія, програмування, телекомунікації, теоретична фізика, постійно зростає в першу чергу у високорозвинених країнах світу, зокрема США, Німеччині, Франції, Японії. У результаті відбувається процес "відпливу умів" до країн з більш привабливими для науково-дослідної роботи фінансовими та соціальними умовами [1].

Аналіз науково-технічного та інноваційного розвитку багатьох країн світу свідчить, що за умов наукоємності ВВП на рівні 0,9 % наука стає витратною галуззю, а економічну віддачу від інвестування в науку можна отримати лише у разі перевищення цього критичного рівня. Для країн зі значною "тіньовою" економікою цей показник зростає[1]. В той же час, згідно ст. 34 Закону України від 13 грудня 1991 р. № 1077 - XII "Про наукову і науково-технічну діяльність" в Україні держава забезпечує бюджетне фінансування наукової та науково-технічної діяльності (крім видатків на оборону) у розмірі 1,7 відсотка ВВП України. Але ж це показник для останнього десятиліття ХХ століття. На сьогодні держбюджетний внесок в науку має бути значно вищим, але він з 1991 р. ні разу не переглядався [3]. Отже виникає проблема вирахування нового показника витрат з держбюджету на науку та внесення відповідних змін до законодавчих актів.

Законодавчого забезпечення потребує не тільки створення новітніх виробництв, а як зазначалось вище, ще й вирішення спорів між учасниками правовідносин, особливо права на об'єкти інтелектуальної власності, і тут, на наш погляд, законодавцю потрібно підтримати ініціативу Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України, який висловив думку щодо забезпечення надійного та ефективного захисту прав на результати інтелектуальних продуктів, створених промисловим сектором та запропонував внести зміни до Закону України «Про судову систему і статус суддів»[4], до законів про охорону прав на об'єкти промислової власності та процесуального законодавства, передбачити створення патентних судів в Україні, визначити підвідомчість спорів таким судам та порядок їх вирішення. Спеціалізація судів дозволить більш кваліфіковано вирішувати судові спори, надійніше захищати права на об'єкти інтелектуальної власності.

Спеціалізація судової системи здійснюється на основі Конституції України, ст. 125 якої закріплює: «Система судів загальної юрисдикції в Україні будується за принципами територіальності і спеціалізації». Ще в 2002 році в Законі України «Про судову систему» було передбачено спеціалізувати судову систему за господарською та адміністративною юрисдикціями. Зараз вже виділені і функціонують суди кримінальної та цивільної юрисдикції. Відтак, в нашій державі функціонують спеціалізовані суди і серед них адміністративні суди. Потрібно зазначити,

що адміністративні суди, поряд із судами інших юрисдикцій здійснюють правосуддя на основі спеціалізованого процесуального законодавства.

Адміністративні суди також можуть розглядати справи щодо захисту прав суб'єктів права інтелектуальної власності, адже згідно ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України «Завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду адміністративних справ» [5]. Чи можуть виникнути адміністративно-процесуальні відносини між уповноваженим органом виконавчої влади, його посадовою особою і суб'єктом права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок тощо. На наш погляд, такі відносини можуть виникати у тих випадках, коли вказані органи або посадові особи не виконують своїх обов'язків щодо реалізації або захисту прав інтелектуальної власності. Але це має бути чіткіше визначено в законі в якості частини предмету адміністративної юрисдикції. Доречи, в процесуальному законодавстві нині існують проблеми розмежування предмета юрисдикцій за галузями процесуального права. Так само предметна підсудність в адміністративному судочинстві набуває першочергового значення, а її правила стають первинними по відношенню до правил територіальної підсудності адміністративних справ. Як правильно зазначає К.О.Тимошенко, аналіз практики діяльності системи адміністративних судів свідчить про те, що нерідко адміністративно-процесуальні норми, якими встановлюються правила предметної підсудності, є складними для правозастосування не лише для особи, що прагне захистити свої інтереси в суді, але й для самих суддів, які приймають до свого провадження адміністративні справи з порушенням правил предметної підсудності. Правила визначення предметної підсудності в адміністративному судочинстві складають розгалужену систему, якою передбачено як імперативне визначення предметної підсудності справ, так і альтернатива у виборі адміністративного суду; окрім загальних правил, сформульованих у ст. 17 КАС України, передбачено численні спеціальні правила визначення предметної підсудності окремих категорій адміністративних справ [6, с. 1-2].

Аналіз практики діяльності адміністративних судів свідчить про те, що судді нерідко стикаються з труднощами, пов'язаними із застосуванням понятійно-термінологічних новел, з термінами, які не розроблені в українській адміністративно-правовій науці та потребують належного доктринального тлумачення. У першу чергу мова йде про понятійний апарат в галузі інформатизації. Часто норми КАС України, які визначають предмет юрисдикції адміністративних судів, через не визначення понятійного апарату не повною мірою розкривають специфіку публічно-правового спору та не містять чітких критеріїв розмежування судових юрисдикцій.

Наявні недоліки чинного КАС України, неточність його понятійно-категоріального апарату, неврахування в ньому термінології, яка народжена в процесі інновацій, та практики його застосування безпосередньо пов'язані із відсутністю узгоджених науково обґрунтованих підходів до визначення сутності публічно-правового спору як предмету юрисдикції адміністративних судів при оскарженні до них рішень органів влади, пов'язаних з створенням, користуванням або розпорядженням інтелектуальною власністю. Відповідно, така ситуація зумовлює необхідність поглиблення теоретичних засад розуміння публічно-правового спору і вироблення пропозицій щодо подальшого удосконалення КАС України та інших актів адміністративного матеріального і адміністративного процесуального законодавства.

Підводячи підсумок висловленому можна зробити висновок, що нині правова наука має системно і концептуально підійти до вирішення проблем правового супроводження інноваційної діяльності, причому це має здійснюватись не лише на базі дослідження проблем цивільного права, спеціалісти

інших галузей права також повинні спрямувати свої зусилля на оволодіння новим напрямом правової науки та забезпечити законодавця новітніми дослідженнями у цій сфері, а юридичну практику методологією застосування тих норм права, які з'являться в процесі оновлення законодавства.

Список використаних джерел

1. Собакевич О. Щодо розвитку науково-технічного потенціалу промислового сектору України". Аналітична записка / Собакевич О., Савенко В. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/677/>
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №.№ 40-44. – Ст. 356.
3. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 13 грудня 1991 р. № 1077 - XII// Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 12. – Ст. 165.
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 р. № 2453-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – №.№ 41-42. – Ст. 529.
5. Кодекс адміністративного судочинства України // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – №.№ 35-36. – Ст. 446.
6. Тимошенко К.О. Публічно-правовий спір як предмет юрисдикції адміністративних судів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата юрид. наук : спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право” / Тимошенко К.О. – К.: НАУ ІДП ім. В.М. Корецького, 2012. – 20 с.

Лук'янчиков Євген Дмитрович

доктор юридичних наук, професор

Національний технічний університет України «КПІ»

ФОРМИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ЗА НОВИМ КПК УКРАЇНИ

Розслідування кримінальних правопорушень складний інформаційно-пізнавальний процес, порядок здійснення якого врегульовано нормами чинного Кримінального процесуального кодексу. Зважаючи на широке розмаїття кримінальних правопорушень та складності, в багатьох випадках, встановлення обставин їх підготовки, вчинення та приховування, слідчому недостатньо лише ґрунтовних знань в галузі правових наук. З'ясування низки обставин кримінальних правопорушень вимагає використання спеціальних знань в галузі науки, техніки мистецтва та ремесла.

Використанню спеціальних знань в пізнавальній діяльності з розслідування злочинів здавна приділялася увага науковців і практиків. Сьогодні можна зустріти пропозиції про доцільність розглядати спеціальні знання в широкому та вузькому розумінні, що дозволить точніше з'ясувати сутність і природу даної наукової категорії.

У широкому розумінні спеціальними знаннями в кримінальному провадженні слід розглядати будь-які професійні знання, що необхідні для вирішення питань в процесі здійснення досудового та судового провадження.

Останнім часом кримінальне провадження все більше набуває ознак змагальності, а сторони мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів і інших доказів. У зв'язку з цим сторони повинні мати рівні права на використання спеціальних знань, з метою реалізації загальної засади змагальності кримінального провадження (ст.22 КПК України). Це дозволяє підійти до розподілу спеціальних знань на групи залежно від суб'єкта їх використання: а) спеціальні знання осіб сторони обвинувачення; б) спеціальні знання осіб сторони захисту; в) спеціальні знання осіб, що залучаються сторонами процесу до вирішення завдань кримінального провадження.

Докладний аналіз суб'єктів, видів та форм використання спеціальних знань стороною обвинувачення зроблено Б.В. Романюком [1]. Про можливість використання спеціальних знань в процесі доказування адвокатом-захисником (представником сторони захисту) згадується в академічному курсі криміналістики, що підготовлений авторським колективом Академії адвокатури України [2, с.49-52]. Проте дане питання потребує поглибленого самостійного дослідження у зв'язку з набранням чинності нового КПК України.

Еволюція форм використання спеціальних знань у кримінальному провадженні пройшла тривалий шлях пошуків і перетворень. Від розгляду однієї широкої форми у вигляді судової експертизи прийшли до диференціації форм на ті, які передбачені або не передбачені у КПК, результати яких мають або не мають доказового значення, за суб'єктом їх використання [3, с.206-207].

Докладніше зупинимось на використанні спеціальних знань особами, що залучаються сторонами процесу до вирішення завдань кримінального провадження. В першу чергу це стосується особи, яка володіє певними спеціальними знаннями і може набути статусу спеціаліста, права і обов'язки якого викладені в ст.71 чинного КПК України. На відміну від КПК України 1960 р., чинний КПК передбачає залучення спеціаліста за наступними напрямками: а) для надання безпосередньої технічної допомоги під час досудового розслідування і судового розгляду (ч.2 ст. 71 КПК України); б) для надання консультацій з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок (ч.1 ст. 71; ч.1 ст.360 КПК України); в) для надання письмових роз'яснень під час дослідження доказів у суді (ч.1 ст.360 КПК України). Таким чином використання спеціальних знань у формі отримання консультацій обізнаних осіб набуло законодавчого закріплення. Разом з тим деякі питання одержання консультацій та їх процесуального оформлення, особливо під час досудового провадження, потребують подальшого врегулювання. Так, якщо спеціаліст бере участь у слідчій дії, застосування його професійних знань і науково-технічних засобів відбувається під контролем і в межах визначених слідчим. Процес і результати такої діяльності знаходять відображення у протоколі відповідної процесуальної дії. Отримані у такий спосіб відомості є доказами у кримінальному провадженні.

Роз'яснення спеціаліста, надані на підставі його спеціальних знань у суді подаються ним у письмовій формі і є доказами у кримінальному провадженні (ст.99 КПК України).

Консультації спеціалістів тривалий час відносили до не процесуальних форм використання спеціальних знань. Результати їх застосування не завжди можна було побачити в матеріалах кримінального провадження.

Дана форма використання спеціальних знань набула широкого застосування на практиці, що привернуло увагу науковців. В результаті тривалої дискусії перевагу набула думка про доцільність подібних консультацій в оперативно-розшуковій і кримінально-процесуальній діяльності з виявлення і розкриття кримінальних правопорушень. Разом з тим, дискусійними залишаються питання щодо змісту, форми фіксації та доказового значення консультацій. Консультації у кримінальному провадженні можна розглядати як засновані на спеціальних знаннях умовиводи і роз'яснення спеціаліста, які повідомляються в усній чи письмовій формі з питань, що потребують спеціальних знань.

Передбачивши можливість отримання консультацій на досудовому розслідуванні і в судовому розгляді, законодавець надав їм значення процесуальних засобів використання спеціальних знань. Для консультацій, які надаються під час судового розгляду передбачена усна форма. Це повною мірою відповідає характеру такої діяльності. Запитання сторін і відповіді на них спеціаліста як консультанта знаходять відображення у протоколі і до них можна звернутися у будь-який момент, коли у цьому виникає необхідність. Щодо форми отримання консультацій під час досудового розслідування у КПК не згадується. На цій підставі Р.Л. Степанюк робить висновок, що такі

консультації залишаються непроцесуальною формою використання спеціальних знань [3, с.211]. Дане твердження викликає певні сумніви. По-перше, дана форма використання спеціальних знань визначена в КПК, а тому не може не визнаватися процесуальною. Для прикладу, в КПК України 1960 р. згадувалось про відібрання пояснень, але вимог і форми до них не визначалось. Процесуальне значення таких пояснень не заперечувалось. По-друге, консультації під час досудового розслідування можуть надаватися в усній і письмовій формах. Будь-яка із сторін (частіше сторона захисту) може звернутися до спеціаліста певної галузі знань для роз'яснення питань, що викликають певні сумніви. За результатами такої консультації запитуюча сторона отримує письмову відповідь (документ), яку може представити слідчому. По-третє, в ряді випадків консультативна діяльність і її результати заходять відображення в документах, що складаються під час проведення відповідних процесуальних дій. По-четверте, на особу, яку запрошено як спеціаліста поширюються права і обов'язки, що передбачені ст.71 КПК України. Таким чином, надання спеціалістом консультацій під час досудового розслідування слід визнати процесуальною формою використання спеціальних знань у кримінальному провадженні.

Список використаних джерел

1. Романюк Б.В. Участь спеціаліста на стадії досудового слідства: [навч. посіб.] / Б.В. Романюк. – К. : Видавничий будинок «Аванпост-Прим», 2010.
2. Криміналістика. Академічний курс : підручник / Т.В. Варфоломеева, В.Г. Гончаренко, В.І. Бояров [та ін.]. – К.: Юрінком Інтер, 2011.
3. Степанюк Р.Л. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України : монографія / Р.Л. Степанюк; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. / А.Ф. Волобуєва. – Х. : НікаНова, 2012.

Ева Ясюк

кандидат юридических наук
декан юридического факультета Вишшей
торговой школы в Радоме (Польша)

ДОГОВОР О СТАБИЛЬНОСТИ, КООРДИНАЦИИ И УПРАВЛЕНИИ В ЭКОНОМИЧЕСКОМ И ВАЛЮТНОМ СОЮЗЕ КАК ОСНОВА ДЛЯ УКРЕПЛЕНИЯ СТАБИЛЬНОСТИ ЗОНЫ ЕВРО

9 декабря 2011 года руководители и главы правительств государств зоны евро заключили соглашение в отношении усиления структуры экономического и валютного союза (финансовый договор). Оно было основано на Договорах являющихся основой Европейского Союза. Этот Договор был подписан только отдельными государствами – членами, т.е. не всеми государствами Европейского Союза, однако, согласно ст. 14 он подлежит ратификации Договаривающимися Сторонами, в соответствии с их конституционными требованиями. Ратификационные грамоты сдаются на хранение депозитарию – в Генеральном Секретариате Совета Европейского Союза. К финансовому договору согласно ст. 15 "могут присоединиться другие государства Европейского Союза помимо Договаривающихся Сторон. В этом случае полномочиями члена финансового договора государство наделяется с момента внесения документов присоединения на хранение Депозитарию".

В результате протеста Великобритании этот договор не входит в состав первичного права Европейского Союза, не является так же договором о реформе. Он является дополняющим по отношению к учредительным договорам. Ст. 2 финансового договора налагает на государство-член договора обязанность его применения в рамках выполнения Договоров, являющихся основой Европейского Союза. Статья 4 пункт 3 Договора о Европейском Союзе, а также другие статьи договоров, которые являются основой правового регулирования ЕС, предусматривают

принятиеподзаконных актов, касающихся процедуры соответствующих решений. Одновременно он не нарушает полномочий Союза при принятии решений в рамках экономического союза. Экономический договор применяется согласно ст. 2 пункт 2 только в той степени, в какой это совместимо с Договорами являющимися основой Европейского Союза и правом Европейского Союза. Из-за необычного характера этого договора появляется возможность вступления его в силу лишь после подписания и ратификации его 12 государствами Европейского Союза, которые приняли в качестве платежной единицы евро. Однако это не исключает возможности участия государств, не принадлежащих к зоне евро, за исключением тех последних применений разделов 3 и 4 в случае отсутствия их согласия (ст. 1 п. 2). Согласно ст. 1 ФД целью договора является укрепление экономической основы экономического и валютного союза благодаря принятию ряда правил с целью укрепления бюджетной дисциплины посредством бюджетного пакта, укрепления координации их экономической политики и совершенствования управления зоной евро, тем самым поддерживая достижение целей Европейского Союза в области устойчивого экономического роста, занятости, конкурентоспособности и социальной сплочённости.

Финансовый договор в ст. 3 пункт 1 обязывает государства стороны договора к уравниванию баланса сектора государственных институтов и институтов самоуправления или даже к доведению до превышения последнего, одновременно сохраняя применение принципов, содержащихся в этой статье, в дополнении обязательств возникающих из права Европейского Союза и без ущерба для этих обязательств. На государства стороны договора накладывается обязанность быстрого достижения своей среднесрочной цели. При этом сведения о временных рамках такого сближения будут представлены Европейской Комиссии при рассмотрении рисков для экономической стабильности данного государства.

Согласно ст.3 пункт 2 представленные принципы, содержащиеся в подпункте 1 этой статьи, обязывают договаривающиеся стороны в национальном законодательстве не позже чем в течение года от вступления в силу финансового договора (ФД) силой обязывающих и постоянных национальных законов, по мере возможности конституционного статуса, либо иным образом гарантировать полное уважение и соблюдение этих принципов на протяжении всего курса национальных бюджетных процедур." Статья также представляет принципы введения в жизнь корректирующего механизма в особенности касающегося:

- 1) характера действий государства-участника договора;
- 2) периода и графика корректирующих действий, которые должны быть предприняты в случае чрезвычайных обстоятельств;
- 3) роли и независимости институтов, которые на национальном уровне ответственны за мониторинг соблюдения принципов на национальном уровне, представляемых Комиссии.

Введение принципа сбалансированного бюджета в национальное законодательство и изменение порога допустимого общественного дефицита для государств зоны евро, а также введение обязанности по созданию национального корректирующего механизма – это своеобразная новинка.

Очередными обязательствами, введёнными ст. 4 ФД, являются не превышение долга институтов управления и самоуправления по отношению к валовому внутреннему продукту более чем на 60%. В тоже время, в случае превышения темпа его снижения в среднем на 1/20 ежегодно, он должен быть принят в качестве эталона, как того требует ст. 2 распоряжения Совета (WE) номер 1467/977 от 7 июля 1997 г. по делу ускорения и выяснения процедуры чрезмерного дефицита, изменённого распоряжением Совета (ЕС) номер 1177/2011 от 8 ноября 2011 г. В свою очередь допуск чрезмерного дефицита в результате нарушения критериев долга утверждается согласно с процедурой, определённой в статье 126 Договора о функционировании Европейского Союза.

Содержание ст. 5 ФД в свою очередь касается процедуры чрезмерного дефицита. Он обязывает государства стороны вводить программу бюджетного и экономического партнёрства содержащую

подробное описание структурных реформ, которые необходимо принять и ввести с целью обеспечения успешной и устойчивой корректировки чрезмерного дефицита. Эти программы определены правом Европейского Союза в области их содержания и формы. В тоже время Совет Европейского Союза будет заниматься их утверждением и мониторингом согласно обязательным процедурам надзора в рамках пакта стабильности и роста. Экономический договор в ст. 6, с целью лучшей координации планов в области проблемы задолженности, вводит обязанность по стороне Договаривающейся стороны представления Совету Европейского Союза и Европейской Комиссии информации *ex ante* на тему своих планов по государственному долгу. Это очередная новинка.

Очень важно чтобы в период реализации т.н. "шестепакета", согласно ст. 7, государства, относящиеся к зоне евро полностью соблюдая процедуральные требования определённые в Договорах являющихся основой Европейского Союза, поддерживали бы "выводы и рекомендации, представленные Европейской Комиссией, в случае когда Европейская Комиссия признает, что данное государство-член Европейского Союза, валютой которого является евро, нарушает критерий размера дефицита в рамках процедуры чрезмерного дефицита." Эта норма не имеет применения в случае когда «Договаривающиеся стороны, валютой которых является евро, утверждают что их квалифицированная величина, высчитанная аналогично соответствующим постановлениям Договоров являющихся основой Европейского Союза, не принимая во внимание позиции заинтересованной Договаривающейся стороны, является противоречащей предложенному либо рекомендованному решению. Представленное решение не противоречит ст. 126 ФДЕС».

В то время как ст. 8 ФД определяет полномочия Трибунала Справедливости Европейского Союза, касающиеся выполнения обязанностей, каждое государство, как сторона договора, имеет обязанность предоставления доклада касающегося законов принятых каждым из них с целью выполнения требований статьи 3 пункт 2. В случае, когда после предоставления требуемого отчёта Европейская Комиссия подтвердит нарушение той же статьи, "одна из Договаривающихся Сторон или несколько из них обращаются в Трибунал Справедливости Европейского Союза(ТСЕС). Если Договаривающаяся Сторона посчитает, независимо от отчёта Комиссии, что другая Договаривающаяся Сторона нарушила статью 3 пункт 2, она тоже может обратиться в Трибунал Справедливости". Постановление Трибунала Справедливости является обязательным для сторон процесса. Стороны обязаны предпринять необходимые меры обеспечивающие исполнение постановления в сроки определённые Трибуналом Справедливости. Каждое государство может внести дело в ТСЕС о наложении санкций на другое государство за невыполнение постановления ТСЕС – может требовать наказания штрафом согласно критериям определённым Европейской Комиссией на основе статьи 260 Договора о функционировании Европейского Союза. Экономический договор за невыполнение постановления допускает наложение ТСЕС соответствующих обстоятельствам одноразового или многократного денежного штрафа, размер которого не может превысить 0,1% национального валового продукта данной Договаривающейся Стороны. В этом случае применение имеет ст. 273 Договора о функционировании Европейского Союза. ФД не предусматривает полномочий на внесение жалобы Комиссией. Ст. 8 ФД ясно показывает на меры контроля за выполнением обязательств возложенных на государства стороны конвенции. Целью подписания ФД было улучшение функционирования экономического и валютного Союза благодаря координации экономической политики определённой Договором о функционировании Европейского Союза. Силой ст. 9 "Договаривающиеся Стороны обязуются предпринимать совместные усилия для пользы экономической политики, способствующей правильному функционированию экономического и валютного союза и экономическому росту посредством увеличенной конвергенции и конкурентоспособности, предпринимая необходимые действия и меры во всех областях, которые имеют решающее значение для нормального функционирования зоны евро, а так же стремясь к реализации следующих целей:

- 1) підвищення конкурентоспособности;
- 2) содействию занятости;
- 3) дальнейшей стабилизации государственных финансов;
- 4) укреплению экономической стабильности.

Государства стороны конвенции согласно ст. 11 ФД "обеспечивают, чтобы все основные реформы экономической политики, которые планируют реализовать, в их числе были обсуждены *ex ante* и в подходящих случаях ими проконтролированы. В этой координации участвуют – согласно праву Европейского Союза – институты Европейского Союза."

Необходимо подчеркнуть, что обсуждаемый финансовый договор является актом, который в небольшой степени дополняет уже существующие в этой области статьи права Европейского Союза. Для его выполнения необходимы соответствующие статьи национального права. Он заставляет государства стороны поддерживать бюджетное равновесие посредством усиленного контроля Совета Европейского Союза и Европейской Комиссии над состоянием государственных финансов стран и лучшей координацией экономической политики. В то же время, несомненно, указанный договор сыграет очень важную роль в дальнейшем построении зоны евро.

Цирфа Галина Олександрівна

доцент кафедри адміністративного, фінансового та господарського права
факультету соціології і права НТУУ „КПІ”

ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІННОВАЦІЙ НА ОСНОВІ ВИНАХОДІВ

Проблема що розглядається є дуже нагальною і потребує вирішення у найближчий час.

Сьогодні нашою державою активно усуваються недоліки, які спостерігалися починаючи з проголошення незалежності України. Колись досить популярні винахідництво і раціоналізаторство втратили свій характер масового руху, що ускладнило перспективні можливості економіки розвиватися по інноваційному шляху. За цей час накопичений інтелектуальний ресурс був у багатьох випадках не затребуваним, що призвело до розпаду багатьох наукових і виробничих колективів та технологічної деградації виробництва і масового відтоку талановитих фахівців за кордон. Не є секретом і те, що на сьогодні майже половина наукових кадрів України витрачає свій творчий потенціал здебільшого в інтересах зарубіжних замовників. І зовсім неприпустимо є те, що чимало досягнень українських вчених стали інтелектуальною власністю інших держав. Отже, в Україні не врегульовано процес поєднання інтересів творців інтелектуальної власності, бізнесу та держави.

Аналізуючи проблеми винахідництва, не можна залишити поза увагою такий славетний навчальний заклад, як Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (НТУУ «КПІ»). Неодноразово ректор НТУУ «КПІ» наголошував на неприпустимість зволікання вправданення інтелектуального ресурсу КПІ для розвитку самого КПІ. І вирішувати цю проблему потрібно перш за все ревізією тих розробок, що «покриті шаром пилу на полицях, як в університетах так і наукових установах». Розробок, що належать розумним талановитим винахідникам, чимало, але потрібні гроші, щоб інвестувати проекти, дослідження та винаходи, які розробляють українські науковці, а деякі з них навіть намагаються подавати заявки на свої винаходи, що доволі складно інколи здійснити.

Не зважаючи на суттєвий занепад та плачевний стан вітчизняної науки через недофінансування та не дивлячись на ігнорування з боку держави відносно інтересів винахідників, значний потенціал творців інноваційної вартості все ще залишається в наукових та навчальних закладах. І саме з таких закладів надходить більше половини заявок на винаходи, корисні моделі і промислові зразки, але без практичного їх використання не можна забезпечити певний економічний ефект для нашої

держави. А тому держава повинна всебічно стимулювати рух винахідників, створювати ефективну систему їхньої винагороди і впроваджувати кращі винаходи, що сприятиме науково-технічному прогресу і формуванню національної економіки.

Зі свого боку, кожний винахідник розуміє, що отримання патенту на винахід, це потужний спосіб захисту його прав, що надає йому унікальну перевагу перед конкурентами. Маючи патент, винахідник набуває монопольне право використовувати продукт і забороняти третім особам його використання. Національне та міжнародне законодавство дозволяє отримати патент на винахід як в Україні, так і в будь-якій іншій країні світу незалежно від місця проживання.

Говорячи про проблеми створення нових технологій та інновацій на основі винаходів, слід визначити критерії потенціалу інтелектуальної власності. Дані критерії визначаються співвідношеннями: результатів наукової і винахідницької діяльності та кількістю патентів і їх вартістю; результатами використання патентів та часткою в обсязі продажу нової продукції або часткою наукоємної продукції. Критерієм цього потенціалу є також валовий прибуток від реалізації нової продукції. А в загальному обсязі ВВП важливим інтегральним показником є обсяг доданої вартості.

В економіці України склалися несприятливі умови не лише для самої винахідницької діяльності, але і для використання винаходів. У цілому патентна активність національних заявників у поданні заявок на видачу патентів на винаходи та у видачі патентів на винаходи (на 1 млн. населення) в Україні в останні 3–4 роки приблизно у 2 рази нижча, ніж в Російській Федерації. Відставання в теперішній час України за показником патентної активності від розвинутих країн ще значніше.

Проте, останнім часом можна спостерігати стійке зростання кількості заявок на винаходи і це вже можна визнати як поступовий розвиток винахідництва і сфери інновацій в Україні.

Якщо говорити про саме патентування в Україні, то тут простежується позитивна динаміка, вже виданий 100 000 патент. І ця позитивна тенденція пояснюється змінами у національному законодавстві, яке адаптується до відповідних норм міжнародних актів. Зокрема важливим чинником є скорочення термінів розгляду заявок на винаходи.

У захисті патентних прав важливу роль відіграють, по-перше, міжнародні акти, по-друге, співробітництво з міжнародними організаціями. Приоритетним напрямом вважається співробітництво України з Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ), яке постійно розвивається. Представники України входять до всіх керівних органів ВОІВ, а також беруть активну участь у діяльності її комітетів.

Як відомо, основним міжнародним стандартом у сфері регулювання відносин, щодо об'єктів промислової власності, є Паризька конвенція по охороні промислової власності. Важливим кроком у досягненнях на міжнародному рівні можна вважати скорочення термінів розгляду заявок, які подаються винахідниками різних країн. Адже раніше заявка на винахід розглядалася в середньому 33 місяці (більше ніж два роки), у 2007 році цей показник зменшився до 17 місяців. На теперішній час розгляд заявки на винахід знижений.

Подача міжнародної заявки на винахід здійснюється відповідно до вимог Договору про патентну кооперацію (Patent Cooperation Treaty) (РСТ). Після Паризької конвенції, цей договір вважається чи не найбільшим досягненням у сфері патентної охорони винаходів. Це – спеціальна міжнародна угода в рамках Паризької конвенції, яка регулює права і обов'язки як держав-учасниць, так і заявників, які подають міжнародні заявки.

За національним законодавством, статтею 37 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» визначено, що будь-яка особа має право запатентувати свій винахід в іноземних державах. Але перш ніж подати заявку на винахід до патентного відомства іноземної держави необхідно подати її в Україні. У разі порушення цих вимог Закону патент визнається недійсним в

Україні. Зміни в законодавстві змінили ситуацію з подачою заявок. За 11 місяців 2012 року до системи РСТ було подано 1 751 заявка, з яких 1 364 вже погоджені.

Згідно з чинним законодавством національна патентна система в Україні має назву «державна система правової охорони інтелектуальної власності». На базі цієї системи Українській державі слід створити дієву систему правозастосування у сфері створення та використання об'єктів інтелектуальної власності та ефективну систему захисту об'єктів інтелектуальної власності.

На сьогодні ще не врегульовані питання комерціалізації та введення в господарський обіг результатів інтелектуальної діяльності з урахуванням оптимального поєднання інтересів їх творців, бізнесу та держави. То ж, позитивними тенденціями в Україні можуть стати формування в державі цілісної системи для ефективного перетворення нових знань у нові технології, продукти та послуги, які будуть поставлятися на національний та зовнішній ринки.

Підводячи підсумки вищевикладеного слід наголосити на тому, що Україна повинна підвищувати можливості використання інтелектуального потенціалу своєї країни, напрацьованих людських ресурсів, зокрема українських винахідників і раціоналізаторів, які відомі не тільки в Україні, але і в цілому світі. Ними можуть бути і просто скромні люди, які думають нестандартно і своєю наполегливою новаторською працею вдосконалюють розробки, модернізують обладнання на підприємствах та в установах різної форми власності. Все це дасть змогу підвищити технічний рівень та економічну ефективність виробництва, одержати позитивний ефект та перспективні можливості економіки розвиватися інноваційним шляхом.

Оніщенко Наталія Миколаївна

завідувач відділу теорії держави і права

Інституту держави і права

ім. В.М. Корецького НАН України,

доктор юридичних наук, професор,

член-кореспондент НАПрН України

ПРАВОВА СИСТЕМА ЯК ОБ'ЄКТ ВИКЛАДАННЯ ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

Однією з цікавих прикладних ілюстративних демонстрацій в рамках окресленої проблематики є питання присвячені право-державознавству, зокрема, окресленню суттєвих рис, ознак та його природи.

Загальна теорія держави і права – це комплексна галузь, що має комплексний предмет дослідження, принаймні щодо аналізу проблем у сфері теорії держави та у сфері теорії права. Більшість теоретиків права розглядають право і державу у взаємовпливі й взаємозумовленості, як такі, що існують у нерозривному взаємозв'язку. Співвідношення держави і права виражене в трьох аспектах його взаємозалежності: єдності, відмінностях, взаємодії. Найбільш цікавим для нас є аспект взаємодії. Категорія «взаємодії» передбачає вид взаємозв'язку держави і права, що виражає глибинні відносини. Взаємодія передбачає, що дане явище реалізує свою специфічну природу тільки через взаємовідносини з іншими явищами. У взаємодії (яка має багатоплановий характер) два явища виступають і як активні, і як пасивні. Його основна риса – взаємні зміни явищ, які співвідносяться між собою. У своєму русі держава і право з багатьма соціальними, духовними, економічними, політичними факторами вступають в різні зв'язки, в яких так чи інакше проявляються їх природа і сутність [2, с. 10-12].

Сучасний етап праводержавотворення в Україні характеризується рядом суттєвих, інколи не нових, але не вирішених в минулому проблем. Характеризуючи правознавство як таке, слід відзначити, що останнім часом воно зазнає суттєвих змін і водночас характеризується формуванням нових підходів та напрямів. У цих умовах, на нашу думку, слід вести мову не про порівняльне правознавство, а про порівняльне праводержавознавство. Світова цивілізація з моменту її

зародження знала тисячі окремих державно-правових систем. Всі вони являють безперечний інтерес для науки, в кожній системі було дещо загальне і водночас неповторне, унікальне. Слід підкреслити, що деякі аспекти даної проблематики можна вивчати та розглядати як окремо, так і в цілому, охоплюючи їх загальною сукупністю знань про суттєві ознаки в рамках порівняльного праводержавознавства.

У цієї науки склався в наш час свій специфічний інструментарій, завдання, критерії упорядкування і систематизації, класифікації і типологізації всього розмаїття державно-правових явищ у історичному, соціокультурному, спеціально-юридичному та інших необхідних масштабах і ракурсах.

Предметом порівняльного праводержавознавства, на нашу думку, є загальні й специфічні закономірності виникнення, розвитку і функціонування державно-правових систем, правових форм і напрямів діяльності різних держав світу в їх порівняльному вивченні, об'єктів дослідження відповідних систем, наприклад, стану правового життя в процесі розвитку зарубіжних держав, їх правової політики, аналіз правової дійсності тощо [1, с. 40-55].

Слід сказати, що виділення саме не порівняльного правознавства, а порівняльного праводержавознавства має не тільки теоретичну, а й значну практичну значущість. Наприклад, суперечки щодо приведення законодавства України про вищу освіту до вимог європейського права, Болонського процесу демонструють невідкладні завдання щодо реорганізації насамперед у сфері державного управління вищою, середньою та професійною освітою. Деякі державні інститути, структурні підрозділи повинні бути ліквідовані, деякі, навпаки, виникатимуть. Отже, тільки в рамках порівняльного правознавства, вивчення міжнародного досвіду в цій сфері, без урахування доробку порівняльного праводержавознавства цю проблему вирішити неможливо.

Хочемо також наголосити: 1) в навчальних закладах викладається загальний курс – теорія держави і права, а не відокремлено – «теорія права» та «теорія держави»; 2) якщо під порівняльним правознавством розуміти також «порівняльне праводержавознавство», то ми будемо застосовувати розширене тлумачення до цієї терміно-конструкції, що, з нашої точки зору, не є раціональним у викладацькій діяльності та у навчальному процесі.

Отже, вважаємо, що навели чітку аргументацію: проблеми формування, розвитку, функціонального призначення держави і права не можуть розглядатися ізольовано. В такий спосіб «порівняльне правознавство» і «порівняльне державознавство» повинні розглядатися комплексно, не ізольовано, що дозволить відійти від їх штучного, інколи механічного розгляду і трактування.

Список використаних джерел:

1. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політико-правові системи світу: навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 668 с.
2. Порівняльне правознавство: підручник / С.П. Погребняк, Д.В. Лукьянов, І.О. Биля-Сабадаж та ін.; за заг. ред. О.В. Петришина. – Х.: Право, 2012. – 272 с.

Дубняк Марія Вікторівна

Студентка 5-го курсу, факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Цирфа Г.О. Доцент кафедри адміністративного фінансового та господарського права факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «НОУ-ХАУ»: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У сучасному світі бізнесу не обов'язково володіти заводами, фабриками, землями, людським ресурсом, щоб отримувати надприбутки. Досить інколи знати, як щось зробити. І саме це «знання»

має велику цінність. У світовій практиці давно зустрічається поняття «ноу-хау», але в жодному міжнародному акті чи конвенції це поняття однозначно не визначено.

Вперше про «ноу-хау» згадується в американському судовому процесі 1916 року. Сторона вимагала судового захисту інформації, яку вона тримала у таємниці, щодо експлуатації техніки, роботи на ній та просування продукції на ринок.

Міжнародна торгова палата визначала «ноу-хау» як відомості, професійні знання, досвід для виготовлення продукту, технології для здійснення запатентованого процесу, практичні методики та дослідження виробничих процесів у конкурентів. Але це доктринальне, а не легальне визначення «ноу-хау».

Міжнародна асоціація з охорони промислової власності розуміє «ноу-хау» як знання і практичний досвід технічного, комерційного, управлінського та іншого характеру, які мають практичне застосування у виробництві та професійній практиці [2, с. 43].

У законодавстві Російської Федерації поняття «ноу-хау» не має однозначного трактування та відмежування від комерційної таємниці. Крім того, поняття «ноу-хау» ототожнюється з поняттям «комерційна таємниця», зокрема, охорона прав на «ноу-хау» аналогічна механізму захисту комерційної таємниці. Комерційна таємниця («ноу-хау» або секрет виробництва за ЦК РФ) розуміється як інформація, що дозволяє її власнику збільшити прибуток, уникнути невиправданих ризиків, зберегти положення на ринку чи отримати нову комерційну вигоду[3].

У законодавстві Республіки Білорусь «ноу-хау» визначають як інформацію, яка була отримана під час науково-технічних досліджень.

Український законодавець також не дійшов єдиного розуміння «ноу-хау», хоча це поняття і зустрічається у багатьох законах, як правило в переліку чи дужках, що свідчить про неоднозначне розуміння цього поняття.

Стаття 4 ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність» відносить до видів зовнішньоекономічної діяльності підприємницьку діяльність на території України, пов'язану з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торговельних марок[...]. Відповідно до п.5 ч.2 ст. 1 ЗУ «Про інвестиційну діяльність» до майнових та інтелектуальних цінностей відноситься сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих («ноу-хау»).

Найбільшим досягненням щодо розуміння сутності «ноу-хау» можна вважати п.5 ч.1 ст. 1 ЗУ «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», який визначає «ноу-хау» як технічну, організаційну або комерційну інформацію, що отримана завдяки досвіду та випробуванням технології та її складових, яка не є загальновідомою чи легкодоступною; є істотною; є визначеною, тобто описаною достатньо вичерпно, щоб можливо було перевірити її відповідність критеріям незагальновідомості та істотності[1].

Це положення є єдиним офіційним поняттям «ноу-хау», що детерміновано на сучасному етапі розвитку українського законодавства. Однак, в міжнародній практиці «опис «ноу-хау» визнають за абсурд. Оскільки особливістю захисту «ноу-хау» є бажання автора не фіксувати та не розповсюджувати знання, досвід, навичку, інакше як за договором про передачу «ноу-хау». Українське розуміння «ноу-хау» прирівнює його до документації на отримання патенту. Заявка на патент має містити опис винаходу та докази його корисності, тобто підтвердження його промислової придатності.

Поняття «ноу-хау» використовується в таких Законах України: «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на сорти рослин» тощо. Всі ці нормативні акти охороняють «нетрадиційні» об'єкти інтелектуальної

власності. Проте, зміст поняття «ноу-хау» не визначається, його не відображено як специфічний об'єкт авторського права, та не визначено його правову природу.

Отже, відсутність розуміння сутності ноу-хау, специфіки його правового режиму, а звідси і єдиного поняття «ноу-хау» ускладнює його правовий захист. Наразі він здійснюється шляхом застосування загальних норм про режим конфіденційної інформації, що унеможливує ефективний захист специфічного об'єкту «ноу-хау». Режим захисту ускладнений також через неможливість підтвердити виключне право на володіння чи винахід вірогідним власником. «Ноу-хау» детально не описується, що практично ускладнює процес доведення авторського права на нього.

Таким чином, якщо Україна прагне інтегруватися у світове співтовариство успішно, законодавцю слід більше приділити уваги визначенню правового режиму «ноу-хау». Для цього необхідно проаналізувати міжнародний досвід щодо передачі прав на «ноу-хау» та особливості його захисту, і створити спеціальний закон який би відображав особливу правову природу «ноу-хау».

Список використаної літератури:

1. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України / Відомості Верховної Ради України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, 2006. — с.434 — (Бібліотека офіційних видань).
2. Князев С.І. Проблеми правового використання «ноу-хау» в Україні / С.І. Князев // Юридичний журнал. — 2007. — № 12. — С.42— 54.
3. Про комерційну таємницю : Федеральний Закон Російської Федерації від 29 липня 2004 р. № 98-ФЗ / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.rg.ru/2004/08/05/taina-doc.html>

Осадчий Володимир Іванович

Доктор юридичних наук, професор

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА НЕВИКОНАННЯ СЛІДЧИМ ВКАЗІВОК ПРОКУРОРА (ст.381¹ КК УКРАЇНИ) ТА ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМИ

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України», Кримінальний кодекс України було доповнено ст.381¹ «Невиконання слідчим вказівок прокурора». В цій статті передбачена відповідальність за умисне систематичне невиконання слідчим органу досудового розслідування законних вказівок прокурора, наданих ним письмово в установленому кримінальним процесуальним кодексом України порядку, при здійсненні кримінального провадження.

Кримінально-правова характеристика невиконання слідчим вказівок прокурора.

Характеристика змісту цієї кримінально-правової заборони вимагає звернення до положень Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК).

Відповідно до ст.35 КПК, прокурор (*Генеральний прокурор України, перший заступник, заступники Генерального прокурора України, їх старші помічники, помічники, прокурори Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, прокурори міст і районів, районів у містах, міжрайонні та спеціалізовані прокурори, їх перші заступники, заступники прокурорів, начальники головних управлінь, управлінь, відділів прокуратур, їх перші заступники, заступники, старші прокурори та прокурори прокуратур усіх рівнів, які діють у межах повноважень, визначених КПК*) здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням. Він, зокрема, уповноважений давати слідчому органу досудового розслідування вказівки щодо проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій. Вказівки прокурора повинні надаватись ним: 1)

письмово (згідно ч.3 ст.110 КПК, рішення прокурора приймається у формі постанови. Постанова виноситься у випадках, передбачених КПК, а також коли прокурор визнає це за необхідне); 2) *в установленому кримінальним процесуальним кодексом України порядку* (тобто бути законними); 3) *при здійсненні кримінального провадження*. Слідчий органу досудового розслідування зобов'язаний виконувати законні вказівки прокурора, які надаються у письмовій формі при здійсненні кримінального провадження. Невиконання слідчим законних вказівок та доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому КПК при здійсненні кримінального провадження, тягне за собою передбачену законом відповідальність (ч.4 ст.40 КПК). Тобто лише невиконання **законних** вказівок прокурора, наданих ним *письмово* в установленому кримінальним процесуальним кодексом України порядку, *при здійсненні кримінального провадження* спричиняє шкоду чи ставить під загрозу спричинення шкоди досудовому розслідуванню як стадії кримінального провадження. Отже, **основний безпосередній об'єкт** злочину – суспільні відносини, що забезпечують законний порядок досудового розслідування як стадії кримінального провадження. **Предмет** злочину – законні вказівки прокурора, надані письмово в установленому кримінальним процесуальним кодексом України порядку, при здійсненні кримінального провадження.

Об'єктивна сторона злочину полягає в систематичному невиконанні слідчим органу досудового розслідування законних вказівок прокурора, наданих ним письмово в установленому КПК порядку, при здійсненні кримінального провадження.

Характеризуючи об'єктивну сторону злочину зауважимо наступне.

1. Злочин вчиняється шляхом бездіяльності – невиконанням законних вказівок прокурора, наданих ним письмово в установленому кримінальним процесуальним кодексом України порядку, при здійсненні кримінального провадження. **Невиконання** таких вказівок означає, що слідчий повною мірою не виконує їх.

Трактування поняття «невиконання» саме як повне ігнорування вказівок пояснюється тим, що в КК вже встановлена відповідальність службової особи за службову недбалість. І така недбалість трактується законом (КК) як **невиконання** або **неналежне виконання** нею своїх службових обов'язків. І саме такий підхід в КК слід визнати правильним, оскільки він точно характеризує поведінку особи – або ж невиконання нею взагалі службових обов'язків чи лише якихось з них, що характеризує **неналежне їх виконання**.

Крім того, Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України (затверджено Законом України від 22 лютого 2006 року N3460-IV «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України», Відомості Верховної Ради України. – 2006. – N29. – Ст.245) **дисциплінарний проступок також визначає як невиконання чи неналежне виконання** особою рядового або начальницького складу службової дисципліни.

2. Невиконання слідчим органу досудового розслідування законних вказівок прокурора, наданих ним письмово в установленому кримінальним процесуальним кодексом України порядку, при здійсненні кримінального провадження повинно бути систематичним. **Систематичність** невиконання таких вказівок означає, що слідчий мінімум три рази повною мірою не виконує законні вказівки прокурора, надані ним письмово в установленому кримінальним процесуальним кодексом України порядку, при здійсненні кримінального провадження.

3. Притягнення слідчого до кримінальної відповідальності за невиконання ним вказівок прокурора (ст.381¹КК) можливо лише **протягом певного часу**. Продемонструємо це положення на прикладі Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України.

Згідно ст.16 «Строки накладання дисциплінарних стягнень» Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України, дисциплінарне стягнення накладається у строк до одного місяця з дня, коли про проступок стало відомо начальнику. У разі проведення за фактом учинення проступку

службового розслідування, кримінального провадження або провадження у справі про адміністративне правопорушення на осіб рядового і начальницького складу дисциплінарне стягнення може бути накладено не пізніше одного місяця з дня закінчення службового розслідування, кримінального провадження або провадження у справі про адміністративне правопорушення, не враховуючи періоду тимчасової непрацездатності або перебування у відпустці. Дисциплінарне стягнення не може бути накладено, якщо з дня вчинення проступку минуло більше півроку. У цей період не включається строк проведення службового розслідування або провадження в кримінальній справі чи справі про адміністративне правопорушення.

Отже, за наведених в ст.16 Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України умов дисциплінарне стягнення на слідчого не може бути накладене: 1) якщо пройшов місяць з дня, коли про його проступок стало відомо начальнику; 2) якщо пройшов місяць з дня закінчення службового розслідування, провадження в кримінальній справі чи справі про адміністративне правопорушення, не враховуючи періоду тимчасової непрацездатності або перебування у відпустці, за фактом учинення проступку; 3) якщо з дня вчинення проступку минуло більше півроку. У цей період не включається строк проведення службового розслідування або провадження в кримінальній справі чи справі про адміністративне правопорушення.

Щодо виконання та зняття дисциплінарних стягнень Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України в ч.6 ст.18 встановлює таке. Особа рядового або начальницького складу вважається такою, яка не має дисциплінарного стягнення, якщо її заохочено шляхом дострокового зняття дисциплінарного стягнення (дострокове зняття дисциплінарного стягнення є одним з видів заохочення – ст.9 Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України), нагороджено державною нагородою чи відзнакою Президента України або минув рік з дня накладення дисциплінарного стягнення.

З урахуванням викладеного, питання про притягнення слідчого до кримінальної відповідальності за ст.381¹КК повинно вирішуватись наступним чином. Необхідно, щоб протягом одного року з дня накладення на слідчого стягнення за невиконання ним законних вказівок прокурора, наданих письмово в установленому кримінальним процесуальним кодексом України порядку, при здійсненні кримінального провадження, на цього ж слідчого знову має бути накладено два стягнення за невиконання ним законних вказівок прокурора, наданих письмово в установленому кримінальним процесуальним кодексом України порядку, при здійсненні кримінального провадження (всього їх повинно бути три; кожне невиконання вказівок злочином не є; лише невиконання вказівок три рази робить поведінку слідчого злочинною – в ст.381¹КК відповідальність вибудована з урахуванням дисциплінарної преюдиції). Причому не має значення невиконання слідчим законних вказівок прокурора було в одній кримінальній справі чи в різних.

Якщо минув річний термін з дня накладення на слідчого стягнення за невиконання ним законних вказівок прокурора, наданих письмово в установленому кримінальним процесуальним кодексом України порядку, при здійсненні кримінального провадження, і на цього слідчого знову накладають стягнення за невиконання ним законних вказівок прокурора, наданих письмово в установленому кримінальним процесуальним кодексом України порядку, при здійсненні кримінального провадження, таке стягнення буде вважатися накладеним вперше. Інакше кажучи, після того, як сплине річний термін, особа вважається такою, що дисциплінарного стягнення не має. Такою, що не має дисциплінарного стягнення вважатиметься і особа, яка заохочена шляхом дострокового зняття дисциплінарного стягнення, нагороджена державною нагородою чи відзнакою Президента України.

Злочин – невиконання слідчим вказівок прокурора (ст.381¹КК) є закінченим фактом накладання на слідчого втретє протягом року стягнення за невиконання ним законних вказівок прокурора,

наданих ним письмово в установленому кримінальним процесуальним кодексом України порядку, при здійсненні кримінального провадження.

Суб'єктивна сторона злочину – прямий умисел. Мотив і мета значення для кваліфікації злочину не мають.

Суб'єкт злочину – слідчий (службова особа органу внутрішніх справ, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань, уповноважена в межах компетенції, передбаченої КПК, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень (ч.1 ст.3 КПК).

Суб'єктом злочину може бути і керівник органу досудового розслідування. Адже він зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які даються у письмовій формі. Невиконання керівником органу досудового розслідування законних вказівок та доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому КПК, тягне за собою передбачену законом відповідальність (ч.3 ст.39).

Суб'єктом злочину може бути і співробітник оперативного підрозділу. Адже оперативні підрозділи органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України, органів Державної митної служби України здійснюють слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого, прокурора. А під час виконання доручень слідчого, прокурора співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого. Доручення слідчого, прокурора щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання оперативним підрозділом (ст.41 КПК).

Проблемні питання відповідальності слідчого за невиконання ним вказівок прокурора.

Диспозиція ст.381¹ КК України «Умисне систематичне невиконання слідчим органу досудового розслідування законних вказівок прокурора, наданих ним письмово в установленому кримінальним процесуальним кодексом України порядку, при здійсненні кримінального провадження». викликає наступні зауваження.

1. В диспозиції статті наявні повтори: одночасно вказано на **законні вказівки** та на те, що вони надані в **установленому кримінальним процесуальним кодексом України порядку**. Але законні вказівки можуть надаватись лише в установленому кримінальним процесуальним кодексом України порядку. Інакше вони незаконні. Тому повтори слід вилучити.

2. В диспозиції статті вказано на невиконання слідчим вказівок прокурора. Як розуміти зміст терміну «невиконання» – це стовідсоткове ігнорування вказівок чи лише якоїсь частини їх? Відомо, що КК розрізняє відповідальність за невиконання та неналежне виконання службових обов'язків. Наприклад, в ст.367 КК «Службова недбалість». Тому і в диспозиції ст.381¹ КК слід вказати на невиконання та на неналежне виконання вказівок.

3. В диспозиції статті вказано на невиконання слідчим органу досудового розслідування законних вказівок прокурора, наданих ним **письмово** в установленому кримінальним процесуальним кодексом України порядку. Але лише письмові вказівки і є законними. І саме так зазначено в КПК. В ч.4. ст.40 КПК говориться, що «слідчий зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються у **письмовій** формі». Тому в диспозиції ст.381¹ КК досить вказати на невиконання чи неналежне виконання законних вказівок.

Ще одне загальне зауваження до ст.381¹ КК. В ній кримінальній відповідальності передують дисциплінарна відповідальність. Інакше кажучи, в статті передбачена дисциплінарна преюдиція. Одне невиконання слідчим вказівок прокурора не є злочином. І лише трьохразовим невиконанням досягається необхідний для злочину рівень суспільної небезпеки.

Опрацювання висловлених зауважень, сприяло б, як на наш погляд, покращенню правового регламентування кримінального провадження.

Пряміцин Вячеслав Юрійович
студент 5 курсу ФСП НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Чепульченко Т. О.

к.ю.н., доцент ФСП НТУУ «КПІ»

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах розвитку України освіта виступає одним з найважливіших чинників економічного розвитку суспільства, ствердження положень Конституції України щодо суверенності, демократичності та незалежності нашої держави.

Найбільш актуальним для України на даному етапі розвитку є всебічне забезпечення діяльності та права регламентація вищої освіти.

Національна система вищої освіти закріплюється Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», Національною доктриною розвитку освіти, Ліцензійними умовами надання освітніх послуг у сфері вищої освіти, Положенням про державний вищий навчальний заклад та іншими нормативно-правовими актами.

Відповідно до Положення про державний вищий навчальний заклад встановлюються наступні види вищих навчальних закладів: університет, академія, інститут, консерваторія, коледж та технікум. Відповідно до освітньо-кваліфікаційних рівнів підготовки студентів вони розподілені на вищі навчальні заклади I-IV рівнів акредитації.

Відповідно до рівня акредитації кожен вид вищого навчального закладу повинен бути забезпеченим відповідним кадровим забезпеченням підготовки фахівців, матеріально-технічною базою, навчально-методичним забезпеченням, інформаційним забезпеченням тощо. Дані показники встановлені Ліцензійними умовами надання освітніх послуг у сфері вищої освіти.

Важливим засобом розвитку вищої освіти є реформування та чітка регламентація системи управління вищим навчальним закладом.

Система управління вищою освітою має модернізуватися шляхом децентралізації управління вищим навчальним закладом, встановлення взаємодії між державними органами, органами самоврядування вищих навчальних закладів та громадських організацій, розвитком автономії навчальних закладів.

Необхідним є приведення до відповідності Європейським стандартам українського законодавства щодо механізмів контролю та управління діяльністю вищих навчальних закладів: ліцензування та акредитації, атестації та оцінювання знань студентів, моніторингу якості освіти.

Доволі тривалий час система освіти фінансується за залишковим принципом, що є вельми небезпечним фактором для економічного добробуту та розвитку України.

Пропонуємо встановити мінімальні частки витрат державного і місцевого бюджетів на освіту, створити сприятливі економічні та правові умови для інвестиційних капіталовкладень в систему вищої освіти, надати можливість повного і незалежного управління доходами органами громадського самоврядування вищого навчального закладу.

Найбільш пріоритетним питанням в системі вищої освіти є закріплення завдань вищих навчальних закладів та забезпечення їх реалізації. Вони передбачені Положенням про державний вищий навчальний заклад, але потребують подальшої розробки та встановлення механізму реалізації, при цьому слід враховувати досвід Європейського Союзу та країн СНД.

Пропонуємо найбільш пріоритетними завданнями зазначити наступні:

1. Надання освітніх послуг в залежності від потреб ринку праці та розвитку економічних умов в Україні та закордоном;

2. Стимулювання розвитку студентства через організацію наукової, дослідної та практичної діяльності студентів та викладацького складу, що повинно реалізовуватись через наукову діяльність у наукових конференціях, семінарах, симпозиумах, круглих столах, олімпіадах, через зустрічі та бесіди з фахівцями-практиками, організаціями творчо-наукової практики за спеціальністю в провідних організаціях співпраці з закордонними вищими навчальними закладами та міжнародними організаціями;

3. Підготовка студентів до їх професійної діяльності, інформування їх про ситуацію, що склалася на ринку зайнятості та організації співпраці з фаховими підприємствами та організаціями по працевлаштуванню випускників.

Також слід відзначити другорядні завдання вищих навчальних закладів як культурний, спортивний та творчий розвиток особистості, формування активної громадської позиції, поваги до суспільних цінностей, держави тощо.

Саме тому маєтись потреба встановити та забезпечити незалежність та самостійність – управлінську та фінансову – органів студентського самоврядування, які вже зараз займають важливу роль у вихованні спеціалістів та самоорганізації студентської спільноти. І закріпити це у відповідному законодавчому акті з залученням студентських організацій до його розробки.

Отже, існує необхідність розробки та прийняття закону «Про правовий статус вищих навчальних закладів», в якому будуть чітко регламентовані питання організаційної діяльності, управління, фінансування вищих навчальних закладів та надання освітніх послуг. При чому до розробки даного законопроекту пропонуємо залучити фахівців-юристів в галузі освіти та науки, керівників провідних вищих навчальних закладів, громадські організації освітянського напрямлення та міжнародних фахівців в галузі організації надання освітніх послуг та болонського процесу.

Циганов Олег Григорович

к.т.н., доцент, начальник відділу ДНДІ МВС України

ПРИЧИНИ ТА УМОВИ ВЧИНЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРАЦІВНИКАМИ МІЛІЦІЇ У СФЕРІ НАДАВАННЯ ПЛАТНИХ ПОСЛУГ

Становлення України як незалежної, демократичної держави визначає потребу протидії соціальним явищам, які негативно впливають на розвиток суспільних відносин і створюють загрозу існуванню принципам, притаманним правовій державі. Одним із таких небезпечних явищ, яке стоїть на заваді належного розвитку будь-якої країни, є корупція. Деструктивний вплив цього негативного соціального явища створює перешкоди нормальному розвитку правової, економічної, політичної та інших сфер суспільного життя, призводить до таких негативних наслідків, як соціальна нерівність, тотальне руйнування морально-етичних засад суспільства. Корупція в Україні набула ознак системного явища, стала чинником, який реально загрожує національній безпеці держави. За таких умов у суспільстві виникає соціальна напруга, породжується недовіра громадян до органів державної влади, зокрема до осіб, що її представляють.

За результатами дослідження, проведеного Transparency International, в 2012 році згідно з результатом індексу сприйняття корупції Україна посідала 144 місце зі 176 країн, охоплених дослідженням. Наша країна набрала лише 26 балів зі 100 можливих, посівши місце між Сирією, Папуа-Новою Гвінеєю, Конго та Еритреєю. При цьому, будь-який результат, менший за 30 балів, з точки зору Transparency International вважається “ганьбою для нації”, – зазначалося у прес-релізі організації [1].

Поряд з проявами в економічній та соціально-культурній сферах, зазнала враженість корупцією також і діяльність державних органів виконавчої влади, до яких відносяться правоохоронні органи, котрі за своїм функціональним призначенням повинні здійснювати заходи щодо профілактики, попередження та боротьби з цим негативним явищем.

Факти корупції в органах внутрішніх справ (далі – ОВС), які здійснюють дозвільні та розпорядчі функції, надають платні послуги фізичним і юридичним особам, особливо вражають суспільство і громадськість, підривають довіру громадян до всієї системи правоохоронних органів та державних інституцій.

13 квітня 2012 року Міністерство юстиції України на своєму офіційному веб-сайті оприлюднило перший щорічний Звіт про результати проведення заходів щодо запобігання і протидії корупції в країні. У звіті, зокрема зазначається, що за результатами проведеного опитування громадян п'ятірку лідерів корупційних структур в Україні очолюють ДАІ та інші підрозділи МВС (відповідно 64,4 % та 59,1 % опитаних) [2, с. 25-26].

Аналіз наукової та спеціальної літератури, емпіричних та інформаційно-аналітичних матеріалів, чинного законодавства України, нормативної бази МВС, довідок про стан дисципліни та законності в регіональних органах та підрозділах дає підстави визначити ряд основних причин вчинення корупційних правопорушень працівниками міліції:

- відсутність в Україні єдиної загальнодержавної антикорупційної політики, що призводить до неефективного реагування держави та суспільства на загрозу корупції;
- високий рівень латентності правопорушень, пов'язаних із корупцією;
- відсутність дієвої системи попередження і складність викриття вчинених корупційних правопорушень, кругова порука осіб, що беруть у цьому участь;
- низька ефективність заходів, що вживаються правоохоронними органами, органами прокуратури та судами, щодо притягнення винних у вчиненні корупційних правопорушень до відповідальності;
- толерантність та відсутність критичного ставлення суспільства до проявів корупції серед працівників міліції та державних службовців ОВС, що надають платні послуги населенню;
- невідповідність матеріально-технічного забезпечення підрозділів ОВС, рівня оплати праці працівників міліції та службовців, обсягу їх повноважень;
- недостатній рівень доброчесності працівників міліції та службовців ОВС;
- відсутність науково обґрунтованих професіографічних вимог до особистості спеціаліста чи працівника конкретної служби та підрозділу ОВС, з урахуванням специфіки служби, впливу сучасних умов суспільного життя, побуту, їх матеріально-грошового забезпечення на якість їх праці та психологічних змін особистості в процесі професійної діяльності;
- недосконалість належного професійного відбору працівників міліції і службовців ОВС, уповноважених на надання платних послуг населенню;
- відсутність належної психолого-педагогічної роботи, ігнорування сучасних форм і методів роботи з персоналом тощо.

Проведений аналіз наявної в Україні нормативно-правової бази у сфері надання платних послуг населенню, відповідної наукової та спеціальної літератури дає підстави визначити наступні основні корупційні ризики при наданні таких послуг органами виконавчої влади, в тому числі ОВС:

- нерозвиненість адміністративно-процедурного законодавства;
- наявність у працівників, уповноважених на виконання функцій держави, в тому числі працівників міліції і службовців ОВС, широкого спектра дискреційних повноважень;
- відсутність належних засобів правового захисту, зокрема неефективність інституту адміністративного оскарження;

- слабкість внутрішнього адміністративного контролю, в тому числі неефективна процедура службових розслідувань;
- можливість (а часто – вимушеність) особистого спілкування (безпосереднього контакту) фізичної (юридичної) особи – споживача послуги з посадовою особою підрозділу ОВС, яка надає послугу;
- обмежені можливості фізичної (юридичної) особи щодо вибору способу звернення за послугою, надаваною підрозділом ОВС;
- недосконалість адміністративних процедур надання платних послуг або їх нечіткість;
- брак інформації про процедури надання послуг підрозділами ОВС;
- можливість надання ОВС, які є органами державної влади, платних послуг населенню, невпорядкованість оплати за ці послуги та встановлення додаткових “платних послуг”;
- надання ОВС послуг господарського характеру (ксерокопіювання, ламінування) або “подрібнення” цілісної послуги на кілька окремих (платних) послуг.

Як показує практика, організаційно-управлінські прорахунки щодо контролю за діяльністю підрозділів ОВС під час надання платних послуг населенню та недостатнє правове регулювання порядку здійснення зазначених послуг входять у склад головних чинників, які сприяють вчиненню корупційних діянь під час виконання розпорядчих та дозвільних функцій працівниками ОВС.

Результати вивчення основних чинників, які сприяють вчиненню корупційних діянь працівниками ОВС при наданні ними платних послуг фізичним та юридичним особам, дозволяють дійти висновку, що система антикорупційного контролю в ОВС має включати три основні підсистеми – контроль за поведінкою персоналу підрозділів ОВС, за здійсненням корупційно-небезпечних розпорядчих та дозвільних процедур (у т.ч. з надання послуг населенню) та за поведінкою громадян, які звертаються за наданням таких послуг.

Список використаних джерел

1. Transparency International: Ситуація з корупцією в Україні – це ганьба для нації // Українська правда від 5 грудня 2012 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2012/12/5/6978773/>.

2. Звіт про результати проведення заходів щодо запобігання і протидії корупції у 2011 році (Міністерство юстиції України, квітень 2012 рік). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minjust.gov.ua/anti_corruption_report_11.

Чепульченко Тетяна Олексіївна
кандидат юридичних наук, доцент
зав. кафедри теорії права і держави
ФСП, НТУУ «КПІ»

НАЦІОНАЛЬНА ПРАВОВА СИСТЕМА: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Адекватне розуміння правової системи досягається при розгляді її одночасно і в статичному і динамічному вимірах. Взята в статистиці, правова система виступає сукупністю юридичних норм, інститутів, галузей, тобто своєю нормативною стороною, сукупністю правових закладів, тобто своєю організаційною стороною, сукупністю правових поглядів, уявлень, ідей, тобто своєю ідеологічною стороною. Досліджувана в динаміці, правова система постає як взаємообумовлені процедури правотворчості, правореалізації, правосвідомості [2, с. 7].

Саме тому в процесі дослідження правової системи варто вивчати її елементи не окремо один від одного, а порівнювати їх, тобто одночасно вивчати їх взаємодію у зовнішніх, внутрішніх зв'язках та їх взаємозалежність.

Серед відомих зарубіжних правознавців, які займалися питаннями правових систем, слід назвати таких, як М. Ансель, Г. Гаттерідж, Р. Давид, Л.-Ж. Константінеско, Х. Кьотц, А. Саїдов, В.О. Туманова, К. Цвайгерт, Г.В. Швеков та ін. Фундаментальні дослідження зазначених проблем в Україні підготували В. Денисов, В. Забігайло, О. Зайчук, П. Мартиненко, Н. Оніщенко, В.М. Шаповал та ін.

На сучасному етапі інтерес до дослідження правових систем сучасності набуває особливої актуальності, особливо з огляду на інтенсивні процеси євроінтеграції. Це потребує пошуку нових векторів вивчення особливостей національних правових систем, одним з яких, зокрема, є порівняльно-правовий аспект.

Неабияке підґрунтя для порівняльного аналізу дають численні і різноманітні народи, держави, що існували у минулому, а також ті, що існують і розвиваються на сучасному етапі. В процесі кодифікацій, рецепції іноземного права, законодавці не могли не враховувати досвіду інших народів, а також історії розвитку власної правової системи задля усунення можливих недоліків у національному законодавстві та його удосконалення.

Констатуючи правові потреби, дослідник буде ставити перед собою ті чи інші цілі порівняльно-правового дослідження. Постановка цілей та вибір засобів їх досягнення визначаються вмілим вибором об'єктів порівняльного правознавства.

В якості основоположного практичного об'єкта порівняльно-правових досліджень є держави, але систематичне вивчення права усіх держав неможливе без їх групування, саме тому дослідженню підлягають перш за все національні правові системи.

Цілісна правова система, що розглядається в єдності всіх її компонентів, являє собою не механічну суму складових, а нову соціально-політичну, ідеологічну, юридичну якість, не властиву її частинам. Саме з цієї точки зору Н. Оніщенко пропонує розуміти під правовою системою єдність відповідних її компонентів (частин), які певним чином об'єднані між собою (за змістовними і формальними критеріями) і які залежно від їх природи і характеру взаємозв'язку (об'єктивного, природного або суб'єктивного, довільного) становлять відносно стабільну організацію [4, с. 12].

Звертаючись до самого вузького поняття правової системи зазначимо, що у цьому розумінні під правовою системою слід розуміти право певної країни, термінологічно вона визначається як «національна правова система», тобто термін «правова система» ототожнюється з правом певної країни.

Виходячи з цього, зауважимо, що, право окремих держав в цілому рідко буває об'єктом порівняльних досліджень в силу того, що юридичну характеристику країни в цілому, а не по галузям чи інститутам, дати важко, хоча й можливо.

Правові системи країн не існують ізольовано, вони взаємодіють одна з одною. Адже історія генезису більшості великих правових систем, які коли-небудь існували, як правило, починається із запозичення (наприклад, римське право, західне право та ін.). Питання полягає в тому, що запозичує держава чи суспільство: окремі правові інститути, елементи юридичної техніки, практики правозастосовної діяльності і т.п. Або запозичується те, що Ж. Бурдо назвав «правовою ідеєю», тобто системи загальних поглядів, вірувань окремих спільнот людей стосовно основ соціального, політичного, правового порядку [3, с. 7].

Яскравим прикладом цього є прийняття Руссю християнства, фактично Русь прийняла нову «ідею права», тобто відбулася рецепція візантійської «ідеї права», яка корінним чином почала модернізувати усі аспекти життя держави та суспільства – політичний, правовий, духовний, культурний тощо.

Отже, держави, які будуть йти шляхом формування замкнених правових систем, ігноруючи запозичення іноземного державно-правового досвіду, перебуватимуть на шляху деградації, вони будуть позбавлені можливості правового розвитку та адаптації в сучасних умовах.

Як зазначають деякі дослідники, «в умовах «глобального світу» державно-правовий ізоляціонізм неминуче призведе до формування режиму-ізгоя, схильного до стагнації, до опору змінам. Приклади існуючих нині режимів-ізгоїв (Лівія, Ірак та ін.) зовсім не надихають на те, щоб слідувати шляхом їх державно-правового розвитку» [3, с. 32].

На сьогодні багатьом державам світу, працюючи спільно в сфері прав і свобод людини, вдалося виробити ту золоту середину, якою за своїм змістом стали міжнародні стандарти. В результаті були прийняті основоположні міжнародні документи, що регламентують права і свободи людини (Статут ООН 1945 р., Загальна декларація прав людини 1948 р., Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини 1950 р. тощо). Однак, говорячи про міжнародні стандарти і національні норми у порівняльному аспекті, слід відмітити, що тут існують певні проблеми. По-перше, це проблема співвідношення міжнародного і внутрішнього права по національному законодавству, і по-друге, це наявність у міжнародного співтовариства заходів попередження, що застосовуються до держави, яка взяла на себе зобов'язання по міжнародним нормативним актам і порушила їх [1, с. 147-148].

Звичайно, кожна держава намагається співвіднести своє право та законодавство з міжнародним правом, роль якого неухильно зростає. Для цього фактору існують об'єктивні причини. Справа в тому, що в сучасному світі посилюються тенденції взаємозв'язку і взаємовпливу держав. Створені з цією метою міжнародні організації та співтовариства держав сприяють узгодженому вирішенню загальних проблем для світового співтовариства. В різних правових системах в аспекті взаємодії їх норм, їх трансформації, взаємовпливу і подолання колізій цей процес протікає в протиріччях. Дві системи мають спільне та відмінне і їх необхідно порівнювати [5, с. 23].

На теперішній час для кожної держави особливо актуальним є питання створення її якісного права. Для цього необхідно, зокрема, використовувати результати порівняльно-правових досліджень щодо елементів правової системи. Тому вкрай необхідним для порівняльного правознавства є вивчення права інших держав у зв'язку з численними міжнародними зв'язками, юридичними угодами, а також уніфікацією права.

Отже, в процесі дослідження національних правових систем ігнорування значного потенціалу порівняльного правознавства в сучасних умовах ні в якому разі не допустиме, оскільки це може призвести до штучної ізоляції та замкнутості національних правових систем, може породжувати не лише юридичні помилки, але й невірні політичні та економічні рішення.

Список використаної літератури:

1. Баймуратов М. Правовой статус человека и гражданина в конституциях государств Восточной Европы: сравнительно-правовой анализ конституций и их соотношение с международными стандартами // Порівняльно-правові дослідження. Україно-грецький міжнародний науковий юридичний журнал. – № 1. – 2005. – С. 140-148.

2. Герасименко А.П. Юридические и идеологические правовые системы. – Благовещенск: Изд-во Амурского гос. ун-та, 2001. – 32 с.

3. Княгин В.Н. Рецепция зарубежного права как способ модернизации российской правовой системы // Правовая реформа и зарубежный опыт: сб. науч. ст. – Красноярский гос. ун-т, 2000. – С. 3-12.

4. Оніщенко Н.М. Правова система: проблеми теорії: монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2002. – 352 с.

5. Тихомиров Ю.А. Курс сравнительного правоведения. – М.: Юрист, 1996. – 432 с.

ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ У ПРАКТИЦІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ

Криміналістика, як наука, існує вже більше ста років. Історії її становлення та розвитку приділяли багато уваги відомі вітчизняні, і зарубіжні вчені-криміналісти. Серед них Белкін Р.С., Іщенко А.В., Крилов І.Ф., Салтевський М.В., Торвальд Ю. та інші.

Процес зародження і розвитку використання спеціальних знань у практиці розслідування злочинів на території України вчені-криміналісти поділяють на три етапи. [1, с.35-40; 2, с.51-54]

Перший етап пов'язують з появою і розвитком наукових знань криміналістики, визначенням її предмету, завдань, системи та створенням перших судово-експертних установ. Цей період припадає на кінець ХІХ – початок ХХ століття. Зокрема, у Києві, Одесі, а згодом і у Харкові відкриваються кабінети науково-судових експертиз, формується наукова школа вітчизняних вчених-криміналістів. Найбільше відомими серед них є - М.С. Бокаріус, В.І. Фаворський, С.М. Матвєєв, М.П. Макаренко, В.О. Вахліс та ін. Розробляються перші методики з дослідження речових доказів, запроваджуються в експертну практику технічні засоби з виявлення, фіксації та дослідження слідів і матеріальних об'єктів. Виходять в світ перші наукові монографії, журнали та довідники, присвячені науковим проблемам розкриття злочинів. Закінчується перший етап на початку тридцятих років руйнацією старої системи державності.

Другий етап пов'язаний з відновленням господарства України у складі СРСР, введенням НЕПу. Кабінети науково-судової експертизи перетворюють на інститути науково-судової експертизи. На дослідницьку роботу приходять нове покоління вчених-криміналістів – М.М. Зюськін, С.М. Потапов, М.М. Бокаріус, С.І. Тихенко, Б.Р. Киричінський, С.Д. Каплан, Є.Ф. Развадовський та ін. Розвиваються теоретичні та практичні положення криміналістики та судової експертизи.

Третій етап розвитку криміналістики в Україні починається після Великої Вітчизняної війни з відновлення діяльності інститутів судових експертиз. У 1969 році засновується Львівське відділення Київського НДІСЕ. Наприкінці 40-х – початку 50-х років в системі правоохоронних органів створюються науково-технічні відділи, які покликані впроваджувати досягнення науки і техніки у боротьбу із злочинністю. Нове, післявоєнне покоління вчених криміналістів розпочало активну роботу з подальшого розвитку теоретичних та практичних основ криміналістики та судової експертизи. Серед вітчизняних вчених найбільш відомі Л.Ю. Ароцкер, Б.Р. Бергер, М.М. Зюськін, В.К. Лисиченко, М.В. Салтевський, Є.М. Світлаков, М.Я. Сегай, Т.Ф. Шаркова; російських - Р.С. Белкін, А.І. Вінберг, Є.І. Зуєв, Б.М. Комаринець, С.П. Мітрічев, О.Р. Шляхов та багато інших. Для підтримки наукової дискусії та впровадження нових досягнень науки і техніки у практику в системі експертних установ міністерства юстиції та міністерства внутрішніх справ щорічно проводяться всесоюзні науково-практичні конференції, виходять в світ профільні монографії та наукові збірники. Підприємства починають серійно випускати відповідну техніку з пошуку, фіксації та дослідження слідів та матеріальних об'єктів.

Проаналізувавши історію розвитку криміналістики та судової експертизи доходимо висновку, що третій етап закінчується розпадом СРСР і починається наступний етап. – четвертий. Він прийшовся на роки розбудови України як незалежної держави. Поштовх новому етапу розвитку використання спеціальних знань у розкритті злочинів надали не тільки завдання розбудови нової незалежної держави, але й швидкий розвиток науково-технічного прогресу, потреба зміни застарілого законодавства, нові форми соціальних відносин тощо. Характерними рисами формування четвертого етапу, на наш погляд, є:

1. Прийняття Закону України «Про судову експертизу» від 1994 року. Цей закон визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності з метою забезпечення

правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки і техніки.[3, с. 232]. Цей закон є базовим законом про судово-експертну діяльність, яка водночас, являє собою не тільки предмет правового регулювання, а й об'єкт пізнання науки про судову експертизу – судової експертології, котра є віддзеркаленням у наукових принципах, поняттях і закономірностях свого об'єкта – судово-експертної діяльності [4, с. 740-762]

По великому рахунку, Закон «Про судову експертизу» відкрив нову сторінку у правовому забезпеченні судово-експертної діяльності. Він законодавчо визначив статус судового експерта, створив реєстр судових експертів, визначив організаційно-управлінські та науково-методичні функції судово-експертної діяльності. Прийняття даного Закону започаткувало прийняття аналогічних законів Республікою Казахстан (1997), Азербайджанською Республікою (1999), Росією (2001) [5, с. 4].

2. Значне розширення судово-експертних установ та їх філій. За перші роки незалежності створено судово-експертні установи в Державній прикордонній службі України. Львівське відділення Київського НДІСЕ перетворено в самостійний інститут. Додатково були відкриті Донецький, Дніпропетровський та Кримський НДІСЕ і 12 філій у інших областях. У 1992 році МВС України створює Криміналістичний центр, який у 1998 році перетворюється на Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр з відповідними підрозділами у областях, містах та районах. Експертно-криміналістичне відділення або відділ стає невід'ємним структурним підрозділом кожного районного відділу внутрішніх справ.

У дев'яностих роках минулого століття Державна митна служба України створює Центральне митне управління лабораторних досліджень та експертної роботи, та п'ять регіональних експертних лабораторій. Хоча данні установи і не мають статусу судово-експертних установ, їх наукова та технічна потужність заслуговує на увагу.

3. Поступове відокремлення судової експертизи від криміналістики. Починаючи з 50-х років минулого століття серед вчених-криміналістів постійно іде дискусія про самостійний характер предмету судової експертизи. У 1979 році виходить в світ монографія О.Р. Шляхова «Судебная экспертиза: организация и проведение». В даній роботі професор виклав поняття, структуру та розвиток судової експертизи, систему і функції експертних установ та організаційно-правові засади їх діяльності, дав характеристику процесу експертного дослідження, структуру висновку експерта, рекомендації з підвищення якості його доказового значення. В той же рік з'являється у світ навчальний посібник А.І. Вінберга та Н.Т. Малаховської «Судебная экспертология» де були висвітлені загальні теоретичні та методологічні проблеми судових експертиз [6, 7] Данні роботи стали відправними у формуванні судової експертизи у самостійну науку. З кінця дев'яностих років юридичні факультети включили дану дисципліну у навчальні плани підготовки юристів. За останнє десятиліття у світ вийшли учбові посібники з судової експертизи та судової експертології таких українських вчених, як М.Я. Сегая, Н.І. Клименко, М.Г. Шеремета, М.Г. Щербаковського, В.Г. Гончаренка та інших.

4. Значне збільшення працівників судово-експертних установ. Розширення судово-експертних установ спричинило потребу у збільшенні судових експертів. Кількість експертів-криміналістів тільки в системі МВС за перше десятиліття незалежності України збільшується у п'ять разів. Аналогічна ситуація відбувається і в інших державних установах, на які покладено проведення судової експертизи.

5. Відкриття факультетів з підготовки національних кадрів з судової експертизи. Стаття 11 Закону «Про судову експертизу» визначила відповідні вимоги до судового експерта: особа повинна мати відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройти відповідну підготовку, та мати кваліфікацію (свідоцтво) судового експерта з певної

спеціальності. Отже збільшення судових експертів в рази та вимоги до його кваліфікації, а також потреби судочинства у науково-правовому забезпеченні доказової бази обвинувачення та захисту особи в суді поставили завдання про відкриття відповідних учбових закладів з підготовки судових експертів. Так, у 1992 році на базі Київської вищої школи міліції ім. Ф.Е. Держжинського відкрито факультет з підготовки експертів-криміналістів. Згодом, аналогічні факультети були відкриті у Донецькому інституті внутрішніх справ та Луганському державному університеті внутрішніх справ ім. Э. О. Дідоренка.

6. **Поява нових видів судових експертиз.** Зміни суспільних відносин, швидке зростання комп'ютерних технологій, розвиток правового захисту громадян, послужили умовою народження та впровадження в експертну практику нових видів судових експертиз. Серед них найбільш затребувані – судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності, комп'ютерно-технічні експертизи, вибухотехнічні експертизи, деякі види автотехнічної, безпеки праці, фоноскопичної, мистецтвознавчої експертизи та багато інших. Правове життя диктує свої вимоги, що породжує все нові і нові види досліджень.

7. **Розвиток науково-технічного забезпечення проведення судової експертизи.** За останні десять - п'ятнадцять років технічне забезпечення процесу пошуку, фіксації, вилучення та дослідження речових доказів піднялося на дуже високий рівень. Результати досліджень, на які раніше експерти витрачали дні і навіть тижні, сьогодні, за допомогою сучасної техніки і технологій вирішуються упродовж годин і навіть хвилин.

На завершення слід зазначити, що четвертий етап процесу становлення та розвитку використання спеціальних знань у кримінальному провадженні характеризується стрімким і комплексним впровадженням досягнень науки і техніки для виконання завдань кримінального провадження.

Література:

1. 1. Клименко Н.І Судова експертологія: Курс лекцій: Навч. посіб. Для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / Н.І. Клименко. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре, 2007. – 528 с.
2. 2. Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі): підручник / М.В. Салтевський. – К. : Кондор, 2005. – 588 с.
3. 3. Закон України «Про судову експертизу». – ВВР України, 1994 р., №28, Ст.232.
4. 4. Сегай М.Я. Судова експертологія – наука про судово-експертну діяльність. / М. Сегай // Вісник академії правових наук України. – Х. : Право, 2003. - №2 (33) - №3(34). – С. 740-762.
5. 5. Експертизи у судовій практиці : наук.-практ. Посіб. / за заг. ред. В.Г. Гончаренка. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 400 с.
6. 6. Шляхов А.Р. Судебная экспертиза: организация и проведение / А.Р. Шляхов. - М. : Юрид. лит., 1979. - 168 с.
7. 7. Винберг А.И. Судебная экспертология / А.И. Винберг, Н.Т. Малаховская. – Волгоград : НИРИО, 1979. - 181 с.

Бейкун Андрій Леонардович

к.ю.н., доцент, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
Національного університету оборони України

ЧИННА ПРАВОВА ПРОБЛЕМАТИКА СКАСУВАННЯ МОРАТОРІЮ НА ПРОДАЖ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Мораторій на купівлю-продаж або відчуження іншим способом сільськогосподарських земель був встановлений п.14-15 Розділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України. І після гострих політичних дебатів листопада 2012 року зазначена правова заборона хоч і у «пом'якшеному» вигляді, проте зберіглася. Головною передумовою скасування мораторію було

задекларовано прийняття закону про обіг земель сільськогосподарського призначення, але не раніше 1 січня 2016 року. Таким чином, були встановлені не тільки організаційно-правові, але й термінологічні передумови «...запровадження купівлі-продажу або відчуження іншим способом...» земель зазначеної категорії [10; 23].

7 липня 2011 року був прийнятий Закон України «Про державний земельний кадастр» з застережними умовами набрання чинності окремих його положень до 2015 року. Проекти законів про ринок земель чи про обіг земель сільськогосподарського призначення неодноразово доопрацьовувались з подальшим перенесенням чергової редакції на наступний сесійний розгляд парламентаріїв. Отже, питання скасування мораторію на продаж сільськогосподарських земель на даний час все ще залишається відкритим.

Зазначене питання є складним з багатьох причин і дуже складно аналізувати його виключно з якоїсь однієї позиції: чи суто правової, чи соціальної, чи з позиції політичної доцільності сьогодення. Не торкаючись політичних аспектів питання, слід все ж таки розглянути як соціально-правові його аспекти, так і організаційно-правові, оскільки вони, як вбачається є взаємозалежними та взаємообумовленими.

І. Соціально-правові аспекти перспектив розвитку вільного цивільно-господарсько-правового обігу земель сільськогосподарського призначення.

Україна за часи незалежності пройшла досить значний та логічно-поступовий шлях у подоланні проблем, пов'язаних з правовими аспектами регулювання земельних відносин, зокрема щодо правового статусу земель сільськогосподарського призначення. На сьогоднішньому етапі розвитку земельного права та земельного законодавства слід констатувати досить значні позитивні зрушення щодо можливостей цивільно- та господарсько-правового обігу земельних ділянок певних категорій, зокрема земель житлової та громадської забудови. Разом з тим, питання щодо вільного обігу земель сільськогосподарського призначення є багатовекторним і багатозначним. І підтвердженням цього є не тільки формально виражені у численних нормативно-правових актах (щодо регулювання земельних та похідних відносин) вагання законотворчого органу і вищих посадових осіб держави, а й численні багаторічні наукові дискусії щодо скасування мораторію на вільне відчуження земель сільськогосподарського призначення та надання, зокрема, права іноземним господарюючим суб'єктам та фізичним особам-нерезидентам права набувати у власність земельні масиви зазначеної категорії. Вирішення цього питання (в залежності від напрямку такого вирішення) ряд науковців небезпідставно пов'язує, зокрема, з загрозами територіальній цілісності держави та новим змістом обсягу державного суверенітету.

Апологети необхідності скасування мораторію на вільне відчуження сільськогосподарських земель пов'язують свою позицію, насамперед, з аргументацією низької віддачі земельного потенціалу України у теперішній час. Ніхто не заперечує, що основними причинами такої віддачі земельного потенціалу в Україні є безгосподарне ставлення до землі, яке полягало і полягає у тривалій відсутності реального власника, помилковій стратегії залучення земель до використання, недосконалістю техніки і технологій обробки землі та виробництва сільськогосподарської продукції, не виваженій ціновій політиці, недотриманні науково обґрунтованих систем ведення землеробства, низькому науково-технічному рівні проектування, будівництва та експлуатації меліоративних систем, недосконалій системі використання і внесення мінеральних добрив та невиконання природоохоронних, комплексно-меліоративних, протиерозійних та інших заходів [22, с.17-19; 24, с. 332-333; 25, с.205-208].

Таким чином, ми бачимо існуючу загострену проблему недалекого майбутнього правового становища земель сільськогосподарського призначення, що має декілька спрямувань і, відповідно,

потенційно необхідних напрямків її вирішення. До хронічно проблемних аспектів, які обумовлені низькою господарською віддачею сільськогосподарських земель слід віднести:

- відсутність єдиної державної стратегії щодо статусу сільськогосподарських земель;
- відносна процесуальна легкість переводу земель сільськогосподарського призначення у «зручну» категорію для формальної законності введення її у цивільно-правовий обіг;
- концептуалізм нормативно-правової бази та відсутність єдиної державної екологічної політики щодо збереження родючості ґрунтів, недопущення їх виснаження, засмічення, нецільового використання та використання способом, що погіршує корисні властивості цього природного ресурсу.

Як вбачається, перед остаточним прийняттям такого важливого політичного рішення, як законодавче закріплення вільного цивільно- та господарсько-правового обігу земель сільськогосподарського призначення, слід вирішити зазначені вище далеко не похідні питання.

Інший аргумент прихильників скасування мораторію полягає у тому, що земля – це економічна категорія і вона повинна бути у господарсько-правовому обороті. Крім того, у зв'язку з положенням ст. 13 Конституції України, відповідно до якої земля є об'єктом права власності українського народу, також робиться псевдологічний висновок щодо можливості безпосереднього застосування цієї норми при вирішенні питання відчуження земель, у тому числі і сільськогосподарських.

Проте, як справедливо зазначає П.Ф. Кулинич, на практиці ця конституційна норма громадянами не може повною мірою бути реалізованою. Як вказує науковець, ця норма несе в собі переважно політичний характер, оскільки вона повною мірою не вписується у цивілістичну доктрину права власності [15, с. 13-14].

Ще один аргумент прихильників введення сільськогосподарських земель у вільний обіг полягає у певному психологічному маніпулюванні статистичними даними. Маються на увазі численні ситуації, коли на підставі певних, цілком об'єктивних статистичних даних робляться однобічні або псевдологічні висновки. Так, за висновками багатьох експертів, аграрний ринок здатен не лише «витягнути» країну із перманентної кризи, а й перетворитися на локомотив усієї економіки. За різними оцінками, ринкова вартість українських земель (навіть в умовах хронічної фінансової кризи) приблизно складає 35-37 млрд. доларів США, тоді як щорічна потреба сільського господарства в кредитах становить близько 20 млрд. гривень. Нинішній показник виробництва валової продукції в аграрному секторі відносно низький - 110 млрд. гривень. Отже, Україна, «відпустивши» у вільний цивільно-правовий обіг сільськогосподарські землі, має можливість збільшити його у 2-2,5 рази і т.п.

Як вбачається, можна знайти ще більш ніж достатньо аргументів на користь вільного відчуження сільськогосподарських земель, як суто правових або соціальних, так і доцільних з точки зору політичних обставин сьогодення. І ті, і інші, безумовно, знайдуть своїх прихильників як серед наукової аудиторії, так і широких верств населення. Проте, як вбачається, доцільно пам'ятати слова Катерини Ващук: «...безумовно, будь які речі мають певну вартісну цінність: автомобіль, будинок, земельна ділянка. Але автомобіль років через п'ять морально застаріє, будинок через 50-100 років – обвітає, а по цій землі ходив ще Володимир Великий».

II. Організаційно-правові критерії взаємозв'язку та співвідношення відміни мораторію на продаж сільськогосподарських земель з реформаційними процесами аграрного сектору національної економіки та соціально-економічними перспективами господарюючих суб'єктів

Серед науковців-аграріїв і досить тривають дискусії відносно гостроти питання щодо доцільності відміни заборони на цивільно- та господарсько-правове відчуження сільськогосподарських земель. Як вбачається, для відповіді на питання щодо доцільності зняття мораторію на відчуження, слід проаналізувати окремі наслідки реформування агропромислового комплексу держави.

Беззаперечно, динаміка соціально-економічних відносин в аграрному секторі опосередковується належним правовим регулюванням зазначених відносин. Як вбачається, доцільно акцентувати увагу на окремих наслідках реформування аграрного сектору (АПК), що тривало майже два десятиліття.

1. Приватизаційні процеси, об'єктами яких були землі та об'єкти промисловості і іншої інфраструктури, на них розташовані, на жаль, не призвели до належного розвитку промислового потенціалу, не створили умов для організаційно-правового закріплення правового статусу власника земельного паю як суб'єкта господарювання первинної ланки.

2. Загальнодержавні програми реформування АПК, що приймалися на протязі 90-х років і у перше десятиріччя ХХІ століття і враховували у тій чи іншій мірі необхідність сприяння інноваційним процесам в агропромисловій сфері, у переважній більшості так і залишились декларативними, або у кращому випадку – концептуальними. Відповідно, майже не розробляються нові технології виробництва, що дали б можливість виготовляти конкуренто-спроможну продукцію в сільськогосподарській галузі.

3. Нажаль, процеси, що відбувались на протязі 90-х років і мали об'єктивний або суб'єктивний характер, спричинили занепад великотоварного виробництва, що тільки нині починає повільно відроджуватися. «...раніше існувало 12,5 тисячі колективних сільськогосподарських підприємств (колгоспи і радгоспи), у власності яких було по 3,5 тисячі гектарів землі. Вони забезпечували 4,7 млн. робочих місць (на сьогодні залишилося 600 тис.). Внаслідок проведення реформи зникли ферми, тракторні бригади, знизилася поголів'я великої рогатої худоби (з 24 млн. до 5 млн.) по всій Україні» [8, с.11- 18].

4. Серед негативних наслідків реформаційних процесів 90-х років було і знищення соціальної інфраструктури — зруйновано (або не експлуатуються) палаци культури, бібліотеки, фельдшерсько-акушерські пункти.

5. Погіршують ситуацію і «урбаністичні» процеси, що мають переважно об'єктивний характер. І справді, «...ситуація дуже загрозлива: 80 відсотків сільських жителів — це люди похилого віку, фізично непрацездатні і фактичні власники 6 млн. паїв...» [9].

6. Розглядаючи питання про продаж сільськогосподарських земель, маємо враховувати, що це може загрожувати територіальній цілісності держави. На сьогодні на території України працює 3,5 тис. іноземних фірм, у підпорядкуванні яких на тих чи інших правових засадах, не заборонених законом, знаходиться 11 млн. гектарів орної землі (із загальної площі всіх українських угідь у 34 млн. гектарів). «Тому, зняття мораторію на продаж земельних угідь і спричинить те, що третина українських земель може опинитися у повноправному володінні іноземних держав і не належатиме нашій країні» [9].

7. Господарюючим в аграрному секторі національної економіки суб'єктам господарювання комерційні банки дають кредити під забезпечення їх повернення основними фондами відповідного підприємства, насамперед, земельними ділянками. Навіть не варто нагадувати, що переважна більшість банківських установ у свій час створювалась на підставі іноземних інвестицій. Взагалі, можна навести цілу класифікацію латентних форм цілком правового набуття сільськогосподарських земель у власність юридичними та фізичними особами-нерезидентами навіть до законодавчої відміни заборони на вільне відчуження.

Отже, як вбачається, вольове політичне (і, відповідно, правове) рішення щодо скасування мораторію на відчуження повинно лежати в іншій площині. Насамперед, необхідно вирішити такі питання:

1. Впорядкувати законодавство про оренду землі таким чином, щоб власники паїв не здавали в оренду земельні ділянки орендарям за цінами, що не відповідають реальній вартості належної їм землі, а створювали власні організаційно-правові утворення, наприклад, кооперативного типу. Відповідно, така схема потребуватиме принципової державної підтримки, великих

капіталовкладень, але і наслідки будуть того вартими – припиниться вже давно не контрольований «відтік» земельних паїв, у тому числі і з сільськогосподарського обігу взагалі. На даний час земельне орендне законодавство є відносно досконалим лише за формально-правовими критеріями, але зовсім не враховує соціальний стан потенційних орендодавців – власників земельних паїв.

2. Скасування мораторію, у загальному вигляді повинно мати такий зміст: необхідно створити спеціальний державний земельний фонд відчужуваної сільськогосподарської землі; законодавство про ринок землі повинно встановити можливість продажу земельної ділянки сільськогосподарського призначення власником лише один раз і тільки державі; держава закупувала б цю землю на підставі оновленого Закону «Про державний земельний кадастр» та прийнятого акту законодавства «Про ціноутворення на об'єкти земельної власності у зв'язку з їх відчуженням»; земельні ділянки, що були відчужені власниками і опинились у такому фонді, могли б стати просторовим операційним базисом для створення державних сільськогосподарських підприємств.

3. Необхідною умовою для правового забезпечення правової «статичності» сільськогосподарських угідь є й пільгове кредитування аграрних товаровиробників, зокрема тих, що об'єднані як у кооперативні, так і корпоративні організаційно-правові форми. У зв'язку з цим вбачається за доцільне прийняття акту законодавства «Про державне та комерційне кредитування сільськогосподарських товаровиробників». Слід встановити загальні законодавчі засади, згідно з якими Національний банк видавав би кредити аграріям під 3 відсотки річних, а комерційні — під 5 відсотків. Головним завданням банків було б надання реальної допомоги аграрному сектору економіки і, через обіг грошової та товарної маси, сприяння його розвитку. Окрема проблема – необхідність підтримки підприємств сільськогосподарського машинобудування як державними кредитами, так і державними замовленнями. «Нині техніка зношена на 80 відсотків, нові комбайни завозять із-за кордону, а власні виробники від цього втрачають потенціал. Пропонуємо підтримувати наші заводи сільськогосподарського машинобудування державними кредитами та замовленнями...» [8, с.11-18].

4. Нагальним питанням, що потребує вирішення, вважається збалансування закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію. Існуючі схеми закупівлі сільськогосподарської продукції враховують кон'юктуру ринку, а не потреби сільськогосподарських товаровиробників. Часто це призводить до ситуацій, коли як господарюючі суб'єкти (юридичні та фізичні особи), так і селяни, які не є фізичними особами-підприємцями, змушені продавати власну продукцію за безцінь. Таким чином, «...вони не отримують ніякого прибутку, і українське село перестає бути джерелом сировини для переробної промисловості України» [20, с.21-23].

Отже, як вбачається, питання щодо скасування мораторію на продаж сільськогосподарських земель є передчасним і потребує проведення попередніх заходів з метою оновлення законодавчої бази та створення процесуальних схем, що не допустили б втрати Україною свого головного і найдорожчого скарбу.

Список використаних джерел:

1. Аграрне законодавство України : проблеми ефективності / за ред. В.І. Семчика. – К.: ІДП НАН України, 1998. – 245 с.
2. Аграрний тиждень. Всеукраїнська ділова газета. 19.04.10 – 25. 04. 10. - № 14. – С. 3
3. Андрейцев В.І. Земельне право і законодавство суверенної України: актуальні проблеми практичної теорії. – К.: Знання, 2005. – С.59-63
4. Багай Н.О. Розвиток науки аграрного права України: Дис. канд. юр. наук: 12.0.06/ Львівський національний університет. – Львів, 2002. – 243с.
5. Бичкова Ц.В. Регулювання сільськогосподарської діяльності і співвідношення цивільного та аграрного законодавства // Право України. – 1996. - №7. – С.41

6. Брунь А.Г. Договір оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03. – Х.: Національний ун-т внутрішніх справ, 2003. – С.3-6
7. Бусуйок Д.В. Види органів управління земельним фондом // Підприємство, господарство, право. – 2009. – С. 92-95
8. Єрмоленко В. М. Проблемні питання мораторію на відчуження земель сільськогосподарського призначення // Українське комерційне право. 2010. – С. 11-18
9. Захарович А.Б. Ещё раз о паре «законных» способов обойти мораторий (2009 г.) // <http://www.svdevelopment.com/ru/blog/item/40>.
10. Земельний кодекс України // ВВР. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.
11. Ільницька Н.В. Право оренди землі // Земельне право України: Підручник / За ред.. М.В. Шульги. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С.120-124
12. Казаченко Л. Як примусити українських політиків забезпечити розвиток сільського господарства? / Всеукраїнська ділова газета «Аграрний тиждень». - № 12. 2009 – С. 6.
13. Каракаш И.И. Право собственности на землю и право землепользования в Украине: Научно-практическое пособие. – К.: Истина, 2004. – С.54
14. Коваленко Т.О. Правове регулювання оренди земель сільськогосподарського призначення відповідно до Сертифікату на право на земельну частку (пай) // Земельне право України. – 2006. - № 6. – С.33-41
15. Кулинич П.Ф. Право власності на землю в Україні / Кулинич П.Ф.// Вісник «Сільське господарство реформується». – 1997.- №4 - С. 13-14.
16. Кулинич П.Ф. Правові засади оренди землі в Україні // Юридичний вісник України. – 2000. – 7-13 вересня. – С.53-55
17. Кулинич П.Ф. Правочини щодо земельних ділянок: деякі теоретичні та практичні аспекти // Земельне право України. – 2006. - №4. – С.29-30
18. Кулинич П.Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні / Матеріали міжнародно-наукової конференції. – Біла Церква: БНАУ, 2010. – С. 10-11.
19. Настечко К.О. Право на земельні ділянки сільськогосподарського призначення в Україні // Інститут Держави та права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2010. – С. 6-7
20. Новий курс: реформи в Україні. 2010–2015. Наукова доповідь / За заг. ред. В. М. Гейця. – К.: НВЦ НБУВ, 2010. – 232 с.
21. Носік В.В. Право власності на землю Українського народу: Монографія. – К. – Юрінком Інтер, 2006. – С.147-151
22. Проблеми використання земельного та аграрного законодавства України: перспективи в ХХІ столітті / Міжнар. наук. конф. (27-28 квіт. 2006р. м. Біла Церква) – Біла Церква: Білоцерківський державний аграрний університет, 2006. – С. 3-9, 17-19
23. Про внесення змін до пунктів 14 і 15 розділу Х "Перехідні положення" Земельного кодексу України щодо терміну на продаж земельних ділянок: Закон України від 19.01.2010 р. // ВВР. – 2010. – № 9. – Ст. 86.
24. Світличний О.П. Окремі проблеми правового забезпечення екологічної безпеки земельних ресурсів // Правова політика Української держави / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника. Том 1. 19-20 лютого 2010 р. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника. – 2010. – 342 с.
25. Світличний О.П. Рациональне використання земельних ресурсів – важливий напрямок соціально-економічної політики держави // Сучасні проблеми аграрного і природо ресурсного

права: міжнародна науково-практична конференція (Київ, 30-31 жовтня 2009 р.). Зб. наук. пр. / за заг. Ред. В.М. Єрмоленка та ін. – К.: ІРІДУМ. – 2009. – С. 205-208.

26. Титова Н.І. Землі як об'єкт правового регулювання // Право України. – 1998. - №4. – С.12-15

27. Шульга М.В. Правовое обеспечение отношений аренды земли // Предпринимательство, хозяйство и право. – 1997. - №4. – С.25-27

28. Шульга М.В. Актуальные правовые проблемы земельных отношений в современных условиях. – Х.: Консум, 1998. – С.131-132

Шандурський Богдан Валерійович

Студент 5-го курсу Факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Чепульченко Т. О

кандидат юридичних наук, доцент ФСП, НТУУ «КПІ»

ПРОБЛЕМИ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ВИНАХОДІВ ТА ПРОМИСЛОВИХ ЗРАЗКІВ В УКРАЇНІ

Із переходом Української держави на новий етап розвитку, змінюється та вдосконалюється її основна діяльність, мета та цілі, міняються загалом і усі пріоритети, які держава ставила перед собою. Така зміна стосується не тільки нашої країни, але і усього суспільства в цілому.

Початок ХХІ століття знаменував виникнення нової моделі розвитку, а саме інноваційної моделі. Нею передбачається формування нових знань для створення технологій, продуктів, послуг для подальшої їх реалізації, як на внутрішньому ринку, так і на зовнішньому. Звідси суспільство і прийшло до основного висновку, що інтелектуальна власність є досить цінним людським капіталом. Важливість інтелектуальної діяльності полягає у її впливі на соціальний та економічний розвиток не тільки нашого суспільства, а і всіх суспільств.

Одним із найважливіших елементів інтелектуальної власності, що впливають на подальший економічний розвиток є право промислової власності, а саме винаходи та промислові зразки. Тому їх охорона та захист є одним із пріоритетних завдань країни.

Основним законодавством, яке регулює та захищає діяльність авторів у сфері інтелектуальної власності, а загалом діяльності пов'язаної з винаходами та промисловими зразками є Конституція України. У статті 54 передбачено, що: “ Громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом. Держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством ”. [1]

До спеціалізованих законів, що здійснюють охорону винаходів та промислових зразків відносять: Закон України “ Про охорону прав на винаходи і корисні моделі ”, Закон України “ Про охорону прав на промислові зразки ” та інші.

Хоча в законодавстві і прописано основні заходи забезпечення охорони прав авторів на винаходи та промислові зразки, але прослідковується така проблема , як недостатність забезпечення охороною даних об'єктів. Наслідком якої було зменшення чисельності винаходів авторів та корисних моделей. Якщо порівнювати з 1991 роком до сьогодні кількість винахідників зменшилась більше ніж у 20 разів, а підприємства які, як гадалось, будуть використовувати всі ці винаходи, застосовують їх у 9 разів менше.[2] Такі дані свідчать про нестабільність забезпечення сприятливих умов для діяльності винахідників в нашій державі, та низький рівень сьогоднішньої

системи створення і використання винаходів, яке спричинено матеріально-технічним погіршенням та недостатністю фінансування науки.

Необхідним залишається і вдосконалення законодавства, щодо охорони промислових зразків. Не поодинокими є випадки отримання охоронних документів, права на які належать іншим особам. Наслідком таких порушень стало звуження митного контролю, товарів, які містять об'єкти інтелектуальної власності; виключення корисних моделей, винаходів та промислових зразків з контролю митними органами, що не узгоджуються з положеннями Регламенту Європейського Союзу.

На сьогодні з'являється необхідність врегулювання питання запобігання поданню заявок на винаходи в іншій країні без попереднього подання заявки в Україні. Наслідком таких дій є неконтрольоване відправлення нових технологій в інші країни.

Одним із складових елементів в механізмі правового забезпечення охорони винаходів та промислових зразків є надання патенту. Проблема, яка виникає із патентних відносин полягає у відсутності дистанційного доступу широких верств населення до патентно-інформаційних ресурсів на безкоштовній основі, а саме щодо винаходів та промислових зразків.

Вище зазначені проблеми є одними з найголовніших на сьогоднішній час в Україні. Для їх подолання необхідно здійснити такі заходи:

- 1.) привести у відповідність законодавчу базу України до законодавчої бази ЄС;
- 2.) збільшити розміри фінансування у сфері інтелектуальної власності, а саме із питань пов'язаними із винаходами та промисловими зразками;
- 3.) встановити кримінальну відповідальність за дії, які пов'язані з поданням заявок на винаходи в іншій країні без попереднього подання їх в Україні;
- 4.) забезпечити повідомленість населення про всі патентні операції, що здійснюються на території України, шляхом опублікування їх на певному сайті.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР.
2. Кузнецов Ю. М. \Інформаційний вісник АН ВО України, 72, № 1, 55-61 (2011).

СЕКЦІЯ №1. НАЦІОНАЛЬНА ПРАВОВА СИСТЕМА В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВОВОГО ПРОСТОРУ.

Науковий керівник: Чепульченко Т. О., доц., к.ю.н.

Секретар: Лучко Олена

Андрущенко Ігор Григорович

Доцент кафедри економіко-правових дисциплін

НАВС, к.ю.н., доцент

ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ КОМПАНІЙ ЯК СПОСІБ КОНЦЕНТРАЦІЇ КАПІТАЛУ

Досвід розвитку світової економіки останнім часом доводить, що концентрація капіталу шляхом його об'єднання, з'явилася та розвивалася історично досить тривалий час – від простої до більш складної: від розрізнених, автономних, дрібних форм до об'єднання, взаємопроникнення і зрощування у величезні організаційні об'єднання. Саме такою є звичайна логіка формування фінансового капіталу та його об'єднання з промисловим у межах єдиних організаційних утворень за класичними канонами ринкової економіки. Причому історично виробничий капітал забезпечив самостійно процес виділення зі свого складу нових форм капіталу, спочатку торгівельного, а згодом – і грошового, який з часом перетворився на фінансовий [1, с.15].

Загальновідомо, що вільна конкуренція сприяє концентрації капіталу. Концентрація ж, у свою чергу, призводить до монополії. Гонитва компаній за більшим прибутком і конкурентна боротьба між ними породжують концентрацію і централізацію капіталу, що веде до концентрації виробництва та зростання розмірів компаній. Водночас, концентрація виробництва тягне за собою концентрацію і централізацію капіталів. Крупні компанії переважають над дрібними і мають більшу конкурентоспроможність.

Тривалий час концентрація виробництва здійснювалась, головним чином, на основі концентрації капіталу. Концентрація капіталу – це збільшення розмірів капіталу в процесі його нагромадження за рахунок капіталізації частини прибутку. Зумовлюється технічним прогресом, концентрацією виробництва, посиленням конкуренції тощо. Зміцнює позиції компаній, робить їх стійкішими до циклічних коливань в економіці, дозволяє збільшити прибуток. Існують такі форми концентрації капіталу, як диверсифікація та комбінування. Крім промисловості концентрація капіталу охоплює і банківську сферу, та останнім часом набуває міжнародного характеру. Концентрація капіталу доповнюється його централізацією, тобто злиттям вже існуючих капіталів у крупніший [2].

Метод централізації капіталу не був поширений. Централізація капіталу – це збільшення розміру капіталу шляхом об'єднання капіталів декількох господарюючих суб'єктів в один великий капітал. Централізація капіталів може бути як добровільною, так і примусовою. Перший спосіб здійснюється на основі добровільного об'єднання капіталів окремих компаній у один капітал у тій чи іншій господарсько-правовій формі. Другий спосіб – це поглинання в процесі конкуренції малих і дрібних компаній крупними [3, с.327].

Феномен поглинання компаній, або придбання однією компанією контрольного пакета акцій іншої, є базовим принципом існування ринкової економіки. Можливість купівлі акцій компанії іншою компанією та обов'язковість вчинення пропозиції у разі переходу контрольного пакета акцій до іншої компанії, зазвичай, сприяє посиленню конкуренції, економічному прогресу та технологічному розвитку. Разом з тим, інститут поглинання тягне за собою низку правових питань, починаючи з корпоративного та трудового законодавства та завершуючи питаннями економіки. Важливим при цьому стає також інвестиційне законодавство, рівень культури корпоративного управління, регулювання фінансових послуг та питання відкритості ринків. Інститут поглинань пов'язується із двома моделями – “ворожим” та “дружнім” поглинанням, залежно від позиції

менеджменту компанії, що поглинається. Проте найбільше проблем у регулюванні, зокрема на європейському рівні, спричиняють “ворожі” поглинання, які є основною ознакою англосаксонської корпоративної моделі.

Залежно від корпоративних традицій світових держав, моделі регулювання “ворожих” поглинань значно відрізняються. Законодавство, що регулює поглинання компаній – це одна із тих сфер правового регулювання, яка вказує на фундаментальні відмінності у корпоративному праві країн-членів Європейського Союзу. Ця сфера правового регулювання останнім часом є особливо актуальною та порушує значну кількість дискусій не лише на європейському, але й на світовому рівнях.

При цьому слід виходити з того, що нині в Україні практично відсутня нормативна база з питання правового регулювання поглинання компаній. Саме тому, під час ухвалення законодавчих актів спрямованих на регулювання поглинань, потрібно зважати на те, що це одна із тих галузей, яка вимагає особливої уваги та ретельного аналізу характеристик ринку капіталів, інвестиційного клімату, наявних засобів регулювання фінансових послуг та рівня культури корпоративного управління [4, с.217].

Тож, у сучасних умовах для України залишається випробуваний у світі шлях до економічного прогресу та технологічного розвитку – концентрація капіталу, найбільш вдалою формою якого може бути створення та діяльність крупних холдингів, консорціумів, конгломератів тощо.

Список використаних джерел:

1. Закон перманентної концентрації капіталу: економічна історія та українські реалії. – К. : Ін-т законодавчих передбачень і правової експертизи, 2003. – 198 с.
2. Економічний словник-довідник / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sesia.org.ua/index.htm>.
3. Політична економія: Навч. посібник / К.Т. Кривенко, В.С. Савчук, О.О. Беляєв та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. К. Т. Кривенка. – К. : КНЕУ, 2001. – 508 с.
4. Кібенко О., Пендак Сарбах А. Право товариств (company law): порівняльно-правовий аналіз *acquis* Європейського Союзу та законодавства України / упоряд. Г. Друзенко, за наук. ред. О. Кібенко. – К. : Юстініан, 2006. – 496 с.

Андрущенко Лілія Вікторівна

Доцент кафедри економіки і права ККІБП, к.ю.н.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Тотальне впровадження концептуальних засад розвитку ринкової економіки в усіх галузях народного господарства України призвело до зростання потреби суб'єктів господарювання у захисті своїх майнових прав та інтересів від різного роду ризиків. Взятий нашою державою курс до багатоукладної ринкової економіки зумовив бурхливий розвиток страхування як складової господарської діяльності. Страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів [1].

Хоча в Україні розвиток класичного страхування почався в далекому минулому – в XVIII ст. (прийшло із Західної Європи та пов'язане з виникненням філій англійських страхових компаній), а в статтях пам'ятки давньоруського права “Руській правді” можна знайти багато елементів договору

страхування цивільної відповідальності – сьогодні науковці, аналітики, страховики в сучасному страхуванні виділяють багато недоліків.

Найбільш суттєвими з них, що стримують розвиток вітчизняного ринку страхових послуг є: недосконалість нормативно-правового регулювання у сфері страхування; нерозвиненість ринку страхування життя та інших видів особистого страхування; низька платоспроможність потенційних споживачів страхових послуг та їх недовіра до інституту страхування; факти шахрайства та нехтування правами страхувальників з боку окремих страховиків; нестача інформації щодо страхових компаній та послуг, що вони надають.

В Україні до цього часу не створені законодавчі засади для впровадження інвестиційного та обов'язкового медичного і пенсійного страхування. Нерозвиненими залишаються такі сфери страхування як аграрні, екологічні та катастрофічні ризики. Страхові послуги продовжують використовуватись підприємцями з метою ухилення від податків. Існує недобросовісна конкуренція (демпінг), у тому числі щодо тарифікації окремих видів страхових послуг. Недосконалим залишається нормативно-правове врегулювання діяльності страхових посередників, актуаріїв та аварійних комісарів.

Державна політика у сфері страхування має бути спрямована на:

- формування сучасного та динамічного страхового ринку з високорозвиненою інфраструктурою та широким асортиментом страхових послуг;
- своєчасну та широку адаптацію українського страхового ринку до світових вимог фінансового регулювання та нагляду, активну співпрацю з європейськими та міжнародними організаціями;
- створення страхового нагляду, гармонізованого з міжнародними стандартами та орієнтованого на захист прав споживачів фінансових послуг;
- модернізацію страхового бізнесу та систем управління страховими компаніями;
- розвиток страхового посередництва та посилення контролю за посередниками (брокерами, агентами і консультантами);
- впровадження системи мікро- страхування для незаможних верств населення, державну підтримку соціально значущих видів страхування;
- формування страхової культури громадян та підвищення фінансової грамотності учасників страхового ринку.

Одними з пріоритетних напрямів розбудови страхового ринку є розвиток особистого страхування, довгострокового страхування життя, у тому числі інвестиційного та пенсійного, активна участь страховиків у системі недержавного пенсійного забезпечення та запровадженні обов'язкового медичного страхування, а також сучасних технологій страхування аграрних ризиків.

Створення стабільного страхового ринку потребує об'єктивного інформування всіх його учасників про основні умови, вимоги та ризики у процесі їх діяльності. Для підвищення рівня страхової культури населення має забезпечуватись прозорість діяльності учасників страхового ринку та реалізовуватися програми інформування населення через засоби масової інформації про стан та перспективи страхового ринку, переваги отримання страхових послуг [2].

Підсумовуючи вищевикладене слід підкреслити, що страхування – це надзвичайно великий та перспективний сегмент фінансового ринку, стан якого залежить від рівня розвитку законодавства, податково-бюджетної та грошово-кредитної політики якості нагляду за страховою діяльністю та фінансовим станом страховиків.

Список використаних джерел

1. Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР // ВВР, № 18, ст. 78.
2. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2015 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kbs.org.ua/files/dpee1.pdf>.

Белотел Марія Олександрівна

Студентка 1-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Чепульченко Т.О.

кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри теорії права та держави факультету соціології та права НТУУ «КПІ».

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРИ

Кожна країна самостійно розробляє власний національний механізм запровадження гендерної рівності. У сучасному світі є декілька принципових підходів державних, політичних і громадських об'єднань по досягненню гендерного паритету в політиці.

Спеціалізовані закони – це найпоширеніший спосіб забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків. Таким шляхом пішло багато держав.

В понад 100 країнах запроваджено посаду Омбудсмена (від швед. *ombudsman* «представник») з рівних прав і можливостей.

Варто навести як приклади владних органів із забезпечення гендерної рівності в таких країнах як: Албанії, Бельгії, Естонії, Іспанії, Литви.

При міністерствах зазвичай є особа, яка призначається як комісар з рівного ставлення. Саме комісари подають скарги щодо сексуальних домагань та гендерної дискримінації на розгляд до відповідних інституцій і судів. Комісари з рівного ставлення є членами міністерських однойменних комітетів, заснованих з метою моніторингу й подальшого просування жінок на державній службі.

Мартін Бертольд зауважує, що багато чого досягнуто, але роботи ще досить: адже середній дохід жінок на 30% менший за той, що мають чоловіки, важко знайти жінок в управлінні та на вищих партійних посадах [3].

Рівноправність жінок і чоловіків є одним із питань прав людини та однією з умов забезпечення соціальної справедливості, а також необхідною й основною передумовою досягнення рівності, розвитку та миру. Перебудова партнерських відносин на основі рівноправності жінок і чоловіків – одна з умов стійкого розвитку, стрижнем якого є інтереси людини.

Утвердження гендерної рівності в суспільстві наштовхується на безліч стереотипів: «Вірна берегиня домашнього вогнища – це і є ідеальна жінка», «Призначення жінки – сім'я, діти, дім», «Призначення чоловіка – кар'єра». Ці тези можна почути досить часто. Подолання стереотипів і просвітницька робота й надалі залишаються важливими складовими гендерних перетворень у сучасному суспільстві.

У Польщі дедалі частіше на політичних посадах з'являються жінки. На виборах мера (президента) Варшави перемогу в листопаді 2006 року здобула Ханна Гронкевич-Вальц, кандидат від партії «Платформа обивательська». Вона стала першою жінкою, котра посіла таку високу посаду в Польщі. Розвиток гендерної рівності у Польщі посилюватиметься внаслідок того, що гендерна політика в Європейському Союзі є пріоритетною. Що демократичнішою стає країна, то краще розвивається гендерна рівність. І навпаки: що гірше долаються гендерні проблеми, то демократичнішою стає країна.

Принцип гендерної рівності закріплений в Конституції України. Статті 3, 21, 23, 24 Конституції закріплюють рівність чоловіків та жінок в усіх сферах життя. Частина третя ст. 24 Конституції України безпосередньо присвячена подоланню дискримінації стосовно жінок в Україні та наголошує на тому, що рівність прав жінок і чоловіків забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній та культурній діяльності, у здобутті освіти та професійній підготовці, у праці та винагороді за неї. Йдеться також про те, що створюються умови, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством. Мова йде про правовий захист, матеріальну і моральну підтримку материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних

відпусток та інших пільг вагітним жінкам та матерям. Законодавчо чоловіки позбавлені такої можливості. Саме такий підхід є характерною ілюстрацією формального розуміння принципу гендерної рівності[1].

Ситуація в сьогоденній Україні потребує створення і реалізації державної програми подолання гендерної нерівності, адже зміни у становищі жінок в Україні можливі лише за умови послідовної державної гендерної політики. У 60-ти країнах світу, можна чітко побачити, що ті країни, які найбільшою мірою наближені до гендерної рівності, є, водночас, і найрозвиненішими економічно, з найважливішими соціальними гарантіями для населення. Усі ті держави, які ще в 70-х роках прийняли гендерні закони, вже в 90-х увійшли до кола найпрогресивніших найбільш забезпечених країн світу. В той час як Україна в гендерному вимірі суттєво відстає від Європи.

Таким чином, міжнародний досвід дає такі позитивні практики утвердження гендерної рівності. Серед найпоширеніших :

1. Законодавчерегулювання. Прийняття спеціалізованих законів з утвердження гендерної рівності.
2. Запровадження спеціалізованої інституції Омбудсмена з рівних прав і можливостей.
3. Формування парламентських структур (груп, комітетів, комісій) з рівних прав і можливостей. Важливою є інформативна політика парламенту з популяризації гендерної рівності в суспільстві.
4. Запровадження фондів, організацій та їхніх мереж, діяльність котрих спрямована на досягнення гендерного паритету в політиці.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996 - 1996 р., № 30, стаття 141
2. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 17.05.2005 // Відомості Верховної Ради України від 30.12.2005 – 2005., N 52, ст.561
3. Бертольд М. Гендерна політика і гендерна рівність в Австрії // Матеріали круглого столу «Австрія–Україна: гендерна рівність», 17 березня 2007 року. – Київ: Австрійський культурний форум. – 6 с.
4. Вибори у Європейському Союзі. – К, 2007. – Розділ 4. – С. 3.
5. Мельник Т. Міжнародний досвід гендерних перетворень. – К: Логос, 2004. – 320 с. – С. 117.

Васецький Вячеслав Юрійович

к.ю.н., науковий співробітник Інституту

держави і права ім. В.М.Корецького НАН України

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Сучасному суспільству властиві процеси глобалізації, однією з основних ознак якої є об'єднання національних утворень в єдину світову систему. В умовах глобального світу права, свободи, обов'язки людини за важливістю посідають основне місце порівняно з іншими правовими явищами. У зв'язку з цими всесвітніми процесами поглиблення уяви про правову систему України має значення для розуміння внутрішньої та міжнародної державної політики в умовах глобалізації, особливо в напрямі гармонізації прав людини. Саме розгляд цих питань є основною метою даної роботи.

Аналіз поняття прав людини, розглядається в об'єктивному та суб'єктивному значеннях, тобто, з одного боку, як система міжнародних та національних правових норм, що встановлюють правовий статус людини і закріплюють її становище, правила взаємин між людьми, відносини людини та держави, а з іншого, як можливість, яка належить конкретній людині та передбачена правовою нормою, і діяння, що захищене державою.

Одним з найважливіших елементів правового статусу людини, який забезпечує саму можливість її існування є гарантія дотримання прав і свобод – засоби, які забезпечують можливість реалізації людиною прав і свобод, що їй належать. Гарантії реалізації конституційних прав і свобод – це умови та засоби, принципи та норми, які забезпечують здійснення, охорону і захист зазначених прав, є запорукою виконання державою та іншими суб'єктами правовідносин тих обов'язків, які покладаються на них з метою реалізації конституційних прав та свобод людини і громадянина [1, с.246].

Гарантії реалізації прав і свобод можуть бути політичними, економічними, соціальними та юридичними. До них також належать і міжнародно-правові гарантії, що встановлені в чинних міжнародних договорах, обов'язкових для держав, що підписали відповідні договори. Так, відповідно до Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини, яку Верховна Рада України ратифікувала 17 липня 1997 р., держава повинна не лише мати законодавство, яке найбільш повною мірою забезпечує дотримання конвенційних прав та свобод, а й вживати всі необхідні заходи для того, щоб воно реально діяло, а не залишалось лише на декларативному рівні, зобов'язання ставлять державу перед необхідністю утримуватися від будь-яких дій, які могли б призвести до порушення прав і свобод.

Специфіка юридичної відповідальності держави по відношенню до гарантій реалізації і захисту прав та свобод людини і громадянина полягає у забезпеченні шляхом гарантування виконання органами державної влади, місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами своїх обов'язків, що кореспондують зазначеним правам та свободам. Однією з ланок юридичної відповідальності держави перед особою та гарантією реалізації прав та свобод людини та громадянина є кримінальна відповідальність посадових та службових осіб. Це стосується перш за все сфери реалізації прав громадян.

Конституція України є правовим актом прямої дії і згідно зі ст. 22 “Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод”. Тобто конституційні права і свободи людини не тільки проголошуються, але й повинні реалізовуватися за допомогою відповідного механізму. Згідно зі статтею 102 Конституції України “Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина”.

Однією із ланок в галузі правового забезпечення прав і свобод людини і громадянина є інститут омбудсмана (Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини). Функції Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини визначені відповідним законом України. В ст. 1 цього Закону зазначається: “Парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України і в межах її юрисдикції на постійній основі здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини..., який у своїй діяльності керується Конституцією України..., законами України, чинними міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України”. Згідно із Законом Уповноважений здійснює свою діяльність на підставі відомостей про порушення прав і свобод людини і громадянина, які отримує: 1) за зверненнями громадян України, іноземців, осіб без громадянства чи їх представників; 2) за зверненнями народних депутатів України; 3) за власною ініціативою.

При розгляді звернення Уповноважений може: 1) відкрити провадження у справі про порушення прав і свобод людини і громадянина; 2) роз'яснити заходи, що їх має вжити особа, яка подала звернення Уповноваженому; 3) направити звернення за належністю в орган, до компетенції якого належить розгляд справи, та контролює розгляд цього звернення; 4) відмовити в розгляді звернення. Однак Уповноважений “виступає лише як посередник між людиною і державою, а звернення

людини до Уповноваженого переважно є засобом привернути увагу суспільства і держави до порушення прав конкретної людини” [1, с.269]. Така ситуація є наслідком того, що закон не надає Уповноваженому розглядати справу по суті, приймати рішення по скасуванню незаконного рішення, не надає йому права притягнення до кримінальної відповідальності посадових осіб при порушенні ними прав і свобод людини.

Список використаних джерел:

1. *Рабінович П.М.* Права людини і громадянина: Навч. Посібник / П.М. Рабінович, М.І. Хавронюк – К.: Атіка, 2004 – 464 с.

Головченко Микола Феліксович

аспірант кафедри теорії та історії держави і права Інститут міжнародного та національного права МГУ

Науковий керівник:

Крестовська Н.М.

д.ю.н., професор, професор кафедри теорії та історії держави і права Інституту міжнародного та національного права МГУ

РЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ У ПРАВОВИХ ФОРМАХ

Форми реалізації культурної функції держави представляють собою зовнішній вираз діяльності держави в цьому напрямку. Погоджуємося з М. Бухтеревою, що форми здійснення культурної функції держави – це способи практичної діяльності, спрямованої на втілення в життя цілей держави і вирішення існуючих перед нею задач [1, 23].

Форми реалізації культурної функції можуть бути правовими та не правовими. Під правовими формами реалізації функцій держави розуміють види юридичної діяльності держави та її органів [2, 61]. На думку І. Самоценка, під правовими формами здійснення функцій держави слід розуміти однорідну за своїми зовнішніми ознаками (характером і юридичними наслідками) діяльність органів держави з управління суспільства шляхом видання правових актів [3, 52].

Існують три види правових форм реалізації культурної функції: правотворча (законодавча), організаційно-виконавча (управлінська), правоохоронна [4, 16].

Всі автори погоджуються з тим, що правові форми пов'язані зі створенням, реалізацією і охороною правових норм і включають в себе правотворчу, правозастосовну (правовиконавчу) та правоохоронну діяльність [1, 39], які наділені такими основними ознаками:

- це діяльність, тобто усвідомлений, цілеспрямований, активний вплив на культурну сферу суспільного життя; це діяльність юридична, адже вона обов'язково пов'язана з виданням правових актів, а також породжує для її учасників юридичні наслідки;
- це діяльність певно визначених суб'єктів, при цьому коло суб'єктів специфічний для кожної форми здійснення культурної функції;
- це діяльність законна, процедурно оформлена [4, 17].

Правотворча форма реалізації культурної функції держави являє собою процес створення або санкціонування відповідних нормативних актів, зокрема з метою зміни або відміни діючих юридичних норм [1, 40]. Основними ознаками правотворчості можна визначити такі: заключний етап процесу правоутворення; в основному, державна діяльність; юридична діяльність; спрямована на видання, зміну чи відміну нормативно-правових приписів; здійснюється компетентними суб'єктами [1, 42].

Основними видами правотворчості є: безпосередня правотворчість народу, правотворчість державних органів і посадових осіб та договірна нормотворчість. Центральне місце в реалізації правотворчої форми здійснення культурної функції держави посідає правотворча діяльність державних органів, яка відбувається у формах законотворчості та підзаконної нормотворчості. На

думку С. Бабаєва, в умовах розбудови правової держави, саме законотворчість є найважливішим напрямом реалізації правотворчої форми реалізації культурної функції держави [4, 97].

Нормативно-правові акти, які виникають в результаті правотворчої діяльності, утворюють правову основу реалізації культурної функції. Цими актами визначається предмет правового регулювання (предмет діяльності), суб'єкти правових відносин, методи і засоби регулювання. У процесі правотворчості вводяться до правової системи суспільства певні способи, засоби, методи юридичного впливу на культурну сферу, встановлюються та змінюються нормативно-правові режими регулювання культурних відносин, загальнообов'язкові програми соціального (державного) управління в культурній сфері життя громадянського суспільства [7, 7].

Робота з виконання нормативно-правових актів у культурному напрямку діяльності держави і складає зміст правореалізуючої форми здійснення культурної функції.

Правотворчість і правореалізація є постійно взаємодіючими процесами, їх неможливо уявити один без одного. Очевидно, що правотворчість створює норми права для їх реалізації, адже тільки в ній вони набувають змісту і дієвості [8, 24]. Слушним видається твердження С.Бабаєва стосовно того, що право реалізаційна форма здійснення культурної функції держави виявляється у трьох видах поза правозастосовної (виконання, використання і дотримання) і власне правозастосовної діяльності. Так, перш за все, реалізація культурної функції держави у даній формі передбачає дотримання усіма державними органами та їх посадовими особами усіх діючих правових заборон. Не менш вагомою і поширеною формою реалізації культурної функції в межах даної форми є виконання покладених на державу обов'язків. Нарешті, діяльність держави в рамках наведеної форми неможлива без реалізації наданих державним органам і посадовим особам прав [4, 123].

Відмінною рисою правозастосовної діяльності є її владно-організуючий характер. Він здійснюється в установлених законом формах і завершується винесенням індивідуальних правових актів, приписи яких є обов'язковими для осіб та органів, яким вони адресовані. Такі приписи передбачають: односторонність волевиявлення органа, наділеного владними повноваженнями, хоча він може і не виступати ініціатором акту правозастосування; категоричність волі, що міститься в цьому акті; обов'язковість владних рішень; забезпеченість і охорону цих рішень примусовою силою держави [5, 19].

Між законодавством і реалізацією права існує тісний органічний і функціональний зв'язок. Від ступеня досконалості діючого законодавства, його повноти і очевидності залежить рівень реалізації вимог права. Водночас, практика реалізації законодавства є важливим і постійним фактором розвитку права, адже з її допомогою апробуються життям прийняті управлінські рішення і на цій основі вносять необхідні доповнення чи зміни в діючу правову систему [6, 10]. Правозастосовна діяльність забезпечує правильне, своєчасне і ефективне здійснення нормативно-правових приписів, сприяє реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, слугує надійним засобом зміцнення законності та охорони правопорядку [7, 3].

Контроль за виконанням законів і підзаконних актів, які регулюють культурну діяльність держави і порядок їх реалізації, а також притягнення до відповідальності за правопорушення в цій сфері, утворюють зміст правоохоронної форми реалізації культурної функції держави [4, 17]. На думку М. Бухтеревої, правоохоронна форма реалізації культурної функції держави – це діяльність, яка відбувається шляхом владної оперативної роботи державних органів з охорони норм права від порушень, захисту прав і свобод громадян та їх об'єднань, забезпечення виконання покладених на них юридичних обов'язків, охорони законності і правопорядку [1, 53].

Список використаних джерел:

1. Бухтерева Мария Алексеевна. Формы реализации функций государства. Дис. канд.юрид.наук. Специальность 12.00.01 – теория и история права и государства; история правовых учений. – М., 2002. – 200 с.; С. 23

2. Теория государства и права / Под. ред. Н.И. Матузова и А.В. Малько. – Саратов: СВШ МВД РФ, 1995. – С. 61
3. Общая теория советского права / Под ред. С.И. Братуся, И.С. Самощенко. – М., 1966. – С. 51-52
4. Бабаев Сергей Владимирович. Теория функций современного российского общества. Дис. ... канд.юрид.наук. специальность 12.00.01 – теория государства и права; история учений о праве и государстве. – Нижний Новгород, 2001. – 201 с. С. 16
5. Юсупов В.А. Правоприменительная деятельность органов государственного управления. – М., 1979. – С. 19.
6. Примак Т.К. Совершенствование законодательства как средство обеспечения законности (по материалам деятельности органов внутренних дел). Автореф. Дис. ... канд.юрид.наук. – М., 1998. – С. 10-12.
7. Карташов В.Н. Введение в общую теорию правовой системы общества. Правотворческая практика, система и структура права: Текст лекций. – Ярославль, 1996. – Ч. 2. – С. 7.
8. Решетов Ю.С. Реализация норм права. Системный анализ. – Казань, 1989. – С. 24.

Данилівська Оксана Леонідівна

оперуповноважений ГУМВС України в м. Києві

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

У сучасних нестабільних умовах досить гостро постає питання щодо подальшої розробки та удосконалення науково-методичних засад функціонування національного валютного ринку. Інтеграція України до світового співтовариства зумовлює необхідність вдосконалення функціонування її валютного ринку як механізму, що забезпечує взаємозв'язок між вітчизняною та світовою фінансовою системою. Таким чином, у результаті підвищення впливу процесів глобалізації на економіку України та в умовах світової фінансової кризи проблеми підвищення ефективності функціонування вітчизняного валютного ринку набувають особливої актуальності [1, с.80].

З моменту проголошення України незалежною державою і до 1993 року на валютному ринку (на Українській міжбанківській валютній біржі) торгівля здійснювалася тільки двома валютами – доларами США та білоруськими рублями, з 1993 року розпочалися торги російськими рублями та німецькими марками, а з 1995 року – французькими франками, англійськими фунтами стерлінгів та італійськими лірами. Англійська назва іноземної валюти і операцій з нею – *foreign exchange* – дала назву ринку іноземних валют і самій іноземній валюті – форекс. Досить часто вживаються під час здійснення валютних операцій і такий термін як євродолар, під яким мається на увазі “долар США, тимчасово розміщений у банку, що згідно із законом знаходиться за межами США” [2, с.97].

Водночас, більш активному розвитку валютного ринку України заважає ряд проблем. До основних з них слід віднести:

- зміцнення позиції національної валюти України на світових валютних ринках;
- інтеграція національної грошової одиниці у світову та регіональні валютні системи відповідно до світових стандартів;
- покращення стану і структури платіжного балансу України;
- проблема скорочення та ліквідації міжнародної кредитної заборгованості;
- визначення оптимальної позиції гривні в зонах “євро” і “рубля”.

Валютний ринок є однією з головних форм забезпечення світових господарських зв'язків, виконуючи по суті функції міжнародної грошової системи та сприяючи здійсненню міжнародних інвестицій і торгівлі.

Валютний ринок – це система економічних відносин між його суб'єктами щодо здійснення операцій з купівлі-продажу валют і валютних цінностей за допомогою сучасних засобів фінансової телекомунікації, де цінами є встановлені під впливом попиту і пропозиції обмінні курси [3, с.41].

Нинішня ситуація на валютному ринку характеризується нестійкою рівновагою, що виявляється в постійних коливаннях курсу долара. Така ситуація на валютному ринку зумовлена тим, що рівень золотовалютних резервів Національного банку України залишається недостатнім для згладжування різких стрибків курсу долара. Покупка валюти Національним банком України на ринку йде не тільки на поповнення резервів, але і на обслуговування зовнішньої заборгованості. Чим більше потрібно валюти для погашення зовнішнього боргу, тим менше можливостей у банку проводити політику згладжування коливань курсу долара. Слабкий експортний потенціал не забезпечує достатніх валютних надходжень у країну, а відсутність нормальної економічної ситуації примушує експортерів приховувати валюту за кордоном, оскільки у них немає гарантій вільного розпорядження своїми валютними коштами й необхідних стимулів до їх інвестування в національну економіку.

Згідно з прогнозами Національного банку України, загальний розвиток валютного ринку у 2013-2014 роках визначатиметься низкою вже існуючих тенденцій, а також ефективністю зусиль, спрямованих на поглиблення структурних перетворень у вітчизняній економіці. Суттєвий вплив на динаміку загального балансу попиту та пропозиції іноземної валюти матимуть заплановані обсяги платежів за зовнішніми борговими зобов'язаннями, а також структура їх фінансування [4].

Список використаних джерел:

1. Журавка Ф. О. Проблемні аспекти сучасного розвитку валютного ринку України / Ф. О. Журавка, А. В. Колдовський // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / ДВНЗ "УАБС НБУ". - 2011. - Вип. 31. – С. 80–89.
2. Іскоростецький А. М. Правове регулювання валютних відносин в Україні / дис. ... кандидата юридичних наук : 12.00.07 / Іскоростецький А. М. – І., 2008. – 234 с.
3. Журавка Ф. О. Методологічні підходи до визначення поняття “валютний ринок” / Ф. О. Журавка // Вісник науковця : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (2 квітня 2009 р.) – Миколаїв : НУК, 2009. – С. 40–42.
4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

Звягіна Ірина Никифорівна

старший викладач кафедри теорії права та держави
факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ЗНАЧЕННЯ РЕЦЕПЦІЇ РИМСЬКОГО ПРАВА ДЛЯ НАРОДІВ ЄВРОПИ

Рецепція римського цивільного права (тобто його відродження та пристосування до умов сучасності) почалася Кодифікацією Юстиніана, яку здійснив візантійський імператор Юстиніан у 530-565 роках. Звід Юстиніана складався з чотирьох частин:

- Кодекс Юстиніана – це кодифіковані імператорські конституції;
- Дигести або Пандекти – це кодифіковані праці римських юристів;
- Інституції – керівництво для вивчення приватного права;
- Новели – конституції, які не ввійшли в Кодекс Юстиніана.

Наступним етапом відродження римського права в Європі стало створення в 1088 році в Болоньї (Північна Італія) першого університету, головне завдання якого полягало у зібранні та обробці досягнень римської культури. Вчені-юристи новоствореного університету Ірнелій та Акурсії прокоментували Кодифікацію Юстиніана і склали *corpus juris glossatum*.

Болонська академія поступово стала центром академічної науки в Європі, де отримували юридичну освіту студенти з Германії, Франції, Англії. Повертаючись на батьківщину, вони привозили з собою знання римського права, які починали застосовувати в практичній діяльності. Досконале законодавство Юстиніана суперечило звичаєвому праву цих країн та вже сформованій дуже консервативній судовій системі. Супротив рецепції римського права чинили дворянство та селяни. Жителі великих міст та духовенство, навпаки, дуже позитивно зустріли застосування єдиних правил в регулюванні цивільних та комерційних відносин, в цивільному судочинстві.

В результаті злиття норм римського цивільного права та звичаєвого права країн Європи виникло єдине цивільне право, яке не було ніде записане. Цей факт викликає необхідність проведення кодифікаційних робіт у Пруссії в 1794 р., Франції в 1804 р., Австрії у 1811 р.

Цивільний кодекс французів є найкращим поєднанням норм римського права та звичаєвого французького права. Вражає досконалість законодавчої техніки, а саме інституційна побудова, що притаманна римському приватному праву. Французи вважають свій Цивільний кодекс другою конституцією.

Наступним кодифікаційним актом був Німецький Цивільний кодекс, який набрав чинності з 1 січня 1900 р. Німецький цивільний кодекс є результатом поєднання норм римського та німецького права, наукових спорів німецьких юристів (Антон Трібо, Савінї, Рудольф фон Єринга та інших).

Особливості рецепції римського приватного права на сучасному етапі полягають в тому, що в Європі виникло об'єднання держав – Європейський Союз. Останні тридцять років інтенсивної європейської інтеграції спонукали юристів розмірковувати над тим, яким чином має виглядати повна та узгоджена система норм європейського цивільного права. Значний вплив мали різні міжнародні ініціативи створити транснаціональне цивільне право. В 2009 р. був створений новий документ «Проект Загальної системи підходів» (Draft Common Frame of Reference), який встановлював принципи, визначення, загальні правила Європейського приватного права. Цей документ не мав обов'язкової юридичної сили, але на думку розробників, він має стати моделлю для майбутнього цивільного законодавства Європейського Союзу.

Проникнення римського права на територію сучасної України та Росії відбувалося з Візантії (церковне право) та Західної Європи (світське законодавство).

Протягом XVI ст. було видано три Литовські статuti: у 1529 р. – «Старий», 1566 р. – «Волинський», 1588 р. – «Новий», побудовані на синтезі звичаєвого права та візантійського права.

Після приєднання України до Росії був створений збірник «Права, за якими судиться малоросійський народ», який не набрав чинності як законодавчий акт, але застосовувався фактично. Одночасно з'явилася збірка «Зібрання малоросійських прав», яка була побудована за інституційною системою римського права.

В XIX столітті в Росії були підготовлені Звід законів Російської імперії та Цивільне уложення, в яких рецепція римського права носить опосередкований характер (через візантійське право).

Після революції 1917 р. бажання радянської влади «до основанья все разрушить» вступило в суперечку з необхідністю регулювання існуючих цивільних, сімейних відносин, цивільного судочинства. Заборона рецепції римського права не змогла зупинити створення Цивільного кодексу України, який набрав чинності 1 лютого 1923 року.

Рецепція римського права в Україні на сучасному етапі має велике значення для інтеграції в європейське спільноту. Оскільки, для України немає альтернативи курсу на європейську інтеграцію, українським вченим та законодавцям варто приймати більш активну роль в оновленні цивільного законодавства та підготувати відповідні пропозиції з урахуванням розвитку Європейського цивільного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Підпригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право: Підручник / А. О. Підпригора, Є.О. Харитонов – К.: Хрінком Інтер, 2003. – 512 с.
2. Римське право в Університеті Святого Володимира: у 2 кн. – К.: Либідь, 2010. – (Пам'ятки правничої думки Київського університету). – 528 с.
3. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law; Draft Common Frame of Reference (DCFR), Outline Edition, Sellier 2009/ - 644 pp.
4. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council for a Common European Sales Law, COM (2011) 635, Brussels, 11/10/2011/ - 115 pp.

Іванченко Владислав Юрійович

Студент 1-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Чепульченко Т.О.

Кандидат юридичних наук, доцент ФСП НТУУ «КПІ»

ІДЕЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Після утвердження Україною незалежності відбулося відродження ліберально-демократичної традиції у вітчизняному конституціоналізмі, ідея демократичної, правової держави стала однією з головних частин української державницької ідеології. Але, на жаль, Конституція, яка проголошує Україну демократичною, правовою державою, відображає скоріше бажаний стан, а ніж реальний. Ми вважаємо, що в нашій країні створені лише передумови для втілення цієї концепції у реальне життя.

Візьмемо досвід розвинутих демократичних держав. Тут стає зрозуміло, що сам процес становлення правової держави складний та довготривалий, і звісно, ніяк не може проходити без демократичного законодавства. Не можна сказати, що Україна не йде до статусу «Правової Держави». Звісно, за майже двадцять років, що минули від прийняття Декларації про державний суверенітет, в Україні відбулися значні позитивні зміни у бік формування правової держави. На жаль, цього не достатньо при порівнянні з державами, в яких демократія знаходиться на вищому рівні. Треба виділити ті фактори та причини, які гальмують процес становлення справжньої демократії.

Поглянемо які в Україні взаємовідносини між народом та владою. На жаль, на відміну від Європи, у нас не дуже поважають Закон, Конституцію, Людину. Так само можна сказати й про владу. Вона не керується інтересами народу, не дбає про нього, а дбає про свої власні інтереси. Візьмемо приклад: «Мешканець демократично розвинутої країни буде відноситись до чиновницького апарату з повагою, чиновника вважатиме «службою народу», а натомість чиновник розуміє свою залежність і намагається не втратити свого місця. І він сам зацікавлений в допомозі рядовому громадянину». А в теперішній Україні не держава існує для громадянина, а скоріше громадянин для держави. Це зовсім не демократично.

Також, досить важливим фактором формування правової держави є рівень правової культури та правосвідомості громадян України, та й всього суспільства в цілому. Якщо людина буде знати свої права та поважати права інших людей, то це значний вклад не просто в культуру населення, а й вклад в розвиток самої держави, адже держава без культури - не держава. Знання права в народі, його виконання та повага до нього є необхідними умовами для будови правової держави.

При цьому потрібно забезпечити верховенство права, оскільки багато підзаконних нормативно-правових актів (розпорядження, інструкції) в нашій країні досить часто приймають незаконно і в деякій мірі паралізують його.

В той самий час побудова правової держави має дедалі більшу перспективу, європейські прагнення України імперативно вимагають проведення відповідної політики й імплементації та

розвитку на національному ґрунті демократичних норм і цінностей, притаманних державам Європейського Союзу [1, с. 212]. Точкою опору в цьому стало прийняття України до Ради Європи в 1995 році. Взагалі в 1995-му році Україна стала на шлях змін, основою яких стало вдосконалення конституційного законодавства, адміністративна, судова реформи, реформа в органах місцевого самоврядування, та й політична реформа в цілому, а прийняття Конституції в 1996-му ще більше удосконалило законодавство України як правової держави. В червні 1998-го року Президент затвердив указом стратегію інтеграції України до ЄС. В 1995-му році Кабінет Міністрів затвердив концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Концепція адаптації українського законодавства до законодавства ЄС, полягає у наближенні до європейської правової системи, а це натомість забезпечить розвиток активності українських громадян у всіх сферах громадського життя. Також це передбачає зміну і української правової системи та підведення її під європейські стандарти.

Україна спільно з Євросоюзом, керуючись положеннями УПС і наступних документів, здійснила низку конкретних заходів, спрямованих на формування вітчизняного правового поля згідно з європейськими стандартами. З боку Брюсселя Україні надавалася як консультативна, так і організаційна й фінансова допомога. У рамках програми ТАСІС ще 1997 року засновано Українсько-Європейський консультативний центр з питань законодавства (UEPLAC). Його діяльність була спрямована на допомогу українським законодавчим і виконавчим органам влади в ухваленні нормативно-правових актів, які відповідали б європейським критеріям і вимогам СОТ [2, с. 2–4].

Але Україна все ж таки не змогла виконати частину зобов'язань перед Європою. Багато законопроектів внесено на розгляд, але вони вже декілька років чекають на свою чергу. Пріоритетними є справи соціального, культурного характеру та справи, які стосуються прав і свобод людини.

Ще одним чинником реформи правової системи України є її участь у конвенціях, які проводить Рада Європи, і знову ж, тут постає проблема: проаналізувавши кількість угод, договорів та актів стосовно прав і свобод людини, то виходить приблизне число 170 [3, с. 25]. Делегація України поставила свій підпис лише на чверті цих документів. Таке положення не сприяє становленню правової держави.

Саме з цими труднощами належить зіткнутись Україні на шляху створення справжньої демократичної, правової та соціальної держави. І вже багато зроблено, а ще більше належить зробити для остаточного вирішення цього питання. Отже, Україну поки що не можна назвати повноцінною демократичною, правовою, соціальною державою, але політика української влади з самого початку незалежної України в цілому є вірною, її ідея полягає в зближенні з Європою, перейняття її правового кодексу, людських свобод і цінностей. Але й при всьому цьому не слід забувати, що ми українці і повинні в першу чергу дбати про свою країну, в її благо, і ніколи не забувати про свою Батьківщину.

Список використаних джерел:

1. Філоненко Р. Ю. Демократизація українського суспільства як складова процесу європейської інтеграції України // Політологічний вісник – 28. – К. – 2007. – С. 212.
2. Кудряченко А. І. Європейський вибір України: досягнення, виклики та перспективи // Віче. – 2009. – № 16.
3. Чебаненко О., Ковріженко Д. Основні результати і проблеми виконання плану дій Україна – ЄС: У контексті розбудови демократії та втілення в життя принципу верховенства права // Політика і час. – 2007. – № 3. – С. 25.

Кошицький Артур Леонідович
Студент 1-го курсу

РОЗВИТОК ІНСТИТУЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Протягом 2011-2012 рр. розвиток громадянського суспільства в Україні характеризувався помітною позитивною динамікою. Суттєво підвищилася роль громадських організацій у забезпеченні чесних та прозорих виборів, реалізації соціальних програм, посилювався вплив громадської думки на вирішення суспільних проблем, поширився волонтерський рух. Стала ефективніше працювати громадська коаліція для розв'язання різних питань на центральному та місцевому рівнях. Позитивними прикладами є підписання у різних регіонах України «суспільних угод» між організаціями громадянського суспільства та владними структурами щодо розвитку та партнерства.

Для взаємодії між громадянами і владою поступово стають дорадчі органи, громадські ради і колегії при органах державної влади та місцевого самоврядування, але ще рано робити висновок щодо значного впливу цієї структурної діяльності центральної і місцевої влади.

Разом з цим ключовою проблемою розвитку громадянського суспільства в Україні залишається досить низький рівень залучення громадян до його діяльності. Незважаючи на те, що «третій сектор» України складається з майже 71.767 тис. громадських організацій, 13.475 тис. благодійних фондів, близько 1306 органів самоорганізації населення, активно та системно діючих організацій з-поміж них приблизно 30-40 %. І поки що лише 7,6 % українських громадян, за даними ЄДРПОУ Державної служби статистики України (дані за 2012 р.), є активними членами організацій громадянського суспільства [1, с.7].

Ріст громадянської активності та підвищення ефективної взаємодії влади і громадських організацій є основним завданням державної політики відносно громадянського суспільства. Для спрощення державного регулювання діяльності «третього сектору» треба підвищити відкритість органів державної влади та місцевого самоврядування для громадськості. Органи державної влади повинні суттєво спростити процедури, що регулюють створення, реєстрацію та діяльність громадських організацій, благодійних фондів та органів самоорганізації населення та забезпечити відкритий доступ до державних реєстрів інформації про об'єднання громадян тощо.

На законодавчому рівні потребує ухвалення Закон України «Про неприємницькі організації», мають бути внесені зміни до Закону України «Про органи самоорганізації населення» та інших законодавчих актів, які вирішують питання утворення, діяльності та ліквідації органів самоорганізації населення, включаючи їх взаємовідносини з органами влади.

Громадські організації мають підвищувати свій експертний, фаховий потенціал, а держава, натомість, створювати належні умови та можливості для їх розвитку, делегувати інститутам громадянського суспільства деякі функції, що нині належать до компетенції органів державної влади.

Останнє стосується насамперед залучення потенціалу громадянського суспільства до процесу надання соціальних послуг. Це один з найважливіших механізмів підтримки соціально-орієнтованих громадських інституцій з боку влади. Надмірна політизація питань соціальної політики перешкоджає залученню громадських організацій до діяльності у соціальній сфері.

До Закону України «Про соціальні послуги» для ефективного рішення та підвищення його якості, потрібно внести зміни на законодавчому рівні, такі як:

- спростити вимоги до установчих документів громадських організацій у частині надання ними соціальних послуг та обмежити їх ліцензування видами діяльності, вказаними у Законі України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»;

- встановити чіткі критерії відповідності доходів громадських організацій їхній основній діяльності тощо.

Такі питання як становлення недержавної соціальної інфраструктури потребує вирішення низки проблем технологічного характеру. Одним з головних недоліків цього питання є недостатнє фінансування. Саме від наявності фінансових і матеріальних ресурсів залежить ефективна діяльність громадських організацій та реалізація їхнього потенціалу.

Отже, для вирішення цієї проблеми необхідно активно залучати державний підприємницький сектор, створювати прозорі податки для комерційних структур, які жертвують кошти на громадські організації. Для функціонування відповідного процесу суттєвих змін потребує Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» на законодавчому рівні.

Повноцінний розвиток громадянського суспільства можливий тільки з налагодженням дієвого соціального партнерства. Профспілковий рух теж потребує реформи, відносини у трикутнику «влада-бізнес-профспілки» тощо. Низька оцінка громадянами ролі професійних об'єднань у захисті соціально трудових прав є недостатня якість цих відносин. Згідно з даними Інституту Стратегічних Досліджень (дані за 2012р.), лише 10 % населення України переважно або повністю довіряють профспілкам, це менше ніж у 2006 році (15,7 %) [1, с.14].

Події першої половини 2012 року вказали на серйозні прогалини у системі відносин. Для залагодження серйозних проблем у системі відносин соціального партнерства Президент України утворив Національну тресторонню соціально-економічну раду. Однак для повноцінної інституціоналізації соціального партнерства необхідно далі удосконалювати законодавчі основи функціонування відповідних інститутів, розширювати мережі органів партнерської взаємодії, розвивати інститут функціонального представництва тощо.

Список використаних джерел:

1. http://www.niss.gov.ua/public/File/2012_nauk_an_rozrobku/stan_poz_gp_sus.pdf

Лебедєва Олена В'ячеславівна
здобувач відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
ім. В.М. Корецького НАН України

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ТИПОЛОГІЇ ДЕРЖАВИ

В інтеграційному спрямуванні, що мало місце за останні сто років, можна виділити дві хвилі розвитку в яких долучені представники різних національних шкіл і наукових напрямів. І в першу, і в другу хвилю юридично-методологічної інтеграції українських філософів і юристів за останні сто років необхідно сприймати на фоні багатовікової традиції вільного і невільного інтеграційного впорядкування знання під впливом «забаганок» повсякденної практики або нових пізнавальних і пояснювальних конструкцій в суспільній свідомості взагалі і в соціально-юридичному, зокрема.

Процес розвитку державно-правової матерії нерозривно пов'язаний з постійним розвитком соціальної сутності, змісту і призначення держави і права, а також з докорінною видозміною основних принципів їх організації і функціонування [1, с. 24-49]. Важливо також брати до уваги, що процес переходу держави і права від однієї сходинки до іншої, від одного типу держави і права до іншого, органічно поєднує в собі елементи безперервності, еволюційного розвитку державно-правових явищ з елементами їх дискретності, якісного різномаїття, революційності.

Еволюційний розвиток держави і права здійснюється згідно традиційної наукової думки в межах одного і того ж типу даних явищ, однієї суспільно-економічної формації. Революційний же розвиток держави і права призводить до докорінної і швидкої зміни їх соціально-класової сутності, змісту типу держави і права, до переходу до іншого типу права, від одної формації до другої [2, с. 8].

Процес типології держав і правових систем дозволяє органічно поєднувати дослідження загальних закономірностей розвитку державно-правових явищ, властивих всім без винятку типам держави і права, з їх особливостями, властивими лише окремим типам держави і права, вивчати весь процес природно-історичного розвитку держави і права в цілому і одночасно процес розвитку його складових частин, конкретних історичних періодів.

Водночас, процес типології держав і правових систем створює об'єктивну основу для наукового проникнення в глибинні зрізи процесу природно-історичного розвитку держави і права, дозволяє проводити чітке розмежування між науковими і псевдонауковими державно-правовими теоріями, надає можливість здійснювати державно-правове будівництво різних країн на суворо визначеній, науковій основі [3, с. 60-75].

Отже, інтеграційний підхід до типології держави і права ґрунтується на взаємозв'язку та взаємодії держави, права та правової системи. Інтеграційному конструюванню піддається не тільки розуміння права, а й розуміння держави.

На нашу думку, інтеграційний підхід має такі характерні риси: єдність права і держави – проявляється в тому, що і право, і держава є інструментами соціальної регуляції, в результаті мають спільну типологію, походження, однаково пов'язані з економічними, духовними, культурними і іншими сторонами життя суспільства, доповнюючи один одного при виконанні свого соціального призначення; відмінність держави і права – відображається в різному соціальному призначенні, структурі і змісті, формі держави і права. Це відбувається тому, що роль держави в суспільстві – встановлювати і забезпечувати певний порядок, а роль права – створювати для реалізації даного порядку юридичний механізм; взаємодія держави і права – виявляється в наявності різних форм впливу держави і права один на одного. Право формується, забезпечується державою, але в той же час держава за допомогою права закріплює себе. В результаті через право формується держава, а саме її внутрішня організація, форма, структура, види та напрями державної діяльності, реалізується мета та функції держави; протиріччя держави і права – виникає у випадку виходу державної влади з-під контролю суспільства, прагнення права обмежити владу держави, запобігаючи свавілля держави.

Таким чином, інтеграційний підхід – це процес встановлення оптимальних зв'язків між державою і правом та подальше їх перевтілення в єдину, цілісну систему, в якій узгоджені і взаємозалежні її частини на основі загальних цілей та інтересів.

Список використаних джерел:

1. Графский В. Г. О значении общей (интегральной) юриспруденции в условиях плюрализма понятий права и правовых культур / В. Г. Графский // Юриспруденция XXI века: горизонты развития: очерки / под ред. Р. А. Ромашова, Н. С. Нижник. – СПб.: Санкт-Петербургский университет МВД России, 2006. – С. 24-49.

2. Керимов Д. А. Методология права (предмет, функции, проблемы философии права) / Д. А. Керимов. – 2-е изд. – М.: Аванта+, 2001. – 560 с.

3. Об интегративной методологической ориентации в современном правоведении // Юридическое образование в России: в поисках новой модели. – Саратов; Екатеринбург: ЦСПР, 2005. – С. 60-75.

Левандовська Ірина Вікторівна

студентка 1-го курсу Інституту підготовки кадрів для органів прокуратури України НУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого»

Науковий керівник:

Шандула О. О.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри Організації судових та правоохоронних органів НУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого»

ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ І ПРОЦЕС ЇЇ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО ВИЗНАЧЕННЯ ТА РЕФОРМУВАННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Проблема законодавчого визначення статусу органів прокуратури є важливою як у теоретичному, так і практичному аспектах, оскільки все, що стосується діяльності прокуратури має бути власною гарантією законності та правопорядку для всього суспільства та держави.

В світі склалися різні підходи щодо визначення ролі та місця прокуратури в системі органів державної влади. Як формально незалежні інституції існують прокурорські системи Азербайджану, Білорусі, Вірменії, Росії, України та Еквадору. У складі виконавчої влади перебувають прокуратури Австрії, Данії, Ізраїлю, Польщі, Румунії, США, Туреччини, Японії та деяких інших держав. Прокуратури Бельгії, Греції, Грузії, Іспанії, Італії, Молдови, Німеччини, Нідерландів, Франції та Фінляндії належать до судової гілки влади.

З урахуванням надзвичайної важливості прокурорської діяльності для розвитку держави учасники пан'європейської конференції «Трансформація прокуратури в орган, сумісний з демократичними принципами права», проведеної Радою Європи у травні 1993 року, підкреслили таку думку: «Аби непомилитися, досягти успіху, важливо, щоб будь-яка створювана прокурорська система була сумісна з історією та культурою країни». Можна зробити висновок, що запозичення досвіду розбудови прокуратури інших країн без належного урахування особливостей власної держави є недоцільним.

Про європейські стандарти стосовно ролі прокуратури в демократичному суспільстві, керованому верховенством права, йдеться також у Рекомендації Парламентської Асамблеї Ради Європи № 1604(2003) від 27 травня 2003 року.

Варто наголосити, що Рада Європи послідовно приділяє велику увагу сприянню Україні у реформуванні органів прокуратури, приведенні її загальних функцій та повноважень до європейських стандартів.

У Висновку Венеціанської комісії № 380/2006 від 17 жовтня 2006 року зазначається, що чинний Закон України «Про прокуратуру» робить цю інституцію надто владною установою, функції якої значно перевищують обсяг функцій, що виконує прокуратура в демократичній правовій державі. Згідно із згаданим Законом, на думку комісії, прокуратура й надалі функціонуватиме за радянським стандартом. У цьому ж Висновку стверджується: «З урахуванням українських реалій, якщо поставити органи прокуратури у залежність від виконавчої влади, це ускладнить її деполітизацію та перешкоджатиме захисту прокурорів від неналежного втручання в їхню роботу.»

Відійти від реформування прокуратури України ми не можемо, адже при вступі в Раду Європи Україна взяла на себе зобов'язання, що перетворить цю інституцію на орган, який відповідає стандартам даної організації.

Реальні кроки в сторону Європи по організації діяльності прокуратури були зроблені в 2012 році, вони полягають в прийнятті двох Законів. Щодо першого, то це Закон України від 13 квітня 2012р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». Другим став Закон від 18 вересня 2012р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань удосконалення діяльності прокуратури».

Виступаючи на одній із нарад, Генеральний прокурор України В. Пшонка наголосив, що: «... в першу чергу ми маємо зважати на державницький та системний підхід до проблеми реформування прокуратури, а не на кількість повноважень того чи іншого правоохоронного органу. І якщо сьогодні є об'єктивна необхідність у коригуванні повноважень прокурора у сфері нагляду за

додержанням і застосуванням законів і представництва інтересів громадян та держави в суді, ми це зробимо.»

На мою думку, конституційно-правовий статус прокуратури України, який так не подобається Раді Європи не є неефективним та недієвим. Навіть більше, я вважаю, що він має об'єктивні причини для свого існування, однією з яких є його історична основа – такий статус прокуратури існував в країнах- попередниках, які існували на території України.

Хоча різниця в рівні злочинності між сучасною Україною та країнами Західної Європи сама вимальовує для українців велике бажання змінити прокуратуру в сторону європейських стандартів. Проте такі зміни мають відбуватись поступово та обережно, щоб прогалини в законодавстві не дали змогу підняти рівню злочинності. Неприпустимо до завершення конституційної реформи визнавати таким, що втратив чинність пункт 9 розділу 15 «Перехідні положення» Конституції України щодо існування прокурорського нагляду за додержанням і застосуванням законів без встановлення конкретних термінів для відмови від цієї функції.

Прийняті нові нормативно-правові акти лише частково здатні вирішити проблему приведення статусу прокуратури у відповідність до потреб українського суспільства та європейських стандартів. Існує нагальна потреба системного вдосконалення національного законодавства з цього питання, а саме внесення змін до Конституції України та прийняття нового закону про організацію і порядок діяльності органів прокуратури. При його розробці та прийнятті необхідно врахувати рекомендації Ради Європи, Венеціанської комісії, а також використати окремі слушні положення законопроектів, що стали предметом даного аналізу.

Львова Олена Леонідівна

канд. юрид. наук, старший наук. співроб.

Ін-ту держ. і права ім. В.М. Корецького НАН України

ТЕОРІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В МУСУЛЬМАНСЬКІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ: ЗАГАЛЬНІ РИСИ

Ісламська концепція права базується, по-перше, на постулатах ісламу як релігії; по-друге, іслам – це система норм, що регулюють спосіб життя мусульманина в усіх її аспектах, у тому числі й правових. У зв'язку з цим в ісламі не проводиться чіткого розмежування між правом, з однієї сторони, та релігією й мораллю – з іншої [3, с. 21].

Основною відмінністю європейської та ісламської концепції прав людини є те, що якщо західна теорія природного права відшукує витоки права в природі людей і вважає суб'єктивні природні права людини джерелом закону, то іслам, навпаки, джерелом прав і свобод людини визнає мусульманське право, засноване на релігійних нормах, відображених в Корані і Суні. Критерієм, покладеним в основу визначення природи єдиних для усіх прав і свобод, є воля Аллаха, виражена в шаріаті, яка не піддається впливу суб'єктивних інтересів та бажань [1, с. 214-215].

Хоча на сучасному етапі актуальним є втілення демократичних процесів до більшості ісламських країн, а також визнання ряду загальноновизнаних прав людини, що знаходить своє відображення у відповідних правових документах, прийнятих мусульманськими державами (наприклад, Каїрська декларація прав людини в ісламі 1990 р., Арабська хартія прав людини 1994 р. та ін.).

Дана проблема займає чільне місце в юридичній літературі, зокрема, значна увага приділялася мусульманському праву у працях Х. Бехруза, Р. Давида, Н. Жданова, А. Массе, М. Марченко, Н. Оніщенко, А. Саїдова, Л. Сюкияйнена, В. Чиркіна та інших вчених. Однак суспільні трансформаційні процеси, що відбуваються у світі на сучасному етапі, посилює актуальність та важливість даного питання, особливо з огляду на існуючі дискримінаційні елементи щодо жінок та чисельні порушення прав людини в мусульманських країнах, особливо в сфері покарань.

На думку авторитетних мусульманських вчених, шаріат покликаний слугувати інтересам людини та задовольняти його світські потреби, одні з яких є життєво необхідними, інші полегшують її існування, а треті можна вважати надмірними. У той час вважається, що будь-яка мусульманська норма направлена на підтримку і захист однієї з п'яти цінностей шаріату – релігії, життя, розуму, продовження роду та власності. Неважко помітити, що лише перша з вказаних цінностей безпосередньо виражає божественну природу шаріату, а інші переважно підкреслюють його світську направленість.

Взаємозв'язок духовного та «земного» прослідковується також у класифікації всіх захищуваних шаріатом інтересів та прав на ті, які належать Аллаху або окремим людям, або ж одночасно як Аллаху, так і індивідам. Шаріат висуває суворі вимоги щодо виконання мусульманами релігійних обов'язків та дотримання культових заборон, однак стосовно світських справ займає дещо іншу позицію.

У теорії мусульманського права вважається, що прийняття ісламу робить усіх людей рівними незалежно від їх соціального походження, кольору шкіри чи мови. Мова, зокрема, йде про рівність усіх перед законом та судом [5, с. 116-117].

Водночас класичне мусульманське право розмежовує права людини немусульманина та власне права мусульман, де останнім надається перевага. Це пов'язане, передусім, із сакральною природою мусульманського права, яке використовує своєрідні засоби вирішення проблеми прав людини, які є суттєво відмінними від засобів, що використовуються іншими правовими системами. Права людини в мусульманському праві обумовлені передусім обов'язками по відношенню до самого себе, до общини (умми), суспільства, держави і Аллаха. Хоча це не дає підстав заперечувати власне існування прав та можливостей в ісламі.

Так, значна увага в мусульманському праві приділяється правовому статусу особистості, якому в Корані присвячено 70 віршів. Вихідною передумовою для ісламської теорії основних прав людини слугує тлумачення відомого вірша 74-ї сури Корану, де говориться, що мусульманин має право вимагати від держави поваги своїх основних прав. Одночасно вважається, що права і свободи, які зафіксовані в сучасних конституціях мусульманських держав, перебувають у повній відповідності з мусульманськими принципами і повинні дотримуватися державою. Ці права, однак, не розглядаються як абсолютні. Держава зобов'язана при їх реалізації виходити передусім із загальних інтересів віруючих [5, с. 116].

Щодо політичних прав, то згідно мусульманського права, джерелом влади є Аллах, а її здійснення делеговане людині. Тому забороняються партії, які не до вподоби Аллаху. «Неправомірною» у такому випадку є практика створення профсоюзів, оскільки вони у більшості країн зони поширення ісламу розглядаються як одна з форм політичних партій. Точніше, у зв'язку з заборонаю діяльності опозиційних партій в ряді країн, де була дозволена профсоюзна діяльність, відбувався процес їх політизації.

Вирішальним та результативним для усього ісламського світу, зокрема, для мусульманської концепції прав людини, стало опублікування Ісламською радою 19 вересня 1981 р. у Парижі Загальної ісламської декларації прав людини [3, с. 110-111].

У преамбулі ісламської декларації прав людини підкреслюється, що «Аллах дав людству через свої одкровення в Священному Корані і Суні Його Святого Пророка Магомета міцну юридичну та моральну основу, яка дозволяє створювати та регулювати інститути та людські відносини; в силу їх Божественних джерел і освячення ці права не можуть бути ні обмежені, ні скасовані, ні порушені владою, асамблеями чи іншими інститутами, так само як не можливо від них відректися чи відмовитися» [2, с. 194].

В ісламській декларації відображаються такі основні права людини, які вважаються приписаними ісламом. Серед них: право на життя, право на свободу, право на рівність та недопущення жодної

дискримінації, право на справедливість, право на справедливий судовий процес, є право на захист проти перевищення влади, право на захист від тортур, право на захист честі та репутації, право притулку, права меншин, право на обов'язкову участь в управлінні справами суспільства, право на свободу совісті, думки та слова, право на свободу віросповідання, право на свободу зібрання, економічний порядок та пов'язані з ним права, право на захист власності, статус та звання трудящих, право на соціальне забезпечення, право на створення сім'ї і пов'язані з цим питання, права заміжньої жінки, право на освіту, право на особисте життя, право на свободу пересування та місця проживання [2, с. 195-199].

5 серпня 1990 р. було прийнято також Каїрську Декларацію прав людини в ісламі. Дана Декларація підтверджує чисельні загально визнані світовою спільнотою громадянські, політичні, економічні, соціальні та культурні права і свободи людини. Але ці права і принципи викладено досить стисло і мають загальний характер, їх зміст не конкретизований. Даний документ значно обумовлений релігійною специфікою. Так, у ст. 22 Декларації вказується: «Кожен має право на вільне вираження своєї думки таким чином, щоб це не суперечило принципам шариату». Цим фактично закріплено пріоритет шариату над природними правами та свободами людини.

У 1994 р. Лігою арабських держав було прийнято Арабську хартію прав людини, яка у подальшому мала стати правовою основою міжарабського співробітництва у цій галузі. Дана Хартія, як і попередні документи, носить декларативний характер і не накладає на держав-учасниць яких-небудь суттєвих зобов'язань [4, с. 18].

Одним з аспектів, із традиційних пунктів критики ісламу залишається становище жінки в ісламі. Це, скоріш за все, пов'язано з давніми звичаями та традиціями арабського народу, які ще зберігаються у багатьох мусульманських країнах.

Отже, мусульманське право у своїй основі має чисельні моральні принципи, які суттєво впливають на зміст усього шариату. Вагомий вплив на життєву практику мусульман справляють звичаї та традиції, які часто суперечать основним правам та свободам людини, і можливо тому не скрізь у світі країни ісламу можуть пишатися належним станом дотримання прав людини.

Список використаних джерел:

1. Бехруз Х. Исламские традиции права. – Одеса: Юрид. літ., 2006. – 296 с.
2. Всеобщая исламская декларация прав человека // Жданов Н.В. Исламская концепция миропорядка. – М.: Междунар. отношения, 1991. – 216 с.
3. Жданов Н.В. Исламская концепция миропорядка. – М.: Междунар. отношения, 1991. – 216 с.
4. Ибрагим Ахмед Хадж Юсеф Абдалла. Международные и национальные механизмы защиты прав человека на Ближнем Востоке: автореф. ... канд. юрид. наук:12.00.12. – М., 1999. – 20 с.
5. Онан Э.С. Ислам и конституционное строительство в странах Востока // Мусульманское право (структура и основне институты). – М.: Ин-т гос. и права АН СССР, 1984. – С. 116-117.

Лящук Юлія Миколаївна

Студентка 3-го курсу Київського кооперативного інституту бізнесу і права

Науковий керівник:

Андрущенко Л.В., к.ю.н., доцент кафедри економіки і права Київського кооперативного інституту бізнесу і права

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПОДАЛЬШИЙ РОЗВИТОК АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі формування ринкових відносин, коли наша держава взяла орієнтир, що спрямований на європейські простори, виникла необхідність покращення взаємодії між власниками та керівництвом підприємств, між суб'єктами господарювання та державою, забезпечити яку може лише незалежний контроль органів, які б могли надати правдиву, точну та достовірну інформацію про фінансово-господарську діяльність підприємств, яка, у свою чергу, повинна захищати інтереси як власників, так і держави. Саме для цього існує аудит, що є індикатором розвиненості ринкової економіки кожної країни.

В Україні аудит з'явився у 1987-1989 роках, коли почали діяти спільні підприємства з іноземним капіталом, коли з'явилася нова категорія осіб, здатних впливати на політичну та економічну атмосферу в державі – категорія власників, коли почала своє формування вітчизняна приватна власність. Саме тоді виникло багато нових професій, раніше не властивих нашому суспільству, серед них і професія аудитора. На законодавчому рівні аудит в Україні було визнано після набуття нашою державою незалежності, в 1993 році парламентом було прийнято Закон України “Про аудиторську діяльність”.

Згідно ст. 3 Закону України “Про аудиторську діяльність”, аудиторська діяльність – підприємницька діяльність, яка включає в себе організаційне і методичне забезпечення аудиту, практичне виконання аудиторських перевірок (аудит) та надання інших аудиторських послуг [1].

Необхідно зазначити, що аудит – одна з форм фінансового контролю як вагової складової фінансової системи країни.

Проте, держава, як один із користувачів фінансової звітності, не може прямо регулювати через свої виконавчі органи аудиторську діяльність, інакше буде втрачено незалежність аудиторського контролю. Отже, аудиторська діяльність є саморегулюючою. Це означає, що держава встановлює лише вимогу здійснення аудиту, а методику його проведення визначають професійні організації. Вищезазначений Закон України визначає правові засади здійснення аудиторської діяльності в Україні і спрямований на створення системи незалежного фінансового контролю з метою захисту інтересів користувачів фінансової та іншої економічної інформації [2, с. 41-42].

Роль інституту аудиту для розвитку України переоцінити неможливо. Адже аудит – це невід'ємна складова економіки всіх розвинених країн, є так званим “супутником” ринкової економіки. Адже у Великій Британії професія аудитора виникла ще в ХІХ столітті. Нині в нашій державі аудит є офіційною законодавчо врегульованою діяльністю, послугами якого користуються не лише підприємці та банкіри. Аудит працює на користь держави та її громадян і здійснюється за кількома напрямками, найважливішими з яких є зовнішній і внутрішній.

Проте, як і будь-який інститут, аудиту має низку проблем. Як зауважує Гуцаленко Л. В., однією з таких проблем є брак кваліфікованих аудиторських кадрів, що призводить до зниження якості аудиторських послуг. Це питання порушується не лише користувачами аудиторських послуг і державними органами, але й власне аудиторами, які зацікавлені у стабільному розвитку ринку аудиторських послуг, підвищенні престижу аудиторської професії. Нині аудитор не завжди здійснює якісну аудиторську перевірку та складає достовірний аудиторський висновок. Поряд з перерахованими вище питаннями існує серйозна проблема формування ціни на аудиторські послуги, а саме в частині методики її визначення. Єдиної системи розрахунку вартості послуг аудиторської фірми в Україні не існує, тому аудитори часто використовують власну систему формування ціни. Найчастіше така система заснована на визначенні кількості відпрацьованих людиною годин або обсягу виконаних робіт [3, с. 98].

Не менш важливою проблемою є порушення незалежності аудитора. Вітчизняне та міжнародне законодавство розглядає аудитора як незалежного суб'єкта. Однак на практиці існують непоодинокі

випадки здійснення тиску на спеціаліста як з боку замовників аудиту, так і керівництва аудиторських фірм, у складі яких працює фахівець. На шляху створення оптимальних умов розвитку аудиторської діяльності обов'язковим кроком є більш глибоке дослідження наведених його проблем, що сприятиме вдосконаленню нормативного регулювання, підвищенню якості аудиторських послуг, професійної авторитетності аудитора на вітчизняному ринку та зростанню рівня конкурентоспроможності послуг аудиторських фірм України на міжнародному ринку [4, с. 206].

На завершення слід вказати, що аудит і аудиторська діяльність в нашій державі є надзвичайно важливою складовою розвитку національної економіки, гарантом чесності та відкритості суб'єктів господарювання, і саме тому його розвитку необхідно приділяти більше уваги.

Список використаних джерел:

1. Про аудиторську діяльність : Закон України від 22 квітня 1993 року № 3125-XII, ВВР, 1993, № 23, ст. 243.
2. Рядська В. В. Аудит / В. В. Рядська, Я. В. Петраков. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 416 с.
3. Гуцаленко Л. В. Аудит в Україні: розвиток, проблеми та шляхи їх вирішення / Л. В. Гуцаленко, Н. В. Пришляк // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – № 20. – 138 с.
4. Саханевич К. В. Проблеми аудиторської діяльності в Україні та шляхи їх вирішення / К. В. Саханевич, В. М. Чубай. – Львів : Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21. – 286 с.

Макаренко Лариса Олександрівна

к.ю.н., старший науковий співробітник

Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України

ПИТАННЯ ДІАЛОГУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ТА ПРАВОВИХ СИСТЕМ СУЧАСНОСТІ

Право, правові системи існують і розвиваються в певному часовому і просторовому вимірах, і без цих параметрів не можуть розглядатися. Просторові параметри є невід'ємним елементом правових систем: вони розвиваються на певній території – на землі, воді, в повітрі, космосі й навіть у віртуальному просторі. Наявність державно-правових феноменів обумовлена їх розміщенням у просторі. Світ складається з багатьох держав, кожна з яких має свою територію, власну політику та правову систему, обумовлені своєю історією, географічним положенням, релігією, національними звичаями, світоглядом, ментальністю [1, с. 37].

Просторові параметри є загальними, характерними як для природи, так і для суспільства та мислення. Державно-правові феномени не складають виключення, більше того, належність просторовим параметрам є невід'ємним елементом права [2, с. 4].

Складність людського існування, полягає в тому, що воно відбувається одночасно в кількох вимірах: у природному, або вітальному, в соціумному, культурному, політичному, правовому [3, с. 12]. Природно-органічне існування поєднується з соціальним, тобто життям у економічній, політичній, правовій, релігійній, науковій та інших суспільних сферах, і життям духовним, що є втіленням культури.

Культура є особливим рівнем соціального простору і створює поле і спосіб спілкування, в якому формується кожне окреме суспільство зі своєю власною внутрішньою структурою, яка відрізняє його від інших суспільств. Протягом усього життя людина живе в світі культури, через яку вона формується та освоює принципи побудови навколишнього світу і свого місця в ньому [4, с. 9].

Немає жодної людини, яка б існувала в одній сфері і була б абсолютно чужа іншій. Кожна людина одночасно перебуває в середині цивілізації, і культури, в просторі єдиного нормативно-ціннісного континууму [5, с. 171].

Сьогодення пов'язує в єдиний соціально-духовний вузол культуру (цінності життя), історію (долю народу) та націю (історичну особистість народу). Культура трансформує історичний досвід у цінності життя, творчості, духу, соціальних значень, ідеалів, ієрархії людських якостей, формування світу людини за вимірами блага, правди, краси.

Перехід до нового рівня світоглядної культури третього тисячоліття є досить складним процесом. Починається він з групи людей, які є носіями нової світоглядної культури, що викликає в їхніх душах відповідний резонанс. В умовах поширення в суспільстві інших цінностей цей резонанс можливий саме в людей, в яких ці цінності мають високий духовний вимір, і при виникненні соціальної необхідності такі люди активізуються, відчуваючи моральну відповідальність за своє суспільство, державу[6, с. 174].

Формування особистості в суверенній Українській державі – це не просто абстрактне поняття, а складний і довготривалий процес становлення, вдосконалення та реалізації особистості в суспільстві, з урахуванням особливостей природи й менталітету української нації, що впливає на відродження суспільства в цілому.

Сьогодні необхідним є вихід на нові рівні розвитку у всіх сферах життєдіяльності підростаючого покоління, особливо у соціальній сфері, з метою формування духовності, активного ставлення до навколишньої дійсності, умінь користуватися визначальними надбаннями демократичного суспільства. Особливе значення надається вибору особистістю системи цінностей, характерних для українського народу, формуванню власних мотивів, інтересів та ідеалів, які забезпечували б участь підростаючого покоління у відродженні української державності, зміцненні її суспільно-економічних відносин.

В аспекті соціально-культурних властивостей правового простору, важливо зазначити, що в умовах взаємної інтеграції правових систем сучасних держав повинна поступово складатися єдина правова культура в межах регіонів та континентів, а також створюватися правові підвалини для формування світового співтовариства.

Взаємовплив правових систем є постійним елементом в історії держав. Зокрема, правові системи європейських держав мають спільне коріння, що походить від християнської культури. Національні правові системи більшості європейських держав формувалися саме на основі християнського світосприйняття; релігійна єдність приводила до схожості правових систем; склалася спільність засадничих поглядів на державу, суспільство і право; і, зокрема, загальна в суттєвих рисах правова культура.

Необхідність діалогу правових систем і правових культур обумовлена неминучістю співіснування сучасних цивілізацій, що з плином часу стає більш очевидним враховуючи те, що замкнутість існування правових сімей та правових систем, що їх складають, призводить до застою, в результаті чого їх подальший розвиток ускладнюється багатьма проблемами, оскільки вони не відповідають потребам та інтересам сучасного суспільства. Вихід за межі національного бачення права, примат загальнолюдських цінностей в розвитку цивілізації та її правової складової стає головною вимогою в розвитку сучасного суспільства. Таким чином, сучасний світ характеризується зростаючою тенденцією до інтеграційних та глобалізаційних процесів шляхом взаємодії правових систем[7, с. 128-129].

Отже, ідея єдиного світового цивілізаційного простору включає універсальний культурний фактор, той рівень розвитку країн, який потребує їх інтеграції у світове співтовариство. Однею з умов інтеграції в цивілізований простір є духовність суспільства, такий її стан, який робить пануючими саме загальнолюдські цінності.

Держава має здійснювати свою діяльність з урахуванням культурного простору своєї країни, її традицій, звичаїв, навіть, тоді, коли вони потребують певного корегування чи відмови від них.

Зокрема, економічні й соціальні відносини не існують поза культурним простором, заснованим на особливостях національної культури, релігії, традиції.

Список використаних джерел

1. Зайчук О.В., Оніщенко Н.М. Середовище права та формування правових систем сучасності // Право України. – 2003. - № 12.
2. Сигалов К.Е. Вектор права // История государства и права. – 2007. - № 6.
3. Оніщенко Н.М. Сприйняття права в умовах демократичного розвитку: проблеми реалії, перспективи: Монографія / Відп. ред. академік НАН України Ю.С. Шемшученко. – К.: ТОВ «Вид-во Юридична думка», 2008.
4. Правовий звичай як джерело українського права IX-XIX ст. / За ред. І. Б. Усенка. – К.: Наукова думка, 2006.
5. Бачинин В.А. Морально-правовая философия. – Х.: Консум, 2002.
6. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003.
7. Бехруз Х. Сравнительное правоведение: Учебник для вузов. – О.: Феникс. – М.: ТрансЛит, 2008.

Павличенко Ольга Володимирівна

Здобувачка кафедри фундаментальних юридичних дисциплін ННІ ПМК ХНУВС

Науковий керівник:

Холод Ю. А., к.ю.н., доцент, завідувач

кафедрою фундаментальних юридичних дисциплін ННІ ПМК ХНУВС

ПРАВОВА ФІКЦІЯ: ЩОДО ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ З СУМІЖНИМИ ПРАВОВИМИ КАТЕГОРІЯМИ (ПРЕЗУМПЦІЯ, ДЕФІНІЦІЯ, ПРЕЮДИЦІЯ) НА ПІДСТАВІ АНАЛІЗУ ОСТАННІХ НАДБАНЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

Сучасний стан розвитку вітчизняного законодавства вимагає вдосконалення наукових механізмів конструювання правових норм.

Звідси, звернення законодавця до найменш досліджених, багаторівневих юридичних конструкцій. В цьому сенсі викликає неабиякий інтерес така юридична категорія, як фікція та питання її розмежування з іншими спорідненими категоріями.

Перш ніж визначати спільності та відмінності вказаних понять, наведемо їх визначення у різних сучасних авторів.

Ю.А. Ведерніков та А.В. Папірна - автори навчального посібника «Теорія держави і права» наводять наступні визначення понять «фікція», «презумпція» та «преюдиція»:

- «презумпція – це закріплене в нормативно-правовому акті припущення щодо певного юридичного стану або явища (наприклад, презумпція невинуватості особи, що звинувачується у скоєнні злочину, добропорядності сторін у цивільному праві, знання закону тощо). Презумпції характеризуються тим, що вони не можуть бути індивідуалізовані в актах застосування норм права і використовуються винятково в нормативних актах.

- преюдиції – це нормативні приписи, зміст яких набуває свого вираження в проголошенні установки на те, що виключається будь-яке оспорювання існування вже доведеного факту, який дістав оцінку і закріплення в юридичному акті, що набрав чинності.

- фікції – це закріплені у правових актах нормативні приписи, що умовно проголошують факт чи обставину, який на є встановленим». [1]

Сучасний український вчений Сухонос В.В. у навчальному посібнику «Теорія держави і права» дає наступне визначення поняття правової фікції та презумпції: «Презумпція – закріплене у законодавстві припущення про наявність чи відсутність факту, що має юридичне значення.

Правова фікція – це фактично неіснуюче положення, що має юридичне значення в силу того, що право визнає його існуючим». [2]

О.В. Ул'яновська у своїй статті присвяченій питанням розмежування правових презумпції та фікції пише, що «юридичну презумпцію визначають як прийом юридичної техніки - припущення про те, що ймовірний факт є наявним у всіх випадках. За логікою створення, презумпція – явище, що має індуктивний характер. Інакше кажучи, це абстрактне положення, в якому на підставі певних ознак, ситуацій, позицій робиться загальний висновок, формується презумпція». Та узагальнюючи, розмежовує, на підставі досліджених джерел з цієї проблематики, наступним чином: «розмежування фікцій і презумпцій можна здійснити, виокремивши характерні риси останніх і визначивши, що дає можливість розрізнити вказані категорії. теоретичні знання щодо сутності й змісту правової презумпції, можна визначити такі її риси: а) існує як припущення з високим ступенем імовірності (за Д. Мейєром); б) закріплена нормативним приписом або юридичним фактом галузей права (матеріального, процесуального) – юридична презумпція; є чимось природним, у зв'язку з чим є істинним – фактична презумпція; в) її зміст полягає у неспростовності, за винятком тих випадків, коли доведено зворотне. За визначеними рисами правової презумпції можна розмежувати фікцію і презумпцію за змістовною ознакою. Так, якщо фікція у формі норми чи інституту права закріплює неіснуюче, але те, що має значення для розвитку суспільних відносин і подолання прогалин та колізій у законодавстві, то презумпція передбачає припущення, яке існує. Його неспростовність презюмується. Презумпцію, у свою чергу, слід розуміти як виключно юридико-технічний засіб, що виконує певні функції і ґрунтується або на індуктивних узагальненнях (спростовні і неспростовні презумпції), або на експериментальному моделюванні (квазіпрезумпції). Оскільки до категорії правової презумпції включають так звані фактичні або природні презумпції, під якими розуміють припущення, деякі з них не мають у законі юридичного значення, а деякі надзвичайно складно відмежувати від фікцій».[3]

В розрізі фінансового права, юридична презумпція розглядається Ковальчуком Г. Л., як «прямо або побічно закріплене у фінансовому законодавстві обов'язкове судження, що має природу вірогідності, про наявність або відсутність одного юридичного факту за наявності іншого юридичного факту у фінансових правовідносинах».[4]

Тобто, в цьому випадку презумпція виступає в ролі «судження».

Сучасний російський автор Земцова В.І. в статті присвяченій дослідженню юридичної презумпції та преюдиції як юридичних правил в податкових спорах: «презумпція – це юридичне правило доказування, що має підставою знання про те, що за наявності по справі юридичного факту, який співпадає з презюмуючим законом фактом, завжди настають певні наслідки, в силу чого суб'єкту наказують ті чи інші правила поведінки чи прийняття відповідного обов'язкового рішення по справі. Під преюдиціальними (від латинського *praesudicium* – передрішення) фактами розуміють факти, котрі вже встановлені судовим актом або вироком суду за іншою справою і не підлягають повторному доказуванню. Смысл преюдиції в тому, що суд, як правило, не повинен встановлювати та доказувати юридичні факти, котрі були вже встановлені і доказані у раніш прийнятих судових рішеннях. Преюдиційно встановлені факти і факти, презюмировані законом, мають загальні властивості, вони не вимагають доказування і є обставинами, що мають значення по справі».[5]

Узагальнюючі наведене, можна зробити висновки про те, що: а) ці явища є необхідною умовою розвитку законодавства та вдосконалення законодавчої техніки; б) є загально науковими категоріями; в) у процесі їх розмежування науковці використовують надбання різних наук (філософії, лінгвістики, історії, юриспруденції) а також аксіоматичні, темпоральні та інші методи пізнання.

Список використаних джерел:

1. Ведерніков Ю.А., Папірна А.В. Теорія держави і права: Навч. посіб. – к.: Знання, 2008. – 333 с. (с. – 133-134).
2. Сухонос В.В. Теорія держави та права. Навчальний посібник. Національний банк України. Українська академія банківської справи. Юридичний факультет. – Суми. 2005. – 689 с.
3. Ул'яновська О.В. Розмежування понять правової презумпції та правової фікції. Погляди провідних учених. Стаття. <http://www.viche.info/journal/2567/>
4. Ковальчук Г.Л. Роль правових презумпцій у регулюванні фінансових правовідносин. http://www.rusnauka.com/27_OINXXI_2011/Pravo/2_92876.doc.htm
5. Земцова В.И. Презумпции и преюдиции, как юридические правила доказывания в налоговых спорах. <http://www.lawmix.ru/comm/2467/>

Поліщук Ярослав Дмитрович

студент 1-ого курсу

Інституту підготовки кадрів для органів прокуратури України

НУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого»

Науковий керівник:

Шандула О. О.

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри Організації судових та правоохоронних органів НУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого»

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СБУ В ЗВ'ЯЗКУ З ПРИЙНЯТТЯМ НОВОГО КПК УКРАЇНИ

Потреба прийняття нового Кримінального процесуального кодексу назріла вже досить давно. Фундаментальним кроком на шляху до нього стала концепція реформування кримінальної юстиції в Україні, затверджена Указом Президента України від 08.04.2008 року.

Законодавчі новели, що містяться в ньому, передбачають докорінно нове регулювання питань, що пов'язані з проведенням оперативно-розшукових та контррозвідувальних заходів, визначенням підслідності кримінальних правопорушень, а також початком та проведенням досудового розслідування і судовим розглядом кримінальних справ. Відтак, змінюються повноваження, місце та роль Служби безпеки України в загальній системі кримінальної юстиції України. Проте, чи можна судити про ці зміни як про позитивні та європейські? Чи зможуть вони забезпечити високий рівень національної безпеки? Подібні питання зацікавили багато політиків, юристів, експертів та представників іноземних держав. Спектр оцінок надзвичайно широкий від схвалення до повного неприйняття.

Ми підтримуємо нововведення, що мають бути комплексними та дієвими і сприяти ефективній боротьбі зі злочинністю та забезпеченню безпеки нашої держави, що належать до його компетентності. В цьому зацікавлене і Європейське товариство, оскільки разом із глобалізацією світової економіки відбувається і глобалізація злочинності.

Аналізуючи нормативно-правові акти, які врегульовують діяльність СБ України, серед яких є і нова редакція Стратегії національної безпеки України, що затверджена Указом Президента України від 08.06.2012 року № 389/2012, Закон України «Про Службу безпеки України», Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» та Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції», на Службу безпеки покладається попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму, корупції та організованої злочинної діяльності. Відповідно до завдань, визначених Президентом України та Верховною Радою України, протидія корупції та організованій злочинності належить до основних функціональних завдань спецпідрозділів СБ України.

Відповідно до статей 5, 10 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» спеціальні підрозділи по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю СБ України належать до державних органів, спеціально створених для боротьби з організованою злочинністю. Водночас з прийняттям нового КПК та Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України», компетенцію правоохоронних органів в деяких випадках розмежовано не чітко та обмежено підслідністю, визначеною ст. 216 КПК України.

Така ситуація не дозволяє СБ України ефективно протидіяти злочинності, оскільки вище згадана правова норма не відносить розслідування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 255 КК України («створення злочинної організації»), до повноважень органів і підрозділів СБ України.

Отже, законодавець не наділив СБУ необхідним правовим інструментом для виконання покладеного на неї обов'язку забезпечення національної безпеки, зокрема, протидії організованій злочинності. Така ситуація може призвести до зростання рівня організованої злочинності й корупції, погіршення стану законності в державі та зниження ступеня національної безпеки.

У частині 6 статті 12 Законі України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» передбачено право спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю починати та здійснювати досудове розслідування. Водночас, відповідно до положень статті 214 Кримінального процесуального кодексу України досудове розслідування може починатись виключно слідчим або прокурором. Наведені норми законів вказують на існування протиріччя, яке потребує усунення. Одним із шляхів вирішення вказаної правової колізії може бути створення в спеціальних підрозділах по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю СБ України самостійного органу досудового розслідування.

Таким чином, слід зазначити, що з огляду на специфічність діяльності Служби безпеки України, суперечності та невизначеності, що виникли в законодавстві, перешкоджатимуть їм оперативно та дієво виконувати поставлені завдання, а отже, потребують як найшвидшого правового врегулювання.

Прийняття якісно нового закону ще не означає завершення процесу реформування кримінального судочинства, яке забезпечить виконання задекларованих цілей та завдань, що мають надзвичайно важливе значення для забезпечення національної безпеки України. Їх реалізація стане реально можливою лише тоді, коли будуть створені належні умови й механізми правильного застосування нового КПК України.

Пряміцин Кирило Юрійович

студент першого курсу ФСП НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Чепульченко Тетяна Олексіївна

к.ю.н., доцент ФСП НТУУ «КПІ»

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ ЗАКОНІВ В УКРАЇНІ

На даному етапі розвитку української держави кількісні показники законотворчого процесу, хоча й відповідають загальносвітовим стандартам, однак не можна вважати їх підкріпленими якісними. Дана неефективність спричиняється недостатнім правовим врегулюванням процесу прийняття законів та невисока якість законопроектів, що подаються на розгляд Верховної Ради.

Чітке регламентування порядку прийняття законів бути сприяти стабільності законодавства. «Наявність стабільності закону свідчить про високий рівень культури законотворення, реалізацію законності і забезпечення відкритості та гласності у прийнятті державних рішень (їх втілення є і закон)»[1]

На даному етапі розвитку є необхідність прийняти єдиний законодавчий акт, який закріпить вимоги щодо розроблення законопроектів, порядку прийняття законів, набрання ними чинності, обліку, системи та нормопроектувальної техніки. Таку роль, на нашу думку, повинен виконувати Закон «Про нормативно-правові акти», що закріплював би напрацювання теорії права стосовно даного джерела права з метою підвищення якості та стабільності законодавства України. У Верховній Раді України у першому читанні було розглянуто законопроект «Про нормативно-правові акти» та готується Комітетом з питань правової політики до другого. Важливість прийняття цього закону не можливо переоцінити, однак постають проблеми, пов'язані з його якістю та питаннями процесуального забезпечення.

Проаналізувавши законодавство, що регламентує здійснення законотворчого процесу, ми дійшли висновків про те, що чинне законодавство досить фрагментарно забезпечує його регулювання. Реформування правового регулювання потребують як матеріальні, так і процесуальні аспекти діяльності Верховної Ради та інших учасників законодавчого процесу.

В даному законі є необхідним нормативна регламентація стадій законодавчого процесу: порядку підготовки, оформлення та внесення законопроектів до парламенту, розгляду та прийняття закону, його оприлюднення та ведення в силу. Адже закон – це нормативний акт, який має вищу юридичну силу. Отже, ми цілком переконані в тому, що потрібен спеціальний закон, який закріпить правовий статус закону як акта вищої юридичної сили та визначить особливу законодавчу процедуру прийняття та ухвалення, встановить особливі гарантії конституційності законів.

Забезпечити дієвість законодавчих актів й ефективно регуляцію відносин між органами державної влади, закони передусім повинні сприйматися суспільством такими, які ухвалені відповідно до установлені легітимної процедури. В іншому разі, існує небезпека масового недотримання новоприйнятого законодавства. Особливо в ситуації, яка нині скалалася в процесі прийняття законів, який є хаотичним і погано організованим (проблема відомих в народі «кнопкодавів»); це може призвести до того, що в суспільстві сформується думка, що депутати не здатні професійно здійснювати ефективну законотворчу роботу.

Легітимність новоприйнятих законів є гострим проблеми не тільки з точки зору парламентської процедури, яка не є усталеною, але й для парламентаріїв, що за наявності регламенту не дотримуються його положень. Поступово зникає мотивація щодо дотримання законодавчих положень, якщо Верховна Рада, що їх приймає, не здатна дотримуватися власних норм, що є однією із причин гальмування розвитку України як правової держави.

В Україні позитивним зрушенням у законодавчому регулюванні законотворчого процесу є прийняття Закону України «Про Регламент Верховної Ради України». Даний нормативно-правовий акт регламентує порядок законодавчої діяльності. У правовій державі саме процес, за яким парламент приймає рішення, має визначальне значення для дотримання їх легітимності. Усе більше держав стають на шлях розвитку демократичної, правової держави, вищі органи законодавчої влади цих країн дотримуються демократичних процедур діяльності, що раніше не були нормою в суспільстві. Розглядаючи дану ситуацію можемо зробити висновок, що визнання громадянами легітимності парламентських рішень впливає на позитивний розвиток країни в цілому. Представницький характер парламенту означає, що для забезпечення дотримання суспільних інтересів у законодавчому органі їх рішення повинні бути визнані більшістю суспільства. Якщо цього не буде забезпечено, парламент ризикує втратити довіру населення та підтримку його нововведень. Це особливо небезпечно з огляду на структурне становлення демократичних

інститутів влади в перехідному суспільстві, оскільки парламент виступає органом влади, який відповідальний за створення законодавчого поля, що буде сприяти розвитку принципу верховенства права та закону, побудові громадянського суспільства та правової держави.

Можна зробити висновок, щодо негативних факторів здійснення законодавчого процесу за відсутності його чіткого нормативно-правового регулювання. Виникає необхідність поставити розробки науковців в галузі правотворчості на законодавчий рівень, оскільки плюралізм учасників законодавчого процесу набуває рис правового нігілізму. Внаслідок цього отримуємо низьку якість законодавчих актів.

Список використаної літератури

1. Монастирський Д. А. Забезпечення стабільності закону у законотворчості. Д.А. Монастирський // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2006. - №2. – с. 96

Савойська Світлана Василівна

к.і.н., доцент кафедри політичних наук КНУБіА

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ЦЕНТРАЛЬНИХ ТА МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ УКРАЇНИ У СФЕРІ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ

У роботі розглядаються нормативно-правові засади взаємодії центральних та місцевих органів влади України у сфері мовної політики. Автор стверджує, що взаємовідносини між центральними та місцевими органами влади незалежної України у сфері мовної політики завжди були суперечливими та проблемними. Найскладніший етап у цих стосунках припадає на 1996-2009 рр.

Взаємовідносини між центральними та місцевими органами влади почали ускладнюватися у зв'язку з появою у комітетах Верховної Ради України законопроектів від лівих політичних сил, які стосувалися захисту та підвищення статусу російської мови в Україні. Вони створили основу для ухвалення Верховною Радою України закону “Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин”, яка поставила російську мову в один ряд з гагаузькою, караїмською, кримчацькою та іншими мовами, які в Україні знаходяться на межі зникнення. З ухваленням цього закону місцеві ради Півдня і Сходу держави почали проголошувати російську мову як офіційну, а з часом – регіональну. У цю справу втрутилися суди різних рівнів: вони скасовували неконституційні рішення районних, міських та обласних рад.

Окремі аспекти цієї проблеми розглядали у своїх працях такі українські вчені, як Б.Ажнюк, О.Вишняк, В.Котигоренко, Н.Кошова, І.Кресіна, В.Кулик, О.Майборода, Т.Марусик, Л.Масенко, Л.Нагорна, В.Панібудьласка, М.Панчук, Є.Перегада, С.Римаренко, Ю.Шаповал, О.Шульга, В.Явір та ін. Вони досліджували окремі питання здійснення мовної політики в державі, а також її правове регулювання. У запропонованому автором аспекті ця проблема практично не досліджувалася. У зв'язку з цим ставиться мета: розглянути нормативно-правові засади взаємодії центральних та місцевих органів влади України у сфері мовної політики. Виявити чинники, що спричинили проблемну ситуацію у державі, яку намагався розв'язати Конституційний Суд. Він зобов'язав держслужбовців усіх рівнів послуговуватися українською мовою, виконувати закони та Конституцію України. Не зважаючи на рішення Конституційного Суду та інших судів, місцеві ради продовжували ухвалювати свої протиправні рішення. Мовно-політичні протистояння посилювалися після того, коли було ухвалено новий закон (2003 р.) “Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин”, який, на думку І.Кресіної і В.Явіра, заклав основу для політичних спекуляцій у мовному питанні та спровокував нестабільність у державі [1, с.197,199,201].

Мовно-політичні проблеми ще більш загострилися під час Помаранчевої революції, яка зіштовхнула ліві, що захищають російську мову в Україні, та праві політичні сили, які піклуються про повноцінне функціонування української мови в усіх сферах життєдіяльності держави.

Протистояння між центральними та місцевими органами влади на мовно-політичному ґрунті продовжувалися. Свідченням цього був другий з'їзд лівих проросійських сил, який відбувся на початку 2008 р. у Северодонецьку. На цьому з'їзді однією з ключових проблем було мовне питання. Цей з'їзд створив підґрунтя для подальшого гальмування поширення української мови на Півдні і Сході держави та в АР Крим. У цьому завжди були зацікавлені ті політичні сили, які, на думку О.Кривицької, виступають під гаслами сепаратизму або автономізму[3, с.97-129].

Мовно-політичні проблеми існують також між центральною владою та місцевою владою Закарпаття, яка, всупереч центральній владі, визнала русинів окремою нацією, а Підкарпатську Русь – республікою русинів. Останні вважають своєю рідною мовою русинську, а себе – окремою від українців нацією. Якщо протягом 1999-2009 рр. мовно-політичні протистояння відбувалися між центральною владою і владою на місцях Півдня і Сходу держави, то, починаючи з 2010 року, вони мають місце між центральною владою і місцевими владами західного і центрального регіонів держави. Ці протистояння переросли у конфлікти, які були спровоковані ухваленням Верховною Радою (8 серпня 2012 р.) законопроекту “Про засади державної мовної політики України” та впровадженням його положень у життя місцевими радами Півдня, Сходу та окремими західними областями держави.

Таким чином, взаємодія центральних органів влади України з місцевими у сфері нормативно-правової мовної політики є недостатньо продуманою та прогнозованою, оскільки вона не попереджає і не розв'язує мовно-політичні протистояння, а породжує нові конфлікти. Аби такі протистояння не закінчилися сепаратизмом та іредентизмом, було б доцільно:

- переглянути закон “Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин” та ухвалити новий;
- ухвалити новий закон про функціонування, розвиток, поширення та захист української мови в Україні;
- не політизувати мовно-законодавчу сферу та не використовувати мовну проблему під час виборів.

Список використаних джерел:

1. Кресіна І., Явір В. Проблеми імплементації норм міжнародного права у національне законодавство про мови / Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом. – К.: ІПіЕНД імені І.Ф.Кураса НАН України, 2008. – 398 с.
2. Шемшученко Ю., Горбатенко В. Законодавство про мови в Україні, хронологічний моніторинг, класифікація, понятійна основа / Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом. – К.: ІПіЕНД імені І.Ф.Кураса НАН України, 2008. – 398 с.
3. Кривицька О. Етноконфліктний потенціал України / Національна інтеграція в полікультурному суспільстві: український досвід 1991-2000 років / Збірник. Відпов. ред. І.Ф.Курас, О.М.Майборода. – Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, 2002. – 374 с.

Северинчик Олексій Павлович
ст.. викладач ФСП НТУУ «КПІ»

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Розбудова України як суверенної, правової, соціальної держави викликає потребу в створенні такої системи вищої освіти, яка буде спрямована на забезпечення умов загальнокультурної, наукової та практичної підготовки спеціалістів, які будуть задавати темпи та рівень культурного, соціального, науково-технічного та економічного прогресу, будуть здатні до постійного оновлення знань та навичок, швидкої адаптації до змін у суспільному житті та професійної мобільності.

За останні роки сформувалася новітня парадигма вищої освіти, яка заснована на розвитку інформаційного суспільства, спрямована навчити людину жити в інформаційному суспільстві,

створенні умов набуття фахівцями навичок швидкого переключення на суміжні галузі професійної діяльності.

Система вищої освіти перебуває у зв'язку зі всіма сферами життя людини, а найбільше з розвитком ринку праці в державі. Проте малоімовірним є здійснення стимулювання розвитку вищої освіти адміністративними методами або ж саморегулюванням самої освітньої системи. Потрібна якісна перебудова системи державного регулювання та управління освітньою сферою, що передбачає використання сучасних концепцій, інструментаріїв та методів державного управління.

Проблеми системи вищої освіти насамперед викликані дисбалансом у економіці країни, політичними кризами та неспроможністю органів державної влади своєчасно приймати управлінські рішення, реагувати на суспільні перетворення, аби здійснити адаптацію системи вищої освіти до нових викликів суспільства.

Розвиток системи вищої освіти та механізми державного регулювання повинні бути конкретизовані розвинутою законодавчою базою, ефективною системою фінансування вищих навчальних закладів, досконало продуманою та виваженою концепцією розвитку української системи вищої освіти.

У вищій освіті роль держави закладається в визначенні, яких освітніх результатів держава та суспільство бажали та могли б досягти. Управління системою вищої освіти полягає в оптимізації державних управлінських структур, децентралізацію управління вищими навчальними закладами, надання більшої кількості функцій та можливостей по управлінню органам самоврядування вищих навчальних закладів, перехід до програмно-цільового управління, запровадження нових концепцій управлінської діяльності, оптимізації взаємодії державних та громадських органів по контролю за діяльністю вищих навчальних закладів, затвердити новий порядок розробки та прийняття нормативно-правових документів у сфері вищої освіти, яким передбачено активну участь представників вищих навчальних закладів, громадськості та провідних фахівців-юристів, моніторингу якості прийнятих управлінських рішень та їх ефективності, впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, розробки більш досконалого та прозорого механізму ліцензування, атестації та акредитації вищих навчальних закладів та залучення талановитої молоді до вдосконалення освітньої діяльності.

В освітній галузі механізм державного управління представляє процес впливу суб'єктів управління на галузь освіти та застосування певних процедур та інструментів, що будуть забезпечувати перехід від старого стану до нового задля досягнення заданих цілей.

Система вищої освіти має необхідність у державному регулюванні, що визначається двома аспектами: неспроможністю вищих навчальних закладів надати освітні послуги у відповідному обсязі та необхідної якості; відмовою від системи жорсткого управління сферою вищої освіти.

Тому можемо визначити державне регулювання системи вищої освіти як систему правових, економічних, суспільних та організаційних методів та форм впливу держави на суб'єктів освітньої діяльності, яка створить умови реалізації поставлених цілей та завдань, що відповідатимуть одночасно стратегічним інтересам держави та безпосереднім інтересам самих суб'єктів освітньої діяльності.

Тому відповідно державний вплив повинен стимулювати попит на освіту та її результати, а з іншого боку – достатню та якісну пропозицію освітніх послуг.

На нашу думку, існує необхідність забезпечення на рівні вищих органів державної влади єдиний підхід до встановлення та дотримання стандартів державного регулювання вищої освіти. Держава повинна відігравати пріоритетне значення у системі фінансування вищої освіти. Україна має спрямовувати свою політику у сфері вищої освіти до впровадження новітніх освітніх систем з використанням досвіду розвинутих зарубіжних країн.

Сунєгін Сергій Олександрович
молодший науковий співробітник
відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
ім. В.М. Корецького НАН України,
кандидат юридичних наук

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ: ДУАЛЬНИЙ ВИМІР

Правова система – це багатогранне явище, що складається з визначеної кількості елементів, тісно взаємопов'язаних та взаємодіючих між собою. Слід зазначити, що більшість вітчизняних вчених, серед яких варто виділити таких провідних дослідників, як В. Бабкін, О. Зайчук, О. Копиленко, Н. Оніщенко, цілком справедливо поділяють думку, згідно із якою центральним елементом правової системи, що утворює її нормативний стрижень, є право [1, с. 11], тобто сукупність встановлених чи санкціонованих державою правових норм, за допомогою яких забезпечується цілеспрямований та необхідно організуючий вплив на суспільні відносини. Водночас, у юридичній літературі з цього приводу існує і зовсім інша точка зору: центральним елементом правової системи є суб'єкт [2, с. 350], тобто у юридичному значенні – це фізична або юридична особа, якій належить ті чи інші права та обов'язки, а також органи місцевого самоврядування, органи державної влади відповідного рівня, що реалізують визначені законодавством владні функції.

Якщо підходити до визначення сутності центрального елемента правової системи з позиції або першого, або другого підходу, то, на думку автора, матиме місце штучне звуження центрального елемента такого складного, динамічного та багатоаспектного явища як правова система. З урахуванням наведеного, на думку автора, центральний елемент правової системи є дуальним за своєю природою, тобто він включає в себе складне та багатоаспектне перетинання двох фундаментальних елементів (права та суб'єкта), що тісно взаємопов'язані між собою, взаємообумовлюють, взаємодоповнюють та взаємовпливають один на одного, але не змінюють при цьому свою власну структуру.

Одним з вагомих аргументів на користь дуального виміру центрального елемента правової системи є те, що правова система, як і політична, економічна, духовна та інші системи, є підсистемою в межах більш широкої, складної та динамічної категорії – «соціальна система», яка являє собою цілісну єдність взаємопов'язаних частин (підсистем), основними елементами якої є люди, їх взаємовідносини та зв'язки. Специфіка соціальної системи полягає в тому, що вона складається на базі спільності людей (група, організація), а її елементами є люди, чия поведінка зумовлена соціальними позиціями (статусами) та соціальними функціями (ролями) й індивідуальними якостями. Таким чином, основним елементом соціальної системи є людина [3, с. 54-55].

З урахуванням наведеного можна зробити висновок, що людина як соціально-біологічна істота та центральний (основний) елемент соціальної системи в цілому пронизує всі відповідні підсистеми, що функціонують в її межах, в тому числі і правову. При цьому правова система є частиною соціальної системи і тісно взаємопов'язана з явищами і процесами, які відбуваються в інших складових цього складного та цілісного утворення (наприклад, у сферах економіки, політики, культури тощо).

Крім цього, необхідно враховувати, що правова система – це цілісна єдність статичної і динамічної, основними елементами якої є не тільки право, але й суб'єкти права, які забезпечують необхідну соціальну взаємодію, взаємозв'язок, відносини і зв'язки між собою з приводу втілення в реальне життя відповідних правових засобів. Ці відносини і зв'язки мають стійкий характер та відтворюються на основі спільної діяльності людей.

Дуальний вимір центрального елементу правової системи орієнтує будь-якого дослідника на людське сприйняття права, його настанов, принципів, постулатів тощо, від чого безпосередньо залежить якість відповідних правовідносин та юридична діяльність в цілому. Адже загальновідомо, що реалізація права, в тому числі його застосування компетентними державними органами, може досягти свого корисного для суспільства ефекту лише у разі належного сприйняття права відповідними суб'єктами, тобто людьми та їх об'єднаннями.

Враховуючи вищенаведене, можна зробити такі узагальнені висновки:

1) центральний елемент правової системи є дуальним за своїм змістом, оскільки він включає в себе право як встановлену державою нормативну основу соціальної системи та суб'єкта, який забезпечує необхідні соціально-правові зв'язки в межах конкретного суспільства з приводу практичної реалізації відповідних правових засобів;

2) дуалізм центрального елементу правової системи передбачає складне та багатоаспектне перетинання двох тісно взаємопов'язаних між собою складових (права та суб'єкта). Вказані складові взаємообумовлюють, взаємовпливають та взаємодоповнюють один одного, але не змінюють при цьому свою власну унікальну структуру.

Список використаної літератури:

1. Вступ до теорії правових систем: монографія / За заг. ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К.: Видавництво «Юридична думка», 2006. – 432 с.

2. Теория государства и права: учебник / Керимов Д. А., Журавлев М. М., Казаков В. Н. и др.; Под ред. М. М. Рассолова. – М.: ЮНИТИ, 2004. – 735 с.

3. Зайчук О. В. Правова система та інші соціальні системи: взаємозумовленість та взаємовплив / О. В. Зайчук // Правові системи сучасності: навчальний посібник для магістрів права / Відп. ред. Ю. С. Шемшученко. – К.: Вид-во «Юридична думка», 2012. – С. 54-72.

Тараненко Микола Григорович

Доцент кафедри теорії права і держави
Факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

СОЦІАЛЬНА БАЗА КОЗАЦТВА, ЯК НОВОГО СТАНУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА XV-XVI СТ. СТ.

Досліджуючи класичний етап розвитку козащини, як нового передового стану українського суспільства XV-XVI ст. ст., вчені, зазвичай, виділяють три його головні функції. А саме: колонізацію південних степів; ухоронництво як специфічну форму класової боротьби; національно-визвольну боротьбу проти іноземних поневолювачів. В цьому контексті В. Смолій цілком справедливо зазначає, що виникнення українського козацтва обумовлене економічними, політичними, військово-стратегічними та соціальними чинниками, і жоден з них не слід ігнорувати, чи перебільшувати [2, с.5].

Послідовно дотримуючись автохтонної концепції походження українського козацтва, О. Апанович, В. Голобуцький, В. Смолій, В. Щербак та інші вітчизняні дослідники у своїх працях постійно наголошують, що його головним соціальним джерелом було не прийшло, а місцеве, подніпровське населення [3, с.73]. На їх глибоке переконання, ці, безперечно, мужні і сміливі люди продовжували жити на території Південної України і Середнього Подніпров'я, незважаючи на постійну військову загрозу з боку їхніх войовничих і агресивних сусідів — кримських татар, котрі після розпаду Золотої Орди в середині XV ст. заснували в Криму свою власну державу — Кримське ханство, яке згодом потрапило в залежність від іншого завойовника – Османської імперії.

Головним заняттям і промислом тогочасних кримських татар, на думку науковців, було, як не дивно, людоловство. Вони постійно нападали на своїх північних сусідів — українців, росіян, білорусів, поляків, литовців, нещадно грабували їх і, головне, забирали в полон (ясир) найбільш

здорових, сильних і вродливих молодих людей, а потім продавали їх на кримських ринках у рабство. За підрахунками відомого українського історика Я. Дашкевича, кримські татари за 200 років – з середини XV до середини XVII ст. – в ході своїх спустошливих набігів на українські землі винищили або взяли в полон і перетворили на рабів від 2 до 2,5 млн. українців (вважається, що загальна чисельність населення України в той час сягала 4 млн. чоловік) [3, с. 73]. Ось чому вся південна частина України фактично була справжньою безлюдною пустелею і не випадково називалася Диким полем.

На порубіжжі з Диким полем у замках-фортецях, збудованих для боротьби з кримськими татарами, жили відважні люди. Чимало з цих сміливців, які не мали постійного роду занять, навесні кожного року подавалися в південні безлюдні степи на промисли. Тут, у Дикому полі, вони «козакували», займаючись мисливством, рибальством, бортництвом, видобутком солі. Восени більшість з них поверталися до своїх домівок і платили старостам десяту частину своєї здобичі. Цих сміливих людей за промисли в Дикому полі стали називати уходниками.

Враховуючи постійну небезпеку збройних сутичок з кримськими татарами, уходники, спочатку виключно для власного самозахисту, почали об'єднуватися у невеликі ватаги, або громади. Крім того, вони будували з січених, рубаних колод тимчасові пости (засіки, січі), які використовувались для зберігання продукції промислів та оборони від ординців. На думку вчених, такі невеликі збудовані уходниками городки-січі існували вже на початку XVI ст. Згодом, завдяки розширенню своєї колонізаційної діяльності, уходники поступово створили цілу систему укріплених осередків, розташованих на південь від р. Самари аж до татарського прикордоння. Зрозуміло, що звідси — з глибини Дикого поля вони вже не поверталися зимувати до замків-фортець, унаслідок чого їхні старости втрачали значну частину своїх колишніх прибутків. Цілком зрозуміло, що з цієї причини адміністрація прикордонних староств не була заінтересована в будівництві уходниками таких сторожових постів у південних степах.

Саме ці міщани-уходники, які, займаючись промислами, постійно перебували в Дикому полі, на думку В. Щербака, і стали первинною соціальною основою формування українського козацтва [4, с. 33-34]. Згодом, зміцнившись, вони починають вдаватися й до більш активних дій — від пасивної оборони від нападів кримчаків поступово переходять до організації глибоких військових рейдів на розташовані в Криму татарські улуси з метою отримання там відповідної багатой здобичі. Це явище М.Грушевський доволі оригінально називав «пограничним спортом» [1, с.12].

Здобування в такий спосіб «козацького хліба» було на руку деяким представникам місцевої адміністрації, зокрема південноукраїнським старостам П. Лянцкоронському, О. Дашкевичу, Б. Претвичу, С. Пронському, котрих у вітчизняній історіографії XVII—XVIII ст. називали не інакше, як організаторами українського козацтва, першими козацькими гетьманами. Проте історичні факти переконливо свідчать, що ніякого прямого відношення до формування козацтва вони в дійсності не мали. Адже, організовуючи військові походи на Крим, старости переслідували виключно власні корисливі цілі, які були дуже далекі від справжньої козацької романтики.

Водночас слід зазначити, що серед представників тогочасної української еліти нерідко зустрічалися й такі, хто свідомо відмовлявся від спокійного і ситого життя, своїх багатств, цивільної служби і цілком віддавався козакуванню в Дикому полі. Найбільш яскравими постатями цієї, так званої аристократичної, або рицарської течії в українському козацтві були князь Д.Вишневецький, шляхтичі С. Копицький, І. Свирговський, Л. Чорнинський, Я.Шах та інші, які, за влучним висловом В. Замлинського, зневажали смерть й тішили свої бентежні душі небезпечним протиборством із татарами [3, с. 75].

З другої половини XVI ст. лави українського козацтва значною мірою поповнювалися також і за рахунок вихідців із боярської верстви, які не мали жалуваних грамот на свої маєтності й тому змушені були відстоювати свій попередній статус військовою службою у складі створеного в 1572

році польським королем реєстрового козацтва. Саме з цієї нової верстви українського суспільства згодом вирости визначні керівники козацького руху П.Сагайдачний, М. Дорошенко, М. Жмайло, І. Сулима, Б. Хмельницький та ін.

І нарешті, наприкінці XVI ст. в Україні спостерігається ще одна нова хвиля масового покаяння місцевого населення. В цей час лави українського козацтва значно збільшуються за рахунок селянства, котре в зв'язку з посиленням феодалного гноблення з боку польських магнатів і шляхти (особливо після прийняття польської конституції 1590 р.) змушене було вдаватися до цієї своєрідної форми класової боротьби. Тисячі селян, протестуючи проти свавілля польських панів, цілими селами навесні кидали свої домівки і оселялися на Дикому полі на «слободах», оголошуючи себе вільними людьми — козаками.

Як бачимо, в ході своєї еволюції козацтво, як новий стан українського суспільства, об'єднало і згуртувало в своєму середовищі вихідців із різних верств населення України — князів, шляхтичів, бояр, міщан і селян. Їх об'єднувала єдина спільна мета — романтика збройної боротьби проти татар, рівність, козацька свобода і воля. Протягом усього XVI ст. козащина в Україні кількісно зростала, помітно набирала сил, про що свідчили численні скарги татар і турків на адресу польських властей, в яких ішлося про постійні напади козаків і містилися настирливі вимоги якомога швидше приборкати «свавільців». Особливо активно козаки починають досаждати ординцям з середини XVI ст., коли на Пониззі — за дніпровими порогами виникає особлива військово-територіальна політична організація українського козацтва — Запорозька Січ, яка стала своєрідним зародком майбутньої держави — Української козацької республіки, створеної Б.Хмельницьким в середині XVII ст.

Список використаної літератури:

1. Андрущенко В. П., Федосов В. М. Запорозька Січ як український феномен. – К., 1995
2. Українське козацтво: витоки, еволюція, спадщина. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 500-річчю українського козацтва (Київ-Дніпропетровськ, 13-17 травня 1991 р.). Випуск I. – К., 1993
3. Шевчук В. П. Тараненко М. Г. Історія української державності. Курс лекцій. – К., 1999
4. Щербак В. О. Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV – середина XVII ст. – К., 2000

Тарасевич Тетяна Юрійвна

Завідувач кафедри економіки і права

ККІБП, к.ю.н.

НЕЗАКОННЕ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДІВ НАД ЛЮДИНОЮ

Відповідно до ч. 3 ст. 28 Конституції України жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим або іншим дослідом [1]. Відповідно до ч. 3 ст. 281 ЦК такі досліді можуть проводитися лише щодо повнолітньої дієздатної фізичної особи за її вільною згодою [2].

Враховуючи предмет нашого дослідження, зупинимось на тому, що таке медичний експеримент та умови правомірності його проведення. В юридичній літературі питання проведення медичних експериментів обґрунтовано виділяється у самостійний предмет дослідження [3, с. 57] та розглядається як окремий випадок медичного ризику. Як зазначає М. В. Анчукова, “специфіка медичних експериментів полягає в тому, що вони не можуть бути остаточно завершені в штучних умовах без перевірки лікувально-діагностичних засобів та методів лікування безпосередньо на людині. Це є істотною особливістю як експериментальної, так і лікувально-діагностичної діяльності

медиків. Заборона такого роду експериментів, виключення їх з медичної науки та практики гальмують прогрес у сфері охорони здоров'я" [4, с. 53]. Залежно від мети, яка переслідується при проведенні медичного експерименту, в юридичній літературі розрізняють два види ризику: для розвитку науки і для надання допомоги конкретному хворому. У контексті аналізу складу злочину, передбаченого ст. 142 КК, юридичне значення має саме перший вид експерименту. Правомірність ризику за надання медичної допомоги конкретному потерпілому оцінюється при кваліфікації за іншими статтями Особливої частини КК (зокрема, ст. 139 та 140 КК). Як зазначає С. В. Бахін, новаторський ризик у медичних дослідженнях застосовується в ім'я лікування майбутніх хворих. Його сфера повинна бути обмежена і чітко регламентована відповідно до виправданості і ступеня ризику для здоров'я людини. Для проведення експериментів подібного роду необхідні такі умови, як наукова обґрунтованість досліджу, гласність, колегіальність прийнятого рішення, визначення категорій медичних установ, де такі дослідження можуть проводитися, вільна усвідомлена згода особи, здоров'я якої піддають ризику. Лікар зобов'язаний не просто дістати згоду на вторгнення в сферу здоров'я людини, а й надати учаснику експерименту повну та доступну для нього інформацію про майбутню медичну процедуру і її можливі наслідки [5, с. 96].

Н. Ардашева наводить таке визначення поняття медичного експерименту (з правової точки зору): медичний експеримент – це втручання в особисті права людини, вчинене в зв'язку з дослідженнями в галузі медицини, яке не застосовувалося раніше на практиці та не оформлене у встановленому законом порядку, що допускає підвищений ризик для сторін, які беруть участь у ньому, і допускає вільну й усвідомлену згоду випробовуваного на проведення експерименту, і окрім цього повинний мати соціальну значимість для суспільства та розвитку медичної науки і практики [6, с. 105].

Враховуючи положення чинного законодавства, можна зробити висновок, що проведення медичного експерименту (досліджу) вважатиметься незаконним, якщо він здійснюється: 1) без попередньої письмової вільної та усвідомленої згоди пацієнта. Якщо проводиться дослідження щодо групи людей, то необхідно отримати згоду від кожного, хто бере участь в експерименті. Усвідомленість згоди передбачає обов'язковою умовою дієздатність особи (осіб), які беруть участь у медичному експерименті. Вільна згода означає, що вона повинна даватися без примусу (фізичного або психічного), а також те, що особа, яка бере участь у проведенні експерименту або її близькі не перебувають під впливом збігу тяжких особистих або сімейних обставин; 2) без суспільно корисної мети (така мета досягається в тому випадку, коли в результаті проведення досліджу переслідується мета нових відкриттів та винаходів в галузі медицини, які покликані полегшити перебіг тяжких хвороб та/або збереження життя хворих); 3) без повної попередньої інформованості про нього (зокрема, про мету, методи, тривалості, очікуваний результат, побічний ефект та інший ризик); 4) без його наукової обґрунтованості (без попереднього проведення лабораторного дослідження); 5) щодо хворих, ув'язнених або військовополонених; 6) без обґрунтованості, тобто, без врахування переваги можливого успіху над ризиком спричинення тяжких наслідків для здоров'я або життя; 7) без додержання вимоги гласності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 26 червня 1996 р. (з наступними змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу до документу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу до документу : <http://zakon1.rada.gov.ua>

3. Ковалев М. Критерии ответственности медицинских работников за ненадлежащее лечение / М. Ковалев, И. Вермель // Социалистическая законность. – 1987. – № 4. – С. 57–58.

4. Анчукова М. В. Виправданий ризик як обставина, що виключає злочинність діяння : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Анчукова Марина Вікторівна. – Харків, 2004. – 187 с.

5. Бахин С. В. Международно-правовая защита прав человека и эксперименты на людях / С. В. Бахин // Вестник Ленинградского ун-та. Серия 6: «История КПСС, научн. коммунизм, философия, право». – 1987. – Вып. 3. – С. 94–99.

6. Ардашева Н. Понятие эксперимента в медицине и защита прав человека / Н. Ардашева // Государство и право. – 1995. – № 8. – С. 102–107.

Хоршева Юлія Олегівна

Студентка 1-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Рудницька Діана Володимирівна

Студентка 1-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Чепульченко Т.О.

кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри теорії права та держави факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ БЕЗПРИТУЛЬНИХ В УКРАЇНІ

За даними ООН, у світі більше 100 мільйонів людей є безпритульними. Що стосується України, то існування людей, які не мають даху над головою, було визнано лише у 2005 році. Одночасно почали з'являтися центри обліку бездомних і нічліжки. За даними МВС України в країні лише офіційно зафіксовано близько 30 тис. безхатченків.

Згідно із чинним українським законодавством бездомність визначають як соціальне становище людини, зумовлене відсутністю в неї жилого приміщення (будинку, квартири, кімнати тощо), яке б вона могла б використовувати для проживання/перебування і в якому могла бути зареєстрованою [2, с. 354]. На нашу думку, саме капіталізація спричинила розшарування та поляризацію суспільства, що в свою чергу тягне за собою низку соціальних проблем, однією з яких є явище безпритульності. Ми вбачаємо у згаданому процесі ризик деформації всього суспільства. Адже суть явища бездомності полягає у комплексності проблем безпритульності: спад виробництва, зростання безробіття; нестача дешевого житла; малозабезпеченість сімей і окремих громадян; стан соціального здоров'я суспільства (наявність душевнохворих, осіб з девіантною поведінкою, нездорові, несприятливі відносини в сім'ї, стан осіб, що вийшли з міст ув'язнення); невеликі можливості реалізації соціальних програм з надання допомоги малозабезпеченим, групам ризику тощо; міжнаціональні конфлікти, що призводять до появи біженців, відсутність спеціальних програм допомоги безпритульним [1, с. 40].

Окремим відгалуженням проблеми бездомності є безпритульність неповнолітніх. Нас хвилює особливо той факт, що у віковій групі 18-28 років бездомних жінок на 20% більше ніж чоловіків [3, с. 46]. Адже у найближчому майбутньому можливе збільшення кількості дітей-безхатченків.

На щастя, українське законодавство удосконалюється і знаходить нові шляхи вирішення проблеми безпритульності в нашій державі. На підставі Закону України «Про Основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» від 02.06.2005 №2623-IV було визначено, по-перше, основні терміни, що стосуються осіб, які не мають постійного місця проживання або мешкають у місцях, що не є придатними для проживання; по-друге, основні принципи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей; по-третє, сферу дії Закону; по-четверте, основні права та обов'язки бездомних осіб і безпритульних дітей; було запроваджено систему обліку та реєстрації бездомних осіб і безпритульних дітей; було прийнято міри та шляхи запобігання бездомності і безпритульності; розроблено систему реінтеграції бездомних осіб і безпритульних дітей.

У 2010 році було внесено зміни до Закону «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей». За повідомленням департаменту інформації та масових комунікацій Секретаріату КМУ, «законопроект передбачає запровадження реєстрації місця проживання або

місця перебування бездомного громадянина, розширення переліку суб'єктів, які можуть вести облік бездомних громадян. У документі йдеться про введення ряду норм, спрямованих на запобігання бездомності та безпритульності. Зокрема, пропонується здійснювати облік бездомних осіб за місцем їх перебування на підставі особистого звернення або виявлення таких осіб. Для цього органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади будуть утворені спеціальні центри обліку. Згідно із законопроектом відповідні центри можуть утворювати і громадяни чи благодійні організації. Проектом акту передбачається встановлення відповідальності за порушення вимог законодавства стосовно соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей. Прийняття запропонованих законодавчих змін дасть змогу покращити надання соціальних послуг бездомним особам» [4].

На нашу думку, прийняття законів, внесення змін до них недостатньо для покращення ситуації стосовно бездомних осіб, так як необхідно налагодити механізм практичного застосування букви Закону у реальному житті. Кожна людина повинна усвідомити, що проблема безпритульності стосується всього суспільства.

Список використаних джерел:

1. Головатий М.Ф., Панасик М.Б. Соціальна політика і соціальна робота. Термінологічно-понятійний словник, Київ, Міжрегіональна академія управління персоналом, 2005, 658 с.
2. Лукашевич М.П., Семігіна Т.В. Соціальна робота. Теорія і практика, Київ, «Каравела», 2009, 544 с.
3. Партнерство «Кожній дитині», «Уряд схвалив зміни до Закону щодо соціального захисту безпритульних дітей» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://archive.p4ec.org.ua/index.php?hl=ua&idd=news&news=mcm&group=&mcm=521>
4. Щомісячний інформаційний та науково-виробничий журнал «Соціальний захист», №4 (165), квітень 2004, «Проблеми бездомності та безпритульності деформують соціум», 71 с.

Шевченко Юлія Олександрівна

Студентка 6-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Трофименко І.В.

ст. викл. каф. права та держави

ЛЕГАЛЬНИЙ ЛОБІЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Традиції тіньового лобіювання були сформовані ще за радянських часів, і наразі функціонують майже без змін. Лобізм розвивався в декілька етапів. Першим етапом був олігархічний – він втілював в життя інтереси лише певного прошарку суспільства – влади, олігархії та людей з «гаманцем», і лише в деякій мірі відстоював суспільні інтереси. Традиційно лобіювання інтересів бізнесу у нас сформувалося як тіньова система взаємовідносин бізнесу і влади. Цивілізований же лобізм характеризується об'єднанням суб'єктів ринку в групи «за інтересами», щоб вирішувати загальні проблеми. В Україні використовують методи прямого лобізму, який випробуваний часом, довів свою ефективність. В Кабінеті Міністрів застосовують «коридорний лобізм», суть якого полягає насамперед в прощтовхуванні потрібного та відмови від прийняття непотрібного рішення.

Лобізм вважають суперником бюрократії, адже як і інший соціальний засіб він служить як на благо всього суспільства, так і в інтересах певних суспільних груп. Але можна сказати одне, лобізм - найкращий засіб для стримання корупції та певних неоднозначних рішень зі сторони влади, так як

приводить до розв'язання суспільних проблем, та особливо для тих, кого ці проблеми найбільш тісно пов'язують у специфічній сфері лобістської діяльності.

Головною метою в ухваленні державно-управлінських рішень лежить процес представництва суспільних інтересів – донесення до держави тих уявлень, цінностей, проблем, які є істотними для населення. Концептуальні підходи до сутності лобізму характеризуються його визнанням як політичної категорії та парадигми політичного розвитку, становлення громадянського суспільства та легітимації лобіювання у державно-управлінській практиці. Законодавча легалізація тіньового лобізму дає позитивні наслідки в формуванні ставлення громадян до процедур впливу на державні інституції.

Лобізм є нормальним явищем в сучасному суспільстві, він виступає інститутом демократичного процесу. Загалом негативне ставлення до лобізму, значною мірою залежне від осіб, що його реалізують. Офіційно інститут лобізму в Україні відсутній. Історія законодавчого закріплення інституту лобізму в Україні є короткою і вона ще не здобула свого логічного завершення. Узаконення інституту лобізму відіграє значну роль для просування суспільних інтересів на загальнодержавному рівні.

Причинами не узаконення лобізму є як і в позиції громадян щодо нього, так і всередині владної системи. Вітчизняне лобіювання має низку проблем та недоліків, які необхідно усунути. Головною проблемою є те, що воно існує у формі квазілобіювання, і асоціюється у населення з корупцією, тому не дивно, що суспільство його відторгає. Лобізм сьогодні має вузьку соціальну направленість, і цілком зрозуміло, що ця «направленість» навряд чи є суспільною, що знову ж таки сприяє негативному ставленні суспільства до нього.

Отже, необхідно внормувати інститут лобізму на загальнодержавному рівні, щоб він відображав інтереси не тільки певного прошарку суспільства, а й суспільства загалом. Лобізм має ґрунтуватися на нормах законодавства України, а також на загальних морально-етичних засадах.

Необхідність узаконення лобіювання, шляхом прийняття закону «Про лобіювання», для врегулювання лобістської діяльності є очевидною. При прийнятті законопроекту «Про лобіювання» відбудуться позитивні зрушення в розбудові демократичного суспільства, і є цілком логічна і певна надія, що в законодавстві, нарешті, будуть лобіюватися більшою мірою інтереси суспільства.

Шпортюк Марія Іванівна

Студентка 1 курсу ФСП НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Чепульченко Т. О.

кандидат юридичних наук, доцент

зав. кафедри теорії права і держави ФСП, НТУУ «КПІ»

ПРОГАЛИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ТА СПОСОБИ ЇХ УСУНЕННЯ

Україна стала незалежною зовсім недавно – тому законодавство України є недосконало сформоване. Через це часто на практиці трапляються проблеми пов'язані з прогалинами в нашому законодавстві.

Існують наступні причини прогалин: первісні та наступні. Первісні прогалини виникають через неврахованість у формулюваннях нормативних актів багатоманітності життєвих ситуацій, які регулюється даним законодавством. Дана ситуація трапляється також через прорахунки, допущені при розробці та прийнятті закону, у використанні прийомів юридичної техніки. Наступні прогалини виникають по об'єктивним обставинам внаслідок постійної зміни суспільних відносин, виникнення життєвих ситуацій, які не можуть бути передбачені законодавцем при прийнятті закону.

Оскільки прогалини в праві є нормальним явищем, то зовсім уникнути їх неможливо. Отже, слід знайти способи їх оперативного подолання чи усунення.

Трапляються випадки, коли необхідно знайти норму права, регулюючу конкретні суспільні відносини, а насправді, такої норми не існує. Теорія права визначає даний випадок як "прогалини в праві", тобто відсутність юридичного врегулювання конкретних суспільних відносин у тій ситуації, коли таке врегулювання є необхідним. В той час, коли спір, виниклий у сфері суспільних відносин, що не врегульований нормами права, однаково необхідно вирішувати, включаючи, також, судовий розгляд. Відсутність регулюючих конкретні відносини норм права не може бути приводом для відмови судом розглянути справу. В ч.6 ст.4 Господарсько-процесуального кодексами можемо побачити: "Забороняється відмова в розгляді справи за мотивами неповноти, неясності, суперечливості або відсутності законодавства, що регулює спірні відносини".[1]

Для виходу з такої ситуації існує два варіанти: перший полягає в тому, щоб прийняти правовий акт компетентним органом, що регулював би дане питання.

Єдиним способом заповнення прогалин у праві являється правотворча діяльність державних органів. Проте, якщо прогалину виявлено в процесі правозастосовної діяльності, то швидко прийняти необхідні правові норми не можливе, тому органи виконавчої влади використовують оперативні засоби заповнення прогалин задля вирішення конкретної юридичної справи. Вони використовують такі засоби: аналогія закону, аналогія права, субсидіарне застосування правових норм.

Причинами прогалин є:

1) законодавець не відображає в нормативних актах усе різноманіття суспільних відносин, які вимагають правового регулювання;

2) невміння чи небажання законодавця прорахувати весь спектр життєвих ситуацій, які складаються через постійний розвиток суспільних відносин;

3) технічні помилки законодавця, допущені при розробці законопроектів, прийнятті законів та введення їх в дію.

Прогалини в праві виникають, як правило, там, де виникає суперечливість норм однакової сили, коли одна з них «заперечує» іншу.

Невірно буде вважати прогалинами в праві наступні випадки:

- кваліфіковану мовчанку законодавця, коли він навмисно залишає питання відкритим, уникає прийняття норми, відносить вирішення справи за межі законодавства;

- свідоме віднесення питань на розсуд правозастосовних органів, коли законодавець розраховує на конкретизацію його законодавчої волі підзаконними нормативно-правовими актами.

В процесі правотворчості, шляхом внесення змін і доповнень до законів, видання нових, досконаліших юридичних актів повинні усуватися прогалини в законодавстві.

Однак цей процес є досить тривалим і складним. Тому застосовують другий варіант для оперативного рішення. Він полягає в аналогії закону і аналогії права.

Ці теоретичні принципи зафіксовані на законодавчому рівні у ст. 8 Цивільного кодексу України. Тому при нормативному обґрунтуванні своїх вимог або заперечень у суді по цивільним та господарським справам можемо посилатися на цю норму Цивільного кодексу. Цією статтею закріплено положення про аналогію права та про аналогію закону та їх можливість застосування до відносин, що регулюється Цивільним кодексом України.

Ч. 1 ст. 8 ЦКУ встановлюється, що за відсутності врегулювання ЦКУ та іншими актами цивільного законодавства цивільні відносини будуть регулюватися тими правовими нормами ЦКУ та інших актів цивільного законодавства, які регулюють подібні за змістом цивільні відносини. А в разі неможливості застосування цього припису цивільні відносини будуть регулюватися відповідно до засад цивільного законодавства.[2]

Але слід мати на увазі, що аналогію права та аналогію законодавства не можна використовувати щодо абсолютно всіх суспільних відносин. Відповідно до кримінального та адміністративного

законодавства, аналогія права та аналогія закону щодо відносин, що регулюються цими галузями права, заборонена.

Отже для держави усунення прогалин у законодавстві є одним з основних завдань. Оскільки ця проблема не дозволяє розвиватись демократичній, правовій державі і перешкоджає її наближенню до міжнародних стандартів.

Список використаної літератури:

1. Господарсько-процесуальний кодекс України, 1.03.1992р., ч. 6. ст. 4
2. Цивільний кодекс України, 16 січня 2003 р., ст. 8, 43.

СЕКЦІЯ №2. ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ: ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР.

Наукові керівники: Борець Л. В., доц., к.ю.н., доц., Бежевець А. М., ст..викл
Секретар: Климчук Ангеліна

Бежевець Алла Михайлівна

ст. викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права
факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ КІБЕРСКВОТТИНГУ

Останні роки ХХ сторіччя ознаменувалися значними перетвореннями в сфері інформатизації та комунікацій, у світі розпочато процес формування інформаційного (віртуального) суспільства. Такий стрімкий та глобальний процес докорінно змінив ситуацію навколо інформаційних відносин, зокрема, підвищивши науковий інтерес до визначення поняття та сутності інформації як об'єкта відносин, її соціального значення в суспільстві.

На думку Б.А. Кормича, в наші дні відбувається "інформаційна революція", яка змінює традиційні схеми загальної взаємозалежності постійним підвищенням числа каналів комунікації та стає передумовою становлення і розвитку нової формації – інформаційного суспільства.

Не обминули ці процеси й Україну. На сьогодні одним з пріоритетних завдань, що постають перед спеціалістами різних галузей, є ідея концентрації та розвитку українського інформаційного простору. Проте, автор вважає, що на цьому процесі негативно позначається відсутність певних системостворюючих, методологічних начал.

Зокрема, підставно відмітити, що навіть для визначення сфери суспільних відносин, яка виникає у зв'язку з використанням різних електронних пристроїв, в сучасній науковій літературі використовується ряд термінів, а саме: «кіберпростір», «мережевий простір», «середа Інтернет», «віртуальний простір» тощо. Однак, до цього часу питання понятійно-категоріального апарату в цій сфері залишається відкритим та потребує подальшого дослідження й розвитку. На сьогодні все частіше взаємовплив кіберсередовища та соціуму стає предметом дослідження таких наукових галузей, як історія ідей, інформаційне право, правова кібернетика, віртуалістика тощо, а відсутність єдиних понять та визначень, на нашу думку, значно ускладнює, а в деяких випадках, навіть, гальмує цей процес.

Раніше кіберпростір вважався лише продовженням "справжнього" життя людини, проте на даний час без перебільшення можна констатувати факт того, що Інтернет («світове павутиння») стає "річчю в собі", перетворюючись на ще один рівень соціально-правової реальності.

Перетворення кіберпростору на нову організовану формацію встановлює необхідність регулювання відносин, що складаються всередині між її суб'єктами. І, відповідно, однією з основних проблем, пов'язаних з розвитком глобальних комп'ютерних мереж, є проблема дотримання права інтелектуальної власності.

У зв'язку з відсутністю спеціального законодавства з цих питань, першою спробою врегулювати такі відносини було видання Президентом України Указу від 31.07.2000 р. № 928/2000 "Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні". На жаль, до цього часу ситуація із нормативно-правовим забезпеченням цієї сфери не змінилася, що негативно позначається на подальшому її функціонуванні та розвитку.

Безумовно, дія законів та підзаконних актів України у сфері інтелектуальної власності поширюється і на відносини в мережі Інтернет, однак, варто зауважити, що в більшості з них не враховується її специфіка.

Характерними ознаками віртуального простору є глобальність, відсутність національних кордонів, інтерактивність, анонімність, що надає особі безпрецедентні можливості для реалізації

прав і свобод. Однак, ці ж характеристики створюють підґрунтя для здійснення різноманітних неправомірних дій. Так, за останні роки спостерігається збільшення кількості вчинених у віртуальному просторі шахрайств, вимагання, розповсюдження порнографічної продукції, екстремістських закликів, матеріалів, що пропагують наркотичні засоби, суїцид тощо.

Метою цієї роботи є дослідження найбільш латентних, на нашу думку, правових конфліктів в Інтернеті, внаслідок яких порушуються права інтелектуальної власності, і пошук шляхів їх вирішення.

Як вже було зазначено, через правову неврегульованість виникає таке явище, як кіберсквоттинг (англ. cybersquatting), тобто протизаконна діяльність, що полягає у реєстрації, використанні та пропонуванні до продажу доменного імені із несумлінним наміром отримати прибуток від паразитування на торговельній марці, яка належить іншій особі.

Вперше цей термін було застосовано у 90-х роках ХХ ст. в США для позначення явища реєстрації доменного імені, ідентичного або схожого з товарним знаком іншої особи, з метою подальшого продажу доменного імені цій особі за суму, що значно перевищує витрати по реєстрації. Українські кмітливіці також не відставали від іноземних «колег». Так, у середині 90-х років, коли бум, пов'язаний з Інтернет-мережею тільки починався, окремі особи недобросовісно зареєстрували значну кількість адресних найменувань (особливо в зонах com.ua, kiev.ua і подібних), що містили чужі назви фірм і товарних знаків, з метою подальшого продажу адрес власникам знаків. І, варто відзначити, що такі недобросовісні дії принесли їм значні «дивіденди», адже компанії, які прийшли на український ринок, змушені були викупати адресу. Вирішувати спір з ними в судовому порядку не мало сенсу, оскільки відсутність законодавчого врегулювання цього питання практично унеможливлювала позитивне вирішення справи або значно затягувала цей процес, що, в свою чергу, також мало негативні наслідки.

Підставно відмітити, що таке явище притаманне не лише Україні. Проте, на відміну від нашої держави, поширення кіберсквоттингу у світовій мережі спричинило і появу організації ICANN, метою якої є боротьба з такою діяльністю. З її допомогою була створена Єдина Політика розгляду спорів про доменні імена (Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy або UDRP) і Правила для Єдиної Політики Розгляду Спорів про доменні імена, а Конгресом США був прийнятий Закон про захист споживачів від кіберсквоттингу (The Anti - Cybersquatting Consumer Protection Act (ACPA)). Відповідно до положень цих документів, дії власника спірного доменного імені визнаватимуться правопорушенням залежно від наявності в його діях ознак недобросовісності. Зокрема, пунктом 4 (b) UDRP визначено наступні ознаки недобросовісної реєстрації та використання доменного імені:

1) доменне ім'я було зареєстроване з метою подальшого продажу, передачі в оренду або передання його реєстрації іншим способом особі, яка є власником цієї торгової марки або найменування послуг, або конкурентові названої особи за грошову суму, яка перевищує витрати, що прямо відносяться до доменного імені;

2) доменне ім'я було зареєстроване з метою перешкоджання власникові торгової марки або найменування послуг використовувати відповідне доменне ім'я, за умови, що реєстрант раніше вже займався подібного роду діяльністю;

3) доменне ім'я було зареєстровано з метою перешкоджання діяльності конкурента;

4) використання доменного імені проводилося для притягнення з комерційною метою якомога більшої кількості користувачів Інтернету шляхом створення схожості з товарним знаком іншої особи, яка нібито є засновником, спонсором, партнером недобросовісно створеного веб-сайту.

Залежно від головних критеріїв вибору доменного імені для його наступного продажу виділяють різні види кіберсквоттингу, зокрема, тайпсквоттинг, брендовий кіберсквоттинг, іменний кіберсквоттинг, галузевий кіберсквоттинг, географічний кіберсквоттинг, кримінальний кіберсквоттинг, захисний кіберсквоттинг.

Враховуючи вищенаведене, підставно зауважити, що охорона та захист прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет потребує негайного законодавчого врегулювання. І хоча до цих правовідносин теоретично можуть бути застосовані способи захисту, передбачені Цивільним кодексом України та іншими нормативно-правовими актами, однак практичне їх застосування ускладнюється у зв'язку з неврахуванням специфіки як самих порушень, так і інформаційних процесів усередині Мережі.

Таким чином, на нашу думку, для забезпечення реалізації та охорони приватно-правових та публічних інтересів особи, суспільства і держави інформаційне середовище (віртуальний простір) потребує правового впливу та контролю з боку держави. Підстави та межі такого контролю мають бути визначені та закріплені на законодавчому рівні, оскільки регулювання цих правовідносин на рівні підзаконних актів не відповідає світовій практиці в цій сфері.

Безкорвайний Борис Романович

Студент 3-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права
факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТРАХОВИКА ПРИ СТРАХУВАННІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

За даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (далі - Нацкомфінпослуг) в Україні є більше чотирьохсот страхових компаній, більшість з яких можуть страхувати цивільно-правову відповідальність власників наземних транспортних засобів.

Страхове законодавство України визначає двох основних дійових осіб на страховому ринку: страховиків (фінансові установи, створені у встановленій формі, які одержали ліцензію на здійснення страхової діяльності) та страхувальників (ФО та ЮО, які уклали з страховиками договори страхування)[1].

Страхування цивільно-правової відповідальності, як вид страхової послуги, передбачає відшкодування страховою компанією вартості матеріальної шкоди завданої третій особі страхувальником.

Таким чином даний вид страхування дозволяє страхувальнику захистити свої майнові інтереси при настанні страхового випадку.

Тим не менше, страховики не рідко порушують свої прямі обов'язки, що призводить до виникнення у них юридичної відповідальності за свої дії.

Наприклад, закон покладає на страховика обов'язок впродовж дев'яноста днів прийняти рішення про виплату страхового відшкодування, або про відмову від виплати такого відшкодування. У будь-якому випадку таке рішення має бути вмотивованим. Якщо страхувальник не згоден з встановленою до виплати сумою чи з відмовою від виплати, він може оскаржити таке рішення в судовому порядку.

Стаття 992 Цивільного кодексу встановлює відповідальність страховика за несплату страхувальникові або іншій особі страхової виплати. Зокрема, встановлюється обов'язок сплатити в такому випадку неустойку встановлену законом або договором[2].

Стаття 988 ЦК встановлює перелік обов'язків страховика. Один із них змушує страховика здійснити страхову виплату у строк встановлений у договорі у разі настання страхового випадку[2].

На жаль, дуже часто страхові компанії не сумлінно виконують свої обов'язки, відмовляючи у виплаті страхового відшкодування або різними способами відстрочуючи його дату.

Безумовно, законом також визначено перелік випадків, за яких страховик може відмовити страхувальнику у виплаті страхового відшкодування але часто страхові компанії відмовляють і в інших не встановлених законом випадках. І тоді без допомоги фахівця в галузі страхування, а ще краще кваліфікованого юриста не обійтись.

Беззаперечно страхування є з одного боку прибутковою, а з іншого – ризикованою справою, тому для забезпечення законності та ефективності страхової діяльності в Україні створено спеціальні органи державного нагляду. І саме на них покладено обов'язок захищати права страхувальників.

Органом, який здійснює такий контроль є Нацкомфінпослуг, який здійснює контроль за діяльністю страхових компаній володіє великою кількістю важелів на них, починаючи від перевірок фінансової звітності і аж до права на звернення до суду із позовом про припинення їх діяльності. Виходячи з цього страховикам краще підтримувати хороші стосунки з Нацкомфінпослуг. Відповідно, страхувальник, який вважає, що його права, а саме право на виплату страхового відшкодування, порушене страховою компанією може звернутись зі скаргою на страхову компанію до Нацкомфінпослуг.

Зазвичай при порушенні права на виплату страхового відшкодування достатньо написати претензію в страхову компанію, в якій повідомити, що при невиплаті відшкодування страхувальник звернеться в суд, а також скарги в Нацкомфінпослуг та МТСБУ – Моторне (транспортне) страхове бюро України. Якщо ж це не викликало очікуваних результатів необхідно звертатися в суд.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про страхування» - Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 18, ст.78
2. Цивільний Кодекс України - Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356

Бурковцов Артем Юрійович

Студент 2-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ДОГОВІР ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

З переходом України до ринкової системи з'явилося багато форм підприємництва, які принесли з західного бізнесу велику кількість нових понять та термінів. Одним із таких понять є «лізинг». Відсутність необхідних знань про цю процедуру ускладнює його практичне застосування. На нашу думку, необхідно більш детально дослідити цей правовий інститут, оскільки він може вирішити низку важливих для нашої країни проблемних питань.

Поняття «лізинг» є американізованим терміном «Leasing», що в перекладі з англійської означає «здавати в оренду». Вперше він почав використовуватися за епохи феодалізму в Англії, а як вид підприємницької діяльності набув поширення в США у 50-х рр.ХХ століття. На сьогодні лізинг широко розповсюджений у всьому світі.

Існує 2 форми лізингу: оперативний (експлуатаційний) та фінансовий. За фінансовим лізингом лізингоодержувач має право в майбутньому набути експлуатоване майно у власність за його залишковою вартістю.

Лізинг ввібрав у себе групу договірних відносин: найм, купівля-продаж, доручення, комісія, агентський та кредитний договори. Згідно ст.806 ЦК лізингом є господарська операція, відповідно до якої, одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (лізингоодержувачеві) у користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуто ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем (прямий лізинг), або майно,

спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов (непрямий (фінансовий) лізинг), на певний строк і за встановлену плату (лізингові платежі)[1]. Предметом договору лізингу може бути неспоживна річ, визначена індивідуальними ознаками та віднесена відповідно до законодавства до основних фондів. Не можуть бути предметом лізингу земельні ділянки та інші природні об'єкти, єдині майнові комплекси підприємств та їх відокремлені структурні підрозділи (філії, цехи, дільниці).

Згідно зі ст. 4 Закону України "Про фінансовий лізинг" суб'єктами можуть бути лізингодавець - юридична особа, яка передає право володіння та користування предметом лізингу лізингоодержувачу; лізингоодержувач - фізична або юридична особа, яка отримує право володіння та користування предметом лізингу від лізингодавця; продавець (постачальник) - фізична або юридична особа, в якій лізингодавець набуває річ, що в наступному буде передана як предмет лізингу лізингоодержувачу; інші юридичні або фізичні особи, які є сторонами багатостороннього договору лізингу[2]. Таким чином, суб'єктом фінансового лізингу можуть бути як юридична, так і фізична особа незалежно від наявності у неї статусу суб'єкта господарської (підприємницької) діяльності.

Важливою відмінністю фінансового лізингу від прямого та договору найму (оренди) є те, що лізингодавець приймає попереднє замовлення від лізингоодержувача на певне майно і після виконання замовлення передає йому це майно.

Ст. 5 Закону "Про фінансовий лізинг" визначає сублізинг як вид піднайму предмета лізингу, відповідно до якого лізингоодержувач за договором лізингу передає третім особам (лізингоодержувачам за договором сублізингу) у користування за плату на погоджений строк відповідно до умов договору сублізингу предмет лізингу, отриманий раніше від лізингодавця за договором лізингу. Головною і обов'язковою умовою передачі предмета фінансового лізингу в сублізинг є письмова згода лізингодавця за основним договором фінансового лізингу.

Строк користування предметом фінансового лізингу, згідно до законодавства, становить не менше як 1 рік, а максимальна межа є необмеженою. Умовою передачі майна лізингоодержувачу є сплата періодичних лізингових платежів, сума яких визначається сторонами на консенсуальній основі.

Форма лізингу залежить від виду договору. Так, наприклад, у разі передачі в прямий лізинг будівлі або іншої капітальної споруди відповідний договір укладається обов'язково в письмовій формі (ч. 1 ст. 793 ЦК). Однак, якщо ця будівля, споруда передається на умовах фінансового лізингу (на термін 3 роки і більше) або в прямий лізинг на той самий строк, то договір підлягає нотаріальному посвідченню (ч. 2 ст. 793 ЦК) та державній реєстрації (ст. 794 ЦК).

Договір лізингу є консенсуальним і вважається укладеним з моменту досягнення сторонами згоди з усіх істотних умов.

Для укладення договору прямого лізингу сторонам необхідно узгодити предмет лізингу; строк, на який лізингоодержувачу надається право користування предметом лізингу (строк лізингу); розмір лізингових платежів; інші умови, щодо яких за заявою хоча б однієї зі сторін має бути досягнуто згоди.

Відповідно до ст. 808 ЦК України відповідальність за порушення зобов'язання щодо справності предмета договору лізингу, його комплектності та якості, його доставка та заміна, усунення недоліків та запуску в експлуатацію несе сторона, яка обирала продавця (постачальника). Якщо лізингодавець самостійно обирає постачальника, то вони разом з продавцем несуть солідарну відповідальність. Якщо ж лізингоодержувач обирає постачальника, то несе відповідальність постачальник.

Привабливість договору лізингу полягає в тому, що він є вигідним для обох сторін і забезпечує інтереси кожної з них. Для лізингодавця він є вигідним тим, що за рахунок лізингових платежів

вони не лише несуть збитки, пов'язані з придбанням предмета лізингу, а й навпаки отримують відсотки за своє капіталовкладення. В той же час лізингоодержувач може отримати новітні технології без значних капіталовкладень.

Не дивлячись на привабливі сторони, лізинг має і проблемні. До них можна віднести брак досвіду, який пояснюється його відносною новизною; значне відставання у даній сфері від західних країн; недосконалістю законодавчої бази; неузгодженістю в діях відомств і служб щодо регулювання цього процесу.

Отже, у зв'язку з переходом України до ринкової системи господарських відносин, необхідно швидко адаптуватися і влитися до всіх нових форм підприємництва, й до лізингу зокрема. Доцільно покращити законодавчу базу, яка б досконаліше регулювала дані відносини, й, що у свою чергу, створило б можливості залучення до цієї процедури не лише українські, а й зарубіжні компанії.

Список використаної літератури:

1. Цивільний Кодекс України || Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356
2. Закону України "Про фінансовий лізинг" Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, N 16, ст.68

Гадайчук Зінаїда

Студентка 3-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ОДНОСТАТЕВІ ШЛЮБИ: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ

В наш час питання щодо одностатевих шлюбів є досить актуальним в багатьох країнах світу. Для більшості людей тема щодо нетрадиційних стосунків є ворожою і незрозумілою, вони засуджуються й не визнаються. Але такі відносини завжди існували і існують до сьогодні. За результатами досліджень вчених, які займаються даною проблемою, люди з нестандартною орієнтацією становлять від 10% до 30% від всього населення планети.

До 1991 року вважалось, що одностатеві відносини викликані психічними розладами в людей. Але 17 травня 1991 року Всесвітня Організація Охорони Здоров'я виключила з переліку психіатричних і поведінкових розладів гомо сексуальність, в цьому ж році було скасоване кримінальне покарання за статеві стосунки між чоловіками. Україна була першою з колишніх радянських республік, хто виключив з Кримінального кодексу статтю про покарання за статеві відносини між чоловіками.

Тема щодо гомосексуальних відносин є актуальною і широко обговорюється в Україні, оскільки представники сексуальних меншин все більше заявляють про свої права і прагнуть до визнання їх суспільством. Є багато організацій, які борються за права геїв, наприклад, київська громадська організація "Гей-Альянс", яка була зареєстрована в 2002 році, та інформаційно-захисний центр "Наш світ". Також в Україні є союз Гей-організацій, створений в червні 2008 року, який покликаний захищати та відстоювати права гомосексуалістів.

В багатьох країнах одностатеві шлюби визнаються, наприклад, у Франції, Швеції, Норвегії, Данії, Великобританії, Голандії, Фінляндії, Ісландії, Чехії, Бельгії, Ірландії, Хорватії, Новій Зеландії, Швейцарії, Аргентині, Іспанії, ПАР, Іспанії, Канаді. Теж дозволені одностатеві шлюби й в США, але лише в 11 штатах і 1 області. У решті 39 штатах одностатеві союзи є забороненими. Але офіційно реєструвати одностатеві шлюби дозволено лише в: Бельгії, Нідерландах, Ісландії, Іспанії, Швеції, Канаді, Португалії, ПАР, Аргентині, Норвегії, Мексиці та Франції.

На нашу думку легалізувати одностатеві шлюби в Україні не доцільно. Це призведе до багатьох проблем та хаосу в країні. Таке переконання ґрунтується на положенні статті 21 Сімейного кодексу, де зазначається, що “шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану”. Для підтвердження нашої думки варто навести причини, через які не потрібно легалізувати одностатеві шлюби:

1. Споконвіку повелося, що шлюбом є союз між однією жінкою та одним чоловіком. Шлюбні відносини між жінкою та чоловіком завжди ставились на найвищий рівень всіма народами світу ще з давніх часів. Перша книга Біблії розпочинається з історії появи і єднання чоловіка з жінкою. Багато науковців наводять різні визначення шлюбу. Але в кожному з них наголошується на тому, що це союз чоловіка та жінки. Визначення шлюбу, дане багато років тому професором Г. К. Матвеевим, має свої особливості: "Шлюб - це вільний, рівноправний і позитивний союз жінки та чоловіка, укладений з дотриманням порядку та умов, встановлених законом, що створює сім'ю і породжує між подружжям взаємні особисті і майнові права та обов'язки". Застереження у цих визначеннях на позитивності шлюбу відповідало українській народній філософії, яка трактує шлюб довічним союзом жінки та чоловіка: "Заміж іти не на рік, а на цілий вік", "Жінка-не чобіт, з ноги не скинеш". Свій оригінальний погляд на шлюб висловила М. Т. Оридорога: "Шлюб - це юридично визнана і заснована на коханні духовна та фізична спільність чоловіка й жінки, яка забезпечує народження дітей та їх виховання". Проаналізувавши вищезазначене бачимо, що називати шлюб союзом саме чоловіка та жінки є звичаєм ще з давніх часів.

2. Шлюб чоловіка та жінки є унікальним своїм біологічним зв'язком. Шлюб між чоловіком та жінкою є єдиним видом стосунків, який природним чином призводить до виникнення нового людського життя. Лише в чоловіка та жінки може народитися дитя. Жодні новітні технології не спростують того факту, що для народження дитини потрібна жіноча яйцеклітина та чоловіча сперма. Статеві відмінності жінки та чоловіка є самим ключовим та головним компонентом шлюбу. Ні гомосексуалісти, ні лесбійки неспроможні народити в своїй сім'ї дитину. Якщо ж лесбійка і зважиться на штучне запліднення, вона все одно не зможе обійтися без «чоловічої допомоги» – тобто для запліднення потрібна чоловіча сперма.

3. Найсприятливішим місцем виховання дітей є традиційна сім'я, де є тато й мама. Навіть, якщо в гомосексуальних сім'ях є розподіл ролей на батька й матір, це ніколи не зрівняється зі справжнім батьком чи матір'ю. Почуття материнства чи батьківства це природні відчуття. Багато досліджень вже давно довели і в наш час доводять, що традиційна сім'я є найкращим середовищем для зростання та виховання дитини, формування її як особистості. Результати досліджень доводять, що виховання дитини в традиційній сім'ї приносить кращі результати для її в здоров'я, діти з таких сімей є морально стійкими. Також в майбутньому вихованці з традиційних сімей є успішнішими в економічному плані, в кар'єрному зростанні та є благополучними в створенні своїх сімей.

4. Одностатеві стосунки призводять до смертельних захворювань. На сьогоднішній день не є секретом, що для осіб, які ведуть гомосексуальний спосіб життя, головним ворогом є СНІД, а також велика кількість інших венеричних захворювань. Французький інститут національного здоров'я повідомляє, що чоловіки, які ведуть гомосексуальний спосіб життя, піддаються в 200 разів більшому ризику захворіти на СНІД і померти. Все це через те, що у гомосексуальних пар не існує такого поняття як вірність, велика кількість партнерів для них є звичною справою. Навіть у західних країнах, де одностатеві шлюби легалізовані, такі пари постійно мають сексуальні контакти «на стороні».

Таким чином, розглянувши дане питання, бачимо, що не має суспільної потреби та законодавчих підстав для легалізації одностатевих шлюбів. Всі закони та нормативні акти ґрунтуються на тому, що шлюбом є лише союз чоловіка та жінки. Суспільство ще морально не готове офіційно визнавати одностатеві союзи та сприймати людей з нетрадиційною орієнтацією.

ПРАВА ДИТИНИ ТА КОЛІЗІЙНІ НОРМИ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ УКРАЇНИ

В умовах глобалізаційних процесів, які проходять у світі, вивчення колізійних норм міжнародного приватного права набуває важливого значення. За їх допомогою врегульовуються питання пов'язані з правовими відносинами щодо правосуб'єктності дитини, її прав. Застосовуються найрізноманітніші колізійні прив'язки до норм, які пов'язані з визначенням громадянства та місця проживання дитини, усиновленням, опікою та піклуванням, зобов'язаннями щодо утримання, відповідальністю зобов'язаних осіб. При вирішенні питання застосування права тієї чи іншої держави щодо правовідносин з іноземним елементом суб'єктом яких є дитина, спочатку з'ясовують – чи укладений з цих питань між визначеними державами міжнародний договір та лише у разі відсутності такого, буде застосоване внутрішньодержавне законодавство. В Україні діє примат міжнародних договорів над національним законодавством.

Важливу роль у врегулювання правовідносин, суб'єктами яких є діти, у рамках СНД відіграє Конвенція про правову допомогу і правовідносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах (далі – Конвенція СНД), яку ратифіковано із застереженнями Законом «Про ратифікацію Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах» № 240/94-ВР від 10 листопада 1994 року. В цій Конвенції визначено коло правовідносин щодо дітей, і відповідно до них, колізійні прив'язки: встановлення і заперечення батьківства або материнства визначається за законодавством держави, громадянином якої дитина є за народженням (стаття 31); правовідносини батьків і дітей визначаються за законодавством держави, на території якої постійно проживають діти (стаття 32); по справах про стягнення аліментів з повнолітніх дітей застосовується законодавство держави, на території якої має місце проживання особа, що претендує на одержання аліментів (стаття 32); встановлення або скасування опіки і піклування провадиться за законодавством держави, громадянином якої є особа, у відношенні якої встановлюється або скасовується опіка або піклування (стаття 33); правовідносини між опікуном або піклувальником і особою, що знаходиться під опікою або піклуванням, регулюються законодавством держави, установа якої призначила опікуна або піклувальника (стаття 33); обов'язок прийняти опікунство або піклування встановлюється законодавством держави, громадянином якої є особа, призначувана опікуном або піклувальником; опікуном або піклувальником особи, яка є громадянином однієї Договірної Сторони, може бути призначений громадянин іншої Договірної Сторони, якщо він проживає на території Сторони, де буде здійснюватися опіка або піклування.

Договір між Україною та Румунією про правову допомогу та правові відносини в цивільних справах, який ратифіковано Законом «Про ратифікацію Договору між Україною та Румунією про правову допомогу та правові відносини в цивільних справах» № 2822-IV від 07 вересня 2005 року, містить подібні до Конвенції СНД колізійні прив'язки щодо встановлення та оспорювання батьківства; опіки та піклування. Однак на відміну від Конвенції СНД, вказаний Договір щодо правовідносин між батьками та дітьми передбачає застосування законодавства тієї держави, громадянином якої є дитина. В певних випадках може використовуватися і закон місця проживання дитини. На нашу думку, відповідно до цього Договору, вказана прив'язка може застосовуватися за умови сукупності двох факторів: місця проживання дитини на території іншої держави та наявності законодавства іншої держави, яке є більш сприятливим. При цьому поняття «більш сприятливе законодавство» є досить оціночним та відносним, тому потребує ретельного аналізу усього масиву нормативно-правових актів певної держави. Отже, застосування колізійної прив'язки місця проживання дитини щодо правовідносин між батьками та дітьми на практиці у відносинах між Україною та Румунією є нереальним. Колізійні прив'язки у Договорі щодо усиновлення є

«традиційними», зокрема, законодавством передбачається застосування кумуляції колізійних прив'язок держави, громадянами якої є усиновлюваний та усиновлювач, щодо визначення змісту та умов відносно усиновлення, його припинення та визнання усиновлення недійсним передбачається законодавством. Форма усиновлення та визнання усиновлення недійсним визначається законодавством держави, на території якої здійснюється усиновлення.

У Договорі між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах, ратифікованим Постановою Верховної Ради України № 3941-ХІІ від 04 лютого 1994 року, передбачені відмінні від названих вище міжнародних договорів колізійні прив'язки. Наприклад, встановлення і оспорювання походження дитини від певної особи регулюється законодавством тієї держави, громадянином якої є мати дитини в момент народження дитини, але достатнім є дотримання форми визнання дитини, що передбачена законодавством тієї держави, на території якої визнання має бути або було здійснене. Цікавими є колізійні прив'язки щодо міжнародного усиновлення. Вони відмінні від «традиційних», оскільки у певних випадках потребують застосування законодавства держави, громадянином якої є усиновлювач, що різко відрізняється від колізійних прив'язок, які формулюються на сьогодні у міжнародних договорах. Також цим Договором встановлено, що для усиновлення потрібна, якщо того вимагає законодавство тієї держави, громадянином якої є усиновлюваний, згода усиновлюваного, його законного представника, дозвіл компетентного державного органу, а також застосовуються обмеження щодо усиновлення, пов'язаного зі зміною місця проживання в іншій державі. На відміну від України, Польща ратифікувала Конвенцію про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення від 29 травня 1993 року, в якій визначено порядок взаємодії компетентних органів щодо міжнародного усиновлення.

Отже, в залежності від виду правовідносин, які стосуються прав дитини, найбільш поширеними колізійними прив'язками є: закон держави громадянства дитини (національний закон батьків, матері або батька); закон постійного місця проживання дитини; звичайного місця проживання дитини; закон компетентної установи та суду; особистий закон усиновлювача та усиновленого; закон найбільш сприятливого для дитини законодавства.

Гоцалюк Михайло Олександрович

Студент 4-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ДЕЯКІ АСПЕКТИ НАБУТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА СКАРБ

Слово “скарб” несе в собі деяку приховану загадковість, схвильованість, небезпідставну напругу. Адже скарб - це щось особливе, цінне, те, що має бути недоторканим, захищеним, недоступним. Проте, якщо запитати у будь-кого, що таке скарб, то, напевно, відповідь буде досить банальною та зрозумілою для кожного. Мова йтиме про золоті монети, які знаходяться у громіздкій дерев'яній

скрині, що закопана глибоко в землі, на безлюдному острові, в загадковому місці, яке без карти та компаса нізащо не віднайти.

Про можливі скарби, приховані в землі, на дні океану чи залиті в бетон, ми дізнавались із зарубіжних та радянських кінострічок. Наприклад, з роману І. Ільфа та Є. Петрова “12 стільців” або ж комедійного радянсько-італійського кінофільму Е. Рязанова “Неймовірні пригоди італійців в Росії”. Проте, в силу людських амбіцій, необмеженого інтересу до невідомого, таємничого, інтригуючого скарбошукачі, сповнені жагою до пригод та випадкових збагачень, лишають домівки, беруть необхідне приладдя та вирушають у подорож.

Відповідно до п.1 ст. 343 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) скарбом є закопані у землі чи приховані іншим способом гроші, валютні цінності, інші цінні речі, власник яких невідомий або за законом втратив на них право власності. Це єдине визначення поняття «скарб», в інших українських нормативно-правових актах воно не міститься.

Як відомо, гроші бувають не тільки національні, а й іноземні. Тому, незалежно від того, чи буде відкопана скриня заповнена гривнями, чи в ній будуть лежати тисячі банкнот зеленого кольору із зображенням Бенджаміна Франкліна, така знахідка вважатиметься скарбом.

Проте, на жаль, у національному законодавстві відсутня класифікація цінних речей, які слід вважати скарбом. Цінні речі можуть мати різне походження, форму, склад, вартість, об’єм, історичне значення. Така приблизна групофікація була б, на нашу думку, зручною та практичною.

За загальним правилом, відповідно до ч. 2 ст. 343 ЦК, особа, яка виявила скарб, набуває право власності на нього. Дана норма кардинально змінює положення, закріплене у Цивільному кодексі УРСР 1963 року, де було зазначено, що особі, яка виявила і здала скарб фінансовому органу, видається винагорода у розмірі двадцяти п’яти процентів вартості зданих цінностей.

Якщо скарб був знайдений у майні особи, яка має право власності на це майно, тоді власник цього майна і особа, яка знайшла скарб в майні цього власника, набувають право спільної часткової власності на знайдений скарб у рівних частках, тобто 50 на 50. Виникає питання, як особі, яка знайшла скарб в майні іншої, довести, що скарб був знайдений саме нею? Зазвичай, недобросовісні власники майна не виявляють бажання ділитися скарбом. Їм вигідно стверджувати, що скарб був захований власне ними, або їх дідами, прадідами. На нашу думку, в таких випадках слід фіксувати місце, об’єкти знахідки за допомогою відеокамери або інших технічних засобів.

В ч. 3 ЦК встановлено, що у разі виявлення скарбу особою, яка здійснювала розкопки чи пошук цінностей без згоди власника майна, в якому він був прихований, право власності на скарб набуває власник цього майна. Не важко припустити, що власники, в майні котрих було знайдено скарб, будуть наполягати на тому, що розкопки та пошук цінностей були проведені без попередньої згоди. Особливо, якщо така згода існувала в усній формі.

У разі виявлення скарбу, що становить культурну цінність, право власності на нього набуває держава. Особа, яка виявила такий скарб, має право на одержання від держави винагороди у розмірі до двадцяти відсотків від його вартості на момент виявлення, якщо вона негайно повідомила міліції або органу місцевого самоврядування про скарб і передала його відповідному державному органу або органу місцевого самоврядування (ч. 4 ст. 343 ЦК). На думку автора, такий розмір винагороди - незначне відшкодування старань, часу, зусиль, матеріальних витрат, які були задіяні при пошуках пам’яток культури. Не зрозуміло також і те, наскільки негайно потрібно повідомити міліцію або орган місцевого самоврядування про знайдений скарб. Слово “негайно” має дещо гостру та термінову форму вчинення тих чи інших дій. Визначення у законодавстві конкретних строків повідомлення відповідних органів було б доцільним, адже, якщо “негайно” їх не попередити, то існує реальна загроза втратити свою винагороду.

За даними світової статистики пошук скарбів є одним з найприбутковіших видів діяльності, яка в переважній більшості цивілізованих країн є легалізованою, врегульованою законодавством, але, в

окремих неправових проявах її здійснення, передбачена і кримінальна відповідальність за такі дії. Зокрема, особа, яка незаконно заволоділа скарбом, несе кримінальну відповідальність, передбачену ст.193 Кримінального Кодексу України. Слід пам'ятати, що незнання закону не звільняє від відповідальності. У таких питаннях треба бути уважним та поінформованим.

Отже, з огляду на вищевикладене, питання про набуття права власності на скарб, на думку автора, потребує подальшого вдосконалення. Стаття 343 ЦК України містить недостатній об'єм необхідної регламентації норм, тлумачення основних понять, надання необхідних рекомендацій, що виникають у відносинах з набуття права власності на скарб. В цивільне законодавство, стосовно розглянутого питання, слід внести значні корективи, зокрема, щодо справедливої винагороди за знайдений скарб, встановлення строків, внесення редакційних доповнень щодо визначення поняття скарбу.

Список використаних джерел:

1. Цивільний Кодекс України - Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356
2. Цивільний кодекс УРСР 1963 року;
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001р. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 25-26, ст.131

Кедик Тетяна Володимирівна

Студентка 3-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М.,

Старший викладач кафедри адміністративного, фінансового і господарського права факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

СКВОТІНГ – ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЖИТЛА

Сквотінг - самовільне зайняття покинутого чи незайнятого місця чи будівлі особами, які не є власниками чи наймачами, а також не мають інших дозволів на його використання. Явище такого заселення виникло у 70-х роках минулого століття у Данії, швидко поширилось на європейські держави, зокрема Францію, Великобританію, Італію, Іспанію, дещо пізніше виникло і у Російській Федерації, Україні, Чехії.

У Європі сквотінг став вирішенням проблеми житла. Безробіття, високі ціни на житло (як на його придбання, так і на винаймання) спонукало людей займати вільні приміщення. В Росії та Україні це явище має інший характер. Сквоти, як правило, стають осередками неформальних молодіжних організацій, арт-студіями, а не житлом для соціально незахищених прошарків населення.

Сьогодні виникає багато суперечок з приводу законності такого самовільного «придбання» житла. У свідомості нашого народу залишається уявлення, що у таких покинутих приміщеннях живуть БОМЖі та наркомани, і поступають скарги до міліції, хоча ніяких підстав для цього немає.

Загальновідомо, що наші права завершуються там, де починаються права інших. Якщо приміщення не має власника чи іншого титульного володільця, особа може зайняти дане приміщення. Відповідно до ст.344 Цивільного Кодексу, особа, яка добросовісно заволоділа чужим майном і продовжує відкрито, безперервно володіти нерухомим майном протягом 10 років, набуває право власності на це майно.

В першу чергу, необхідно з'ясувати, чи можна вважати сквот житлом. Законодавець дає таке визначення поняття «житло»: житловий будинок, квартира, інше приміщення, призначені та придатні для постійного проживання в них. Щодо призначення сквотів для проживання, то найчастіше вони відповідають даній меті, оскільки сквотери займають занедбані будинки, які є

призначеними для постійного проживання у них. Суперечки виникають щодо придатності таких приміщень для проживання. Придатність означає, що житло має відповідати усім санітарним, будівельним, технічним, пожежним нормам. Важко сказати, що на перших етапах заселення сквоту він відповідає усім вищезазначеним нормам. Однак мешканці такого житла, як правило, облаштовують його для проживання та приводять у відповідність таким нормам. Проте навіть якщо не можна вважати сквот житлом у розумінні цивільного та житлового законодавства, жителі сквоту мають право на його недоторканність та захист від незаконного виселення, оскільки кримінальне законодавство поширює режим житла і на інші приміщення.

Особа, яка вже проживає у сквоті, має право на його недоторканність, оскільки він стає її житлом. Відповідно, до ст.30 Конституції України, не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду. Отже, вимоги про звільнення приміщення без рішення суду є незаконними.

Відповідно до ст. 397 Цивільного Кодексу, фактичне володіння майном вважається правомірним, якщо інше не випливає із закону або не встановлено рішенням суду.

Набувальна давність передбачає не лише безперервне володіння майном, а й відкрите, тобто, мешканці сквоту не повинні приховувати цього факту. Доказами відкритості володіння можуть бути квитанції про сплату житлово-комунальних послуг чи замовлення доставки за цією адресою.

Набуття права власності на житло за набувальною давністю вже тривалий час є усталеною практикою у європейських країнах. Це одна із гарантій захищеності малозабезпечених та соціально незахищених верств населення. На території пострадянських держав сквотінг, в першу чергу, є модним молодіжним захопленням, а не вирішенням проблеми житла. На нашу думку, необхідно використати закордонний досвід набуття права власності через явище сквотінгу і в Україні саме як гарантію соціальних прав громадян.

Климчук Ангеліна Валеріївна

Студентка 3-го курсу факультету соціології і права, НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ».

ІМІДЖЕВІ ПРАВА СПОРТСМЕНІВ

У світ інформаційних та мультимедійних технологій, що стрімко розвиваються, стійко ввійшло таке поняття, як імідж. Що ж являє собою імідж? Кількість пояснень даного терміну сягає десятків, а то й сотень. Імідж (від англ. «image» – «образ», «зображення») – мислене уявлення про людину, товар чи інститут, що спрямовано формується у масовій свідомості за допомогою засобів масової інформації. Імідж створюється з метою формування конкретного ставлення до об'єкту в суспільстві; він може поєднувати як реальні властивості об'єкту, так і вигадані. В результаті революційного розвитку системи комунікації, розширення та модифікації інформаційного простору, значення, вплив та цінність інформації, нематеріальних об'єктів та немайнових прав значно змінилось. Даний процес не міг залишити без уваги і зміни щодо зростання ролі іміджу осіб в суспільстві.

Не так давно проблеми іміджу – враження, яке особа справляла на оточуючих – цікавили переважно її рідних, знайомих та психологів. Сьогодні імідж відомих особистостей напряду пов'язаний із доходом, що вони отримують. Більше того, грошові кошти від використання іміджу може перевищувати дохід від основної професійної діяльності. Наприклад, саме рекламна компанія зробила Марію Шарапову найбагатшою спортсменкою світу: з червня 2009 р. по червень 2010 р.

російська теннісистка отримала \$ 24, 5 млн, призові з них – \$ 1 млн. За офіційними даними основний дохід Шарапова отримала від продажу права на використання імені.

В наш час в українському законодавстві відсутнє визначення терміну «імідж». Однак в спорті постійною стає практика передачі іміджевих прав спортсменів на користь клубів або спортивних федерацій, які, у свою чергу, входять до континентальних та світових міжнародних організацій. Що ж слід розуміти під іміджевими правами? Це, перш за все, право на ім'я конкретної особи, її псевдонім (нікнейм), право на образ, фото- та відеозображення, підпис; компонентами іміджу часто виступають характерні висловлювання, що виступають засобами ідентифікації. Тобто, відповідно до вітчизняного законодавства – особисті немайнові права.

22 грудня 1990 року було створено Національний олімпійський комітет України — громадську організацію, що опікується участю українських спортсменів в Олімпійських іграх, діючи відповідно до положень Олімпійської хартії. відповідно до пункту 3 роз'яснень до Правила 41 Олімпійської хартії окрім випадків, санкціонованих Виконкомом МОК, атлет, тренер, інструктор або представник, який бере участь у Олімпійських іграх, не повинен використовувати під час проведення Олімпійських ігор себе, своє прізвище, зображення або спортивний результат у цілях реклами [1]. Фактично, дане положення суперечить частині 3 статті 269 Цивільного кодексу, що вказує на неможливість відмови від особистих немайнових прав.

В трудових договорах зі спортсменами часто зустрічаються наступні умови: «Цим договором працівник дає згоду на передачу спортивному клубу (федерації) своїх виключних прав на використання свого іміджу, тобто ексклюзивне право використовувати ім'я, образ, фото- і відеозображення, графічні і будь-які інші зображення спортсмена в рекламі будь-яких компаній, товарів, робіт і послуг, а також в інших цілях протягом терміну, на який укладений цей трудовий договір. Винагорода, що сплачується спортсмену у відповідності з цим Договором, включає в себе оплату прав на використання іміджу спортсмена. Спортивний клуб (федерація) вправі передати права на використання іміджу спортсмена, цілком або в частини, будь-яким третім особам без погодження зі спортсменом. Передаючи спортивні виняткові (ексклюзивні) права на використання свого іміджу, спортсмен позбавляється можливості надання права використання свого іміджу третім особам (в тому числі, спортсмен втрачає право на самостійну участь у рекламі будь-яких компаній, торгових марок (брендів), товарів, робіт або послуг, інакше як з письмового схвалення спортивного клубу (федерації)».

На думку низки вчених, наприклад, К. Флейшиц, подібне положення не відповідає українській правовій системі, оскільки хоч іміджеві права в Україні і не закріплені на офіційному рівні, проте законодавець стоїть на захисті особистих немайнових прав, головними ознаками яких є особистий характер цих прав; спрямованість на охорону інтересів особистості як носія індивідуальних рис, здатностей, прагнень; невіддільність від особи носія [2, 5-14].

3. Ромовська доповнила даний перелік ознак даної категорії прав положенням щодо невідчужуваності їх від особи володільця, що унеможливує їх передачу іншій особі та укладення інших правочинів з цього приводу. Враховуючи ці ознаки, особисті немайнові права визначалися як такі, що виникають з приводу благ, позбавлених економічної цінності, тісно пов'язаних з особою уповноваженого, що унеможливує їх передачу та відчужуваність від нього [3, 8-10].

Однак, слід враховувати, що вітчизняні спортивні клуби та федерації змушені дотримуватись регламенту та приписам міжнародних спортивних федерацій, якщо бажають брати участь в міжнародних змаганнях, підтримуючи статус України як спортивної держави.

Отже, сьогодні в Україні регулювання вищезгаданих суспільних відносин здійснюється зі значними складнощами, проте, слід пам'ятати: наше законодавство не захищає імідж як такий, але захищає честь, гідність та ділову репутацію особи, що його використовує.

Список використаних джерел:

1. ОЛІМПІЙСЬКА ХАРТІЯ Міжнародний Олімпійський Комітет; набуває сили з 7 липня 2007 року
2. Флейшиц Е. А. Личные права граждан в гражданском праве Союза ССР и капиталистических стран. Ученые труды Всесоюзного института юридических наук НКЮ СССР. — Выпуск VI. — М., 1941. — 207 с.
3. Ромовская З. В. Личные неимущественные права граждан СССР (понятие, виды, классификация, содержание, гражданско-правовая защита) : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.712. — К., 1968. — 20 с.

Кравівіна Дар'я Миколаївна

Студентка 3-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

НОВІ ВИДИ ПОСЛУГ: ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЧИ КРОК ДО ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ПРОСТИТУЦІЇ?

Стаття 42 Конституції України гарантує право на заняття будь-якою підприємницькою діяльністю, не забороненою законом. Свобода підприємницької діяльності, не забороненої законом, означає закріплення у законодавчому порядку загального правила про право зайняття підприємницькою діяльністю, а також встановлення юридичних гарантій реалізації цього права. Варто звернути увагу на те, що із сенсу вказаної статті впливає розмежування законодавцем: підприємницької діяльності, яка заборонена законом, і підприємницької діяльності, яка не заборонена законом. Перша з них є правопорушенням і тому не входить до сфери правового регулювання. Що ж стосується підприємницької діяльності, яка не заборонена законом, то право займатися нею є однією з важливих засад цивільного законодавства України. Проте на практиці відбувається так, що заборона законом не є перешкодою для здійснення певного виду діяльності. Зокрема, відповідно до ст. 302 Кримінального Кодексу України, створення або утримання місць розпусти і звідництво карається обмеженням волі до 5 років. Але це не зупиняє працівників ескорт-агентств надавати подібного роду послуги, про що дедалі частіше можна знайти повідомлення у ЗМІ. А віднедавна вони це робитимуть ще й на цілком легальній основі, оскільки надання супроводження (ескортів) наприкінці минулого року разом із службами знайомств та шлюбними агентствами були включені Держспоживстандартом до нового класифікатору видів економічної діяльності під №96.09. Що це – бажання підтягнути економіку країни до європейських стандартів, чи спроба здійснити перші кроки до легалізації проституції?

Сучасна громадська думка досить часто в центр уваги виникаючих дискусій, в тому числі, пов'язаних з порушенням прав людини і захистом прав жінки, ставить таке соціальне явище як проституція. Однак і на початку XXI ст. це явище не отримало ні в Україні, ні в Росії належної суспільної оцінки з точки зору моралі і моральності, а також необхідного рішення про допустимість його існування з точки зору закону. Хоча, і таке твердження навряд чи можна заперечити, це соціальне явище (все ж частіше визначене як негативне), на жаль, завжди було, є і, мабуть, буде в суспільстві. Проституція виникла в давні часи, сьогодні процвітає; на жаль, сумнівів не викликає і те, що ця найдавніша професія має майбутнє.

На жаль, в Україні сьогодні проституція має всі умови для подальшого підпільного поширення. З метою встановлення над нею контролю з боку держави, ряд науковців вважає за необхідне прийняти спеціальний закон у сфері запобігання проституції, тобто поставити під правовий, соціальний і медичний контроль інтим-робітниць.

На думку ряду російських і українських експертів, якщо легалізувати цей вид бізнесу, то секс-робітниця будуть самостійно займатися підприємницькою діяльністю. Їх буде зобов'язано проходити медичну перевірку, що дасть можливість зберегти здоров'я як самих жінок, так і їхніх клієнтів. Покращиться кримінальна обстановка, нормалізуються трудові відносини, і, нарешті, з'являться певні права і можливість їх відстоювати. Факт наявності проституції незаперечний, розумніше визнати це офіційно, оскільки це чимале джерело доходів. Вважаємо за доцільне оподаткувати цей бізнес, оскільки ці значні надходження поповнювали б державну скарбницю, спрямовувалися б у соціальну сферу.

На противагу вищевикладеним аргументам слід зазначити, що легалізація проституції усуне всі законні перепони, що заважають злочинним міжнародним співтовариствам поставляти «живий» товар, сприятиме зростанню секс-торгівлі і може значно ускладнити реалізацію відповідних заходів щодо протидії купівлі-продажу секс-рабів. Торгівля людьми - самостійний вид злочину і прямо не пов'язаний з наявністю або відсутністю в тій чи іншій країні заборони на заняття проституцією. Більше того, дозвіл на державному рівні продавати себе може позитивним чином позначитися на динаміці злочинності, пов'язаної з нелегальною міжнародною торгівлею жінками.

Отже, у підсумку варто зазначити, що проституція - антигромадське, аморальне явище, яке необхідно викоринювати. Легалізація проституції призведе до подальшого падіння звичаїв у суспільстві (особливо серед неповнолітніх та молоді), згубно позначиться на сімейних відносинах, демографічних процесах, вихованні підростаючого покоління. Прийняття відповідного закону буде означати визнання проституції прийнятною для суспільства, що йде врозріз з українськими традиціями та менталітетом.

Лебедєва Ангеліна Євгенівна

Студентка 3 курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А. М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ. ДОЦІЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО ПРАВА

В умовах ринкової економіки все більшого значення набувають відносини, пов'язані з банківською сферою. Тому вивчення проблемних питань цієї галузі є доволі актуальним. До недавнього часу питання здійснення банківських операцій регулювалось лише цивільним та адміністративним законодавством, зараз же можна прослідкувати виділення банківського права як окремої галузі.

В наш час існує багато суто фінансових проблем, зокрема несплачені кредити, недобросовісні кредитори, суттєва девальвація національної валюти та інші, що потребують коректного регулювання. Не можна забувати також і про обставини, зумовлені кризою: при отриманні кредиту оціночна вартість предмета застави одна, а потім різко зменшується в два чи більше рази, в результаті чого тіло кредиту стає набагато більше ніж вартість застави. Здійснення банківських операцій пов'язано зі значним ризиком для вкладників, адже існує велика імовірність не отримати свої кошти назад, що зумовлено низькою ліквідністю банків. Оскільки основний прибуток банківських установ - це купівля-продаж грошей (депозит-кредит), то всі перераховані фактори негативно відображаються на функціонуванні банківської системи. Тому необхідно створити спеціальну нормативну базу, що регулюватиме саме це вузьке коло питань. Зараз ці аспекти регламентуються низкою нормативно-правових актів, зокрема Законом України «Про банки і

банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року, Законом України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 року та іншими документами.

Велике значення для регулювання діяльності валютного ринку України та здійснення валютної політики має Національний банк України, який являє собою центральний банк України та особливий центральний орган державного управління. Відповідно до Конституції України основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України. Також він має підтримувати стабільність банківської системи, сприяти економічному зростанню держави.

Поряд з Національним банком в Україні діє понад 200 банківських установ, які отримують грошові кошти від фізичних та юридичних осіб та використовують їх від свого імені, надають кредити, тобто зобов'язання надати певну суму коштів, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, з обов'язком боржника в майбутньому повернути отриману суму та сплатити відсотки; відкривають і ведуть рахунки фізичних та юридичних осіб.

Банківська діяльність є видом підприємницької діяльності, що пов'язана з великим ризиком, адже залучаються значні грошові кошти. Тому вона має здійснюватися банками, які отримали від Національного банку України відповідну ліцензію, на професійній основі.

Держава в першу чергу зацікавлена в законному функціонуванні фінансових установ, яке забезпечується жорстким та всебічним регулюванням банківської діяльності.

Основними проблемами регулювання діяльності в банківській сфері є спрощений порядок здійснення банківських операцій, ухилення від оподаткування та зростання тінізації ринкової економіки України. Ми вважаємо, що для більш дієвого регулювання зазначеної діяльності доцільно розвивати банківське право як самостійну галузь права та відходити від цивільно-правового та адміністративного регулювання цього питання.

Лучко Олена

Студентка 2-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ПРОБЛЕМИ ДОГОВОРУ ДОВІЧНОГО УТРИМАННЯ

Договір довічного утримання – це такий договір за яким одна сторона (відчужувач) передає другій стороні (набувачеві) у власність житловий будинок, квартиру або їх частину, інше нерухоме або рухоме майно, яке має значну цінність, взамін чого набувач зобов'язується забезпечувати відчужувача утриманням та (або) наглядом довічно. [1, ст.744]

Відповідно до ст. 746 Цивільного кодексу України відчужувачем може бути фізична особа незалежно від її віку та стану здоров'я, а набувачем у договорі може бути повнолітня дієздатна особа або юридична особа.

Ця процедура вважається позитивною і дуже вигідною для обох сторін. Люди похилого віку, які не здатні доглядати самі за собою або вести самостійний спосіб життя, потребують щоденний догляд і турботу. В свою чергу особи, які взяли на себе обов'язок допомагати пенсіонерам та надавати їм матеріальне забезпечення довічно, отримують за це цінну винагороду, переважно будинок чи квартиру. Проте договір довічного утримання несе певний ризик як для однієї, так і для іншої сторони.

Часто відчужувач через особисті конфлікти або неприязнь до набувача робить так, що останній не може виконувати своїх зобов'язань відповідно до договору. Наприклад, він міняє місце

проживання і не повідомляє про це. І тоді відчужувач вимагає розірвання договору посилаючись на неналежне ставлення до себе з боку набувача, хоча останній не міг виконувати свої обов'язки і не був попереджений про зміни. Розірвання договору з боку відчужувача несе негативні наслідки для набувача, оскільки той не отримує майна за договором, а на утримання пенсіонера було вже витрачено багато коштів, сил та часу. Тому суд повинен краще переглядати всі докази та свідчення, а також враховувати причини, через які набувач не міг доглядати за людиною. Хоч відчужувач вважається і слабкою стороною у договорі, не слід виключати той факт, що він теж може порушувати умови договору або перешкоджати набувачу виконувати свою роботу. У таких випадках набувач має повне право вимагати розірвання договору, а також матеріальне відшкодування за всі витрати, які були використані на утримання відчужувача за цей період.

Сьогодні звичним є і обман з боку набувача. Досвідчені шахраї використовують договір довічного утримання лише заради винагороди. Набувач після укладення договору отримує житло або цінні речі, але не виконує своїх обов'язків щодо відчужувача. Часто такі набувачі вдаються до досить жорстких методів, що можуть загрожувати життю і безпеці відчужувача. Старенькі іноді навіть не можуть повідомити про погане ставлення правоохоронні органи чи подати позов до суду про власне розірвання договору.

Ці випадки є результатом низької моральності суспільства, а також поганим механізмом захисту прав людини у державі. Тому щоб запобігти проблемам, які виникають при виконанні договору довічного утримання, важливим завданням влади є створення спеціальних соціальних служб, які б перевіряли і слідували за правильним виконанням умов договору довічного утримання. Також ці служби могли б допомагати шукати людям осіб похилого віку, які готові укласти договір довічного утримання, адже сьогодні дуже важко знайти пенсіонерів, які не мають близьких родичів, проте потребують допомоги.

Щодо низької моральності суспільства – то це дуже велика проблема, яка потребує негайного вирішення. Ми не повинні ігнорувати цю проблему. Адже саме вона породжує подібні ситуації у житті держави, що призводить до повільного самознищення.

Митрохін Юрій Олександрович

Студент 4-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології і права НТУУ «КПІ».

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УКЛАДАННЯ ДОГОВОРІВ ПОРУКИ

Правовий нігілізм, який міцно закріпився в українському суспільстві, а також звичне невиконання фізичними і юридичними особами укладених договорів змусили законодавця під час розроблення та прийняття у 2003 р. нового Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) ретельніше підійти до проблеми забезпечення виконання зобов'язань.

Відповідно до ст. 509 ЦК України зобов'язання — це правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь іншої сторони (кредитора) певну дію: передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.

Згідно з ч. 1 ст. 546 ЦК України виконання зобов'язання може забезпечуватись неустойкою, порукою, гарантією, заставою, притриманням, завдатком. Цей перелік, однак, не є вичерпним, договором або законом можуть бути встановлені інші види забезпечення.

З розвитком в Україні банківської справи та, відповідно, розширенням кредитування населення, одним з найпоширеніших видів забезпечення виконання зобов'язання, поряд з неустойкою, стала

порука. На жаль, у чинному ЦК України не наведено визначення поруки. У ст. 553 ЦК України містяться лише основні обов'язки поручителя: поручатись перед кредитором боржника за виконання ним свого обов'язку та нести відповідальність перед кредитором за порушення зобов'язання боржником. Як випливає із закону, обов'язок поруки виникає на підставі договору. А договір — це різновид правочину. Всі правочини щодо забезпечення зобов'язання, у т.ч. й поруки, за ст. 547 ЦК України мають бути вчинені у письмовій формі. Недодержання письмової форми тягне за собою нікчемність такого правочину.

У зв'язку з цим виникає питання: правочин щодо поруки обов'язково укладати у вигляді договору чи можливі інші варіанти його письмової форми? Питання не теоретичне, оскільки відомі випадки, коли на побутово-сімейному рівні обов'язок особи (осіб) щодо поруки оформляється у вигляді розписки, боргового зобов'язання тощо.

Згідно зі ст. 207 ЦК України, правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо його зміст зафіксований в одному або декількох документах, або в листах чи телеграмах, якими обмінюються сторони. Правочин вважається вчиненим у письмовій формі, якщо він підписаний стороною (сторонами).

Тож чи буде розписка поручителя, в якій він зобов'язується, за потреби, виконати обов'язок боржника, документом, на підставі якого кредитор може звернутися до суду з позовом про стягнення боргу? На перший погляд, відповідь позитивна. Адже правочин щодо поруки вчинено у письмовій формі (а усних розписок не буває!). Проте варто наголосити на положення ст. 553 ЦК України, передбачає, що порука має бути оформлена у вигляді договору.

Статтею 626 ЦК України встановлено, що договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. А розписка, про яку йшлося вище, є одностороннім правочином. Тому при зверненні до суду з позовом до поручителя, чий обов'язок зафіксований не у вигляді класичного двостороннього договору, завжди є небезпека отримати зустрічний позов про визнання такого правочину (розписки, боргового зобов'язання тощо) недійсним.

У договорі поруки необхідно, зокрема, зазначити:

1. найменування сторін та, за наявності, їх представників;
2. посилання на основне зобов'язання боржника перед кредитором;
3. предмет договору;
4. обсяг поруки (тобто, обсяг відповідальності поручителя за основне зобов'язання, сплату процентів, неустойки, відшкодування збитків і т.д.);
5. характер відповідальності поручителя перед кредитором (солідарна чи субсидіарна);
6. строк дії договору поруки;
7. розподіл відповідальності за наявності кількох поручителів;
8. посилання на платність чи безоплатність послуг поручителя.

За бажанням сторін договір може бути нотаріально посвідченим, хоча закон цього не вимагає. Однак, поручителі повинні пам'ятати про те, що, відповідно до ст. 18 ЦК України, кредитор може звернутись з нотаріально засвідченим договором до нотаріуса за вчиненням виконавчого напису. У такому випадку стягнення боргу з поручителя може відбутися у спрощеному порядку, без відповідного рішення суду.

Саме через правову необізнаність більшість поручителів сприймає поруку, як просту формальність, що не тягне за собою якихось значущих наслідків. У результаті, місцеві суди завалені як позовами про стягнення заборгованості з поручителів, так і позовами поручителів про припинення поруки або визнання відповідних договорів недійсними.

З огляду на вищенаведене, договір поруки є одним із найефективніших способів забезпечення виконання зобов'язання. Хоча на практиці зустрічаються випадки укладення договору поруки у

формі одностороннього правочину.

З метою уникнення проблем спору необхідно оформлювати забор'язання поруки у письмовій формі у вигляді договору.

Морєва Катерина Ігорівна

Студентка 3-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології і права НТУУ «КПІ».

БІОМЕТРИЧНІ ПАСПОРТИ: ЗА І ПРОТИ

Після прийняття 20 листопада 2012 року парламентом нового Закону «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» (далі -Закон), у науковців та практиків почало виникати багато питань. Головні з них - чи піде ця реформа на користь державі, чи виведе на новий етап розвитку, або навпаки - створить перешкоди для подальшої демократизації суспільства?

Відповідно до Закону, громадяни держави повинні отримувати паспорти у формі карти, яка буде містити вмонтований чіп з усією основною інформацією про людину, навіть відбитки пальців.

Всі ці відомості будуть вноситись до Єдиного державного демографічного реєстру, де будуть зберігатися, оброблятися і, звичайно, використовуватися. Вся інформація є суворо конфіденційною і ретельно охороняється законом.

Аналізуючи Закон, стає зрозуміло, що громадянину України потрібно буде оформити не лише паспорт для виїзду за кордон, а й звичайний, внутрішній біометричний паспорт (п.1 ч.1 ст.13 Закону).

Навіть у Європі, до якої ми так прагнемо, немає практики внутрішніх паспортів. В Німеччині, наприклад, діють «посвідчення особи», а у Франції- «ідентифікаційна картка».

До речі, треба зауважити, що на думку багатьох експертів, цей Закон не буде відповідати ряду Європейських принципів і стандартів щодо захисту персональних даних, оскільки вся інформація буде зібрана в одному реєстрі.

Кожна людина, незважаючи на вік, повинна отримати біометричний паспорт, який оновлюється кожні 10 років, що звичайно тягне за собою витрати грошей, часу та сил.

Закон не вимагає замінювати старий документ новим одразу. Наявний паперовий паспорт буде вільно діяти до завершення своєї дії. Але якщо після закінчення строку громадянин не оформить документ нового зразка, тобто пластикову карту, то буде позбавлений деяких, наявних у демократичній державі, прав. Наприклад, не зможе виконувати будь-які банківські операції або розраховувати на безоплатну медичну допомогу.

Після розгляду Закону Президентом України, було внесено пропозицію, згідно з якою, Закон повинен буде містити причину, через яку можна буде відмовитись від отримання біометричного паспорту. Мова йшла про релігійні переконання.

Президент обґрунтував свою пропозицію так: «Закон лише декларує право осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від внесення інформації в безконтактний електронний носій, імплантований у відповідні бланки документів. Такий підхід не узгоджується з нормами статті 35 Конституції України, які гарантують кожній людині і громадянину право на свободу світогляду і віросповідання».

Також буде доречно провести аналогію: причиною відмови від ідентифікаційного номеру відповідно до ч.2 ст.1 Закону України "Про державний реєстр фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів", який був прийнятий 2 грудня 1994 , є також релігійні переконання:

«для осіб, які через свої релігійні або інші переконання відмовляються від прийняття ідентифікаційного номера та офіційно повідомляють про це відповідні державні органи, зберігаються раніше встановлені форми обліку платників податків та інших обов'язкових платежів. У паспортах зазначених осіб робиться відмітка про наявність у них права здійснювати будь-які платежі без ідентифікаційного номера».

На нашу думку, така норма буде цілком логічною, і з нею варто погодитися. Адже, якщо до Закону не будуть внесені зміни, його можна буде вважати не конституційним.

На сьогоднішній день, у ВРУ зареєстрований проект Закону №11413, з доповненнями щодо можливості відмови від отримання паспорта нового зразка.

Неможливо не помітити статтю 21 Закону, у якій прямо сказано, що дітям до 16 років доведеться замінювати паспорти ще частіше, а саме, кожні 4 роки. З одного боку схоже на захист, тобто боротьбу з торгівлею дітьми, що є гострим питанням у наш час. А з іншого – знову ж таки, це тягне за собою значні витрати.

Звернемось до цифр: за підрахунками експертів - громадян в 16-річному віці в Україні близько 7,5 млн., якщо це помножити на 65 грн. а саме стільки, за підрахунками, буде коштувати тепер внутрішній паспорт), виходить сума у 487,5 мільйонів грн.

З огляду на те, що наша влада у 2012 році скоротила соціальні виплати, слід зробити висновок, що громадяни нашої держави соціально-економічно не готові до таких затрат.

Підводячи підсумок, підставно зауважити, що, звичайно, запровадження нових паспортів – це великий крок на зустріч ЄС. Саме завдяки Європейському Союзу прийшла ця реформа, адже вона є одним із пунктів договору про безвізовий режим. Проте, слід зробити акцент на тому, що не треба забувати, коли щось радикально змінюєш, потрібно завжди зважити всі «за» і «проти» у найдрібніших подробицях.

На наш погляд, не доречно було приймати новий Закон, з огляду на те, що у нинішньому вигляді, без врахувань пропозицій, його положення є не цілком конституційними. Країна зовсім не готова для запровадження подібної практики, як морально, так і матеріально.

Мурза Анастасія Сергіївна

Студентка 2-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СУДОМ

Україна – демократична держава, громадяни якої наділені правами та обов'язками. Проте, непоодинокими є факти порушення наших прав. Будь-яке право за своєю соціальною сутністю не може бути не захищеним. Тому метою даної роботи є встановлення недоліків цивільного законодавства щодо способів захисту цивільних прав та визначення шляхів вирішення вказаної проблеми. Питанню захисту цивільних прав та інтересів присвячена глава 3 Цивільного Кодексу України, відповідно до якої захист цивільних прав може здійснюватися судом, Президентом

України, органами державної влади, органами влади АРК, органами місцевого самоврядування, нотаріусом та самою особою шляхом самозахисту.

Особливої уваги заслуговує розгляд питання про звернення до суду, адже цей спосіб захисту прав є досить актуальним. Захист цивільних прав та інтересів у суді – важлива ознака цивілізованої держави. Тому правосуддя повинно бути ефективним, швидким та доступним для кожного громадянина. Якщо учасники правовідносин упевнені, що їхні права ефективно захищаються, то вони будуть усвідомлювати важливість несення своїх обов'язків, тим самим підвищуючи рівень правопорядку в країні. Відповідно до ст. 55 Конституції України та ст. 16 Цивільного Кодексу України права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Тобто в разі порушення, невизнання чи оспорювання прав особа може звернутися до суду.

Способами захисту цивільних прав та інтересів можуть бути:

- визнання права. Наприклад, визнання права на житло, на землю, на участь у виборах, на відпустку.
- визнання правочину недійсним. Недійсність правочину зумовлюється дефектами змісту та порядку укладання, дефектами форми, дефектами суб'єктного складу, дефектами волі.
- припинення дії, яка порушує право. Наприклад, заява про припинення дій примусового обміну житлового приміщення без згоди і відмови на обмін членів сім'ї.
- відновлення становища, яке існувало до порушення права. Цей спосіб застосовується при посяганні на честь та гідність, наприклад, при розголошенні адвокатської таємниці.
- примусове виконання обов'язку в натурі. Виникає при невиконанні відповідачем зобов'язання перед позивачем.
- зміна та припинення правовідношення. Використовується при бажанні сторін змінити певні умови договорів або ж взагалі припинити їх дію. Наприклад, зміна вартості товару, асортимент якого не відповідає умовам договору купівлі-продажу.
- відшкодування майнової та моральної (немайнової) шкоди. Компенсація здійснюється переважно за рахунок грошових коштів.
- визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади АРК або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб.

Аналізуючи подану інформацію, можна зазначити, що ЦК забезпечує ефективні способи захисту цивільних прав та інтересів. Проте, законодавець встановив певні обмеження матеріально-правових способів захисту прав. Так, громадянам України надається право захистити свої права способами, передбаченими законом та договором, але законодавцем не встановлено узагальнюючого правила захисту цивільних прав. Тобто замість системи способів захисту у ЦК передбачені лише певні фрагменти. Безперечно, значною перевагою є те, що ст. 275 ЦК передбачає можливість захисту особистого немайнового права іншим способом відповідно до змісту цього права, способу його порушення та наслідків, що спричинило це порушення. На жаль, це положення не можна застосувати за аналогією до майнових відносин. Через це виникають проблеми під час звернення за захистом своїх прав до суду, адже суд відмовляє у зв'язку з тим, що спосіб захисту, на який вказує позивач, не передбачений законом чи договором.

Таким чином, ми дійшли до висновку, що майнові відносини в Україні не мають ефективної системи способів захисту. Дана проблема є великим недоліком цивільного законодавства. Для її вирішення необхідно доповнити ст. 16 ЦК положенням, аналогічним змісту ст. 275 ЦК, що забезпечить ефективний захист цивільного права. На жаль, таких доповнень до законодавства треба чекати довго, хоча проблема постала перед нами вже сьогодні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України – К.: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141

2. Цивільний Кодекс України - Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356

3. Ярема, А. Г. Система способів захисту цивільних прав судом// Вісник Верховного Суду України. - 2009. - №12. - С. 34-39.

Олексюк Юлія

Студентка 2-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ЦЕНзуРА В УКРАЇНІ: ЧИ ПОРУШУЄ ДЕРЖАВА НАДАНІ НЕЮ Ж ПРАВА?

Ще у 2003 році Верховна Рада України проводила парламентські слухання на тему «Суспільство, засоби масової інформації, влада: свобода слова і цензура в Україні». Тоді йшла мова про збільшення тиску на журналістів за їхню професійну діяльність. Фактично це вважалося встановленням політичної цензури. Після цього у Постанові вищого законодавчого органу йшлося, що ЗМІ втрачали свої демократичні характеристики як інститут посередника між владою та суспільством.

Пізніше Комітет з питань свободи слова та інформації вперше на законодавчому рівні детально визначив, що ж таке цензура в Україні.

Якщо зосередитись на правовому змісті поняття «цензура» і визначити її основні ознаки та прояви, виникає питання: чи передбачена відповідальність за такі діяння сьогодні? Чи не є цензура прямим порушенням права особи на інформацію з боку держави?

Спробуймо відповісти на це питання, звернувшись до статті 15 Конституції України, яка проголошує: «Суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності... **Цензура заборонена.**»

Стаття 24 Закону України «Про інформацію» містить визначення поняття «цензура», а саме: «це вимога, спрямована до засобу масової інформації, журналіста, головного редактора, організації, що здійснює випуск засобу масової інформації, його засновника, видавця, розповсюджувача попередньо узгоджувати інформацію, що поширюється (крім випадків, коли така вимога йде від автора цієї інформації), та/або накладення заборони (крім випадків, коли така заборона накладається судом) чи перешкоджання в будь-якій іншій формі тиражуванню або поширенню інформації з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб».

Законодавство України забороняє втручатись у професійну діяльність журналістів, контролювати зміст поширюваної інформації, тим більше з метою розповсюдження чи нерозповсюдження певної інформації, або ж замовчування суспільно важливих відомостей, накладати заборону на висвітлювання окремих тем, показ окремих осіб або поширення даних про них, заборона критикувати суб'єктів владних повноваженнями, крім випадків, встановлених законом, договором між засновником (власником) і трудовим колективом.

Проте, цензурою не можна вважати законну і правомірну діяльність держави щодо контролю за обігом продукції, яка негативно впливає на моральне виховання суспільства. До того ж, за законом ЗМІ не можуть використовуватись для поширення таких відомостей, як спонукання до захоплення влади чи насильницької зміни форми правління, пропаганди війни, насильства, розпалювання расової чи релігійної ворожнечі, розповсюдження порнографії та інших відомостей, зміст яких принижує честь і гідність громадян.

Проте, до змісту поняття цензури безумовно потрібно включити контроль органів державної влади або місцевого самоврядування та їх посадових осіб за змістом поширюваної інформації, з

метою розповсюдження чи приховання певних відомостей, замовчування суспільно значущої інформації, заборони показу певних осіб чи висвітлення інформації про них, а також з метою заборонити критику органів державної влади чи місцевого самоврядування або вищих посадових осіб.

Виникає цілком логічне питання: невже держава власноруч, шляхом застосування цензури порушує право громадян на інформацію, яке закріплене в статті 302 Цивільного кодексу України? Чи передбачена відповідальність за такі дії? Якщо так, то яка?

В законодавстві України немає прямої точної імперативної вказівки щодо юридичної відповідальності за порушення права на інформацію, так само як і щодо накладання цензури на ЗМІ.

Проте, одним із найпотужніших видів відповідальності на сьогодні може бути морально-етична, наприклад осудження громадськістю цензурних діянь.

До того ж, в Кримінальному кодексі України передбачено дві статті, які можна інкримінувати так званим «цензорам»:

1) «зловживання владою або службовим становищем, а так само перевищення влади або службових повноважень» (статті 364, 365 Кримінального кодексу України; максимальне покарання – позбавлення волі на строк від 5 до 10 років);

2) «умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів» (стаття 171 Кримінального кодексу України; покарання – обмеження волі на строк до 3 років).

Таким чином, незважаючи на те, що прямих вказівок щодо юридичної відповідальності для «цензорів» немає, будь-яка особа чи об'єднання громадян при наявності фактів, що свідчать про накладання цензури на ту чи іншу інформацію, може подати скаргу на будь-який державний орган чи посадову особу до суду, посилаючись на вищевказані статті ККУ, а також відстоюючи своє право на інформацію, яке впливає із статті 302 ЦКУ.

Вже сьогодні світові експерти вважають Україну однією з тих країн, де рівень демократії на найнижчому рівні. Людям «промивають мізки», нав'язуючи лише ту інформацію, яка корисна для державної влади, і громадяни нашої держави вірять вітчизняним засобам масової «дезінформації» (дослідження Центру Разумкова показали, що 48% громадян довіряють українському телебаченню та пресі).

Виходячи з вищевказаного, можна зробити висновок, що українське законодавство не є досконалим. В даному випадку є доцільним внести ідею законопроекту до Верховної Ради, в якому б розглядалися способи чи форми іншої юридичної відповідальності, окрім кримінальної, за цензурні діяння. Це було б великим кроком вперед на шляху до демократизації України.

Тому потрібно боротись проти заангажованості та корумпованості ЗМІ, проти утисків наших законних прав і свобод. І тільки тоді справжня свобода слова запанує в нашій державі.

Список використаної літератури:

1. Конституція України - Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141
2. Цивільний кодекс України - Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001р. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 25-26, ст.131
4. Закон України «Про інформацію» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 48, ст.650
5. Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України від 19.06.2003 р.
6. Українці найбільше довіряють ЗМІ та церкві, найменше — банкам і партіям: Сайт (Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова) [Електронний ресурс] — режим доступу до журн. : http://www.razumkov.org.ua/ukr/expert.php?news_id=3903

Пантюк Наталія

Студентка 4-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПШ»

Науковий керівник:

Бежевець А. М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПШ»

ОСОБИСТЕ НЕМАЙНОВЕ ПРАВО ОСОБИ НА СІМ'Ю

Пріоритетним обов'язком суспільства та законодавства України є зміцнення сім'ї як соціального інституту, адже благополучна, міцна та здорова сім'я є запорукою та фундаментом сильної та процвітаючої держави.

Саме у сім'ї формуються цінності особистості, характер дитини, міра можливої поведінки, основні цілі та пріоритети у житті. Тому надзвичайно важливо, щоб діти зростали у повноцінних і благополучних сім'ях, у мирі, злагоді та розумінні батьків. Сприятливий психологічний клімат родинного життя є запорукою успішного становлення людини як громадянина, патріота, господарника тощо.

Проте сучасні соціологічні дослідження доводять, що в Україні сім'я переживає кризу: набуло поширення явище незгоди у сім'ях, згубний вплив алкоголю та наркотиків, жорстоке поводження один з одним, неповага до прав інших членів сім'ї, масова міграція спричиняє проблеми у вихованні дітей, а, як наслідок, – розпад таких шлюбів, позбавлення батьківських прав.

Основними підставами позбавлення батьківських прав, встановлених Сімейним кодексом України, є відмова батьків забрати дитину з пологового будинку або іншого закладу охорони здоров'я без поважних причин і не виявлення протягом шести місяців щодо неї батьківського піклування; ухилення від виконання матір'ю чи батьком своїх обов'язків по вихованню дитини; жорстоке поводження з дитиною; хронічний алкоголізм або наркоманія батьків дитини; будь-які види експлуатації батьків дитини, примушення її до жебракування та бродяжництва; засудження батька чи матері за вчинення умисного злочину щодо дитини.

Позбавлення батьківських прав є крайнім засобом впливу на безвідповідальність батьків і з цим не потрібно поспішати. Вилучення дитини з сім'ї, розірвання зв'язку з її рідними та близькими, друзями та знайомими є негативним та стресовим явищем для неї. Вважаємо, що держава повинна прийняти усі необхідні заходи щодо збереження цілісності сім'ї та комфортного і безпечного життя дітей у родині.

Передовсім в Україні потрібно провести такі реформи, які були б спрямовані на покращення захисту прав дитини та зміцнення їх. Вважаємо, що повинна проводитися систематична та фахова робота з сім'ями, які перебувають у важких життєвих обставинах. Такі сім'ї повинні перебувати на обліку та під пильним наглядом органів опіки та піклування. Також сім'ї повинні мати змогу спілкуватися з професійним психологом, який би на безоплатній основі міг допомогти у важких сімейних ситуаціях. За кожною проблемною сім'єю повинен бути закріплений психолог.

Батьки і діти повинні відчувати підтримку з боку держави. Важливим є створення мережі центрів соціальної підтримки для сімей, де буде реалізовуватися індивідуальний підхід до кожного з батьків та сімей. На нашу думку, завданням та обов'язком таких профілактичних центрів було б підтримка сімей, які потрапили в надзвичайні обставини, стикнулись з насильством, а також постраждали від нещасних випадків; спеціальні інституції консультування батьків щодо проблем виховання і навчання дітей тощо. Держава повинна робити акцент на профілактичній, превентивній роботі.

Здебільшого відмова сімейних пар забрати дитину з пологового будинку мотивується недостатністю коштів для утримання та виховання дитини, тобто скрутне матеріальне становище. З огляду на це держава повинна забезпечити такі сім'ї необхідними коштами, збільшити матеріальну

виплату при народженні дитини до такого рівня, аби молоді батьки були впевнені у завтрашньому дні, не сумнівалися, що їхня дитина буде виховуватися у достатку, а їхнім завданням буде виховання її у душі моралі та добра.

Отже, турбота держави про цілісність та комфортність інституту сім'ї є важливим суспільним обов'язком. Від рівня життя окремої сім'ї, її можливостей щодо виховання, навчання та розвитку дітей залежить майбутнє не лише окремої особистості, але й усієї країни. Законодавчий аспект у цій царині є важливою складовою функціонування кожної розвиненої держави і потребує виваженого і комплексного підходу.

Петінова Анастасія Юріївна

Студентка 2-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А. М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ МОРАЛЬНОГО ВІДШКОДУВАННЯ В СУДОВОМУ ПОРЯДКУ

Питання визначення розміру морального відшкодування в судовому порядку в Україні і досі залишається до кінця не визначеним.

На жаль, в законодавстві чітко не визначено методикку нарахування розміру морального відшкодування. Все, чим користуються сторони судового процесу в цьому питанні на сьогоднішній день, – це не чітко визначене поняття моральної шкоди і декілька статей Конституції та Цивільного Кодексу України, що встановлюють право на відшкодування моральної шкоди та підстави для відповідальності за її нанесення. Крім того, існує певна судова практика і методичні вказівки з цього приводу, але це не вирішує цілком і повністю проблему розрахунку розміру морального відшкодування в судовому порядку.

З метою детальніше розібратися в цій проблематиці, вважаємо за необхідне проаналізувати основні поняття і категорії, що регулюють це питання.

Відповідно до ст.4 Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» моральною шкодою визнають страждання, заподіяні громадянину внаслідок фізичного чи психічного впливу, що призвело до погіршення або позбавлення можливостей реалізації ним своїх звичок і бажань, погіршення відносин з оточуючими людьми, інших негативних наслідків морального характеру.

Розміри морального відшкодування визначені в методичних рекомендаціях Міністерства юстиції України «Відшкодування моральної шкоди». Згідно з якими, розмір моральної шкоди визначається з урахуванням усіх обставин справи, але за час перебування під слідством або судом має бути не менш одного мінімального розміру заробітної плати за кожен місяць перебування під слідством або судом.

Більш детально поняття моральної шкоди визначено в п. 3 Постанови Пленуму Верховного суду України «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової шкоди)», згідно з якою під моральною шкодою розуміють «втрату немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань, або інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями чи бездіяльністю інших осіб». Відповідно, моральна шкода – це шкода немайнового характеру, тобто вона не виражається в грошовій формі.

Отже, якщо громадянин, наприклад, втратив автомобіль внаслідок підпалу, то йому повинні відшкодувати його вартість, проте залишається незрозумілим, як правильно розрахувати розмір морального відшкодування у цьому випадку.

В юридичній практиці в США та Великобританії з метою розрахунку розміру морального відшкодування використовують два критерії оцінки: концептуальний та особистісний.

При концептуальному підході проводять облік і визначення ушкодження або втрати окремих частин тіла чи встановлюють, який саме орган був ушкоджений. При цьому підході встановлюється мінімально та максимально можлива сума компенсації в грошовому еквіваленті.

При особистісній оцінці суд порівнює суму заявленої компенсації і глибину моральних страждань. Ці критерії оцінки залежать від особи, яка постраждала, і мають, відповідно, об'єктивний і суб'єктивний характер. При такій оцінці враховуються страждання, загальний психологічний та фізичний стан, погіршення функціонування окремих органів.

Аналіз судових рішень в Україні, в яких позивачі вимагають моральне відшкодування, свідчить про те, що такі вимоги дуже часто базуються на декількох аспектах. По-перше, позивач посилається на норми цивільного кодексу, згідно яких особа має право на відшкодування моральної шкоди. Далі зазначається, в чому саме полягає моральна шкода: в моральних стражданнях, яких зазнала особа у зв'язку із протиправними діями; приниження честі та гідності і тощо. Також в позовній заяві визначається сума морального відшкодування, яку, на думку, позивача має сплатити відповідач. Частіше за все, розрахунок морального відшкодування в позовній заяві відсутній.

В шостому розділі методологічних рекомендацій Мін'юсту України щодо відшкодування моральної шкоди зазначено: моральна шкода відшкодовується незалежно від майнової шкоди та не пов'язана з розміром цього відшкодування. Моральна шкода відшкодовується одноразово, якщо інше не встановлено законом або договором. Враховуючи вимоги справедливості і розумності, визначається розмір відшкодування. На жаль, моральна шкода не може відшкодовуватися в повному обсязі, оскільки не можна встановити точних критеріїв щодо майнового виразу душевного болю, гідності, честі, спокою особи. У будь-якому разі розмір відшкодування має бути відповідним нанесеній моральній шкоді.

Отже, норми права в Україні не містять конкретних рекомендацій стосовно розрахунку моральної шкоди в грошовому еквіваленті, але не дивлячись на цю обставину, суддя в своєму рішенні про стягнення морального відшкодування має зазначити мотиви, що обґрунтовують розмір суми морального відшкодування. Виходячи з цього, головне питання під час судового розгляду полягає не в тому, щоб встановити, які моральні страждання зазнав позивач, а в тому, щоб встановити підґрунтя для розрахунку морального відшкодування з боку позивача. Суперечливість цієї ситуації полягає, на наш погляд, в тому, що оцінка моральної шкоди позивачем - річ глибоко суб'єктивна, оскільки людина особисто для себе визначає достатню суму компенсації за ті страждання та незручності, що були їй заподіяні.

Отже, на сьогодні питання визначення розміру моральної шкоди і досі залишається неврегульованим, відсутня чітка методика її розрахунку. Тому, судді під час судового розгляду, з метою адекватної оцінки морального відшкодування, в першу чергу, встановлюють факти і оцінюють докази, визначають наявність причинного зв'язку між обставинами справи та шкодою, про яку було заявлено позивачем. Але, все ж таке, визначення остаточного розміру компенсації моральної шкоди залишається на розсуд суду.

Рижак Валентин Олегович

Студент 3-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ЗАКОНОДАВЧЕ «ПОКРАЩЕННЯ» ПРАВИЛ РЕЄСТРАЦІЇ ПРАВ НА НЕРУХОМІСТЬ

Починаючи з 2013 року громадяни України зіткнулися з новим «поліпшенням» від вітчизняного законодавця. Мається на увазі Порядок реєстрації прав на нерухоме майно та їх обтяжень. Він мав почати діяти з 01 січня 2013 року, але у перші ж тижні роботи було виявлено низку недоліків.

Раніше право власності на нерухоме майно виникало з моменту державної реєстрації договору, а відтепер лише з моменту реєстрації такого права у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. В цьому випадку, реєстрації підлягає не лише право власності, а й інші речові права на нерухоме майно, зокрема, право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб, право володіння й користування нерухомим майном, право забудови земельної ділянки, право користування будівлею або іншими капітальними спорудами тощо. Тобто, відтепер відомості про всі правочини вчинені фізичними або ж юридичними особами будуть вноситися до Державно реєстру речових прав на нерухоме майно.

На відміну від попереднього Порядку реєстрації прав на нерухоме майно, новий Порядок передбачає можливість реєстрації прав на нерухоме майно нотаріусами, які посвідчують договір, на підставі якого таке право виникає. Отже, прийшовши до нотаріуса для укладання договору-купівля квартири, покупець отримує не тільки сам договір та його нотаріально завірнену копію, а й витяг з Державного реєстру прав. Отже, покупцю більше не потрібно буде звертатись до інших органів, що значно допоможе зекономити час. Проте, нотаріуси можуть реєструвати права лише на «вторинну» нерухомість. Реєстрацію прав на новостворену нерухомість мають право проводити лише реєстратори Укрдержреєстру. Як свідчать перші тижні роботи за новими правилами, нотаріуси зайняли вичікувальну позицію, що ще більше зупинило розвиток ринку нерухомості.

На нашу думку, така позиція нотаріусів є незрозумілою, оскільки якщо відчужується нерухоме майно, набуте після 2004 р., проблем з реєстрацією не повинно виникати. З 2004 р. в БТІ було введено електронні реєстри всіх зареєстрованих прав та обтяжень, зокрема Реєстр прав власності на нерухоме майно, Єдиний реєстр заборон відчуження об'єктів нерухомого майна, Державний реєстр іпотек. Інформація, що міститься в зазначених реєстрах, автоматично не переноситься до новоствореного Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, в якому об'єднано три попередні. Але у нотаріусів є доступ до цих архівів згідно із постановою Кабміну від 22.06.2011 №703 і наказом Мін'юсту від 14.12.2012 №1844/5. Отже, у таких випадках, нотаріусом можуть бути перевірені повноваження особи відчужувача щодо конкретного об'єкта нерухомості й інформацію про відсутність обтяжень та обмежень на цей об'єкт.

Дещо складнішою є ситуація з правочинами щодо об'єктів нерухомості, отриманих відчужувачем до 2004 р., так як інформація про них міститься тільки в паперовому вигляді — в реєстраційних справах БТІ. В таких випадках, нотаріус керуючись п.8-1 ч.2 ст.9 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень» №1952-VI, має зробити запит до БТІ, яке, у свою чергу, зобов'язане надати інформацію про зареєстровані права та обтяження щодо об'єкту нерухомості протягом трьох робочих днів. Отже, оформити договір за один день покупцю не вдасться. Крім того, 3 робочі дні будуть вираховуватись з моменту отримання працівниками БТІ запиту від нотаріуса, а не від дати відправлення такого запиту. Отже, зацікавлені в укладанні угоди сторони будуть змушені витратити свій час і особисто їздити у БТІ задля подання запиту на витяг, аби скоротити час очікування документів з БТІ.

Не слід забувати і про особливості зберігання нашими органами влади та органами місцевого самоврядування документів у паперовому вигляді, що дуже часто призводить до «втрати» деяких документів з реєстраційної справи на об'єкт нерухомості. Таку ситуацію могло б виправити

внесення всіх даних з паперових носіїв до єдиної електронної бази, але на жаль законодавець не прийняв такого рішення.

Незрозумілою відтепер стає робота БТІ. Раніше на нього покладали повноваження по проведенню технічної інвентаризації об'єктів нерухомого майна, що є обов'язковою для новозбудованих та реконструйованих об'єктів, після проведення капітального ремонту, та реєстрації прав на об'єкти незавершеного будівництва, а також об'єктів, які утворилися внаслідок поділу, об'єднання чи виділу частки з об'єкта нерухомості. А тепер всі ці функції можуть робити суб'єкти господарювання, в штаті яких є працівник, який пройшов атестацію у Міністерстві регіонального розвитку.

Оскільки, технічну інвентаризацію відтепер може проводити будь-яке підприємство з відповідним працівником, то постає питання в доцільності подальшої роботи БТІ. Адже за ним закріплюється лише функція зберігання інформації та здійснення технічної інвентаризації на ряду з іншими суб'єктами господарювання.

Про низку проблем, які виникли в наслідок введення нового Порядку, таких як довжелазні черги у Держреєстрі, продаж бланків та недостатню проінформованість людей, треба говорити окремо. На сьогоднішній день створення єдиної бази прав та обтяжень на нерухоме майно є досить великим кроком з боку нашого законодавця, але ця система вимагає доопрацювання аби вона змогла показати позитивні результати.

Романов Євген Юрійович

Студент 2-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ЗАХИСТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

На сьогодні дана тема є надзвичайно актуальною. Ми живемо у 21 столітті, де з кожним днем життя набирає все більше обертів. Зараз безперешкодний доступ до «найсвіжішої» інформації став гарантією успіху. Але, якщо результати нашої інтелектуальної діяльності будуть розміщені у мережі Інтернет, то стане доволі важко їх захистити. Тож як захистити свою інформацію, і що робити, коли здійснюється використання чужої? Законодавець намагається дати відповідь на ці та інші питання. Але не завжди все буває зрозуміло і не завжди вдається захистити свої права.

Багато хто з науковців досліджували проблему захисту прав, але мало хто приділяв увагу захисту права інтелектуальної власності в Інтернеті. Як відомо, в мережі Інтернет знаходиться багато інформації та продукції, яка не ліцензована. Тобто, по суті є піратською. Сьогодні ведеться дискусія «за» і «проти» використання піратського товару в мережі Інтернет. Зараз ніхто не зможе обмежити доступ до всесвітньої павутини, а програми хакерів не дають змогу жодним чином захистити свою інформацію. Тим більше, що дана мережа і створювалась, насамперед, заради вільного доступу до будь-якої інформації. Але, що робити людям, які бажають все ж таки захистити свою інформацію? Тобто, головною проблемою виступає присвоєння іншими особами авторства на розміщені в Інтернеті твори, що називається плагіатом.

В останні роки піратство набуло значно більшого поширення. Електронні документи копіюються, іноді модифікуються без згоди автора, часто їх видають за власну творчість. У зв'язку з цим, треба зазначити, що відсутність на сайті інформації про автора твору не звільняє від відповідальності за плагіат, а також несанкціоноване використання цих творів. Автор завжди може прийняти рішення про розміщення твору анонімно, тобто без вказівки свого імені. І тягар щодо

пошуку правовласника твору для узгодження умов авторського договору та розміру самого гонорару стає обов'язком особи, яка має бажання використовувати твори.

Як відомо, правовідносини у сфері інтелектуальної власності регулюються положеннями Конституції України, Цивільного, Кримінального, Митного кодексів України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та ряду процесуальних кодексів, нормами 10 спеціальних законів у сфері інтелектуальної власності.

Згідно з ч.1 ст. 432 Цивільного кодексу України, кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого права інтелектуальної власності. Ст. 53 Закону України «Про авторське право і суміжні права» зазначає, що суд має право вимагати від заявника обґрунтування того, що він є суб'єктом авторського права і (або) суміжних прав і що ці права порушені або невідворотно будуть порушені. Захистити своє право не так важко, бо вищезазначений Закон визначає таку процедуру. Питання полягає в іншому, як довести своє авторство?

Юристи-практики пропонують захищати своє авторське право в Інтернеті, використовуючи метод запису інформації з Web-сторінок на лазерні диски з подальшим їх переданням у сховище, що називається Web-депозитарій. Для передачі інформації до депозитарію, особа подає заяву про своє авторство. Ця заява повинна містити наступне: зазначення твору, його опис, а також дата прийому. Як підтвердження того, що були здійснені зазначені дії виступає свідоцтво про прийняття даного об'єкта. Дата передачі буде слугувати доказом, що заявник у зазначений час володів копією зазначеного об'єкта. У деяких випадках, ефективно використовується спосіб захисту у вигляді "водяних знаків" у копіях зображень і фотографій. За допомогою спеціальних програм у файли вбудовується схований код, що має певний формат. При візуальному перегляді не видно закодованих позначок - року видання, імені автора та знака авторства. Водяні знаки є стійкими до будь-яких операцій, що проводяться над зображенням, зокрема, стиск, зміна розміру, формату та кольоровості. При застосуванні певних програм можна довести, що файли містять приховану інформацію, яка, в свою чергу, вказує на ту особу, що її записала.

З метою попередження виникнення спорів з приводу авторського права в Інтернеті, ми вважаємо, що слід зобов'язати автора одразу робити дії, зазначені вище. Адже завдяки відповідальній поведінці самого автора буде змога значно спростити процедуру доведення авторства в мережі Інтернет. Натомість, невжиття автором заходів захисту може розцінюватись як згода на використання його твору.

Також існують певні заходи, що допоможуть взагалі запобігти ситуаціям, за яких стає потрібно доводити своє авторство, і більше того, змусять купувати у авторів результати їх праці. До таких заходів відносяться:

1. Обмежена функціональність об'єкта. При такому підході власник авторського права надає користувачеві неповну версію або примірник твору, що має певні функціональні обмеження. Цей підхід узагальнено називається «спробуй, перед тим, як купити».

2. Часове обмеження користування об'єктом. Автор розповсюджує повну копію, яка повністю функціонує, але встановлює дату, після якої доступ до об'єкта стає неможливим. Цей підхід називається «Годинникова бомба».

3. Захист від копіювання об'єкта. Автор свідомо обмежує кількість копій, які можна зробити з файла.

4. Криптографічні конверти. Автор зашифровує свої твори так, що доступ до них відкривається лише після застосування спеціального ключа до шифру.

5. Контракти. Автор заключає певний контракт з покупцем, який зобов'язує останнього до певних дій.

В Україні були проведені соціологічні дослідження, які показали, що 80% громадян вважає, що авторське право має захищатися в Інтернеті. Загалом, громадяни розуміють всю важливість права

інтелектуальної власності, але не повністю його дотримуються. Тому, завдання законодавця полягає в тому, щоб встановити такі норми закону, які б повністю відповідали реаліям сьогодення і, в той же час, могли зберегти такий хиткий баланс інтересів правовласників та користувачів.

Сіліна Марина Дмитрівна

Студентка 3-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПШ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПШ»

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДОГОВОРУ СТРАХУВАННЯ АВТОМОБІЛЯ, ПРИДБАНОГО У КРЕДИТ

Бажання придбати особистий автомобіль виникає у багатьох, але воно не завжди збігається із можливостями. Автомобіль відноситься до категорії товарів тривалого споживання, що знаходить відображення в його відносно високій ціні. Тому переважна більшість споживачів змушена накопичити значну суму, на що можуть піти кілька років. Проте, більшість українців інакше вирішує проблему відсутності великої суми грошей і купує автівку в кредит.

В зв'язку з тим, що банк, видаючи кредит на купівлю автомобіля, потребує певних гарантій його своєчасного повернення, страхування КАСКО є обов'язковою умовою отримання кредиту. Щоб не потрапити у жодну з "пасток", на які багаті страхові договори, слід усвідомлювати, що страховики, як справжні бюрократи, зазначають у договорах абсолютно усі можливі сценарії розвитку ситуації. Страхові компанії обіцяють компенсувати усі збитки, спричинені страховим випадком, але у винятках, зазначених у договорі, інколи можна знайти серйозні несподіванки.

Винятки із договорів КАСКО, в основному, стандартні у всіх компаніях. Приміром, страхова компанія може відмовити у виплаті страхової суми, якщо водій використав авто з технічними несправностями (якщо їхня наявність заздалегідь відома страхувальнику); недбало ставився до транспортного засобу або використовував його не за призначенням; змінив конструкцію транспортного засобу або встановив на нього деталі або обладнання, на які немає дозволу від виробника і т.д.

Страхова компанія може не оплатити збиток, якщо машина була ушкоджена через її незадовільний технічний стан (наприклад, автовласник забув замінити літню "гуму" на зимову).

Відмовлено у виплаті буде й у тому випадку, якщо водій керував автівкою в нетверезому стані, був під впливом наркотичних речовин і навіть лікарських препаратів, які знижують швидкість реакції й уваги.

Цей перелік можна продовжувати досить довго. Однак хотілося б зупинитися на деяких не зовсім стандартних виключеннях, які стали з'являтися в договорах страхових компаній лише відносно недавно.

Наприклад, багато компаній тепер залишають за собою право не виплачувати відшкодування в тому випадку, якщо ДТП відбулося через те, що страхувальник порушив правила дорожнього руху – перевищив припустиму швидкість (наприклад, більш ніж 60 км/годину), проїхав на заборонений сигнал світлофору і т.д.

Досить цікавими можуть бути й обмеження у виплатах по ризику "викрадення". У договорі може бути прописано, що покриття діє в нічний час тільки в тому випадку, якщо машина вночі знаходиться у гаражі або на стоянці, що охороняється. Тобто, якщо транспортний засіб було викрадено внаслідок того, що водій залишив авто вночі без нагляду, страховик відмовиться компенсувати збитки.

Всі спроби страхувальника "оновити" свій транспортний засіб за рахунок компанії також будуть приречені на провал. Фактично, всі страховики передбачають у договорах умову, згідно з якою страхова компанія не відшкодовує витрати страхувальника на заміну (замість ремонту) деталей, вузлів, у разі підтвердження можливості їх ремонту. Відшкодуванню також не підлягають ремонт та технічне обслуговування транспортного засобу, не пов'язані зі страховим випадком.

Важливий пункт договору – строк, у який клієнт зобов'язаний повідомити компанію про страховий випадок. Як правило, це не більше 2 днів (за винятком вихідних і святкових днів). Зволікання із повідомленнями може призвести до відмови у виплаті.

У договорах деяких компаній можна виявити і більш цікаві пункти. Наприклад, страховик може обумовити своє право припинити дію страхової угоди, навіть не інформуючи клієнта про причини такого кроку.

І, наостанок, слід наголосити на тому, що, як правило, вигодонабувачем за страховим договором є банк. А уже той буде вирішувати – видати цю суму для відновлювального ремонту авто, чи зарахувати її у погашення боргу позичальника. Останній варіант не особливо вигідний для страхувальників. Щоправда, страховики стверджують, що в разі справної виплати позичальником заборгованостей, банк не затримує виплату і перераховує її на СТО. Фінансові санкції застосовуються, в основному, до непунктуальних клієнтів та тих, що затримують платежі.

Отже, підсумовуючи усе вищевикладене, слід зробити наступні висновки. Перш ніж підписувати договір страхування автомобіля, слід переконатися у тому, що всі умови страхування є чіткими і зрозумілими. Якщо мають місце хоч якісь незрозумілі умови, слід наполягти на тому, щоб вони були зняті в додаткових умовах страхування. Недарма в колі юристів та фінансистів побутує правова аксіома: "Стандартний(типовий) договір - поганий договір".

Тартаковська Олена

Студентка 3-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ СТРАХУВАННЯ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ

Страхування в наш час є важливий ринковий механізм, що має велике значення для кожного спортсмена, життя якого нерозривно пов'язане з повсякденним ризиком отримання травми (на тренуванні, змаганнях, у побуті). Ризики такого роду являються невід'ємною частиною професійної діяльності спортсменів і жодні заходи або ж властивості чи таланти людини не в змозі запобігти їхньому настанню.

В усьому світі сфера спорту є дуже привабливою для страхових компаній, котрі виступають спонсорами спортивних заходів, страхують ризики професійних спортсменів, а також спортклуби

та їх інвентар. Проте в Україні такий вид страхування ще дуже далекий від європейського рівня розвитку.

Насамперед, страхування дуже важливе в тих видах спорту, які мають підвищений рівень травматизму (гірськолижний спорт, хокей, футбол, бокс, регбі, спортивна гімнастика тощо). Страхові поліси для даних видів спорту мають підвищені тарифи і в разі настання страхового випадку, лікування спортсмена покладається на клуб і страхову компанію.

Важливим також є те, що відомі спортивні бренди отримують дуже високі доходи, і тому вони можуть оплачувати дорогі і довгострокові страховки.

Малобюджетні клуби та їх спортсмени можуть дозволити собі купити тільки «формальну», «копійчану» річну страховку, за якою в разі травми спортсмен не звернеться і за виплатою не прийде.

У правовому регулюванні, відносини, пов'язані зі страхуванням, що виникають у національній сфері фізичної культури і спорту, регулюються нормами Конституції України, Закону України «Про страхування» і глави 67 ЦК України. Відповідно до ст. 6 ЗУ «Про страхування» існують **дві форми страхування** – *добровільне та обов'язкове*. Щодо обов'язкового страхування, то відповідно до ст. 43 ЗУ «Про фізичну культуру і спорт» та п.4 ч.1 ст. 7 ЗУ «Про страхування» спортсмени вищих категорій підлягають обов'язковому державному страхуванню, яке здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, що виділяються на утримання штатних збірних команд України.

Крім того, офіційне визнання спортсменів представниками конкретної професії означає включення їх до програми обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків і професійних захворювань. Однак, зазвичай спортсмену досить важко отримати відшкодування за цією програмою через специфіку трудових правовідносин у спорті.

При *добровільному страхуванні у професійному спорті використовуються такі види страхування:*

1. *Страхування спортсмена для участі в міжнародному змаганні.* При відсутності страхового захисту, який підтверджується наявністю полісу, спортсмен до змагань не допускається. За своєю сутністю таке страхування можна назвати обов'язковим, але в свою чергу воно не має юридичної сили як закон.

2. *Страхування від нещасних випадків.* Залежно від виду спорту розмір страхового тарифу може змінюватись.

3. *Страхування частин тіла спортсменів.* Наприклад, чемпіон Європи та світу у складі збірної Франції Зінедін Зідан застрахував ноги на 30 млн. дол., тоді як англійський футболіст Майкл Оуен оцінив свої ноги в 85 млн. дол. Руки голкіпера мадридського «Реала» та збірної Іспанії Ікера Касільяса застраховані на 7,5 млн. євро.

4. *Страхування ризиків при організації спортивних заходів.* У розвинених країнах загальноприйнятим є також страхування ризиків, до яких схильні спортивні об'єкти. В Україні дана сфера страхування останнім часом починає розвиватися, і зараз спортивні об'єкти страхуються ще на початковій стадії будівництва.

Слід зауважити, що на сучасному етапі розвитку сфери спортивного страхування, однією з нагальних проблем залишається ефективне застосування цивільно-правових норм при регулюванні відшкодування за отримання спортсменами травм. Зокрема, це стосується питання компенсації шкоди за травми, які професіональні футболісти отримують при виступах за національні футбольні збірні своїх країн. Футбольні клуби Європи, які платять «зіркам» великі гроші, давно конфліктують з національними футбольними федераціями. Суть конфлікту полягає у тому, що чиновники федерації використовують футболістів як дармову робочу силу у тренуваннях та офіційних матчах, але відмовляються платити у тому разі, коли футболісти отримують травму.

За своїм призначенням, страхування у сфері професійного спорту покликане насамперед забезпечити надійний страховий захист самим спортсменам, як людям, котрі безпосередньо за роки своєї кар'єри та ціною власного здоров'я прагнуть забезпечити майбутній добробут для своїх сімей та хороший імідж для країни в цілому. Тому прикрим є те, що на сьогодні при укладанні трудових договорів (контрактів), часто порушуються окремі норми договірного права та ігноруються права спортсменів у галузі страхування.

Цаль Марина Василівна

Студентка 2-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ГЕНЕРАЛЬНА ДОВІРЕНІСТЬ НА АВТОМОБІЛЬ

Більшість громадян з метою економії часу та грошей продають-купують автомобіль на основі нотаріально посвідченої генеральної довіреності. Хоча сторони і заощаджують гроші при сплаті податків і кілька днів, необхідних для постановки автомобіля на облік в ДАІ, та ціна такої економії згідно існуючої практики може бути переоцінена. Вважається, що якщо вже довіреність була посвідчена нотаріально, то в майбутньому жодних проблем з такою довіреністю не виникне. Таке уявлення є хибним.

Згідно статті 244 Цивільного Кодексу України довіреність – це письмовий документ, що видається однією особою іншій особі для представництва перед третіми особами. Довіреність не передбачає перехід прав власності на відчужуваний об'єкт на відміну від договору купівлі-продажу, за яким згідно статті 655 Цивільного Кодексу одна сторона передає або зобов'язується передати майно у власність другій стороні. Саме поняття «генеральна довіреність» законодавством не встановлене. У генеральній довіреності перераховані всі можливі повноваження щодо керування та розпорядження автомобілем. Представник має право володіти та користуватись автомобілем, а також здійснювати юридичні дії в інтересах довірителя. За законом повне право володіння виникає з моменту реєстрації переходу прав власності (за договором купівля-продажу, дарування, спадкування тощо). Хоча представник і має право продати авто, але згідно статті 238 Цивільного Кодексу він не може вчиняти правочин від імені довірителя у своїх інтересах. Тобто продати цей автомобіль собі представник не має права. Продаж авто своїй дружині (чоловіку) за гроші з сімейного бюджету є неможливим, оскільки в такому випадку відповідного до положень сімейного законодавства майно нажите в шлюбі є спільною власністю подружжя. При продажу автомобіля іншим особам отримані гроші належатимуть особі, що видала довіреність.

Довіреність не є документом, що виданий довічно. Навіть якщо в довіреності не вказані строк її дії, то вона буде дійсною до її припинення. Відповідно до норм Цивільного Кодексу довіритель має право у будь-який час скасувати видану довіреність чи здійснити передоручення. Тож, представник буде зобов'язаний одразу повернути автомобіль. Крім того ж дія довіреності припиняється у раз оголошення довірителя померлим, визнання його недієздатним або безвісно відсутнім, обмеження цивільної дієздатності та його смерті. У випадку смерті довірителя його спадкоємці мають повне право на автомобіль, яким за генеральною довіреністю користується інша особа, адже право власності на нього належали довірителю і авто є елементом спадщини померлого (згідно статті 1218 Цивільного Кодексу).

Існує значний ризик втратити фактично придбане майно. Можливі ситуації, коли власник автомобіля здійснив злочин майнового характеру і в якості санкції до нього може бути застосовано конфіскацію майна або коли довіритель розлучається і відбувається поділ майна тощо. В таких

випадках навіть наявність довіреності не матиме значення, авто буде вилучено в представника або довірителем, або виконавчою службою, правоохоронними органами чи судом. У випадку пошкодження авто з вини інших осіб представник має право вимагати відшкодування завданої шкоди через суд, але без спеціального доручення від власника на ведення справи в суді про відшкодування збитку суд не має права прийняти позовну заяву.

Ризик можливий також і для довірителя. Представник може їздити з порушенням правил дорожнього руху, спричинити ДТП, накопити багато штрафів тощо. Оскільки довіритель є безпосереднім власником майна, то і сплачувати штрафи, майнову та матеріальну шкоду муситиме він, якщо не доведе відповідно до презумпції вини, що за кермом була інша особа. У разі страхового відшкодування у випадку ДТП отримувати гроші буде безпосередній власник. В такому випадку доцільно оформити іншу довіреність на отримання страхових виплат у разі ДТП чи оформити добровільну страховку.

Автомобіль є джерелом підвищеної небезпеки і згідно статті 1187 Цивільного Кодексу завдана шкода відшкодовується особою, яка на відповідній правовій підставі володіє транспортним засобом. Довіреність є правовим документом, отже за заподіяну шкоду відповідатиме особа, яка користується автомобілем за довіреністю, а також в окремих випадках вона нестиме адміністративну та кримінальну відповідальність.

Видача генеральної довіреності по суті є прикриванням купівлі-продажу автомобіля і відповідно до цивільного законодавства така угода може бути визнана удаваною, а отже буде регулюватись правилами справжньої угоди. Тому при передачі грошей за довіреність не зайвим буде взяти розписку у довірителя про отримання певної суми грошей.

На сьогоднішній день згідно закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення надмірного державного регулювання у сфері автомобільних перевезень» було скасовано вимоги щодо обов'язкової наявності нотаріально посвідченого доручення. Тепер для управління автомобілем чи іншим транспортним засобом необхідно отримати від власника техпаспорт і мати при собі посвідчення водія та страховий поліс. Але саме поняття «генеральної довіреності» не скасовано, отже за волевиявленням власника і згодою обох сторін він може передати свої права на авто іншій особі на основі нотаріально посвідченої генеральної довіреності.

Отже, довіреності є незамінним елементом при оформленні договору купівлі-продажу. Але видача генеральної довіреності на невизначений строк та з правом вчинення невизначеного кола повноваження є однозначно ризикованою юридичною дією. Тому дослідивши дане питання, я вважаю, що для обох сторін доцільніше та практичніше укласти договір купівлі-продажу для уникнення непорозумінь та проблем в майбутньому.

Шаблій Валерія Юріївна

Студентка 2-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Бежевець А.М.,

старший викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ПРАВА СПОЖИВАЧІВ: СТАНДАРТИ ТА РЕАЛЬНІСТЬ

Дотримання та захист прав людини є запорукою демократизації нинішнього суспільства, а особливо це питання є нагальним для України, яку цивілізована континентальна спільнота розглядає як потенційного партнера для співробітництва. Рівень захисту прав споживачів є важливим фактором, що свідчить про рівень дотримання прав людини і громадянина в будь-якій цивілізованій країні. Ця тема є актуальною, адже кожна людина стикається з такими повсякденними справами як використання транспорту, купівля речей, продуктів харчування, споживання води та

ліків тощо. Кожен прагне зберегти своє здоров'я та здоров'я своєї родини, а отже й має цікавитись ефективністю контролю прав споживачів, яка складається в країні, та бути обізнаним в цій сфері.

Поступово із розвитком та демократизацією суспільства ідея захисту споживчих прав стала набувати все більш важливого значення та знайшла вираз у письмових нормативних актах, законах. На сьогодні в Україні захист споживчих прав регулюється багатьма нормативними актами, зокрема, відповідно до ст. 42 Конституції України «держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та всіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів» [1], згідно з Законом України «Про захист прав споживачів» забезпечується надання споживачеві вчасної та правдивої інформації про якість продукції, гарантії якості тощо [2], відповідно до Закону України «Про антимонопольний комітет України» споживачам надається право широкого кола вибору продукції, не допускаючи монополізації виробництва чи послуг певним підприємством [3]. Постановою Київської Міської Державної Адміністрації від 30 вересня 2004 р. було створено Головне управління з питань захисту прав споживачів.

Відповідно до законів, зазначених вище, споживачі наділені такими правами, як право на належну якість продукції, право на отримання достовірної, доступної та своєчасної інформації про продукцію, право на отримання гарантійних зобов'язань, право на отримання судового захисту прав споживачів тощо. Існують спеціальні державні органи, відповідальні за захист споживачів на місцевому рівні, що забезпечують споживачів низкою прав та охороняють їх від неналежного надання послуг виробником.

Попри високі стандарти якості продукції, що закріплені в ряді нормативних актів, бачимо ряд недоліків, а саме неналежного виконання та недотримання реальних правових норм в сфері охорони прав споживачів. Для забезпечення належного рівня прав споживачів, а також створення конкурентоспроможного ринку української продукції необхідно провести ряд реформ та ввести реально ефективні комісії з перевірки дотримання стандартів виробництва та реалізації продукції та послуг. По-перше, велика кількість державних стандартів виробництва залишилась ще з часів СРСР, що не відповідають належному рівню сьогоденного суспільства. Також ці стандарти є неактуальними на міжнародній арені та далекими від європейських. Відсутність стандартизації можна назвати першою та найважливішою проблемою. По-друге, правове регулювання реклами здійснюється на неналежному рівні, адже рекламодавці зобов'язані надавати споживачам достовірну та повну інформацію вчасно. По-третє, безпечність та якість харчових продуктів є проблемою неймовірних масштабів, оскільки чимала кількість підприємств не дотримується стандартів, використовуючи дешеві заміники чи взагалі вторинну переробку зіпсованих продуктів, не несучи за це відповідальність.

В Україні існує проблема відсутності спеціальних освітніх програм, які б запобігли правовому нігілізму та численним порушенням прав необізнаних споживачів. Мало хто знає, що придбавши неякісний продукт, його можна повернути назад за наявності касового чека з повною компенсацією коштів. Якщо споживач придбав продукцію належної якості та бажає повернути її назад, то це можна зробити за наявності касового чека в чотирнадцятиденний строк, включаючи день покупки продукції [2].

Істотною проблемою є ілюзія захищеності громадян, адже хоча формально й існують державні органи, відповідальні за захист прав споживачів на місцевому рівні, але затягнутість процедури вирішення певної проблеми змушує споживачів ігнорувати незадоволеність сервісом чи продукцією, а це й породжує все більші масштаби розвитку всездозволеності та безкарності з боку виробника.

Отже, дослідивши питання захисту прав споживачів в Україні бачимо, що складається ситуація недосконалості даної системи. Сприяти налагодженості захисту прав споживачів може тільки

проведена низка змін у законодавстві, що регулює цю галузь, а також ефективна дієва система органів, відповідальних за захист прав споживачів на місцевому рівні.

Список використаних джерел

1. Конституція України - Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141
2. Закон України «Про захист прав споживачів» - Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 30, ст. 379
3. Закон України «Про антимонопольний комітет України» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 50, ст.472

Боровикова Ольга Олександрівна

Студентка 3-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Борець Л.В.

кандидат юридичних наук, доцент ФСП НТУУ «КПІ»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОСТУПНОСТІ СУДОВОГО ЗАХИСТУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Так вже склалося історично, що судовий захист цивільних справ і саме суб'єктивне цивільне право виникло одночасно з позовом. На підтвердження цього можна процитувати вислів римських юристів: «Мати позов – означає мати право».

Звісно, право на судовий захист є інститутом захисту, що гарантується державою, тому можна вважати його не лише правом цивільним чи процесуальним, а й конституційним правом, яке ґрунтується на ст. 55 Конституції, а саме, право особи на захист своїх законних прав та інтересів.

Отже, право на судовий захист існує в силу одного юридичного факту – визнання його Конституцією, але враховуючи, що механізм реалізації права на судовий захист визначається процесуальним законодавством, водночас воно є і галузевим правом.

У сучасній літературі вважається доведеним, що доступність судового захисту в широкому розумінні визнається багатьма факторами, основними з яких є:

- територіальна наближеність судів до тих, хто звертається за судовим захистом;
- оптимальні строки розгляду цивільних справ;
- доступність безперешкодного звернення до суду за судовим захистом, простота процедури порушення і провадження справи;
- розумна кількість справ, що доручається суддям, які вони здатні розглянути без втрати якості правосуддя, законності, обґрунтованості власних рішень;
- можливість оскарження судового рішення в порядку касації;
- повне виконання судових рішень.

Об'єктивною передумовою ефективності та доступності правосуддя є внутрішня погодженість процесуального законодавства, яка відповідає потребам суспільних відносин, і пов'язаного з ним матеріального законодавства.

За словами Т.М. Нешатаєвої, право на суд є європейським принципом об'ємного і загального характеру та має складатися з таких елементів: право бути вислуханим на основі рівноправності сторін з юридичним представництвом судом, створеним на основі закону, судом, що діє безсторонньо, справедливо, незалежно в певній процедурі та на всіх стадіях процесу.

Ряд проблем, щодо реалізації особи на судовий захист може бути зумовлений через цілу систему взаємопов'язаних негативних чинників, таких як: високий рівень правового нігілізму в суспільстві, забюрократизованість судових та правоохоронних органів, недовіра у громадян до судової влади, низький рівень правосвідомості у «пересічного» громадянина, відсутність дієвого механізму

«реального та повного» виконання судових рішень, довго тривалість судових процесів (в середньому 2-3 роки).

Аналізуючи вищезгадане, можна запропонувати наступні шляхи вирішення даної проблеми:

1. Запропонувати внесення в ЦПК принцип «розумності» строків тривалості судового розгляду;
2. Доповнити ЦПК положеннями, які б передбачали, що при зміні позивачем підстав і предмету позову відповідач має право вимагати відшкодування позивачем своїх судових витрат, які понесені ним до означеної зміни позову незалежно від результатів розгляду, окрім випадків, коли через бездіяльність останнього була викликана зміна позову.

Грекович Дмитро Ігорович

Студент 4-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Борець Л.В.,

кандидат юридичних наук, доцент ФСП НТУУ «КПІ»

МЕДІАЦІЯ В УКРАЇНІ: ЗА І ПРОТИ

На сьогодні в Україні існує декілька альтернативних способів вирішення спорів, зокрема, переговори, арбітраж, медіація тощо.

Але часто буває так, що сторони під час переговорів не можуть або ж не хочуть іти на поступки, і тоді справа передається до арбітражу або ж до суду. Це означає, що в результаті судового процесу одній зі сторін все одно доведеться поступитися. В тому і є мінус судового способу вирішення конфлікту, що хтось все ж таки вийде крайнім

З часом людські відносини набули змін і способи, технології вирішення спорів теж. Наприкінці 70-х років програму примирення – медіацію – започаткували в США, а згодом Великобританія ввела цей спосіб в Європі.

Медіація (англ. mediation – посередництво) — вид альтернативного врегулювання спорів, метод вирішення спорів із залученням посередника (медіатора), який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації і проаналізувати конфліктну ситуацію таким чином, щоб вони самі змогли обрати той варіант рішення, який би задовольняв інтереси і потреби усіх учасників конфлікту.

В Україні цей вид вирішення спору останнім часом все стрімкіше розвивається. Наприклад, в галузі кримінального права існує норма, в якій зазначається, що при примиренні правопорушника і потерпілого, відповідальність з першого знімається (ст. 46 Кримінального Кодексу України).

Не зважаючи на це, на сьогоднішній день конкретного нормативного акту, котрий регулює медіацію не існує, але в 2006 році Президент України видав указ “Про концепцію вдосконалення судівництва для утворення справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів”, в якому встановлюється поняття медіації.

В 2011 році було висунуто два законопроекти про медіацію, але обидва були відкликані. У висновку Комітету з правосуддя говориться, що медіацію недоцільно застосовувати у кримінальних справах, а також у спорах, стороною яких є держава, територіальна громада, їх органи, державні та комунальні підприємства, неповнолітні особи, особи з обмеженою дієздатністю, у справах, які стосуються інтересів третіх осіб тощо. Не чітко визначено у проекті статус організацій, які здійснюють медіацію, зокрема, чи повинні вони бути присутніми чи не присутніми. Договір повинен містити не вирішення спору по суті, через впровадження конкретних законів, як роблять це судді та юристи, а розподілити домовленості так, як хотілося б сторонам, і в цьому є головний сенс і мета будь-яких світових переговорів і медіаційних процесів.

Як на мене, медіація матиме позитивний вплив на вирішення спорів між суб'єктами правовідносин. Вона має багато переваг, а саме:

- в медіації рішення приймає не медіатор, а самі сторони;
- немає відчуття, що опонент отримує більше;
- процес конфіденційний;
- сторони збережуть хороші відносини, оскільки вони не обвинувачують один одного, не створюють конфліктів, а шукають мирні шляхи вирішення проблеми, вигідні для обох.

В Україні діють медіаційні центри. Одним з найвідоміших є Український Центр Медіації. Він не лише надає послуги вирішення конфліктів, але й готує фахівців по цій справі. Центр керується Кодексом етики медіатора, в якому містяться основні принципи медіації, зобов'язання медіатора, положення щодо якості процесу, винагороди, компетенції медіатора, реклами.

Медіатори постійно ризикують спаплюжити свою репутацію. Оскільки, компроміс до якого доходять сторони не завжди виконується. В основному, залежить від добросовісності клієнтів, а не від компетентності медіатора.

Попри всі недоліки цей спосіб продовжує отримувати чимало позитивних відгуків від клієнтів, адже на цей процес затрачається менше часу, сил, психологічного навантаження, всі у вигаді і в хороших відносинах.

Дуже шкода, що в Україні не надають вагомого значення медіації. Відсутня система освіти досвідчених фахівців у цій сфері. Нема відповідної навчальної літератури, нормативної бази. У галузях права присутній принцип змагальності, що в свою чергу є протилежністю примиренню.

Істотною проблемою є також те, що в нашій країні довіряють юристам з досвідом, що є очевидним. Але їм звичніше діяти за застарілими методами вирішення спорів, тобто лише в судовому порядку. Саме тому важливо, щоб молоде покоління юристів внесло корисний внесок в розвиток юриспруденції. І таким внеском цілком може бути діяльність в сфері примирення.

Данів Марта Іванівна

студентка 3 курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник

Борець Л.В.,

кандидат юридичних наук, доцент ФСП НТУУ «КПІ»

СУДОВИЙ РОЗГЛЯД СПРАВ ПРО НАДАННЯ ПСИХІАТРИЧНОЇ ДОПОМОГИ В ПРИМУСОВОМУ ПОРЯДКУ

На сьогоднішній день все більшої гостроти набуває проблема кваліфікованого розгляду судами справ про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку. Гострота цієї проблеми виявляється не в активному обговоренні політиками чи в масштабності законодавчих змін з цього приводу, а в тому, що майже для кожного пересічного українця цілком очевидна жорстка реалія несправедливості й утиснення прав людей, які не в змозі самостійно захищати свої інтереси. Саме тому, важко переоцінити важливість детального законодавчого регламентування порядку розгляду цих справ судом, здійснення державою всіх можливих заходів для повної реалізації права на захист.

Аналізуючи законодавство України з цього питання, можна виявити його недовершеність і «дирявість». Так із змісту ч. 2 статті 281 ЦПК, можна виявити необов'язковість участі особи щодо якої вирішується питання про необхідність примусового психіатричного лікування. Судова практика свідчить, що переважно відсутність цієї особи спричинена станом її психічного здоров'я.

Невизначеність законодавства щодо правового статусу цих осіб призводить до порушення їх прав та інтересів, враховуючи, що результат розгляду справи прямо впливає на права та обов'язки даної особи, слід вважати її заінтересованою, а отже, зумовлює її необхідну участь в судовому розгляді.

Ще одною прогалиною є положення Закону України «Про психіатричну допомогу», де зазначено, що особі, яка визнана недієздатною у встановленому законом порядку, надається психіатрична допомога на прохання або за згодою опікуна за рішенням лікаря-психіатра. Опікун дає згоду на лікування, і вважається, що особа лікується добровільно. Опікуни часто зловживають правами, що їм надані. А тому, доцільним є зауважити те, що недієздатність особи визнається з інших підстав, ніж визнання необхідності психіатричного лікування в примусовому порядку. Особа може мати психічні розлади, але при цьому не вчиняти жодних дій спрямованих на створення небезпеки для себе чи оточуючих. Задача суду в кожному випадку перевірити достатність причин для надання медичної допомоги у примусовому порядку. Є необхідними внесення змін до Закону України «Про психіатричну допомогу», усунувши фразу «особа, яка визнана у встановленому законом порядку недієздатною».

Особа, щодо якої вирішується питання про надання психіатричної допомоги, повинна мати законного представника своїх інтересів у суді. Нашим законодавством передбачається представництво лиш законним представником (батьки, усиновителі, опікуни) уповноваженими представляти інтереси осіб з психічними розладами, також вони в праві здійснювати захист їх прав і законних інтересів в ході вирішення справи про надання їм психіатричної допомоги. Важливо зауважити, що такий захист є не професійним. Практика судових розглядів свідчить, що законні представники часто виступають заявниками по справі. Отже, виходить вони є зацікавленими в наданні психіатричної допомоги в примусовому порядку. Із зазначеного випливає, що особа позбавлена права на захист представником, тому є очевидним надання цим особам кваліфікованої юридичної допомоги та потреба передбачення в ЦПК обов'язковості участі адвоката або іншого спеціаліста в галузі права, який у разі відсутності коштів у особи, призначатиметься судом за рахунок держави.

Ще одною сумною реалією є те, що при наданні амбулаторної психіатричної допомоги або при госпіталізації особи до психіатричного закладу в примусовому порядку, суд в рішенні по справі вказує строк лікування. Проте, в ЦПК положення про строки відсутні. В Законі України «Про психіатричну допомогу», зазначено, що в разі необхідності продовження амбулаторного психіатричного лікування або госпіталізації в примусовому порядку понад 6 місяців, до суду подається заява представником психіатричного закладу, про продовження амбулаторного лікування чи госпіталізації. На нашу думку, вказування в судовому рішенні строку лікування є неприпустимим. Оскільки під час лікування психічний стан особи може покращитись і до спливу 6 місяців. Питання строку амбулаторного лікування чи госпіталізації до психіатричних закладів має вирішуватись індивідуально щодо кожної особи, враховуючи особливості психіки і наслідки впливу психіатричного лікування на психічне здоров'я особи. Адже лікар-психіатр до спливу шестимісячного терміну не може подати заяву до суду про припинення психіатричного лікування чи госпіталізації в примусовому порядку, що в принципі суперечить основній меті цих заходів. Адже мова йде про надання своєчасної допомоги, на підставі намірів особи вчинити небезпечні дії щодо себе чи інших осіб, нездатність задовольнити свої основні потреби, а також, коли існує загроза завдання шкоди власному здоров'ю, у разі ненадання особі психіатричної допомоги. Без наявності цих підстав, лікування є недоцільним, а обмеження свободи людини порушує її права.

Отже, на нашу думку, українське законодавство про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку зайняло хитку позицію «сліпої Феміди». Адже досить спрощена процедура розгляду цих справ судами є низькоякісним фільтром для тих осіб, які попадають в психіатричні заклади випадково чи по велінню людей, які переслідують свої корисливі мотиви. А ось ті, яким

дійсно необхідна психіатрична допомога, страждають від постійних утисків своїх законних прав та інтересів.

Диковицька Юлія Михайлівна

Студентка 3-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Борець Л.В., кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії права та держави факультету соціології та права НТУУ «КПІ».

ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ МИРОВОЇ УГОДИ ЯК ПРАВОВОГО ІНСТИТУТУ

Одним із основоположних принципів цивільного процесуального права України є принцип диспозитивності, що полягає в наявності широкого кола правомочностей, від здійснення сторонами яких залежить розвиток процесуальної діяльності по справі. Одним з видів прояву принципу диспозитивності є мирова угода - гарантована законом можливість сторін при досягненні домовленості припинити спір. На мою думку, здійснення права на укладення мирової угоди є надзвичайно ефективним способом врегулювання спору та ліквідації правового конфлікту між сторонами, що вступають у матеріальні правовідносини.

Варто зазначити, що мирова угода як спосіб оформлення домовленості про врегулювання спору застосовувалася ще з найдавніших часів.

Початок формування інституту мирових угод закладено в римському праві. У римській державі врегулювання спору являло собою щось спільне між посередництвом й третейським розглядом. Римляни зверталися за вирішенням спору до третейського судді, але останній не розглядався як керівний орган, його рішення не мали загальнообов'язкового характеру. Однак можливість звернення до суду за захистом прав забезпечувалася державою і відповідно створення таких інституцій надавало змогу сторонам розпочати провадження щодо врегулювання спору, який міг закінчитися примиренням. Попередня процедура мирного врегулювання спору між сторонами передбачалася в положеннях Законів XII таблиць: "Если тяжущиеся стороны не приходят к соглашению, пусть (они) до полудня сойдутся для тяжбы на форуме или на комициуме. Пусть обе присутствующие стороны по очереди защищают свое дело".

У період Середньовіччя інститут мирової угоди вже був відомий законодавству багатьох країн тогочасної Європи. Наприклад, Салічна правда та Руська правда містили точний розмір коштів, що підлягають сплаті за різні правопорушення та заподіяння збитків особі й майну. Така регламентація полегшила проведення переговорів і сприяла мирному врегулюванню спорів. Одним із найбільш визначних державних зводів законів, що вплинули на розвиток права, був Статут Великого князівства Литовського 1588 р. Зокрема, у Статуті містяться норми про мирові угоди та органи, що були уповноважені здійснювати примирення сторін. Відповідно до статуту 85 Статуту 1588 року цивільний спір між сторонами міг бути вирішений "полюбовним судом".

Неможливо не згадати регулювання питання мирової угоди в французькому законодавстві. Передбачалось, що розгляд спору мировим суддею в будь-якому випадку повинен передувати порушенню справи у суді. Вперше визначення мирової угоди було зазначено у ст. 2044 Кодексу Наполеона 1804 р. як договору про завершення сторонами процесу (тяганини), яка вже розпочата або яка може мати місце у майбутньому, з метою запобігання їй.

Мирові угоди як спосіб врегулювання цивільно-правових спорів відомі також і російському законодавству. Судовими статутами 1864 р. були створені виборні мирові установи. У Статуті цивільного судочинства мирова угода розглядалася як правовий інститут - сукупність правових норм, які регулюють окреме коло питань, пов'язаних з укладенням мирової угоди: порядок прийняття мирової угоди, способи її укладення, коло осіб, які її укладають, наслідки укладення. Статутом було встановлено такі способи підтвердження укладення мирових угод: запис, який

посвідчується нотаріусом чи мировим суддею (останньому не як судді, а як особі, яка виконує обов'язки нотаріуса); мирове клопотання; мировий протокол.

У сучасному світі інститут мирової угоди відомий майже усім правовим інститутам. Проте назва цього інституту, юридичний зміст, об'єкт, суб'єкти укладення мирової угоди, стадії процесу, на яких допускається її укладення, тощо можуть бути неоднаковими у різних державах. Наприклад, не у всіх країнах існує поняття "мирова угода", для процедури її укладення застосовують інші терміни. У США – це "посередництво" (mediation), "примирення" (conciliation), "мінісуд" (minitrial), у Великобританії - "посередництво" і "примирення", у державах системи континентального права - "примирення" (conciliation).

Наприкінці хотілось би зазначити, що мирова угода є надзвичайно якісним та надійним, а отже й ефективним способом позасудового врегулювання спору.

Жорнік Марія

здобувач кафедри правосуддя юридичного факультету

КНУ ім. Т.Шевченка

Науковий керівник:

Захарова О.С.,

доцент, доцент кафедри правосуддя юридичного

факультету КНУ ім. Т.Шевченка

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ НОТАРІУСА У СПРАВАХ ПРО ВИЗНАННЯ ПРАВОЧИНІВ НЕДІЙСНИМИ

На сьогоднішній день ми не уявляємо нашого життя без одного із базових інститутів цивільного права – правочину. Необхідність вчиняти правочини оточує нас всюди – складання заповіту, довіреності, укладення договорів купівлі-продажу, страхування, кредитного договору, договору позички, дарування та ін. І переважна більшість цих договорів/правочинів підлягає нотаріальному посвідченню: довіреності на вчинення правочинів, які потребують нотаріального посвідчення (ч. 1 ст. 245 ЦК); довіреності, що видається в порядку передоручення (ч. 2 ст. 245 ЦК); договору іпотеки, застави космічних об'єктів (ч. 1 ст. 577 ЦК); договору ренти (ч. 2 ст. 732 ЦК); договору довічного утримання (догляду) (ч. 1 ст. 745 ЦК); договору найму транспортного засобу за участю фізичної особи (ч. 2 ст. 799 ЦК); заповіту (ч. 2 ст. 1247 ЦК), правочинів щодо прийняття та відмови від прийняття спадщини та ін. Втім, як наслідок такої затребуваності в місцевих судах виникає окрема категорія судових справ про визнання правочинів недійсними.

Відповідно до ст. 5 Закону України "Про нотаріат" нотаріус зобов'язаний сприяти громадянам, підприємствам, установам і організаціям у здійсненні їх прав та захисті законних інтересів, роз'яснювати права і обов'язки, попереджати про наслідки вчинюваних нотаріальних дій для того, щоб юридична необізнаність не могла бути використана їм на шкоду.

Порядком вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженого Наказом Міністерства юстиції України № 296/5 від 22.02.2012р. (далі - Порядок) на нотаріуса покладено обов'язок при вчиненні нотаріальної дії встановлювати особу, що звернулась за вчиненням нотаріальної дії; визначати обсяг цивільної дієздатності фізичної особи; перевіряти повноваження представника фізичної особи; перевіряти цивільну правоздатність та дієздатності юридичної особи, перевіряти повноваження представника юридичної особи; встановлювати волевиявлення та дійсних намірів особи при вчиненні нотаріальних дій; витребувати відомості і документи, необхідні для вчинення нотаріальної дії тощо. Проте, нажаль, існують непоодинокі випадки несумлінного ставлення нотаріусами до своїх посадових обов'язків та вимог діючого законодавства.

Недбала перевірка установчих документів юридичної особи, документів, що встановлюють особу громадянина, яка звернулась за вчиненням правочину чи його представника, не повне

встановлення дійсних намірів кожної зі сторін до вчинення правочину, який посвідчується, не визначення обсягу цивільної дієздатності фізичної особи, не отримання підтверджень справжності підписів учасників правочинів тощо, призводить до виникнення у таких правочинах дефектів його елементів: дефекту (незаконність) змісту правочину; дефекту (недотримання) форми; дефекту суб'єктного складу; дефекту волі - невідповідність волі та волевиявлення. Тож, природно, що сторона такого правочину чи заінтересована особа повинна звернутися до суду із відповідним позовом про визнання правочину недійсним, де в якості одного із відповідачів залучається нотаріус. Втім, з огляду на діюче процесуальне законодавство та судову практику, така позиція є хибною.

Так, виходячи із настанов Постанови Пленуму Верховного суду України №9 від 06.11.2009 р. «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними», нотаріуси, що посвідчували правочини, залучаються до участі у справі як треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, якщо позивач обґрунтовує недійсність правочину посиленням на неправомірні дії нотаріуса. В інших випадках їх залучення до участі у справі як третіх осіб не є обов'язковим, в разі необхідності нотаріус, який посвідчив правочин, може залучатись до участі у справі як свідок, оскільки особами, які беруть участь у справі про визнання правочину недійсним, є насамперед сторони правочину. Зазначене судження подано і в ухвалі Колегії суддів Судової палати по цивільним справам Верховного Суду України від 05.12.2007 р. у справі № 6-16344св07: «... Виходячи з системного аналізу зазначених правових норм, потрібно зробити висновок, що при розгляді справ, які стосуються оспорування прав і обов'язків сторін, набутих на підставі здійснених нотаріальних дій - посвідчення договорів, угод (крім справ за скаргами на нотаріальні дії або відмову у їх вчиненні), нотаріуси в розумінні статей 30, 34, 35 ЦПК України не є особами, прав і обов'язків яких стосується спір сторін, оскільки відсутня їх юридична зацікавленість у результатах розгляду справи судом і реалізації ухваленого по ньому рішення ... ».

Звісно, законодавцем було передбачено право особи на оскарження до суду нотаріальної дії, нотаріального акта, прав та інтересів якої стосуються такі дії чи акти та встановлена матеріальна відповідальність за шкоду, заподіяну особі внаслідок незаконних дій або недбалості приватного нотаріуса - глава 14 Порядку, статті 21, 27 Закону України «Про нотаріат». Проте, за вищенаведених позицій Верховного суду України, застосування на практиці подібних норм не виявляється можливим.

Тож, єдиним виходом із подібної ситуації, є пред'явлення відповідачем у справі про визнання правочину недійсним регресного позову, в порядку ст.1191 ЦК, до нотаріуса, дії якого безпосередньо сприяли вчиненню такого правочину.

Таким чином, вважаємо, що в цивільному судочинстві залишається невирішеним питання участі нотаріуса у справах про визнання правочину недійсним в якості відповідача, оскільки усталена практика є неприйнятною для сторін зазначеної справи, адже окремий судовий спір вимагає додаткових матеріальних витрат (судового збору), довготривалості повернення коштів відповідачу за недійсним правочином та виникненням інших питань зумовлених судовою процедурою.

Козловская Дарья Викторовна

Студентка 4 курса юридического факультета БГУ

Научный руководитель:

Салей Е.А.,

кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедры гражданского права
юридического факультета БГУ

КВАЛИФИЦИРУЮЩИЕ ПРИЗНАКИ НЕПРЕОДОЛИМОЙ СИЛЫ В ЦИВИЛИСТИЧЕСКОЙ ДОКТРИНЕ И ГРАЖДАНСКОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ БЕЛАРУСИ И УКРАИНЫ

Становление института непреодолимой силы принято относить ко времени римского частного права, когда должнику предоставлялась возможность освободиться от последствий ненадлежащего исполнения обязательства, если оно носило исключительный характер. В настоящее время термин «непреодолимая сила» регулируется в законодательстве многих государств. Тем не менее, вопрос о сущности исследуемого института до сих пор является спорным.

В Гражданском кодексе Республики Беларусь (далее – ГК Беларуси) термин «непреодолимая сила» употребляется в нескольких статьях. В ст. 203 ГК Беларуси законодатель использует и раскрывает понятие непреодолимой силы как основания приостановления срока исковой давности, представляющее собой *чрезвычайное и непредотвратимое* при данных условиях обстоятельство, препятствующее предъявлению иска. В свою очередь в п. 1 ст. 263 Гражданского кодекса Украины (далее – ГК Украины) непреодолимая сила трактуется как чрезвычайное *или* непредотвратимое при данных условиях обстоятельство. Существенным различием является то, что по украинскому законодательству исследуемый институт может иметь как неожиданный характер, так и быть непредотвратимым при существующих условиях, даже если наступление такого обстоятельства можно было ожидать. По белорусскому законодательству непреодолимой силой может считаться только то обстоятельство, которое невозможно было ни предвидеть, ни предотвратить [1, с.79].

Второй случай использования белорусским законодателем непреодолимой силы, которая также рассматривается как чрезвычайное и непредотвратимое при данных условиях обстоятельство (п. 3 ст. 372 ГК Беларуси), есть основание освобождения от гражданско-правовой ответственности лица, не исполнившего обязательство либо исполнившего его ненадлежащим образом при осуществлении предпринимательской деятельности. Акцент на характер деятельности свидетельствует об использовании непреодолимой силы как основания освобождения от ответственности независимо от вины [1, с.79]. В то же время, исходя из содержания ст. 617 ГК Украины, непреодолимая сила является обстоятельством, освобождающим должника, нарушившего обязательство, от ответственности по принципу вины.

Согласно приведенным статьям, содержащимся в гражданских кодексах Беларуси и Украины, непреодолимая сила характеризуется двумя легально закрепленными признаками: чрезвычайностью и (или) непредотвратимостью.

В свою очередь чрезвычайность подразумевает, что какие-либо обстоятельства являются исключительными, необычными для условий существования человеческой жизни и не могут быть предугаданы, известны лицу, ненадлежащим образом исполнившему обязательство при заключении и исполнении договора (Н.П. Коршунова, А.К. Кравцов).

Непредотвратимые обстоятельства имеют место в случае, когда должник при нормальной степени заботливости и наличии имеющихся технических и иных средств не смог избежать негативных последствий, которые были вызваны чрезвычайными обстоятельствами. На основе анализа специальной литературы можно выделить две основные позиции относительно характеристики признака непредотвратимости. Одни учёные, принимая во внимание уровень развития науки и техники всего общества, полагают, что обстоятельство будет являться непреодолимой силой, если оно неизбежно для любого лица. (В.А. Венедиктов). Другие авторы основывают свою позицию на непредотвратимости обстоятельств для определенного причинителя вреда, исходя из имеющихся у него возможностей (М.М. Агарков, И.А. Покровский).

Доктринальные исследования признаков непреодолимой силы, выходят за пределы легально закрепленных признаков анализируемой категории. В теории гражданского права выделяются различного содержания дополнительные признаки, в том числе такие как непредвиденность

обстоятельств непреодолимой силы и их внешний характер. Внешний характер указывает на отсутствие причинной связи между деятельностью должника и возникновением непреодолимой силы. Под непредвиденностью, как правило, понимают конкретное незнание о времени, месте, характере и особенностях будущего события, поскольку абстрактно можно предвидеть любое событие. В то же время, отдельные цивилисты, говоря о непредвиденности непреодолимой силы, обращают внимание на её временный характер, который не следует рассматривать в качестве самостоятельного признака исследуемой категории, поскольку возможность предвидеть, как отмечает, в частности, Е.А. Павлодский, очень часто даёт возможность предотвратить. С нашей точки зрения, непредвиденность является самостоятельным признаком непреодолимой силы, поскольку данная характеристика играет важную роль на стадии заключения договора, когда вредные последствия ещё можно предвидеть [1, с.80].

На основании выше изложенного, под непреодолимой силой следует понимать обстоятельство, квалифицирующими признаками которого являются чрезвычайность, непредотвратимость, непредвиденность и внешний по отношению к деятельности должника характер.

Список использованных источников:

1. Козловская Д.В. Понятие и признаки непреодолимой силы как основания освобождения от гражданско-правовой ответственности / Д.В. Козловская // Актуальные проблемы права и экономики : сб. материалов XIII Респуб. науч.-практич. конф. студентов, магистрантов и аспирантов, Брест, 26 апреля 2012 г. : в 2 ч. – 2012. – С. 79–81.

Мироненко Аліна Юріївна

студентка 4-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Борець Л.В.,

к. ю. н., доцент кафедри інформаційного та підприємницького права
ФСП НТУУ «КПІ»

АДВОКАТ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Конституція України наділяє громадян та юридичних осіб правом на правову допомогу, здійснення якої головним чином покладено на адвокатуру (ст. 59). [1]

Пункт 1 ст.13У «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 дає визначення поняттю адвокат - фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом.

На відміну від інших представників у цивільному процесі, до професійного рівня адвокатів пред'являються високі вимоги, тому що вони несуть певну відповідальність за своєчасність та якість юридичної допомоги, яку надають сторонам. Належне виконання адвокатами -представниками своїх обов'язків перед клієнтами залежить від їх процесуальних повноважень.

Відповідно до ст. 40 ЦПК Представником у суді може бути адвокат або інша особа, яка досягла вісімнадцяти років, має цивільну дієздатність і належно посвідчені повноваження на здійснення представництва в суді.

Відповідно до статті 42 ЦПК повноваження адвоката як представника можуть також посвідчуватись ордером, дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або договором. [2]

Згідно зі ст. 20 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокат під час здійснення адвокатської діяльності має право вчиняти будь-які дії, не заборонені законом, правилами адвокатської етики та договором про надання правової допомоги, необхідні для належного

виконання договору про надання правової допомоги, зокрема: звертатися з адвокатськими запитами, до органів державної влади; представляти і захищати права, свободи та інтереси фізичних осіб та юридичних осіб; ознайомлюватися на підприємствах, в установах і організаціях з необхідними для адвокатської діяльності документами та матеріалами, крім тих, що містять інформацію з обмеженим доступом; складати заяви, скарги, клопотання, інші правові документи та подавати їх у встановленому законом порядку; бути присутнім під час розгляду своїх клопотань і скарг на засіданнях колегіальних органів та давати пояснення щодо суті клопотань і скарг; збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою; одержувати письмові висновки фахівців, експертів з питань, що потребують спеціальних знань; користуватися іншими правами, передбаченими цим Законом та іншими законами.

Також ст. 21 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» дає перелік професійних обов'язків адвоката: Адвокат повинен дотримуватися присяги та правил адвокатської етики; на вимогу клієнта надати звіт про виконання договору про надання правової допомоги; підвищувати свій професійний рівень; виконувати рішення органів адвокатського самоврядування; виконувати інші обов'язки, передбачені законодавством та договором про надання правової допомоги. На підставі наданих повноважень адвокати допомагають заінтересованим особам звернутися до суду за захистом їх цивільних прав. Для цього використовуються цивільні процесуальні засоби - позовна заява, в справах, що виникають з адміністративно-правових відносин - скарга і заява, а при окремому провадженні - заява.

В цивільному процесі адвокат може діяти в двох формах: брати участь в процесі паралельно з клієнтом або представляти його інтереси самостійно. Участь адвоката у цивільному процесі - досить складний аспект при захисті прав та інтересів громадян в суді: по суті задач, взаємовідносинам з органами та клієнтами, широкій сфері діяльності, особливостям правового та етичного регулювання. [3]

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 – zakon.rada.gov.ua (офіційний веб – ресурс Верховної ради України)
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 року № 1618 –IV зі змінами та доповненнями . – електронний доступ :[http:// zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08)
3. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 - [zakon.rada.gov.ua./go/5076-17](http://zakon.rada.gov.ua/go/5076-17)

Ольшанська Христина Володимирівна

Студентка 3-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Борець Л. В., к.ю.н., доцент, доцент кафедри інформаційного та підприємницького права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ПОСМЕРТНОЇ СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Останнім часом в цивільному процесі дедалі більшої ваги набирає проблема практичного застосування поняття «дієздатності» в його ретроспективному розумінні.

Важливість досконалого регулювання даного питання пояснюється в першу чергу тим, що відповідно до ч. 1 ст. 225 ЦК правочин, який дієздатна фізична особа вчинила у момент, коли вона не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними, може бути визнаний судом

недійсним за позовом цієї особи, а в разі її смерті - за позовом інших осіб, чії цивільні права або інтереси порушені.

Для вирішення справи про визнання правочину недійсним через психічний стан особи на момент його вчинення, суд застосовує судово-психіатричну експертизу. Відповідно до пункту 5 Порядку проведення судово-психіатричної експертизи, затвердженого Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 08.10.2001 експертиза може проводитись амбулаторно (у тому числі посмертно), стаціонарно, у судовому засіданні.

Серед заочних експертиз найбільш важкою і складною є посмертна судово-психіатрична експертиза. Найтипівішим випадком застосування посмертної експертизи є справи про оспорювання заповіту та оформлення дарчої, це пов'язано з літнім віком осіб, що заключають дані правочини.

Складнощі проведення посмертної судово-психіатричної експертизи полягають у 1) нестачі інформації; відсутності можливості зіставити, перевірити дані, отримані з письмових об'єктів дослідження, з показаннями під експертного 2) спотворення фактів свідками, суперечливі показання.

Неоднозначність трактування медичної документації полягає в тому, що оцінка психічного стану покійного залежала і від стану покійного в день консультації, точніше від нестійкості, частими змінами показань стану головного мозку, наприклад при атеросклерозі судин головного мозку. Так, день консультації психіатра міг припадати на «світлий день» перебігу хвороби, коли немає видимих ознак для визнання особи недієздатною через його психічну хворобу.

Суперечливість же оцінки стану покійного свідками, родичами пояснюються тим, що, по-перше, багато деталей просто забувається, адже зазвичай провадження відкривається через деякий час після смерті, а, по-друге, їх ставлення до покійного є суб'єктивним.

Важливе значення має аналіз письмової продукції (листи, записки, характеристика з місця роботи), адже вони можуть допомогти встановити об'єктивність сприйняття та орієнтування в навколишньому світі.

Особливістю є також те, що під душевною хворобою при посмертній судово-посмертній експертизі у цивільному процесі слід розуміти хворобливий розлад психічної діяльності, що проявляється у формі психозу та синдромів порушеної свідомості. Під недоумкуватістю розуміються стани психічного дефекту, незалежно від їх походження (природжені, органічні, постпсихотичні).

До участі в експертизі залучають фахівців із суміжних галузей: невропатолог, онколог оцінюють психічний стан особи, що за життя мала пухлину; терапевт співвідносить глибину депресивних проявів з перебігом соматичного захворювання (туберкульоз і т.д).

Як бачимо, на даний час є певні проблеми застосування посмертної судово-психіатричної експертизи в судовому процесі, існує потреба удосконалення механізму, зокрема цього можна досягнути шляхом зміни методології експертизи, структурної перебудови акту експертизи та поглиблення аргументації доведеності висновків.

Подерня Катерина Миколаївна

Студентка 4-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Борець Л.В., кандидат юридичних наук, доцент кафедри інформаційного та підприємницького права НТУУ «КПІ».

ЗАХИСТ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СУДІ

Кожна людина наділена визначеним обсягом невід'ємних прав та свобод, які охороняються законом. Деякі права належать людині від народження, інші вона набуває протягом життя. Добре

налагоджений механізм реалізації та захисту цих прав є ознакою правової держави, яка піклується про своїх громадян. Проте часто трапляється так, що наші права порушуються. Яким чином потрібно діяти у таких випадках? Особа може скористатися національними способами захисту, для того, щоб поновити належні їй права, тобто звернутися до відповідного суду в порядку підсудності або до державного органу, який уповноважений розглянути певну справу. Але що робити, якщо особа використала всі національні засоби захисту своїх прав, але вони виявилися не ефективними? В такому випадку особа має право звернутися до міжнародної судової установи, а саме до Європейського суду з прав людини, який уповноважений розглядати заяви осіб щодо порушення їх прав, передбачених Європейською конвенцією з прав людини, яка була ратифікована Верховною Радою України 17 липня 1997 року. В цьому міжнародному договорі встановлений перелік прав та гарантій, таких як право на життя, право на свободу та особисту недоторканність, право на справедливий суд, право на повагу до приватного і сімейного життя, право на шлюб, право на ефективний засіб юридичного захисту. Тому у разі порушення державами цих прав та гарантій, особа, після того, як використала всі національні засоби захисту своїх прав, може звернутися за захистом до Європейського суду, на який покладено функцію забезпечення дотримання державами прав і гарантій, які закріплені в Конвенції.

Громадянин України має право подати заяву до Суду протягом шести місяців після ухвалення остаточного рішення судом або органом влади, до компетенції яких належить визначення питання, що є предметом звернення до Суду. В заяві має бути зазначено які права, гарантовані Конвенцією, були порушені; національні засоби юридичного захисту, якими особа скористалася. Також повинен бути зазначений перелік рішень судів (або інших державних органів) у справі, коротка інформація про зміст цих рішень та додані копії самих рішень. Якщо особою дотримані всі необхідні вимоги щодо оформлення заяви, які викладені у Конвенції, Суд приймає таку заяву і надсилає особі повідомлення про відкриття справи. Якщо сторонами не досягнуто досудового врегулювання відносин, то Суд розглядає питання "по суті", тобто встановлює чи мало місце порушення положень Конвенції. У тих випадках, коли Суд приходять до висновку про те, що держава – член Конвенції порушила одне або декілька з цих прав і гарантій, суд поставляє рішення.

Відповідно до ст. 46 Конвенції, рішення Європейського суду з прав людини є обов'язковим для виконання Україною. Порядок виконання цих рішень визначається Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», Законом України «Про виконавче провадження» та іншими нормативно-правовими актами. Відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», в Україні діє орган представництва, відповідальний за виконання рішень Європейського суду. Він уповноважений протягом десяти днів від дня набуття рішенням статусу остаточного, надіслати для опублікування в газеті "Урядовий кур'єр" стислий виклад рішення українською мовою та надіслати його стягувачеві, Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, всім державним органам, посадовим особам та іншим суб'єктам, безпосередньо причетним до справи, за якою постановлено рішення (ст. 4, 5 Закону). Відповідно до ч. 1 ст. 7 Закону, державна виконавча служба упродовж десяти днів з дня подання органом представництва всіх необхідних документів відкриває виконавче провадження.

Отже, в Україні існує правовий механізм захисту громадянами своїх прав у Європейському суді. Але наскільки він є ефективним? Офіційна статистика свідчить, що рішення Європейського суду з прав людини не завжди виконуються повною мірою. В чому ж причина? Суттєву роль відіграють недоліки в законодавстві, які дозволяють обійти закон і уникнути відповідальності. Особливо це стосується спорів про стягнення аліментів, виплати компенсації громадянам. Але наша держава повинна дбати не лише про застосування матеріальних заходів, а й не допускати надалі аналогічних порушень. Адже, ухвали Європейського суду з прав людини мають прецедентний характер, тобто

повинні поширюватися на всі аналогічні справи. Суд вказує на недоліки, які існують у нашій правовій системі і Україна зобов'язана їх виправляти, в протилежному випадку це може зашкодити її іміджу як правової держави. Для того, щоб уникнути цього Секретаріат Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, Кабінет Міністрів України повинні приймати спільні заходи, а саме аналізувати обставини, які сприяли порушенню Європейської конвенції, виносити пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства, перевіряти відповідність всіх законопроектів та підзаконних нормативно-правових актів на предмет їх відповідності стандартам практики Європейського суду з прав людини. Така експертиза сприяє адаптації українського законодавства до європейських стандартів, сприяє недопущенню аналогічних порушень у майбутньому. Хоча статистика показує, що українці зараз є одними із лідерів за кількістю поданих до Європейського суду заяв з приводу порушення прав людини, проте зі ста таких звернень до Європейського суду лише 15 судді приймають до розгляду. Це можна пояснити тим, що українцям бракує правової обізнаності і вони не знають, як саме має виглядати порядок звернення. Громадяни мало поінформовані про юристів, які надають послуги з оформлення скарг до Європейського суду. Тому, якщо ваші права порушили, не слід сприймати Європейський суд як щось фантастичне, нереальне. Можливо, це останній шанс відновити справедливість.

Пуга Яна Григорівна

Студентка 3-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Борець Л.В., кандидат юридичних наук, доцент

ФСП НТУУ «КПІ»

ІНСТИТУТ ВІДВОДУ СУДДІ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Завданнями цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою захисту порушених або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави відповідно до положення ст. 1 Цивільного процесуального кодексу України. Зазначені завдання безпосередньо покладаються на суддю, який здійснює правосуддя на професійній основі.

Суддя зобов'язаний всебічно та об'єктивно розглядати справу по суті, проте на сьогоднішній день досить часто виникають підстави для сумнівів щодо його неупередженості або підстави стверджувати про наявність домовленості з іншою стороною. Інститут відводу виступає гарантом захисту від впливу на суд різноманітних зовнішніх факторів, а також покликаний забезпечувати законність та обґрунтованість рішень. Однак такий механізм є дієвим лише за умови його логічного та продуманого використання на практиці.

Ст. 20 ЦПК визначає перелік підстав за яких суддя не може брати участі в розгляді справи і підлягає відводу (самовідводу), а саме якщо:

1) під час попереднього вирішення цієї справи він брав участь у процесі як свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, представник, секретар судового засідання.

Ця підстава передбачає заборону суміщення двох процесуальних фігур в одній особі та подальший негативний вплив на реалізацію нових, покладених на особу, обов'язків.

2) він прямо чи побічно заінтересований у результаті розгляду справи.

Заінтересованість має під собою як юридичний характер, а саме те, що від результату вирішення справи у судді виникнуть, зміняться, припиняться права та обов'язки так і фактичний характер, який полягає у впливі на особисті стосунки судді з іншими особами.

3) він є членом сім'ї або близьким родичем (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, внук, внучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, член сім'ї або близький родич цих осіб) сторони або інших осіб, які беруть участь у справі.

Задля мотивування заяви щодо відводу судді за цією підставою, заявник має отримати достовірну інформацію стосовно його особистого життя, що на практиці є досить нелегким завданням.

4) якщо є інші обставини, які викликають сумнів в об'єктивності та неупередженості судді.

Дане положення зазначає наявність невичерпного переліку підстав задля застосування інституту відводу у цивільному процесі, а саме незаконні дії судді, затягування розгляду справи та постійне спонукання однієї сторони до укладення мирової угоди та інші.

5) було порушено порядок визначення судді автоматизованою системою документообігу суду для розгляду справи.

Заявити мотивований відвід за наявності необхідних підстав задля реалізації своїх прав, ще не є гарантією для його задоволення, оскільки більшість цивільних справ розглядається у судах першої інстанції одноособово суддею, який є головуючим, і тим самим, питання про свій відвід буде вирішувати самостійно. Таким чином, суддя, який отримав заяву про відвід, повинен заслухати про це думку інших учасників процесу, вийти в нарадчу кімнату та винести ухвалу про те, чи дійсно він особисто не зацікавлений у розгляді справи, що є досить суб'єктивним рішенням. Проте на думку багатьох юристів, зокрема Вікторії Кравчук, необхідно запровадити більш дієвий механізм вирішення поставленої проблеми, а саме те, що питання відводу має вирішуватися головою відповідного суду або заступником голови.

Підсумовуючи дане питання, слід наголосити на необхідності вдосконалення усіх складових інституту відводу судді у цивільному процесі, бо саме таким чином забезпечуватиметься повний, всебічний, незалежний та неупереджений розгляд справи по суті.

Ратенок Вікторія Вадимівна

студентка 3 курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник

Борець Л.В.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри інформаційного та підприємницького права

ФСП НТУУ «КПІ»

ЗАКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ, ЯКЩО СПРАВА НЕ ПІДЛЯГАЄ РОЗГЛЯДУ В ПОРЯДКУ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Відповідно до п.1 ч.1 ст.205 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) однією з підстав закриття провадження у справі є неналежність справи до розгляду в порядку цивільного судочинства. Ця підстава є однією з найбільш дискусійною: передусім це пов'язано із недосконалим формулюванням самої підстави. Існують багато думок серед науковців з приводу цього питання. Так, наприклад, І.М. Зайцев, зазначав, що ця норма охоплює всі можливі випадки недопустимості судового розгляду. Адже, під формулювання «справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства» можна легко підвести встановлені законом випадки залишення заяви без розгляду, зупинення провадження у справі і навіть залишення заяви без руху.

Аналізуючи юридичну літературу, можна простежити, що науковці вкладають різні значення у цю норму. На думку М.Й. Штефана, до справ, які не підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства належать: справи, невідомі суду, які виключають можливість її судового розгляду, але не виключають захист порушеного чи оспорюваного права іншим уповноваженим органом, а також справи за спірними вимогами, захист яких не передбачений законом і до яких не може бути застосована аналогія права або аналогія закону.

Інші науковці, такі як В. М. Кравчук, О. І. Угриновська, В. І. Тертишников, окрім вищезазначених обставин до цієї підстави відносять і відкриття провадження у справі за заявою особи, яка не має юридичної заінтересованості. Окремі автори також відносять і відсутність предмету спору. Усі вчені зійшлись на одному: справа не може розглядатись в суді в порядку цивільного судочинства, якщо вона непідвідомча суду. Проте, на нашу думку, в силу того, що Конституція України до юрисдикції судів відносить усі правовідносини, що виникають у держави (ст. 124 Конституції України), то слід говорити не про підвідомчість, а саме про юрисдикцію.

Буквальне тлумачення норм ЦПК України, зокрема ст. 205 та 206, дозволяє зробити висновок, що під поняттям «справа не підлягає розглядові в порядку цивільного судочинства» законодавець розуміє саме неналежність справи до юрисдикції суду.

З другої сторони викликає подив саме законодавче формулювання норми, зокрема, як розуміти те, що такий обов'язок покладається на суд у випадку закриття провадження у справі з підстав, визначених п. 1 ч. 1 ст. 205 ЦПК України. Буквальне тлумачення дозволяє зробити висновок, що п. 1 ч. 1 ст. 205 ЦПК України визначає ряд підстав, а не одну.

Більшість науковців, зокрема А. Ф. Клейман, А. Н. Кожухарь, Є. Г. Пушкар, М. А. Тупчієв, під неправогими вимогами, звернення із яким тягне закриття провадження у справі, розуміють:

- вимоги, з якими закон ніяких наслідків не пов'язує, тобто впливають із відносин, що не врегульовані нормами права, коли виключається можливість застосування аналогії закону або аналогії права для їх вирішення;
- вимоги, захист яких прямо забороняється.

Проте не усі науковці погоджуються із такою думкою. Так, наприклад, І. В. Баранов пропонує в якості негативної передумови використовувати саме відсутність спеціальної заборони на розгляд та вирішення вимог в порядку цивільного судочинства.

В поняття «справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства» входить також відсутність у позивача або відповідача цивільної процесуальної правоздатності. Відповідно до ч. 1 ст. 29 ЦПК цивільна процесуальна дієздатність – це здатність фізичних осіб, які досягли повноліття, а також юридичних осіб особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді.

Видається малоімовірним, що провадження у справі може бути закрите саме у зв'язку із відсутністю у позивача або відповідача цивільної процесуальної правоздатності. Адже, за загальним правилом, суд зобов'язаний перевірити її наявність у фізичних та юридичних осіб саме при прийнятті заяви. Досить тривалий час в юридичній науці велись та ведуться дискусії щодо належності такої обставини як відкриття провадження у справі за заявою особи, яка не має юридичної заінтересованості в коло підстав, визначених п. 1 ч. 1 ст. 205 ЦПК України.

На думку деяких вчених, якщо і говорити про заінтересованість, як передумову права на пред'явлення позову, то лише про матеріально-правову, оскільки процесуальна зацікавленість при вирішенні питання про відкриття провадження судом повністю охоплюється поняттям цивільною процесуальною правоздатністю, а отже, і не має ніякого самостійного значення.

Невирішеним в науці залишається питання і належності до цієї підстави такої обставини, як відсутність предмету спору. Так, одна група вчених, зокрема, А. Ф. Клейман, А. Н. Кожухар, І. Позубенко зазначають, що у випадку, коли зобов'язання відповідачем виконано добровільно, необхідно постановляти рішення про відмову в позові у зв'язку з погашенням боргу відповідачем, тобто винести рішення по суті справи із вказівкою, що рішення суду повністю або в частині добровільного задоволення відповідачем вимог виконанню не підлягає, а не закривати провадження у справі.

Як бачимо, п. 1 ч. 1 ст. 205 ЦПК України охоплює ряд обставин, а зокрема, наступні обставини: відкриття провадження у справі, яка не належить до цивільної юрисдикції; відкриття провадження

у справі, яка не підлягає правовому захисту; відкриття провадження у справі за відсутності у позивача або відповідача цивільної процесуальної правоздатності; відкриття провадження у справі за заявою особи, яка не має заінтересованості, а також і відсутність предмету спору.

Русскова Валерія Андріївна

Студентка 3-го курсу факультету соціології і права, НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Борець Л.В., к.ю.н., доцент ФСП НТУУ «КПІ»

ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СУДУ ПРИСЯЖНИХ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Останніми роками в Україні триває дискусія щодо запровадження суду присяжних. Зокрема, дане питання досліджували такі українські юристи, як С.Москаленко та В.Шишкін. Найбільшого резонансу дискусія досягла у зв'язку з прийняттям у листопаді 2012 року нового КПК, головним нововведенням якого став даний інститут. Через це виникає питання щодо доцільності його запровадження не тільки у кримінальному судочинстві, а й в інших видах процесу, зокрема в цивільному. Відомо, що інститут суду присяжних – одна із форм реалізації принципу участі громадян у здійсненні правосуддя. Цей принцип, характерний для цивільного процесу, закріплений в ч.1 ст.127 КУ та ч.2 ст.129 КУ, де говориться, що судочинство провадиться суддею одноособово, колегією суддів чи судом присяжних. Отже, принцип має конституційне значення – свідчення важливості даного інституту не лише в кримінальному судочинстві, а й в інших видах процесу, зокрема цивільному. Щодо сфери діяльності інституту присяжних, то справді існує думка про необхідність його застосування виключно в кримінальному процесі. Зокрема такого погляду дотримувався свого часу В.Шишкін, народний депутат України. Але і в цивільному судочинстві існує ряд правовідносин, вирішення спірних питань в яких потребувало б введення даного інституту (деякі шлюбні справи, питання про батьківство, усиновлення, позбавлення батьківських прав, визнання померлим або безвісно відсутнім тощо). Тому сама ідея запровадження в цивільний процес суду присяжних містить як позитивні, так і негативні аспекти. Важливість зазначеного інституту обумовлена, перш за все, тим, що суд присяжних є ознакою громадянського суспільства, на що нібито спрямована політика нашої держави. Населення при цьому стає більш правосвідомим та активним, і функція здійснення правосуддя не покладається лише на вузький склад суду. Перевагою також можна вважати те, що змагальність сторін у справі перетворюється на дійсний принцип правосуддя, а не лише є гарантією, закріпленою Законом. Врешті-решт, суд присяжних є формою здійснення громадського контролю, і, до того ж, іноді справа потребує погляду «неозброєним оком». Проте існує ряд причин, які ставлять під сумнів доцільність більш широкого запровадження суду присяжних. *По-перше*, таке запровадження виявиться значним навантаженням для держави. А враховуючи те, що зараз суди й без того фінансуються недостатньо, то належна діяльність суду присяжних ставиться під величезний сумнів. *По-друге*, при введенні даного інституту малоімовірним є зменшення корупції в державі, оскільки немає гарантій, що до складу суду присяжних потрапить абсолютно чесна людина. Завжди знайдеться більш впливова людина, здатна чинити тиск на інших. А беручи до уваги те, що присяжні обиратимуться на певний строк, то вони легше піддаватимуться такому впливу. *По-третє*, складні юридичні справи не можуть вирішуватись особами без належної освіти та фахової підготовки. Адже як у непростих процесах може вирішувати справу особа, не знайома із юридичною термінологією та елементарними правовими знаннями? Це можна розцінювати як нехтування важливістю кваліфікованого розгляду справи та на професійній основі. Крім того, специфіка цивільних правовідносин в деяких випадках фактично виключає нагальну необхідність участі непрофесійного судді, адже вирішуються, як правило, справи, де людська точка зору є недоречною в той час, коли вимагається лише неухильне слідування закону. І, *по-четверте*, постає запитання: чи готові пересічні громадяни України

зайняти місце неупереджених суддів, залишив за дверима зали судового засідання всі свої упередження, симпатії та антипатії? Питання риторичне. Ледве до цього є готовою більшість служителів Феміди...

Таким чином, й досі важко однозначно визначити, чи є необхідним в цивільному судочинстві суд присяжних, чи ні. Однак, загалом цей інститут надає можливість створити необхідні умови для подальшого втілення ідей правової держави у сфері правосуддя, гарантувати справедливість, захист прав і свобод людини та зміцнити довіру до суду. Законодавцю слід пам'ятати, що при правильній організації судової влади та діяльності суду присяжних зокрема, можна досягти чимало бажаних результатів. І в такому разі усі перелічені вище недоліки не становитимуть жодної загрози для справедливого здійснення правосуддя в нашій державі.

Сокіл Оксана Валеріївна

Студентка 3-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Борець Л. В., к.ю.н, доцент ФСП НТУУ «КПІ»

ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ІНОЗЕМНИХ СУДІВ В УКРАЇНІ

За загальним правилом судове рішення має виконавчу силу лише в межах тієї держави, суд якої ухвалив це рішення. Для виконання рішення за межами цієї держави необхідне особливе розпорядження, яке має назву "екзекватура, що означає "хай буде виконано". Визнання та виконання рішень іноземних судів в Україні здійснюється на підставі міжнародних нормативно-правових актів, а також внутрішнім Законодавством. В Україні це питання регулюється Цивільним процесуальним кодексом, Законом України "Про виконавче провадження", а також Законом України "Про визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів". Цивільний процесуальний кодекс визначає рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню та рішення, що не підлягає примусовому виконанню. Рішення іноземного суду визнаються та виконуються в Україні, якщо це передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності. За такою ж формулою здійснюється визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню. Рішення іноземного суду може бути пред'явлено до примусового виконання в Україні протягом трьох років з дня набрання ним законної сили, за винятком рішення про стягнення періодичних платежів, яке може бути пред'явлено до примусового виконання протягом усього строку проведення стягнення з погашенням заборгованості за останні три роки (ст. 391 ЦПК). Винятком становлять рішення про стягнення періодичних платежів протягом строку, що перевищує три роки, яке може бути пред'явлено до примусового виконання протягом усього строку проведення стягнення з погашенням заборгованості за останні три роки. Про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду подається клопотання до суду за місцем проживання (перебування) або місцезнаходження боржника. Якщо боржник не має місця проживання (перебування) або місцезнаходження на території України або останнє невідоме, питання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду розглядається судом за місцезнаходженням в Україні майна боржника. Таке клопотання, як правило, подається безпосередньо заінтересованою особою (стягувачем), проте, якщо міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, передбачено подання такого клопотання через органи державної влади України, суд приймає до розгляду клопотання, що надійшло через орган державної влади України (ст. 393 ЦПК).

Клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду повинно відповідати вимогам ЦПК щодо форми та змісту. Крім того, окремо законодавчо визначено перелік документів, що мають додаватися до такого клопотання. Як правило, такий перелік визначається

міжнародним договором з відповідною іноземною державою, проте. У випадку подачі клопотання, яке не відповідає вищевказаним вимогам, суд залишає його без розгляду та повертає клопотання разом з документами, що додано до нього, стягувачеві або його представникові.

Порядок розгляду та вирішення клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду, а також порядок оскарження відповідного судового рішення визначається ЦПК. У разі задоволення клопотання, на підставі рішення іноземного суду та ухвали про надання дозволу на його примусове виконання, що набрала законної сили, суд видає виконавчий лист, який надсилається для виконання в порядку, встановленому законом.

Клопотання про визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню розглядається та вирішується в тому ж порядку що і рішення, що підлягає примусовому виконанню з окремими особливостями, визначеними ЦПК. Зокрема, можна виділити такі особливості: особливий суб'єктний склад учасників процесу (відсутні стягувач та боржник, є лише заінтересовані особи); специфіка правового регулювання вимог до оформлення клопотання; перелік документів. Особливістю процесуального законодавства України є те, що рішення будь-яких іноземних судів визнаються й виконуються тільки районними судами загальної юрисдикції, незалежно від того, який спір і яким судом розглядався: чи це комерційні спори, рішення по яких прийняті арбітражним судом, чи це рішення суду загальної юрисдикції, прийняті по спорах між громадянами.

СЕКЦІЯ №3. ОНОВЛЕННЯ ПРЕДМЕТУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.

Наукові керівники: Голосніченко І. П., проф., д.ю.н., Співак І. В., ст.. викл.

Секретар: Боровикова Ольга

Богорад Юрій Григорович

ДНДІ МВС України,

старший науковий співробітник 1-го відділу НДЛ СТЗ.

РОЗИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Конституція України закріплює основоположні засади інформаційного законодавства, як і будь якого іншого інституту права. Стаття 17 Конституції України встановлює, що забезпечення інформаційної безпеки є однією з найважливіших функцій держави, справою всього народу України. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір [1]. Більш повно розкриває поняття інформаційних відносин Закон України «Про інформацію». У статті 5 Закону вказано, що основними принципами інформаційних відносин є: гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації та свобода її обміну; об'єктивність, вірогідність, повнота і точність інформації; законність одержання, використання, поширення та зберігання інформації [2].

У роки незалежності Української держави нормативно-правове забезпечення процесу інформатизації органів внутрішніх справ розвивалося в нових для України відносинах демократії та гласності. Крім цього, розвиток нормативно-правового забезпечення ускладнювався стрімкими темпами провадження новітніх технологій. Це призвело до того, що певні сфери інформатизації органів внутрішніх справ залишаються не до кінця врегульованими, що вимагає дослідження змісту нормативно-правової бази питань інформатизації.

Досліджуючи зміст поняття «інформаційно-комунікаційні технології» можемо зробити висновок, що воно розглядається спрощено та відокремлено від поняття «інформаційне забезпечення». Тому має сенс провести більш ґрунтовний аналіз змісту даного поняття.

Останній час можемо спостерігати тенденцію до зростання інформатизації суспільства, постійно поновлюється парк систем та засобів комунікації, комп'ютерної техніки, економіка характеризується високою ступінню інформатизації. Але ступінь розбудови інформаційного суспільства є недостатнім та сповільненим, він не відповідає можливостям та потенціалу України.

Існує велика кількість нормативно-правових актів, присвячених впровадженню та розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у правоохоронній діяльності, такі як: Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні», укази Президента України «Про єдину комп'ютерну інформаційну систему правоохоронних органів з питань боротьби зі злочинністю» та «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій», а також Програма створення єдиної цифрової відомчої телекомунікаційної мережі МВС України, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 02.02.2006 № 112.

Дані нормативно-правові акти дають підстави вважати, що ринок інформаційно-комунікаційних технологій активно розвивається. Відповідно до Закону України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні», одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати спрямоване на розвиток інформаційне суспільство. Закон підкреслює, що однією з основних перешкод до розвитку інформаційного суспільства та становлення його на відповідному рівні є те, що рівень інформатизації деяких державних органів є низьким [3].

В Україні на даний час склалася така ситуація, коли на її території діють приватні особи та певні організації, які використовують в своїй діяльності найсучасніші інформаційно-комунікаційні

технології, в той час як органи внутрішніх справ використовують технології минулого століття, які являються застарілими та не виконують покладені на них державою функції. Поступово склалася ситуація, коли програмно-технічна база інформаційних систем органів внутрішніх справ перестала відповідати сучасним умовам науково-технічного прогресу.

Спостерігається виникнення позитивних тенденцій в сфері впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в діяльність органів внутрішніх справ, які склалися в результаті широкого використання сучасних технологій. Серед них: підвищення рівня комп'ютерної та інформаційної грамотності працівників органів внутрішніх справ, збільшення кількості комп'ютеризованих інформаційних підсистем, комп'ютеризація усіх ланок органів внутрішніх справ, впровадження технологій без паперової обробки даних, розвиток комп'ютерної мережі обміну інформацією. Проте використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій впроваджується лише окремими працівниками органів внутрішніх справ в приватному порядку, обумовлюється їх особистим прагненням до запровадження сучасних технологій в правоохоронну діяльність.

Відповідно до цього, можемо зробити висновок, що розвиток інформаційно-комунікаційних технологій є пріоритетним завданням держави задля реалізації національної політики інформатизації органів внутрішніх справ України. Необхідно створити умови для розвитку інформаційно-комунікаційної системи в органах внутрішніх справ до такого стану, аби вони мали змогу виконувати визначені державою і суспільством завдання та функції.

Список використаних джерел

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
2. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 31. – Ст. 286.
3. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні: Закон України від 9 січня 2007 р. № 537-V // Відомості Верховної ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.

Борець Марина Володимирівна

аспірантка факультету соціології та права НТТУ «КПШ»

Науковий керівник:

Голосніченко Д.І.

д.ю.н., професор ФСП НТУУ «КПШ»

МІЖНАРОДНА СИСТЕМА ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, АБО ФІНАНСУВАННЮ ТЕРОРИЗМУ

Легалізовані доходи, одержані злочинним шляхом утворюють фінансову базу для організованої злочинності й корупції, а також найчастіше є основним джерелом фінансування екстремістських груп, діяльність яких має яскраво виражений транснаціональний характер. Так, по оцінці Міжнародного валютного фонду, обсяг коштів, що щорічно відмиваються, отриманих у результаті різних злочинів, становить 2-5% світового валового внутрішнього¹ продукту.

Розвинені країни на початку 80-х років минулого сторіччя активно включилися у боротьбу з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, яка була виділена в окремий напрямок в рамках загальної концепції заходів щодо протидії міжнародної організованої злочинності. У більшості цих країн створена законодавча база для судового переслідування осіб, винних у легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, відпрацьована система заходів щодо конфіскації доходів, отриманих злочинним

¹The amounts and the effects of money laundering. Report of the Utrecht School of Economics for the Ministry of Finance of the Netherlands, February 16, 2006. – P.5.

шляхом, у тому числі регламентовані відповідні заходи протидії даному виду злочинів і пов'язаний з їхньою реалізацією механізм взаємодії національних правоохоронних і контролюючих органів.

Система міжнародно-правових норм у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, являє собою засноване на загальних принципах міжнародного права й спеціальних принципах логічна побудова взаємозалежних елементів.

В основі системи лежать загальні принципи міжнародного права: принцип суверенної рівності, принцип співробітництва, принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань.

Утворився ряд спеціальних принципів, які, на наш погляд, є системоутворюючими. До них відносяться: принцип установлення у національному законодавстві відповідно до норм міжнародного права кримінальної та адміністративної відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом; принцип співробітництва уповноважених державних органів і фінансових установ, принцип обмеження банківської таємниці в інтересах боротьби з даним видом злочинів, принцип неприпустимості невмотивованої відмови у правовій допомозі. Дані принципи чітко прослідковуються в міжнародно-правових актах, що регулюють співробітництво у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

Система міжнародно-правових норм у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму складається з наступних основних елементів: норми, спрямовані на наближення національного законодавства до міжнародних стандартів, що встановлюють кримінальну та адміністративну відповідальність за даний вид злочину; норми, що регулюють обмін інформацією й співробітництво в сфері оперативно-розшукової діяльності; норми, що регулюють надання правової допомоги при проведенні розслідувань і судових розглядів; норми, що регулюють створення й співробітництво підрозділів фінансової розвідки; норми, що визначають повноваження державних регуляторів та фінансових інститутів; норми, спрямовані на удосконалення національних превентивних заходів, що ускладнюють можливе здійснення цього злочину.

Міжнародна система протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму являє собою сукупність міжнародних і національних інституціональних і правових механізмів, спрямованих на попередження, виявлення й припинення діянь, що мають своєю метою легалізацію доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування терористичної діяльності, кримінально-правові, адміністративно-правові та фінансово-правові методи регулювання суспільних відносин, що виникають у цьому зв'язку.

Дана система складається з наступних елементів:

- міжнародні договори й акти, у тому числі правоустановчі, міжнародних і регіональних організацій й інших органів;
- міжнародні й регіональні організації й інші органи й структури, у тому числі спеціалізовані;
- національні організаційно-правові системи протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму.

У рамках цієї міжнародної системи предметом регулювання є спеціальний комплекс наглядових, оперативно-аналітичних і фінансових заходів, спрямованих на попередження, виявлення й припинення фінансових операцій, пов'язаних із зазначеними злочинами, а також діяльність адміністративних та правоохоронних органів.

З урахуванням того, що в основу формування цієї міжнародної системи покладений комплексний підхід, що включає адміністративно-правові, кримінально-правові й фінансово-правові методи протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму; комбінація цих методів визначила своєрідність процесу розвитку й складну структуру такої системи, яка об'єднала традиційні організаційно-правові механізми боротьби зі злочинністю з

новими інститутами й інструментами фінансово-превентивного характеру. На національному рівні це визначилося у виділенні фінансового моніторингу, адміністративних органів й правоохоронного блоку як окремих підсистем режиму протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

Міжнародна система протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, що традиційно складається з інституціональних і правових основ, містить у собі також сукупність національних режимів протидії даному виду злочинів.

Організаційно міжнародна система протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму представлена як міжнародними й регіональними організаціями, так і структурами, які формально не є міжнародними організаціями, але разом з тим відіграють значну, а іноді й ключову роль у даній міжнародній системі.

Вивчення функцій і повноважень усіх зазначених у зазначеній системі міжнародних і регіональних організацій і структур дозволяє виділити в якості основних напрямків їх діяльності у сфері протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму такі, як: створення міжнародних стандартів у цій області, їх доповнення, удосконалювання й поширення, перевірка ефективності реалізації даних стандартів на національному рівні, а також надання необхідного технічного сприяння в їхній реалізації.

Особливістю даної міжнародної системи є те, що поряд з регулюванням міжнародного співробітництва у встановленій сфері між компетентними органами різних держав передбачається також забезпечення формування відповідних національних режимів у кожній країні.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти з протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення / рекомендації FATF/ лютий 2012 [Електронний ресурс] // Правова база : [сайт] / Держ. служба фінан. моніторингу. – Режим доступу : http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=180&lang=uk.

2. Осипов С. К. Международные стандарты в сфере противодействия отмыванию преступных доходов и финансированию терроризма. / С. К. Осипов, В. А. Зубков. — М. : Юриспруденция, 2010. — 368 с.

Вдовиченко Лариса Юрївна

НУК ім. адм. Макарова, аспірантка ОРІДУ НАДУ

РЕГУЛЯТОРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПРЕДМЕТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Питання про предмет адміністративно-правового регулювання належить до числа дискусійних. Більшість науковців вважає, що безпосереднім предметом адміністративно-правового регулювання є конкретні суспільні відносини, а не вся їх сукупність, що є об'єктом впливу права. Тому дані відносини повинні відповідати певним вимогам:

- бути стійкими і характеризуватися повторюваністю подій і дій людей;
- мати здатність сприймати правові вимоги;
- допускати можливість правового контролю за ними;
- в їх правовому регулюванні повинна бути зацікавлена певна соціальна спільність (держава).

В умовах трансформації предмету адміністративно-правового регулювання, яка має місце на сучасному етапі суспільного розвитку України, до таких конкретних відносин можна віднести господарські і адміністративні відносини між регуляторними органами (органами законодавчої, виконавчої влади та місцевого самоврядування) або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання.

Так, процес розроблення та вдосконалення нормативно-правових актів у сфері господарської діяльності (регуляторних актів) законодавчо відокремлено у самостійний напрям державної регуляторної політики, що спрямований на вдосконалення правового регулювання зазначених вище відносин з метою зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання, що здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України [1].

Держава організовує такий процес, який складається з низки встановлених адміністративних процедурних етапів, та згідно законодавчого визначення є регуляторною діяльністю. Йдеться про такі етапи процесу регуляторної діяльності:

Перший етап – визначення проблеми, яку передбачається розв'язати шляхом прийняття певного регуляторного акта, збір, узагальнення, систематизація та аналіз наявної інформації щодо цієї проблеми;

другий етап – планування діяльності із підготовки проекту регуляторного акта;

третій етап – обґрунтування проекту регуляторного акта, підготовка аналізу його регуляторного впливу;

четвертий етап – розробка проекту регуляторного акта та проведення базового відстеження цього проекту;

п'ятий етап – оприлюднення повідомлення, проекту регуляторного акта та аналізу його регуляторного впливу;

шостий етап – робота із зацікавленими суб'єктами (одержання зауважень і пропозицій, проведення відкритих обговорень проекту регуляторного акта);

сьомий етап – погодження із уповноваженим органом щодо здійснення державної регуляторної політики або його відповідним територіальним органом – стосовно проектів регуляторних актів органів законодавчої та державної влади чи відповідними відповідальною постійною комісією або відповідальним структурним підрозділом місцевої ради з питань реалізації державної регуляторної політики – щодо проектів регуляторних актів органів місцевого самоврядування;

восьмий етап – прийняття та офіційне оприлюднення регуляторного акта;

дев'ятий етап – проведення повторного та періодичного відстеження результативності регуляторного акта та у разі необхідності його перегляд.

Отже, Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» акцентує увагу на виконанні певних етапів у процесі здійснення регуляторної діяльності, у центрі уваги – етапи технології регулювання сфери господарювання, що мають виконуватися регуляторними органами. Також цим законом визнається, що якість регуляторної діяльності залежить від якості процесу її здійснення і направлена на недопущення прийняття державою економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів,

Таким чином, спираючись на проведені дослідження українських вчених О.Лагоди [2] та Н.Христинченко [3], можна констатувати, що регуляторна діяльність, яка розпочалась в країні з 2004 року та набула подальшого розвитку з прийняттям низки нормативно-правових актів та інструктивно-методичних матеріалів, на сучасний момент стає також частиною державного адміністративно-правового регулювання в Україні. При цьому аналіз практики здійснення регуляторної діяльності свідчить про наявність у ній значних вад, починаючи від прийняття регуляторних актів, які не збалансовують інтереси «влада-бізнес-громадянин», до прогалин у державному регулюванні сфери господарської діяльності. Тому подальші дослідження у цьому напрямі буде направлено на пошук шляхів підвищення ефективності провадження регуляторної діяльності на державному та місцевому рівнях.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11.09.2003р. №1160-IV. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua

2. Лагода О. С. Адміністративна процедура : теорія і практика застосування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О.С. Лагода; Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2007. – 21 с.

3. Христинченко Н. Адміністративно-правове регулювання державного управління нормотворчою діяльністю / Н. Христинченко // Вісник Академії управління МВС, 2010. №3 (15), С. 19-24.

Золотарьова Наталія Іванівна

Професор кафедри адміністративної діяльності
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ФОРМ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Екологічна безпека забезпечується державою з допомогою різноманітних заходів спрямованих на охорону навколишнього природного середовища. Серед них є заходи адміністративної діяльності правоохоронних органів, форми і методи щодо яких достатньо не вивчені.

Розглянемо форми адміністративної діяльності правоохоронних органів у вказаній сфері. Як вірно зазначав І.П.Голосніченко, для правильного розуміння тієї чи іншої категорії недостатньо аналізувати її лише як таку, без зв'язку з іншими категоріями. В об'єктивній дійсності все взаємопов'язано і знаходиться у взаємодії. У світі немає і не може бути змісту взагалі, а є тільки відповідно оформлений зміст. Під формою будь-якого явища розуміється спосіб зовнішнього виразу змісту, відносно стійка визначеність зв'язку елементів змісту та їх взаємодії, тип та структура змісту. Форма і зміст у кожному конкретному явищі невіддільні один від одного. Причому існує форма як цілого, так і форма частини цього цілого [1, с. 103]. Отже, завдання й функції адміністративної діяльності правоохоронних органів у сфері екологічної безпеки реалізуються в конкретних їх діях. Ці дії знаходять зовнішнє вираження в певних формах управлінської діяльності. Отже, форма є об'єктивним вираженням сутності діяльності органів і посадових осіб, які здійснюють адміністративну діяльність. Тому, що за допомогою форм практично реалізуються завдання й функції правоохоронних органів, від використання тих або інших форм значною мірою залежить успіх їхньої діяльності. Форми покликано забезпечувати найбільш доцільне виконання функцій адміндіяльності, досягнення цілей охорони навколишнього природного середовища з найменшими витратами зусиль, коштів і часу. Різноманіття завдань і функцій адміністративної діяльності обумовлює існування різних її форм, які передбачаються законами й іншими правовими актами. Звичайно вони закріплюються в спеціальних (загальних та індивідуальних) положеннях, статутах і інших актах, регламентуючих діяльність органів державної правоохорони. При цьому для розв'язання проблем, що виникають при здійсненні правоохоронних функцій органи та їх посадові особи повинні використовувати тільки ті форми, які встановлені правовими нормами.

Недотримання обов'язкової форми тягне за собою нечинність дій органу і дає підстави громадянам та іншим особам приватного права оскаржувати такі дії до вищестоящих органів або до адміністративного суду.

Вид конкретної форми адміністративної діяльності правоохоронних органів так само як і виконавчої управлінської діяльності в цілому визначається характером дій цих органів щодо здійснення покладених на них правоохоронних функцій. В одних випадках дані дії спричиняють юридичні наслідки, в інших їх немає. Відповідно до цього форми діяльності таких органів прийнято підрозділяти на правові й не правові.

Характерна риса правової форми адміністративної діяльності полягає в тому, що тут найбільше чітко проявляється державно-владний, виконавчо-розпорядчий, підзаконний

характер повноважень правоохоронних органів, особливо тих, що водночас є органами виконавчої влади, а також їх посадових осіб.

Правова форма адміністративної діяльності відрізняється від інших правових форм функціонування державних органів тим, що за допомогою цієї форми практично організується здійснення завдань і функцій контролю і нагляду за реалізацією прав і обов'язків суб'єктів правовідносин, притягнення до відповідальності осіб за адміністративні правопорушення повсякденне безпосереднє керівництво правоохоронними органами діяльністю підлеглих підрозділів, а також посадових осіб на основі й на виконання законів.

Форма адміністративної діяльності проявляється в однорідних за своїм характером і правовою природою діях. Передовсім це можна спостерігати при реалізації правоохоронних норм різними органами у випадках вчинення правопорушень окремими посадовими особами та громадянами. Виявлення правопорушень здійснюється шляхом контролю і нагляду за станом навколишнього природного середовища з боку правоохоронних органів. Наприклад, згідно ст. 19 Закону України від 5 листопада 1991 р. № 1789-ХІІ «Про прокуратуру» прокурор має право здійснювати нагляд за додержанням законів, що стосуються охорони навколишнього середовища. Перевірка виконання законів проводиться за заявами та іншими повідомленнями про порушення законності, що вимагають прокурорського реагування, а за наявності приводів - також з власної ініціативи прокурора. Ст. 35 Закону України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ «Про охорону навколишнього природного середовища» встановлює, що державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, його органами на місцях, а на території Автономної Республіки Крим - органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань екології та природних ресурсів та іншими спеціально уповноваженими державними органами. Причому ці дві форми правоохоронної адміністративної діяльності виконуються у певних передбачених законом діях, таких як спостереження за об'єктом контролю і нагляду, реагування на повідомлення громадян і посадових осіб тощо.

Про єдність однорідних дій можна також говорити і при розгляді адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів, Наприклад, порушення провадження в справах про адміністративні правопорушення відповідно до статті 255 КУпАП як органами внутрішніх справ, так і органами Міністерства екології та природних ресурсів (так само як й іншими правоохоронними органами) оформляється шляхом вчинення їхніми посадовими особами одних і тих же дій - складанням протоколу про адміністративне правопорушення. Працівники органів внутрішніх справ мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 152 за порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів, правил благоустрою територій населених пунктів; органи Міністерства екології та природних ресурсів складають протоколи у випадку здійснення відповідними суб'єктами адміністративно-правових відносин в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, їх охоронних зон, а також територій, зарезервованих для наступного заповідання, забороненої господарської та іншої діяльності, порушення ними інших вимог режиму цих територій та об'єктів, самовільної зміни їх меж, невжиття заходів для попередження і ліквідації негативних наслідків аварій або іншого шкідливого впливу на території та об'єкти природно-заповідного фонду. При цьому вони вчиняють однакові правові дії, зазначають в цьому процесуальному документі: дату і місце його складання, посаду, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення); місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення; норму КУпАП, яка передбачає відповідальність за дане правопорушення; прізвища, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є; пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; інші

відомості, необхідні для вирішення справи. Якщо правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду, про це також зазначається в протоколі (ст.256 КУпАП). Особі, яка притягається до адміністративної відповідальності роз'яснюються її права і обов'язки, передбачені законом, і про це також робиться відмітка у протоколі.

Перелік дій, які мають зовнішній вираз можна продовжити. Однак вони будуть охарактеризовані при подальшій роботі над проблемою, тут же ми показуємо єдність таких дій та розкриваємо питання щодо їх не поодинокості, звертаючи увагу на існування груп однорідних дій. Їх однорідність проявляється в організаційному та правоохоронному характері.

Адміністративна діяльність правоохоронних органів у сфері екологічної безпеки має організаційну направленість як у внутрішній їх сфері, так і в зовнішньому прояві. У вирішенні завдань правоохоронна організація має особливе значення вона пов'язана із застосуванням безпосереднього впливу на об'єкти управління для досягнення раніш сформульованих цілей одержання запрограмованих результатів.

Організаційною формою правоохоронної діяльності є також видання актів адміністративної діяльності в результаті якого здійснюється підзаконне регулювання відносин, в яких відповідний орган виступає в якості їх суб'єкта. Необхідність у цьому викликається постійністю змін, які здійснюються навіть у самій організаційній системі і котрі призводять до порушень, перебоїв в її функціонуванні. Слід відмітити, що відсутність змін (проте якщо розглядати їх природу глибше, то суперечностей) в розвитку системи є явищем цілком нереальним і навіть регресивним. Саме існування суперечностей, їх усунення виступає важливішою об'єктивною передумовою розвитку суспільства, всіх соціальних утворень, у тому числі правоохоронних органів. Як функція адміндіяльності, регулювання є, по суті, організаторською діяльністю його суб'єкта. Воно полягає в організації оперативного управління, тобто в налагодженні повсякденної праці підрозділів та співробітників, у забезпеченні взаємодії структурних ланок, а також в навчанні та вихованні кадрів [2].

Адміністративну діяльність правоохоронних органів характеризує її правоохоронна спрямованість. Навіть внутрішня організаційна діяльність цих органів в кінцевому підсумку спрямована на виконання зовнішніх функцій з боротьби зі злочинністю та протидію іншим правопорушенням. Особливо це стосується формування і реалізації функції планування. Для прикладу візьмемо внутрішню адміністративну діяльність органів прокуратури. Як зазначає М.К. Якимчук, практично напрацьована така структура планів, пов'язана з правоохоронною діяльністю з протидії злочинності, де поряд з загальними питаннями головна роль відводиться аналізу законності, вивченню стану злочинності в цілому по регіону, на підприємствах у галузях тощо. Одним із напрямів, який враховується при плануванні, є координація діяльності інших правоохоронних органів в боротьбі зі злочинністю. Як зазначає цей автор, план повинен передбачати найбільш важливі заходи, які впливають з пріоритетних напрямів діяльності прокуратури, стану законності та злочинності [3, с. 177-178]. Аналіз внутрішньої правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ включає такі функції-завдання як забезпечення єдності та керованості системи, приведення організаційно штатної структури міліції у відповідність до нових соціальних пріоритетів, активізація кадрової роботи, зміцнення співробітництва з іншими правоохоронними органами, налагодження належного фінансового та матеріально-технічного забезпечення тощо [4, с. 113].

Термін і поняття правоохоронна діяльність уведений в юридичний обіг ще на початку 60-х років. Чинне законодавство чітко не закріплює поняття правоохоронної діяльності. Тому щодо нього йдуть активні суперечки, висловлюються різні думки про те, які органи слід вважати правоохоронними. Для одних авторів правоохоронна діяльність — це лише діяльність компетентних державних органів у сфері боротьби зі злочинами. Іншими словами, ставиться знак

рівності між поняттям правоохоронної діяльності і поняттям боротьби зі злочинністю. Для других — це боротьба зі злочинами, і з іншими правопорушеннями (в основному тими, що прийнято називати адміністративними проступками). Для третіх — це діяльність по підтримці громадського порядку (патрулювання в громадських місцях, при проведенні масових заходів—демонстрацій, мітингів, пікетування та ін.). Такий спрощений підхід до визначення поняття правоохоронної діяльності не можна визнати правильним, оскільки він істотно спотворює сутність розглядуваного виду діяльності і використовується для «обґрунтування» дуже спірних суджень про те, які органи слід вважати правоохоронними [5, с.5].

Більшість учених, які досліджували питання правоохоронної діяльності вважають, що вона полягає в застосуванні норм права до порушників законодавства. Але не можна обійти той факт, що окремі автори наукових робіт вважають, що крім цього до правоохоронної діяльності включається також профілактика злочинів та інших правопорушень [6; 7, с. 13-15] І.Є.Марочкін, Н.В. Сібільова, О.М. Толочко зазначають, що «правоохоронна діяльність в широкому розумінні цього слова, або сфера охорони права є значно ширшою за сферу боротьби зі злочинністю або порушеннями громадського порядку. Право повинно охоронятися не тільки від явно недопустимих актів порушення законів або антигромадських явищ. Не меншою мірою недопустимими є також будь-які інші прояви порушення права, спроби недозволено обмежувати, ущемляти або принижувати будь-які права і законні інтереси, кому б вони не належали — законодавцю, главі держави або іншому органу влади, державній або недержавній організації, посадовій особі або громадянину, іноземцю, особі без громадянства. Всі ці порушення повинні припинятися не менш рішуче, ніж злочин або порушення порядку в громадських місцях, а їх негативні наслідки — усуватися або виправлятися. У противному разі є безпідставними міркування про правопорядок» [6, с. 6]. Тобто ці автори також вважають профілактику злочинів (хоч прямо і не називають цей термін) складовою правоохоронної діяльності.

Однак, як зазначає А.Ф.Крижанівський, здійснення правових приписів можливо шляхом тільки правомірної поведінки суб'єктів суспільних відносин. [8, с. 277]. А відтак, правоохорона є діяльністю, як реакція на відхилення від правомірної поведінки і відповідні наміри, або поведінка особи, яка не суперечить праву не може розглядатися як порушення норм права і правоохоронна діяльність у цьому випадку не здійснюється. Навпаки, здійснення правоохоронної діяльності без підстав, коли відсутні порушення норм законодавства є свавіллям. Отже немає необхідності відносити профілактику злочинів та правопорушень до правоохоронної діяльності. Профілактика правопорушень є самостійним напрямом діяльності як державних органів, так і органів місцевого самоврядування, а також громадських організацій.

Але адміністративна діяльність правоохоронних органів у сфері охорони навколишнього природного середовища з одного боку є частиною правоохоронної діяльності але не вся. Ці два види діяльності за змістом співпадають не повно. Адміністративну діяльність можна розглядати і як правоохоронну, і як організаційну, і як профілактичну діяльність.

З'ясувавши характерні риси форми адміністративної діяльності правоохоронних органів у екологічній сфері можна сформулювати її поняття. Під формою адміністративної діяльності правоохоронних органів у сфері екологічної безпеки розуміються однорідні за своїм характером та правовою природою групи адміністративних дій, що мають зовнішній вираз, з допомогою яких забезпечуються охорона екологічних прав громадян, екологічна безпека та здійснюється боротьба з правопорушеннями природоохоронного законодавства.

Список використаних джерел

1. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Підручник. – За ред. І.П.Голосніченка, Я.Ю.Кондратьєва. Київ: УАВС. – 178 с.

2. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ: Підручник / Плішкін В.М. / За ред. канд. юрид. наук Ю.Ф. Кравченка. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 1999. – 702 с.
3. Якимчук М.К. Проблеми Управління в органах прокуратури України: теорія і практика. Монографія / Якимчук М.К. – К.: Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2001. – 440 с.
4. Ковальська В.В. Організаційно-правові засади діяльності міліції в системі правоохоронних органів держави / Ковальська В.В. За ред. О.М.Бандурки. Монографія. – Харків: Вид-во ТД «Золота миля». – 2008. – 504 с. С. – 113.
5. Організація судових та правоохоронних органів / За ред.. І.Є.Марочкіна, Н.В. Сібільової, О.М. Толочна. – Харків: «Право», 2000. – 260с.
6. Тихонова Б.Ю. Суб'єктивні права советских граждан, их охрана и защита / Тихонова Б.Ю. – Автореф. дисс. канд. юрид. наук. М.: 1972. 24 с.
7. Сахаров А.Б. О личности преступника и причинах преступности в СССР / Сахаров А.Б. – М.: Госюриздат, 1961. – 279 с.
8. Крижанівський А.Ф. Правовий порядок в Україні: витоки, концептуальні засади, інфраструктура: монографія / А.Ф. Крижанівський. – Одеса: Фенікс, 2009. – 504 с.

Ищенко Владислав Вікторович

викладач кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права НТУУ “КПІ”

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ ДЕКЛАРУВАННЯ ДОХОДІВ ЗА НОВИМ АНТИКОРУПЦІЙНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Обов'язок громадян декларувати свої доходи встановлено ч.2 ст.67 Конституції України від 28 червня 1996 р., відповідно до якої усі громадяни щорічно подають до податкових інспекцій за місцем проживання декларації про свій майновий стан та доходи за минулий рік у порядку, встановленому законом. Водночас, декларування доходів особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та тими, хто до них прирівнюється, має свої особливості.

З 1 січня 2012 р. набрала чинності ст.12 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” від 7 квітня 2011 р. №3206-VI, відповідно до ч.1 якої особи, зазначені у п.1 та підп. “а” п.2 ч.1 ст.4 цього Закону, зобов'язані щорічно до 1 квітня подавати за місцем роботи (служби) (особи, що претендують на зайняття вказаних посад – до призначення чи обрання) декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік за формою, що додається до цього Закону. Особи, які не мали можливості подати до 1 квітня за місцем роботи (служби) декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік через перебування у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами або для догляду за дитиною, через тимчасову непрацездатність, перебування за межами України, під вартою, подають таку декларацію за звітний рік до 31 грудня. Особи, які не подали декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік із зазначених причин і звільняються з цього місця роботи, зобов'язані подати таку декларацію до розірвання трудового договору.

Адміністративну відповідальність за порушення порядку декларування доходів особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та тими, хто до них прирівнюється, з 1 липня 2011 р. встановлено ч.1 ст.172⁶ КУпАП. Порівняно з ч.1 ст.9 Закону України “Про боротьбу з корупцією” від 5 жовтня 1995 р. №356/95-ВР, яка встановлювала адміністративну відповідальність за подібні правопорушення до 1 січня 2011 р., склад

адміністративного корупційного правопорушення, передбачений ч.1 ст.172⁶ КУпАП, зазнав суттєвих змін.

По-перше, було суттєво змінено зміст діянь, що входять до об'єктивної сторони правопорушення у вигляді порушення порядку декларування доходів особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та тими, хто до них прирівнюється. На сьогодні з об'єктивної сторони правопорушення, передбачене ч.1 ст.172⁶ КУпАП, може проявлятися лише у формі одного з наступних діянь:

1) неподання декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру. При цьому в ч.1 ст.12 Закону “Про засади запобігання і протидії корупції” було встановлено новий термін щорічного декларування доходів особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та тими, хто до них прирівнюється – до 1 квітня. До 2012 р. цей термін було встановлено до 15 квітня (абз.1 п.2 постанови Кабінету Міністрів України “Про застосування статті 13 Закону України “Про державну службу” від 11 серпня 1995 р. №641).

2) несвоєчасне (тобто після 31 березня року, наступного за звітним) подання декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру. Слід зауважити, що відповідальність за несвоєчасне подання декларації про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру до 1 липня 2012 р. антикорупційним законодавством України взагалі не була встановлена. Таким чином, законодавець усунув суттєву прогалину в цьому законодавстві.

Необхідно зазначити, що з 1 січня 2012 р. було розширено обсяг декларування у зв'язку з введенням обов'язку декларування не лише майна, доходів та зобов'язань фінансового характеру, а й витрат.

Водночас в ч.1 ст.172⁶ КУпАП (порівняно з ч.1 ст.9 Закону “Про боротьбу з корупцією”) відсутня відповідальність за ще два можливих способи порушення порядку декларування майна, доходів, витрат та зобов'язань фінансового характеру: 1) подання неповних відомостей про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру; 2) подання неправдивих відомостей про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру. На нашу думку, таке звуження змісту об'єктивної сторони вказаного правопорушення з боку законодавця є не виправданим, оскільки робить декларування доходів формальним. Зокрема, особа може вчасно подати декларацію, вказавши в ній завідомо неправдиві дані, проте в її діях буде відсутній склад адміністративного корупційного правопорушення. Тому необхідно внести відповідні зміни до диспозиції ч.1 ст.172⁶ КУпАП, встановивши в ній відповідальність за подання у декларації неповних чи неправдивих відомостей про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру.

По-друге, змін зазнав суб'єктний склад правопорушення, передбаченого ст.172⁶ КУпАП. Його було розширено шляхом введення до числа суб'єктів даного правопорушення посадових осіб юридичних осіб публічного права. На даний час до суб'єктів правопорушень, передбачених ст.172⁶ КУпАП, належать лише особи, визначені в п.1 та підп. “а” п.2 ст.4 Закону “Про засади запобігання і протидії корупції”: 1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: а) Президент України, Голова Верховної Ради України, його Перший заступник та заступник, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України, міністри, інші керівники центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, та їх заступники, Голова Служби безпеки України, Генеральний прокурор України, Голова Національного банку України, Голова Рахункової палати, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим; б) народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад; в) державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування; г) військові посадові особи Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів військових формувань; г) судді

Конституційного Суду України, інші професійні судді, Голова, члени, дисциплінарні інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, службові особи секретаріату цієї Комісії, Голова, заступник Голови, секретарі секцій Вищої ради юстиції, а також інші члени Вищої ради юстиції, народні засідателі і присяжні (під час виконання ними цих функцій); д) особи рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, державної кримінально-виконавчої служби, органів та підрозділів цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, податкової міліції; е) посадові та службові особи органів прокуратури, Служби безпеки України, дипломатичної служби, митної служби, державної податкової служби; є) члени Центральної виборчої комісії; ж) посадові та службові особи інших органів державної влади; 2) з числа осіб, які для прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування – лише посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені вище, але одержують заробітну плату за рахунок державного чи місцевого бюджету. Проте у вказаному Законі, ні в КУпАП немає ні визнання посадової особи, ні перелік осіб, які належать до числа посадових, що викликає різні тлумачення та чимало проблем на практиці при застосуванні норми п.1 ч.1 ст.4 Закону “Про засади запобігання і протидії корупції”.

По-третє, зміни зазнала і санкція, яка може бути застосована за вчинення вказаного правопорушення – було понижено її нижню межу. Нині вона складає від 10 до 25 (до 1 січня 2011 р. – від 15 до 25) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Слід зазначити, що колізію між ст.12 Закону “Про засади запобігання і протидії корупції” та ст.13 чинного Закону України “Про державну службу” від 16 грудня 1993 р. №3723-ХІІ щодо порядку та обсягу декларування майна, доходів, витрат та зобов'язань фінансового характеру і місця подання відповідної декларації було усунуто лише з 28 квітня 2012 р. Законами України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо впорядкування податкового декларування” від 24 квітня 2012 р. № 4661-VI та “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” від 17 травня 2012 р. № 4711-VI. Таким чином, законодавець чомусь знову повернувся до непотрібної, на нашу думку, практики подвійного декларування (до того ж, різного за обсягом та формами) доходів особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та тими, хто до них прирівнюється. Внаслідок цього знову можливе притягнення вказаних осіб різними органами адміністративної юрисдикції (органами державної податкової служби та місцевими судами) двічі до адміністративної відповідальності за порушення порядку кожного виду декларування доходів на підставі ст.164¹ та 172⁶ КУпАП [1, с.167-168].

Слід зазначити, що в новому Законі України “Про державну службу” від 17 листопада 2011 р. №4050-VI, який набере чинності з 1 січня 2014 р., взагалі відсутні норми щодо декларування доходів державними службовцями.

Список використаних джерел:

1. Іщенко В. В. Проблемні питання притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері оподаткування в контексті прийняття Податкового кодексу України та перших змін до нього / В. В. Іщенко // Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів : зб. матер. наук.-практ. конф., 28 жовтня 2011 р. – Ірпінь, 2011. – С. 163–168.

Каменська Ніна Петрівна

докторант кафедри управління, адміністративного права і процесу,
адміністративної діяльності Національного університету державної
податкової служби України, к. ю. н.

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ЗВЕРНЕНЬ ДО ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ: ПЕРІОДИ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ ТА НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Радянській добі притаманні бурхливі політичні, економічні та соціальні процеси державотворення в Україні. З причини відміни раніше чинного законодавства виникає нова хвиля законотворчості у сфері прав і свобод людини.

На Україні (за часів радянської влади) приймаються чотири конституції – 1919, 1929, 1937, 1978 рр. Однак право петицій вперше закріплюється у Конституції 1978 р. [1], яка на фоні своїх попередниць помітно вирізнялася реординаційним характером норм. У інших трьох випадках законодавець обмежується лише короткою тезою про свободу висловлення думок, яка зводилася до надання трудящим технічних засобів для видавництва та розповсюдження друкованої продукції.

Разом з тим, складова права громадян на звернення – право адміністративної скарги тримає розвиток ще на початку радянського періоду. Відомизка правових актів за відповідною тематикою [2]; [3]; [4]. Зауважимо, що широкий спектр нормативних документів, з одного боку, свідчив про підвищену увагу держави до вказаної сфери правовідносин, а з іншого, про відсутність чітко визначеної процедури розгляду звернень в адміністративному порядку.

Новим етапом розвитку зазначеного правового інституту можна вважати прийняття Указу Президії Верховної Ради СРСР від 12 квітня 1968 р. «Про розгляд пропозицій, заяв і скарг громадян» [5].

Роль Указу в упорядкуванні суспільних відносин громадян – публічна адміністрація важко переоцінити, оскільки цей документ діяв до прийняття в 1991 р. Закону України «Про звернення громадян» та фактично став теоретичною основою названого законодавчого акта. Вказане свідчить про спадкоємність законодавства про звернення громадян, не зважаючи на зміну політичних реалій.

На жаль, прогресивні законодавчі норми неналежно узгоджувалися з реальною державно-правовою практикою радянської влади, що призводило до формалізму та бюрократії у означеній сфері.

Період незалежності України можна вважати стрибком в еволюційному розвитку інституту звернень до публічної адміністрації.

Протягом цього часу значно розширюється коло прав і свобод громадян. У Основному Законі [1] вперше набуває закріплення право на інформацію (ст. 34); право усіх на будь-які види усних та письмових звернень до органів державної влади (ст. 40); право будь-якими не забороненими способами захищати свої права і свободи від порушень та протиправних посягань (ст. 55).

Приймаються закони України «Про інформацію» [1] та «Про звернення громадян» [1]. Реального наповнення їх норми набувають у численних відомчих правових актах за означеною тематикою (що іноді зумовлює колізії, прогалини у регулюванні відповідних соціальних відносин. – Н.К.).

Поступово в умовах становлення Української держави проблеми прозорості в діяльності органів влади виявляються однією з основних перешкод на шляху розвитку демократичного суспільства. З огляду на викладене, підписання у 2011 р. довгоочікуваного Закону України «Про доступ до публічної інформації» [1] стало революційним для інформаційної сфери.

Водночас на сьогодні залишаються не регламентованими загальні процедури звернень юридичних осіб до публічної адміністрації, розгляду та вирішення запитів щодо роз'яснення законодавства тощо.

Ступінь кодифікації та деталізації у правових актах інституту звернень нині не повною мірою відповідає внутрішньому змісту останнього.

Тому сподіваємося на те, що підписання проекту Адміністративно-процедурного кодексу України [1] заповнить означені «білі плями» вітчизняного законодавства.

Список використаних джерел

1. rada.gov.ua

2. Постановление Всеукраинского Центрального Исполнительного Комитета и Совета Народных Комиссаров УССР от 21 сентября 1927 года «О бюро жалоб рабоче-крестьянской инспекции УССР» // Сборник Узаконений и Распоряжений УССР. – 1927. – № 55. – Ст. 223.

3. Постановление Центрального исполнительного комитета СССР от 14 декабря 1935 года «О положении дел с разбором жалоб трудящихся» // Сборник Законов СССР и Указов Президиума Верховного Совета. – 1936. – № 31. – Ст. 274.

4. Постановление Комиссии советского контроля при Совете народных комиссаров СССР от 30 мая 1936 года «О рассмотрении жалоб трудящихся» // Сборник Законов СССР и Указов Президиума Верховного Совета. – 1936. – № 31. – Ст. 276.

5. Указ Президії Верховної Ради СРСР від 12 квітня 1968 року «Про розгляд пропозицій, заяв і скарг громадян» // Відомості Верховної Ради СРСР. – 1968. – № 7. – Ст. 144.

Кірін Роман Станіславович

к.ю.н., доцент, завідувач кафедри цивільного та господарського права ДВНЗ "НГУ"

ПРАВО БЕЗПЕКИ НАДР: ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ

Розкриваючи юридичну природу екологічної безпеки акад. В.І. Андрейцев [1, с. 35], справедливо наголошував, що остання є різноплановою і поліфункціональною інтегрованою категорією, яка відтворює реальне біолого-фізичне, технологічне, економічне та соціально-правове явище. При цьому, у анованому викладенні, екологічна безпека розуміється як такий стан суспільних правовідносин, за яких системою правових норм: а) гарантується захищеність права на безпечне довкілля, б) регулюється здійснення екологонебезпечної діяльності, в) запобігається погіршення стану довкілля.

В правовому аспекті надзвичайний науковий інтерес має проблема поняття безпеки надр – і як складової безпеки планети і як об'єкту права безпеки надр, адже останнє, за запропонованою концепцією [2, с. 92], є складовим структурним інститутом надроправа.

Тому цю категорію, враховуючи початкову стадію формування системи правових норм, які регламентують відносин в сфері безпеки надр, необхідно розкрити через відповідну дефініцію, що сприятиме не тільки об'єктивному розвитку надроправових норм і становленню цього правового інституту, але й визначенню його змісту, об'єктно-суб'єктного складу, відтак - розкриттю внутрішньої структури та зовнішніх меж кодифікації законодавства про надра.

Втім, перед понятійним аналізом власне безпеки надр, слід зупинитися на двох принципових і важливих аспектах, що супроводжували новітні юридичні дослідження в сфері безпеки надр як об'єкту відповідного права.

По-перше, відзначимо наявність двох позицій щодо меж правової категорії, яку дослідники розглядають як джерело небезпеки, а саме: «безпека надр» (позиція автора) і «безпека надрокористування» [3, с. 191 – 201, 4, с. 454 - 498].

Аргументуючи свій вибір, зазначу, що доктринальним визначенням надроправової теорії автора є конституційне поняття надр як об'єкта права власності Українського народу. Тому безпека надр може вважатися загальною категорією, в якості родової має розглядатися «безпека власності на надра» і вже безпосередніми її проявами можуть виступати «безпека володіння надрами», «безпека користування надрами» та «безпека розпорядження надрами». Таким чином, якщо інститут права безпеки надр називати правом безпеки надрокористування, то це означає або звуження обсягу джерела небезпеки, коли розглядається лише одна з його складових, або підміна понять, коли під надрами розуміється лише надрокористування.

По-друге, ідучи у фарватері чинного гірничого законодавства (розділ VI Гірничого Закону України (далі – ГЗУ) «Особливості екологічної безпеки гірничих робіт) у науці гірничого права спочатку виділялося «Право екологічної безпеки надр» [4], однак надалі, щоб не потрапити на шлях подвійної диференціації (надра – не лише надрокористування, а безпека – не лише екологічна), логіка аналізу обумовлює підхід щодо визначення саме «права безпеки надр». Тим більше, що і той же ГЗУ поряд із поняттям «екологічна безпека гірничих робіт» застосовує поняття іншого виду безпеки - промислової («безпека проведення гірничих робіт», розділ V).

По-третє, необхідно визначитись із власне поняттями «безпека» та «безпека надр», адже за цим стоїть важливе питання з розуміння поняття «охорона надр». Уявляється, що термін «безпека» в юридичних дефініціях слід використовувати лише у зв'язку із «об'єктом, що може становити (створювати) небезпеки (шкоду)», а відносно «об'єкту, що може зазнавати небезпеки (шкоди)» застосовувати термін «охорона». У випадках, коли об'єкт, що може становить небезпеку, характеризується як такий, що може створювати небезпеку у гранично припустимих (прийнятних) рівнях чи зовсім її не створювати, то тут слід використовувати термін «безпечність». Хоча в останньому випадку термін традиційно розглядається як властивість об'єкту не становити і не створювати небезпеки. Отже за показником стану небезпеки об'єкти можна поділити на такі групи: 1) об'єкти, що становлять і реально загрожують небезпекою (об'єкти підвищеної небезпеки); 2) об'єкти, що можуть становити небезпеки і можуть створити їх (потенційно небезпечні об'єкти); 3) об'єкти, що не становлять небезпеки, але можуть створити їх (потенційно безпечні об'єкти); 4) об'єкти, що не становлять і не створюють небезпеки (безпечні об'єкти).

При цьому стан об'єкту, природно, не є постійним – він може мігрувати з групи в групу, а може перебувати в декількох станах і часто одночасно. На це впливає ціла низка як об'єктивних так і суб'єктивних чинників.

Крім того, слід мати на увазі, що як зазначає акад. Андрейцев В.І. [5, с 12 - 14], необхідно розмежовувати поняття «об'єкт підвищеної небезпеки» та «діяльність підвищеної небезпеки», які, в свою чергу, поділяються на ендогенні та екзогенні (поширення небезпечних наслідків об'єкта чи діяльності на внутрішнє чи зовнішнє оточення), а також геогенні та техногенні (походження небезпеки природного чи штучного характеру).

Отже, ґрунтуючись на визначенні «права екологічної безпеки» [1, с 22] можна запропонувати розуміння права безпеки надр як складової надроправа України: це система правових норм та інших засобів, які спрямовані на створення правових умов для реалізації конституційного права власності Українського народу на надра та права на безпечні для життя і здоров'я надра, а також забезпечення регулювання безпеки користування надрами з метою здійснення впливу на виявлення, запобігання і ліквідацію реальних та потенційних загроз виникнення ендогенної чи/та ендогенної надзвичайної ситуації та/або аварії і їх наслідків, що пов'язані з надрами і мають природний або/та техногенний характер, небезпечний для особи, суспільства і держави, які безпосередньо або/та факультативно пов'язані з надрами, встановлення особливого статусу активних або/та пасивних осіб, відповідного режиму активних або/та пасивних об'єктів безпеки і їх оточення, що постраждали внаслідок небезпечного впливу активного (динамічного) або/та пасивного (статичного) стану надр.

Список використаних джерел

Андрейцев В.І. Право екологічної безпеки: Навч. та наук.-практ. посіб. / В.І. Андрейцев / - К.: Знання – Прес, 2002. – 332 с.

Кірін Р.С. Еколого-правова концепція кодифікації законодавства про надра / Р.С. Кірін / Доповіді І-ї Міжнародної науково-практичної конференції «Еколого-правові та соціально-правові проблеми розвитку гірничодобувної галузі», 28 – 30 трав. 2009 р.: тези доповідей ч. 1. – Дніпропетровськ: НГУ, 2009. – С. 82 – 92.

Горное законодательство России: вчера, сегодня, завтра. // [Трубецкой К.Н., Краснянский Г.Л., Курский А.Н., Панфилов Е.И.]. – М.: Издательство Академии горных наук. – 2000. – 247 с.

Кірін Р.С. Розвиток надроправового елемента в структурі екологічного права / Роман Станіславович Кірін // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2002. – Вип. 1. – С. 57 – 63.

Анрейцев В.І. Замість передмови. Систематизація екологічного законодавства як неодмінна умова його подальшої кодифікації // Екологічне законодавство України. У чотирьох томах. Упорядники В.І. Анрейцев, П.І. Лапечук. – К.: «Видавничий Дім «Слово». – 2007. – Том 1. – 1000 с.

Корчевська Ольга Анатоліївна

Студентка 3-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПШ»

Науковий керівник:

Голосніченко І.П.,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права
факультету соціології та права НТУУ «КПШ»

ПЛАТА ЗА АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ

За Законом України від 6 вересня 2012 року № 5203-VI «Про адміністративні послуги» адміністративна послуга – результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону. В проекті Адміністративно-процедурного кодексу України пропонувалося, на наш погляд, більш точне визначення адміністративної послуги — це прийняття на підставі закону за зверненням конкретної фізичної або юридичної особи адміністративного акта, спрямованого на реалізацію та захист її прав і законних інтересів та/або на виконання особою визначених законом обов'язків (отримання дозволу (ліцензії), сертифіката, посвідчення, інших документів, реєстрації тощо). [1]

На сьогодні більшість адміністративних послуг платні, а обґрунтованість високої плати за них сумнівна.

Встановлення чіткого розміру плати за послуги може допомогти в боротьбі з корупцією, оскільки наявність безкоштовних послуг може викликати у громадян сумніви щодо їх якості і споживачі починають шукати способи підстрахуватися, іноді навіть незаконні. Платні послуги – це своєрідна мотивація для службовців надавати послуги якісно і вчасно, адже від цього залежить дохід адміністративного органу і самих службовців.

Чому ж адміністративні послуги повинні бути платними? Це обґрунтовується наступними причинами:

1) плата за адміністративні послуги допомагає боротися з корупцією, тому що безкоштовні послуги можуть насторожувати споживачів і викликати сумніви щодо якості послуг і звідси перша думка – «заплату, зроблять якісно». Адже багато людей користуються принципом – безкоштовний сир є тільки в мишоловці;

2) це справедливо, адже одні особи звертаються за певними послугами частіше, тоді як інші особи за тою чи іншою послугою раніше ніколи не зверталися;

3) плата за послуги є ефективним інструментом, щоб стимулювати службовців надавати послуги якісно, тим більше, якщо від цих коштів залежить фінансування адміністративного органу та особистий дохід службовців [2, с.129].

Формування розміру плати за адміністративні послуги повинно відбуватися наступними шляхами:

- 1) в порядку, встановленому законодавством;
- 2) відповідно до собівартості надання відповідних послуг;
- 3) повинен бути чітко визначений розмір плати за послуги;
- 4) має бути обов'язково врахована думка споживачів послуг. [3]

Ціни і тарифи на надання адміністративних послуг повинні бути встановлені відповідно до Закону України «Про ціни і ціноутворення» і спрямовані на забезпечення згідно ст. 3 цього Закону наступного: «рівних економічних умов і стимулів для розвитку всіх форм власності, економічної самостійності підприємств, організацій і адміністративно-територіальних регіонів держави; збалансованого ринку засобів виробництва, товарів і послуг; протидії монополюючим тенденціям виготовлювачів продукції, товарів і послуг; об'єктивних співвідношень у цінах на промислову і сільськогосподарську продукцію, що забезпечує еквівалентність обміну; розширення сфери застосування вільних цін; підвищення якості продукції; соціальних гарантій в першу чергу для низькооплачуваних і малозабезпечених громадян, включаючи систему компенсаційних виплат у зв'язку із зростанням цін і тарифів; створення необхідних економічних гарантій для виробників; орієнтації цін внутрішнього ринку на рівень світового ринку.» [4]

При встановленні плати за адміністративні послуги, занадто висока вартість не повинна обмежувати права і свободи громадян.

Щодо варіантів оплати адміністративних послуг, то вона може здійснюватися двома шляхами:

- разом із поданням заяви на отримання адміністративної послуги;
- після надання відповідної послуги.

Перший варіант може мати місце, якщо плата є невисокою і шанси прийняття негативного рішення незначні. Ризики винесення негативного рішення зазвичай доволі низькі, тому умова оплати наперед є обгрунтована.

Другий варіант доцільний якщо плата за послугу зависока і є великий ризик відмови в її наданні.

Безумовно не всі послуги мають бути платними, враховуючи той факт, що більшість громадян України з низькими статками або, в кращому випадку, середніми.

Виходячи з цього повинні бути безоплатними послуги в сферах пенсійного забезпечення і соціальних послуг. У висновку можна сказати, що питання які адміністративні послуги мають бути платними повністю або частково є досить спірним. Законодавство часто змінюється, бажання посадовців заробити якомога більше невичерпне, а більшість простих споживачів змушені мало не рахувати кожна копійку.

Вирішувати цю проблему потрібно з врахуванням економічної ситуації в країні, статків споживачів, а також думки суспільства. Якщо держава буде рахуватися з думками і поглядами пересічних громадян, а не думати лише про своє благополуччя, то адміністративні послуги будуть доступніші і надаватися більш ефективно.

Список використаних джерел

1. Проект Адміністративно-процедурного кодексу України № 2789 від 18.07.2008 р.
2. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / Автор-упорядник В.П. Тимошук. - К.: Факт, 2003. - 496 с.
3. Пріоритети. №. 6(12). Вісник Доктрини приватної ініціативи (листопад 2003 року).
4. Закон України «Про ціни і ціноутворення» від 03.12.1990 № 507-ХІІ

Кравчук Олексій Олегович

докторант НТУУ «КПІ», к.ю.н., доцент

ЩОДО ПРИНЦИПІВ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УКРАЇНІ

Принципи управління державною власністю – передбачені нормами права трансцендентальні ідеї, що мають бути покладені в основу управлінської діяльності в сфері державної власності.

Як показують результати наших досліджень, до основних принципів управління державною власністю слід відносити верховенство права, законність, відкритість та прозорість, забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, відповідальність, безперервність, забезпечення єдності державної політики, ефективність та цільове використання.

Обов'язковість та загальність правових принципів свідчать про необхідність їх передбачення в чинному законодавстві. Тому враховуючи широкий об'єктний склад державної власності, коло суб'єктів управлінських відносин, що виникають під час управління нею, перелік та зміст принципів управління державною власністю доцільно визначити в Законі України «Про управління об'єктами державної власності».

Із конституційних принципів законності та верховенства права чітко випливає, що кожен суб'єкт управлінських відносин зобов'язаний діяти в суворій відповідності до приписів норм законів та інших правових актів. Проте цей принцип також свідчить про необхідність забезпечення належного рівня правової регламентації, недопущення прогалин у праві, зменшення зон «слабкого регулювання». Аналіз принципів ефективності та цільового використання об'єктів державної власності засвідчує, що управління державною власністю – є специфічною сферою в тому розумінні, що вимагає детальної правової регламентації повноважень кожного учасника відповідних управлінських відносин. Абсолютне дотримання принципів законності та верховенства права, хоча нібито і має бути беззаперечним у публічній сфері, однак, з огляду на ряд причин, є проблематичним. Однією з причин цього є недосконалість адміністративно-правового регулювання відповідних управлінських відносин. Органи виконавчої влади та їх посадові особи, що представляють державу як власника, в деяких випадках змушені діяти відповідно до загальних принципів права, загального праворозуміння, використовуючи при цьому від імені держави-власника повноваження, надані законодавством будь-якому власнику. Звичайно, що у випадку, коли безпосередньо закон не надає державному органу (його посадовій особі) конкретних повноважень, здійснюється лише казуїстичне регулювання відповідних відносин, що не зовсім відповідає принципу законності.

Щодо принципу відкритості та прозорості, варто відмітити, що зміни законодавства України в останні роки засвідчують трансформацію концептуальних підходів до правового регулювання управлінської діяльності у сфері державної власності саме в напрямку підвищення ролі цього принципу. Так, відповідно до ч. 5 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації», не може бути обмежено доступ до інформації про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном, у тому числі до копій відповідних документів, умови отримання цих коштів чи майна, прізвища, імена, по батькові фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно.

Принцип ефективності управління державною власністю полягає в тому, що при забезпеченні виконання завдань і функцій держави державне майно повинно використовуватися таким чином, щоб досягнути максимального задоволення суспільних потреб при мінімальних його витратах.

Принцип цільового використання державного майна, закріпленого за підприємством, організацією, установою на праві господарського відання (оперативного управління), доцільно закріпити в законодавстві, передбачивши, що ці суб'єкти, їх органи управління, працівники мають забезпечувати використання майна відповідно до цілей, визначених в законодавстві, рішеннях уповноважених органів управління, а також в установчих документах тих підприємств (організацій, установ).

Доцільно передбачити на рівні закону обов'язки всіх суб'єктів управлінських відносин у сфері державної власності щодо ефективного та цільового використання державного майна. За неефективне та нецільове використання майна державної власності має бути передбачена юридична відповідальність.

Ефективність державного управління в усіх його сферах прямо залежить від ефективності управління майном державної власності у відповідних сферах.

Оскільки принцип ефективності передбачає відплатне користування державним майном недержавними суб'єктами, доцільно в законодавстві передбачити заборону передачі державного майна в позичку (безоплатне користування) недержавним суб'єктам.

Одним із проявів поточного контролю за ефективністю використання державного майна є погодження з уповноваженим органом управління правочинів (угод) на суму, що перевищує визначений для підприємства розмір (вбачається за необхідне впровадити таке погодження для всіх державних підприємств, установ, організацій).

З метою подолання дискретності в управлінні державною власністю, в рамках реалізації в досліджуваній сфері принципу забезпечення єдності державної політики вбачається за необхідне визначити орган, відповідальний за реалізацію державної політики з управління державною власністю. При цьому норми статті 116 Конституції, на нашу думку, призводять до висновку про однозначність вирішення цього питання – таким органом має бути Кабінет Міністрів України. Вбачається, що для забезпечення виконання принципу безперервності саме Уряд (і лише він) має бути уповноважений приймати рішення щодо створення, ліквідації, реорганізації юридичних осіб, заснованих на державній власності (крім особливих випадків, коли законодавство наділяє такими повноваженнями Главу держави чи інших суб'єктів).

Крисько Зоряна Олександрівна

завідувач сектору договірної роботи

Юридичного управління Державної казначейської служби України

ОКРЕМІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ОРГАНІВ ТА ІНШИХ АНАТОМІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Права та свободи людини і громадянина вже багато століть вважаються однією з найбільш актуальних проблем існування та розвитку людства. Найважливішим і найціннішим з-поміж особистих прав і свобод людини є право на життя. Життя є основним благом й однією з найвищих соціальних цінностей людини.

Саме тому право на життя знайшло своє відображення в основному законі України - Конституції. Так, у статті 27 Конституції України закріплено, що кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави - захищати життя людини.²

Серед конституційних гарантій права на життя є система охорони здоров'я, розвиток медичної науки та медичного страхування, надання кваліфікованої медичної допомоги.

Так, зокрема, одним з найвагоміших досягнень сучасної медицини є трансплантація.

Трансплантація – це спеціальний метод лікування, що полягає в пересадці реципієнту органа або іншого анатомічного матеріалу, взятих у людини чи у тварини.³

Таким чином, питання адміністративно-правового регулювання трансплантації на сьогоднішній день є найбільш актуальними.

Проблемам правового регулювання права на донорство та трансплантацію приділяють активну увагу вітчизняні та іноземні вчені-правознавці: С.Г. Стеценко, Н.Б. Болотіна, М.М. Малейната інші. Проте, не зважаючи на проведення значного науково-теоретичного аналізу питань, пов'язаних з

² Конституція України: прийнята на 5 сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141

³ Закон України від 16.07.1999 № 1007-XIV «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 41, ст. 377

донорством та трансплантацією, виникає цілий ряд проблем – з-поміж яких одне з перших місць займає недосконале законодавство у цій сфері.

Насамперед, необхідно зазначити, що порядок здійснення трансплантації в Україні регулюється національним законодавством: Основи законодавства України про охорону здоров'я, Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» тощо.

Проте, чисельні закони України та підзаконні нормативно-правові акти в сфері охорони здоров'я, що були розроблені, на превеликий жаль, хоча і намагаються відповідати розвитку сьогодення, але не складають єдиної системи, що чинить великі перешкоди в їх нормальному застосуванні на практиці.

Не можливо не погодитися з думкою Стеценка С.Г., який зазначив, що основними чинниками, котрі обумовлюють актуальність правового регулювання трансплантології в нашій країні, можна поділити на дві групи: що раніше сформувалися (морально-етичні, правові і медичні аспекти констатації смерті мозку людини, тривалість проведення реанімаційних заходів тощо) і виникли останнім часом (визначення правового статусу тканин і органів після вилучення з організму, наділення правом розпоряджатися тілом померлої людини, особливості правомірності донорства живих людей, потенційна небезпека криміналізації трансплантології та ін). Для визначення загальних принципів, на основі яких передбачається здійснювати юридичну регламентацію трансплантації, доцільно використовувати загальноправовий науковий підхід, згідно якого розрізняють принципи права (основні положення, які відображають її зміст і вже знайшли втілення в нормативно-правових актах) і принципи правового регулювання (це керівні ідеї, передумови, які можуть бути використані як базис для побудови норм права).

Професор Горелик І.І. в основу адміністративно-правового регулювання операцій по пересадці органів і тканин поклав принципи оптимальної турботи про інтереси донора і колегіальність. Перший з них відображає пріоритет інтересів донора при спірних питаннях трансплантації, згідно другого – найбільш складні питання, пов'язані з процедурою встановлення діагнозу хвороби і способів лікування, вирішуються консиліумом лікарів.⁴

На додаток до цих важливих керівних ідей, з позицій сьогоденного стану медичного права, як загальні принципи правового регулювання пересадки органів та інших анатомічних матеріалів необхідно зазначити такі:

- принцип поваги і дотримання прав пацієнта;
- принцип дотримання черговості згідно «листа очікування»;
- принцип декомерціалізації пересадок органів та інших анатомічних матеріалів людині;
- принцип інтеграції в міжнародні трансплантологічні співтовариства.

Представлені принципи повинні слугувати як установка для осіб, що вивчають медичне право, для осіб, що цікавляться питаннями трансплантології, і для законодавців при розробці нормативно-правових актів з питань трансплантації.⁵

Отже, розглядаючи питання адміністративно-правового регулювання трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людині слід зазначити, що охорона життя та здоров'я людини має бути однією з пріоритетних цілей державної політики в усіх країнах світу, у тому числі в Україні. Держава, визнаючи право кожного громадянина на охорону життя та здоров'я зобов'язана першочергово забезпечувати його реалізацію шляхом запровадження дієвих механізмів адміністративно-правового регулювання, які б без жодних зусиль застосовувались на практиці та відповідали б реаліям сьогодення.

⁴Горелик И.И. Правовые аспекты пересадки органов и тканей / И.И. Горелик. – Минск.: Высшая школа, 1971. – 89 с.

⁵ Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник / За заг. Ред. д.ю.н., проф. С.Г. Стеценка. К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 507 с.

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедрою адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ УЧАСТІ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ УПОВНОВАЖЕНОГО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ

У зв'язку зі здійсненням адміністративного судочинства в Україні виникає така можливість як залучення різних суб'єктів адміністративну справу. Важливе місце у системі гарантій прав і свобод людини у сучасних державах з демократичною формою правління посідає інститут парламентського уповноваженого з прав людини, так званого омбудсмана, але його адміністративна процесуальна правосуб'єктність потребує вдосконалення та розробки.

23 грудня 1997 р. Президентом України був підписаний Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини». Омбудсман, як особа яка покликана забезпечувати додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина, представляє собою одну з ознак демократичної держави. Метою інституту Уповноваженого є здійснення контролю за додержанням прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Варто зазначити, що Уповноважений Верховної Ради України з прав людини у разі звернення до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів інших осіб не має права закінчувати справу, але в той час відмова Уповноваженого від адміністративного позову або зміна позовних вимог не лишає можливості особу, захисту прав, свобод та інтересів якої права вимагати від суду розгляду справи, вирішення адміністративного позову в попередньому обсязі.

Отже, вагомою прогалиною вітчизняного законодавства є те, що в його нормах, з одного боку, відсутні адекватні засоби реагування парламенту на результат його діяльності, а з іншого - не передбачено відповідних важелів впливу Уповноваженого на суб'єктів, що порушили права людини.

На сьогодні, на жаль, немає достатніх та конкретних підстав стверджувати, що дійсний стан забезпечення прав і свобод людини в Україні є задовільним. Досліджуючи засади участі в адміністративному судочинстві Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, потрібно звернути увагу на парадоксальність того, що Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, відповідно до чинного законодавства, може бути одночасно і суб'єктом, який певним чином здійснює процесуальні повноваження позивача, і відповідачем в адміністративному судочинстві. Це обумовлено тим, що його звернення (адміністративний позов) до адміністративного суду в інтересах іншої особи може бути оскаржено як дія суб'єктів владних повноважень. В даному випадку виявляється інститут зустрічного адміністративного позову, який на даний момент у КАС України не передбачений. Звідси законодавець допускає таку можливість оскарження звернення в порядку позовного впровадження, поданого до суду Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини. Виникає можливість оскарження адміністративного позову, поданого омбудсманом, нівелювати одну з його головних функцій - правовий захист прав і свобод людини та громадянина.

У випадках передбачених законом, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини має право звернутися до адміністративного суду із адміністративними позовами про захист прав, свобод та інтересів інших осіб, а також брати участь у цих справах.

Потрібно пам'ятати, що він може вступити у справу за власною ініціативою з метою виконання покладених на нього повноважень (частини 1, 3 ст. 60 КАС України) або бути залученим до участі у справі судом як законний представник. Проте його звернення до суду із заявою та участь у судовому процесі не можна розглядати як реалізацію ним процесуального представництва, тому що

Уповноважений лише виконує покладені на нього законодавством функції. Саме тому здійснення ним захисту прав і свобод людини є особливою формою участі даної посадової особи в адміністративному судочинстві. Водночас ця форма участі поєднує в собі ознаки форми участі позивача та представницької форми участі.

З точки зору створення умов для реалізації прав і свобод людини і громадянина важливе значення має діяльність Уповноваженого з прав людини щодо сприяння правовій інформованості населення. На сьогодні очевидним вже є те, що повна реалізація прав і свобод людини не може бути досягнена лише шляхом прийняття відповідних законів або ж створенням механізмів забезпечення виконання таких законів. Реалізація громадянами їх праватакож залежатиме і від того, наскільки добре вони поінформовані про свої права, про механізми, які існують на міжнародному і національному рівні для забезпечення їх прав.

Термінового врегулювання потребує питання співучасті представників та секретаріату Уповноваженого в адміністративному судочинстві. Така форма реалізації адміністративно-процесуальної правосуб'єктності сприятиме всебічному та повному захисту прав, свобод та інтересів людини і громадянина, а також прискореному розгляду та вирішенню адміністративних справ за участю цих осіб, збиранню та вивченню усіх можливих у справі письмових та речових доказів.

Показник результативності діяльності Уповноваженого є тим фактором, що гарантує його існування всистемі забезпечення прав і свобод людини і громадянина, і тому має стати пріоритетним напрямом у процесі розвитку даного інституту. Підвищення рівня цього показника безпосередньо пов'язане з усіма сферами функціонування служби Уповноваженого в Україні.

Підписов Денис Сергійович

Аспірант першого року навчання
факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Голосніченко І.П.,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права

факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

РЕАЛІЗАЦІЯ НОРМ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

На сучасному етапі розвитку вітчизняної науки адміністративного права категорія “механізм адміністративно-правового регулювання” визнається однією з ключових та універсальних для опанування усього масиву специфічних явищ та взаємозв'язків, що складають предмет цієї науки. Аналіз праць вітчизняних та зарубіжних дослідників у царині теорії права, та теорії адміністративного права зокрема, дозволяє зробити висновок, що попри належність цих авторів до різних наукових шкіл, правових систем та навіть поколінь, їх погляди на визначення механізму

адміністративно-правового регулювання відзначається відомою сталістю та одноманітністю. За аналогією з механізмом правового регулювання взагалі механізм адміністративно-правового регулювання становить собою сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у сфері адміністративного права. Відтак вказується на те, що саме механізм адміністративно-правового регулювання є тим “містком”, по якому вимоги права, втілені волею законодавця у нормативних приписах, переходять у реальне життя, конкретні відносини осіб. Досягається такий перехід статичного стану права у динамічний за наявності таких складових частин механізму адміністративно-правового регулювання:

- норми права;
- акти реалізації норм права;
- правові відносини.

До цих трьох фундаментальних складових, без яких механізм адміністративно-правового регулювання взагалі не зможе працювати, долучаються й інші: юридичні факти, акти тлумачення норм права, режим законності та правопорядку, правова свідомість та правова культура, від яких напряду залежить ефективність функціонування даного механізму.

На особливу увагу заслуговує такий елемент механізму адміністративно-правового регулювання як акти реалізації норм права, адже саме у ньому в концентрованому вигляді втілено суть самого процесу правового регулювання, а саме: переведення нормативності права в упорядкованість суспільних відносин. В ході правореалізації досягається мета, яку бажала досягти держава в особі законодавця, створюючи норму та закріплюючи її у відповідному акті.

Наявність специфічних ознак норм адміністративного права (домінуюче втілення у них державного інтересу, переважно імперативний характер, дія у багатьох сферах суспільного життя, існування значної кількості відсилочних гіпотез та санкцій) передбачає й особливості їх реалізації.

Домінування у нормах адміністративного права державного інтересу має своїм наслідком визнання держави в особі її органів та посадових осіб особливим суб'єктом відповідних правовідносин, відтак і реалізовуватися норми права будуть державою в особливий спосіб. Не випадково в теорії права (й адміністративного права в тому числі) поряд з традиційними формами реалізації норм права — дотриманням, виконанням та використанням — виділяють й особливу — застосування норм права. Перші три форми можна ще назвати безпосередніми, оскільки передумовою реалізації через ці форми є лише та норма, що реалізується. Наприклад, норма статті 42 Кодексу України про адміністративні правопорушення, яка передбачає відповідальність за порушення санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм, реалізується у формі дотримання, тобто шляхом простого утримання осіб від вчинення такого порушення. Виокремлення ж застосування підкреслює особливий характер цієї форми реалізації норм права, що полягає в: обов'язковій наявності у суб'єкта застосування владних повноважень, комплексній сутності даної форми реалізації норм права (застосування полягає у виданні індивідуально-конкретних правових приписів та сприянні реалізації цих приписів суб'єктами, на яких поширюється їх дія), суворій відповідності спеціально встановленій законом формі. Проте таку форму реалізації норм права як застосування при всій її специфіці не слід протиставляти безпосереднім формам реалізації, оскільки застосування акумулює в собі риси дотримання, виконання та використання. Так, винесення посадовою особою постанови по справі про адміністративне правопорушення є застосуванням цією посадовою особою норм права, якими вона керувалася при винесенні рішення по конкретній справі з одночасним дотриманням вимог норми, якою передбачено обставини, що виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення, виконанням норми про належну оцінку доказів з використанням відповідних прав при розгляді справи.

Існування значної кількості відсилочних гіпотез та санкцій також визначає особливості у реалізації норм адміністративного права. Це пояснюється тим, що більшість цих норм мають

організаційний характер, отже часто мають загальну гіпотезу (сформовану в межах іншої норми правового акту) і санкцію, виражену в іншому акті (наприклад, в Кодексі про адміністративні правопорушення).

Хоча свій вплив на процес реалізації норм адміністративного права справляє імперативний характер останніх, все ж не варто забувати і про поступову зміну ідеологічних установок у свідомості вчених-адміністративістів, практикуючих юристів та (принаймні є надія) державних службовців з бачення мети адміністративного права у простій легалізації широких управлінських та контрольних повноважень державних органів до забезпечення рівноправного та ефективного партнерства між державою та особистістю. Виявом такої трансформації можна вважати виділення наукою адміністративного права таких елементів (вже диспозитивного) правового регулювання, як адміністративний договір та адміністративні послуги, сфера адміністративного розсуду, інститут адміністративного оскарження.

Отже, без урахування зазначеного неможливо адекватно відобразити процес реалізації норм адміністративного права, висвітлити його місце в механізмі адміністративно-правового регулювання.

Попова Олена Олександрівна

Науковий співробітник ДНДІ МВС України

ДЕЯКІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ ОРГАНАМИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

У контексті реформування системи надання адміністративних послуг актуалізувалися питання теоретичного обґрунтування правового регулювання цієї сфери публічного управління. При цьому дослідження проблематики зазначених послуг має бути спрямоване на вироблення єдиних, концептуальних, принципів і положень. Разом з тим, наукові дослідження свідчать про відсутність такої єдності. Спостерігаються досить значні розбіжності у поглядах науковців щодо визначення, зокрема понятійного апарату інституту адміністративної послуги, що безумовно позначається на відповідній правотворчій діяльності та якості, прийнятого у 2012 році Закону України «Про адміністративні послуги» [1], до недоліків якого, зокрема належать: неточність формулювання змісту категорії «адміністративна послуга» та «суб'єкт звернення» [1, ст.1]; неповний перелік, представлених у Законі термінів, зокрема відсутність визначення результату адміністративної послуги [1, ст.1]; невизначеність критеріїв якості надання адміністративних послуг, стандартів надання послуг; невизначеність системи контролю за якістю адміністративних послуг; непорядкованість принципів державної політики у сфері надання адміністративних послуг [1, ст.4]; суперечливість положень цього закону у встановленні термінів прийому суб'єктів звернення [1, ст. 6; 11].

Разом з тим, визначальною ознакою розвитку законодавства, зокрема адміністративного, у демократичних країнах є його спрямованість на забезпечення прав і законних інтересів приватних осіб у відносинах із державою та її органами. Одна з найважливіших гарантій цього – чітка регламентація процедурного аспекту відносин особи і влади. За таких умов службовець адміністрації діє не свавільно, а керується чітко встановленим порядком. Це забезпечує рівність приватних осіб перед законом, адже до всіх однопорядкових справ застосовується однакова процедура. Крім того, існування законодавчо встановленої процедури є вихідною точкою для здійснення контролю за законністю діяльності органів влади. Для України ці питання є особливо актуальними, оскільки досі більшість процедурних елементів відносин органів влади з громадянами або не врегульовані законодавством взагалі, або ж регулюються підзаконними нормативними актами. Тому одним із основних напрямів законотворчого процесу є прийняття законів, спрямованих на вирішення процедурних питань у відносинах органів влади з приватними особами

та їх демократизацію [2, с. 5–6]. Загальний закон про адміністративну процедуру повинен відігравати базисну роль у розбудові правового поля у відносинах між владою і приватними особами, визначаючи та впроваджуючи єдині принципи адміністративної процедури: верховенства права, законність, публічність, відкритість, підконтрольність, ефективність [2, с. 88]. Разом з тим, сьогодні в державі відсутнє загальне адміністративно-процедурне законодавство, хоча за роки його «творення» Верховною Радою України розглянуто велику кількість відповідних законопроектів. Крім того, у зв'язку з тим, що останній проект Адміністративно-процедурного кодексу України [3] дублює помилки Закону України «Про адміністративні послуги» [1], його прийняття має передувати внесенню необхідних змін до цього Закону.

Також слід зазначити, що неабияке значення для забезпечення додержання прав людини у адміністративному провадженні є встановлення належної процедури прийняття рішення щодо кожної окремої справи. Основними джерелами такої інформації, а також важливим інструментом підвищення якості обслуговування, забезпечення принципів доступності та відкритості є стандарти адміністративної послуги (інформаційні картки).

У зв'язку з тим, що сфера надання адміністративних послуг, хоча є не новою для України, сьогодні зазнає певних, кардинальних змін, належного інформаційного забезпечення потребують не тільки суб'єкти звернення, але й суб'єкти надання адміністративних послуг (працівники адміністративного органу, уповноважені надавати відповідні послуги). З цією метою, на наш погляд, окрім згаданих стандартів, обов'язковим організаційним елементом забезпечення високого рівня обслуговування в адміністративній сфері є розроблення регламентів надання адміністративних послуг або технологічних карток.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що сучасний стан розвитку системи надання адміністративних послуг характеризується, зокрема неврегульованістю процедурних аспектів відносин органів виконавчої влади з громадянами, що, в свою чергу, призводить до високого рівня адміністративного розсуду, і як наслідок, – низького рівня якості обслуговування; відсутністю єдиного бачення щодо визначення понятійного апарату інституції адміністративних послуг, що спричиняє неузгодженість щодо цих питань у нормотворчій діяльності та низький рівень відповідного загального законодавства тощо.

Список використаних джерел

1. Про адміністративні послуги : Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI // Офіційний вісник України / – 2012. – № 76. – Ст. 3067.
2. Адміністративний процес та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / Автор-упорядник В.П. Тимошук ; за заг. ред. І.Б. Коліушка. – К. : Факт, 2003. – 496 с.
3. Адміністративно-процедурний кодекс України : Проект Закону : зареєстрований у Верховній Раді України від 3 грудня 2012 р. № 11472 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=44893.

Співак Ірина Вікторівна

ст. викл. кафедри адміністративного, фінансового
та господарського права НТУУ „КПІ”

СПІЛЬНИЙ МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Домінантою сучасного етапу міжнародного економічного співробітництва є максимальне прискорення транскордонного руху товарів і послуг на основі спрощення митних процедур .

Скорочення ж часу на проведення митного оформлення, спрощення митних процедур і є метою впровадження механізму спільного митного контролю – одного з важливих напрямків митного співробітництва.

Статус України як провідної країни-транзитера обумовлює її широке співробітництво із сусідніми державами в митній сфері. Адже налагодження дієвого механізму взаємодії між митними адміністраціями різних держав є запорукою прискорення товарообігу та ефективності боротьби з правопорушеннями у зовнішньоекономічній сфері, які дедалі більше набувають транснаціонального характеру.

Хоча взаємодії митних органів України з митними органами іноземних держав присвячена лише ст. 567 МКУ 2012 р. (зміст якої суттєво не відрізняється від ст. 39 МКУ 2002 р.), що не тільки не дає визначення поняття «взаємодія митних органів», але й обмежує її лише напрямками боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил.

Відповідно до п.1 ст.565 МКУ 2012 р. митними органами України спільно з митними органами суміжних держав може здійснюватись проведення спільного митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон України.

Спільний митний контроль необхідно відрізнити від так званого „митного сервітуту”, визначеного як „обмеження територіального суверенітету однієї держави на користь іншої або декількох держав за права проходу через свою територію (наприклад, військових підрозділів іншої держави) або права користування своєю територією на певних умовах.”⁸ І хоча для цих правових інститутів спільним є необхідність вирішення питання стосовно правомочностей контролюючих служб суміжних держав, юрисдикція останніх в процесі проведення спільного контролю, на відміну від „extraterritoriumJurisdictionum” (екстратериторіальності юрисдикції) митного сервітуту, має територіальний характер, базуючись на дотриманні посадовими особами Договірних Сторін вимог національного законодавства та обов’язковій присутності посадовців однієї з суміжних держав при здійсненні митного контролю посадовцями іншої.

Спільний контроль визначається міжнародними угодами як здійснення прикордонного, митного та інших видів контролю спільно контролюючими органами Договірних Сторін, без розриву в часі між їх діями (від початку і до завершення) в пунктах пропуску на території України або суміжної держави.

А, отже, складність вирішення цієї проблеми пов’язане з тим, що „conditiosinequanon” – необхідною умовою є позитивне волевиявлення двох сторін – України та відповідної суміжної держави шляхом укладення міжнародної угоди.

В разі ж відмови однієї з сторін від проведення спільного контролю подальша реалізація заходів спільного митного контролю автоматично припиняється. Наприклад, відповідно до Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь від 14.12.1995 р. та на підставі Протоколу, підписаному керівниками митних відомств обох держав 03.11.1995 р. в м. Чернігові, було впроваджено спільний контроль транспортних засобів і вантажів в пунктах пропуску через українсько-білоруський кордон, але в подальшому білоруська сторона припинила проведення спільного контролю в міжнародних пунктах пропуску „Нові Яриловичі – Нова Гута” і „Доманово-Мокряни”.

Правовий механізм спільного митного контролю являє собою систему організаційно-правових заходів, здійснюваних як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Там, згідно з п. 3.1. Типової технологічної схеми пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна, затвердженої спільним наказом Держкомкордону, ДМСУ та Мінтрансу України від 05.03.2001 р. № 152/165/130, „... відповідно до законодавства України та міжнародних договорів у пунктах пропуску через державний кордон може здійснюватись спільний контроль контролюючих органів і служб України та суміжних держав”.¹¹

А відповідно до положень Кіотської конвенції митні адміністрації повинні узгоджувати сфери компетенції і час роботи на спільному кордоні, здійснюючи спільний контроль у митних пунктах, що розташовані в одному місці.

Отже, запровадження спільного митного контролю здійснюється в декілька етапів: 1) укладається двостороння міжнародна угода; 2) підписання Протоколу на рівні керівників митних органів (митних адміністрацій) Договірних Сторін; 3) узгодження та затвердження митними органами Договірних Сторін єдиної технологічної схеми митного контролю у відповідному пункті пропуску, де заплановано здійснення спільного митного контролю.

Найбільш поширеними формами здійснення спільного митного контролю є перевірка документів та зазначених в них відомостей, необхідних для такого контролю, митний огляд товарів і транспортних засобів, їх облік.

Спільний контроль базується як на загальних принципах (принципи законності, системності, прозорості, вибірковості тощо), так і специфічних, визначених положеннями Міжнародної конвенції про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах (Женева, 1982 р.):

- принцип синхронності (митний контроль та інші контрольні функції здійснюються одночасно митними органами та представниками контролюючих служб двох держав);
- принцип уніфікації (єдиний режим роботи прикордонних постів, контролюючих служб, запровадження аналогічної системи міжнародного митного транзиту);
- принцип взаємного визнання результатів митного оформлення (митні документи і засоби митного забезпечення визнаються Договірними Сторонами);
- принцип постійного обміну інформацією, необхідної для цілей митної статистики та попередження порушень митних правил і контрабанди.

Так, відповідно до ст. 7 Конвенції Договірні Сторони докладають всіх зусиль щодо організації спільного контролю вантажів та документів шляхом установки обладнання, що спільно використовується, та забезпечення того, щоб були аналогічними: часи роботи прикордонних пунктів, служби контролю, які здійснюють свою діяльність на цих постах, категорії вантажів і система міжнародного митного транзиту, які можуть бути використанні в цих країнах.

Спільний контроль має значні переваги порівняно з митним контролем, здійснюваним в односторонньому порядку митними органами кожної з держав (для митних органів – економія людських ресурсів, темпоральних ресурсів, а, відтак, економія й фінансових ресурсів; для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності – економія матеріальних, фінансових ресурсів).

Сударенко Олена Володимирівна

кандидат юридичних наук, доцент, КНТЕУ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТУ ОПОДАТКУВАННЯ З ПОДАТКУ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО, ВІДМІННЕ ВІД ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ

З 01.01.2013 р. в Україні запроваджено справляння нового податку – податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки [1, абз. 9 п. 1 Розділу XIX]. Правовою основою справляння зазначеного податку є Конституція України, ст. 265 Податкового кодексу (далі - ПК) та відповідні рішення органів місцевого самоврядування.

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки належить до обов'язкових місцевих податків. Це означає, що він справляється за мінімальними ставками, встановленими ПК та без застосування відповідних коефіцієнтів навіть у випадку невидання відповідною сільською, селищною, міською радою рішення щодо його встановлення на території відповідної територіальної громади [1, пп. 12.3.5 п. 12.3 ст. 12 та абз. 2 п. 5 Розділу XIX].

Платниками податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які є власниками об'єктів житлової нерухомості. Перелік об'єктів

житлової нерухомості наведено у пп. 14.1.129 п. 14.1 ст. 14 ПК: житлові будинки, житлові будинки садибного типу, прибудова до житлового будинку, квартири,котедж, кімнати у багатосімейних (комунальних) квартирах, садовий будинок, дачний будинок. При цьому дачний будинок визначено як житловий будинок для використання протягом року з метою позаміського відпочинку. Дана норма ПК суперечить загальному визначенню поняття «житловий будинок» наведеного у підпункті «а» пп. 14.1.129 п. 14.1 ст. 14 ПК та визначенню поняття «дачний будинок», наведеному у абз. 4 п. 1.2 Порядку прийняття в експлуатацію індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних будинків, господарських (присадибних) будівель і споруд, прибудованих до них, громадських будинків I та II категорій складності, які збудовані без дозволу на виконання будівельних робіт, і проведення технічного обстеження їх будівельних конструкцій та інженерних мереж [2]. Отже, зареєструвати місце проживання у дачному будинку неможливо. Якщо ж визначати дачний будинок як житловий будинок, то власник такого майна має право реалізувати право на реєстрацію місця проживання у дачному будинку, що буде суперечити нормам житлового законодавства України. Також в даному випадку може виникнути питання щодо правильного визначення об'єкту оподаткування з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Якщо дачний будинок є житловим будинком, то він не може належати до об'єктів, що не належать до об'єктів оподаткування, про які зазначено у пп. «г» пп. 265.2.2 п. 265.2 ст. 265 Податкового кодексу. Вважаємо, відповідну норму Податкового кодексу слід привести у відповідність до вимог житлового законодавства.

Серед визначення об'єктів, що не належать до об'єктів оподаткування, законодавством визначено не однакові підходи, отже порушено принцип рівності усіх платників перед законом та недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації. Зокрема, якщо мова йде про об'єкт житлової нерухомості, який належить багатодітним сім'ям, то він береться із розрахунку «не більше одного об'єкта на сім'ю». Мабуть тому у довідкових документах податкової служби багатодітна сім'я розглядається як об'єкт оподаткування, а не як суб'єкт [3]. Якщо ж мова йде про сім'ї, які виховують одну або двох дітей, то на кожного платника податку розраховується по одному садовому або дачному будиночку. Отже така сім'я на відміну від багатодітної має право користуватися квартирою та двома і більше дачними або садовими будиночками (у разі, якщо такі об'єкти нерухомого майна зареєстровані на кожного із членів сім'ї). Вважаємо слід внести зміни до підпункту «г» пп. 2665.2.2. п. 265.2 ст. 265 Податкового кодексу, замінивши слова «на сім'ю» на слова «одного платника податків».

При визначенні об'єкта оподаткування податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки слід звернути увагу на базу оподаткування. Базою оподаткування даного податку є житлова площа об'єкта оподаткування. Водночас легітимне визначення «житлова площа» відсутнє. Як виняток, до законодавчого затвердження відповідної дефініції, на нашу думку, слід використовувати п. 2.2 Державних будівельних норм України. Будинки і споруди. Житлові будинки. Основні положення ДБН В.22-15-2005: Наказ Державного комітету з будівництва і архітектури України від 18.05.2005 р. № 80, де визначено ті приміщення, які не належать до житлових, отже й не можуть використовуватись при характеристиці та розрахунку житлової площі: у квартирах повинні бути передбачені такі приміщення: житлові кімнати і підсобні приміщення – кухня, передпокій, санвузли, внутрішньо квартирні коридори, вбудовані комори, антресолі, літні приміщення тощо[4].

Об'єкти житлової нерухомості можуть перебувати у спільній частковій або спільній сумісній власності кількох осіб. Враховуючи, відповідне право суб'єктів, у ПК зазначено підстави до визначення платників податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки в разі перебування об'єктів житлової нерухомості у спільній частковій або спільній сумісній власності кількох осіб.

Принагідно слід зазначити, що підпункти «б» та «в» п. 265.2 ст. 265 Податкового кодексу, суперечать вимогам ст. 368 та ч. 3 ст. 372 Цивільного кодексу у частині визначення правових режимів спільної сумісної та спільної часткової власності, на що було звернено увагу авторами Податкового кодексу України: постатейні матеріали[5, с. 818]. Вважаємо слід внести відповідні зміни до Податкового кодексу.

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачується за місцем розташування об'єкта оподаткування і зараховується до відповідного місцевого бюджету згідно з положеннями Бюджетного кодексу України.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // *Голос України*. – 2010. - № 229-230.
2. Про затвердження Порядку прийняття в експлуатацію індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних будинків, господарських (присадибних) будівель і споруд, прибудованих до них, громадських будинків I та II категорій складності, які збудовані без дозволу на виконання будівельних робіт, і проведення технічного обстеження їх будівельних конструкцій та інженерних мереж: затверджено Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 24.06.2011 р. № 91, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11.07.2011 р. № 830/19568 // *Офіц. вісник України*. – 2011. - № 54. – Ст. 2162.
3. Офіційний сайт Державної податкової служби України. – Режим доступу: <http://sts.gov.ua/data/material/000/019/78577/0.ppt>.
4. Державні будівельні норми України. Будинки і споруди. Житлові будинки. Основні положення ДБН В.22-15-2005: Наказ Державного комітету з будівництва і архітектури України від 18.05.2005 р. № 80. – Режим доступу: <http://www.zakon.nau.ua>.
4. Податковий кодекс України: постатейний коментар: у 2 ч. / Л.К. Воронова, М.П. Кучерявенко, О.А. Лукашев та ін.; за ред. М.П. Кучерявенка. – Х. Право, 2011. – Ч. 2. - 1128 с.

Шатковський Ярослав Миколайович

к.ю.н., с.н.с., науковий консультант відділу консультантів управління забезпечення діяльності Судової палати у господарських справах Верховного Суду України

ПИТАННЯ РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВ'Я ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ЕЛЕМЕНТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

В умовах формування України як правової і соціально орієнтованої держави, особливої актуальності та уваги набувають питання правового регулювання суспільних відносин у сфері охорони здоров'я. Проблеми медицини та діяльність, спрямована на збереження і зміцнення здоров'я, вимагають постійної уваги з боку держави. Охорона здоров'я визнається одним із пріоритетних напрямів державної політики та одним із основних факторів національної безпеки країни.

У статті 3 Конституції України зазначається, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Проте на сьогодні загальнодержавного значення набула проблема репродуктивного здоров'я населення України, за інформацією Державного комітету статистики України, за роки незалежності, кількість населення України зменшилася з 51,8 млн. у 1991 р. до 45,7 млн. у 2012 р.

Чисельність населення, його динаміка і віково-статева структура є одними з ключових чинників реалізації репродуктивного права та як наслідок найважливішими показниками демографічної характеристики народонаселення.

Відповідно до визначення Всесвітньої організації охорони здоров'я, яке міститься у Програмі дій Міжнародної конференції з народонаселення та розвитку (Каїр, 5-13 вересня 1994 р.) репродуктивне здоров'я – це стан повного фізичного, розумового і соціального благополуччя, що передбачає

можливість задовільного та безпечного сексуального життя, здатність до відтворення, право чоловіків і жінок на інформацію та доступ до безпечних, ефективних, прийнятних за вартістю методів планування сім'ї та інших обраних ними методів регулювання народжуваності, що не суперечать закону, а також право на доступ до відповідних послуг з охорони здоров'я, що дають змогу жінці безпечно перенести вагітність та пологи, а батькам – створити найкращі умови для народження здорової дитини.

В умовах сьогодення значної актуальності набувають питання теоретико-правового та галузевого дослідження проблем юридичного забезпечення медичної діяльності загалом та можливості реалізації репродуктивних прав зокрема. Ключовими факторами, які підтверджують зазначене:

- фінансово-економічна криза, котра обумовлює недостатнє фінансування медичної галузі України, що незворотно призводить до зменшення населення України за умови збільшення смертності та зменшення народжуваності;

- складнощі в реалізації прав пацієнтів, що задекларовані в чинному законодавстві;

- нагальна необхідність сприймати медицину як самостійний об'єкт адміністративно-правового регулювання;

- відсутність дієвої та як наслідок ефективної вертикалі управління системою охороною здоров'я, яка з-поміж іншого змогла би забезпечити реалізацію репродуктивних прав населення України.

Серед чинників, які призвели до катастрофічної ситуації, що склалася навколо репродуктивних можливостей населення України, необхідно виокремити високу смертність чоловіків репродуктивного віку. Зазначене призводить до зменшення статевого співвідношення населення, та зумовлює (накопичення) утворення значної кількості одиноких жінок та неповних сімей. Нерівне статеве співвідношення є однією з причин низької народжуваності в Україні, оскільки значна частина жінок фертильного (дітородного) віку не одружена. Звісно частина з таких жінок також народжує дітей, але цей показник набагато нижчий, ніж у заміжніх жінок.

Разом з тим, відсутність потужної та ефективної нормативно-правової бази, яка сприяла б реалізації репродуктивних прав громадян, призводить до від'ємних показників кількості населення, що неминуче спотворює вікову структури населення України. При вирішенні нагальних питань пов'язаних із здоров'ям (репродуктивними можливостями) населення України, особливе значення відіграє роль держави, адже питання репродуктивного здоров'я нації потребує чіткої та унормованої позиції держави щодо застосування нових репродуктивних технологій. Застосування репродуктивних технологій має здійснюватися згідно з чітко встановленим та нормативно закріпленим порядком, адже воно передбачає: штучне запліднення, імплантацію ембріона, сурогатне материнство тощо.

Ситуація, що склалася навколо репродуктивного здоров'я населення України вимагає невідкладного втручання держави, шляхом адміністративно-правового регулювання підготовки практичних пропозицій спрямованих на модернізацію системи охорони здоров'я, яка б відповідала сучасним реаліям та викликам сьогодення в умовах економічних перетворень та політичних стагнацій.

СЕКЦІЯ №4. ТЕОРЕТИЧНІ, ПРАКТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ.

Наукові керівники: Осадчий В. І., проф., д.ю.н., Лук'янчиков Є. Д., проф., д.ю.н., Петраєв С. Ю., к.ю.н., доц., Попов К. Л., к.ю.н., доц.

Секретарі: Герасименко Роман, Загорчевний Олександр

Антилевская Юлия Александровна

Студентка 4-го курса юридического факультета БГУ

Научный руководитель:

Сахарчук А.И., кандидат юридических наук,

старший преподаватель кафедры уголовного права

юридического факультета БГУ

ВОПРОСЫ КОНСТАТАЦИИ СОСТОЯНИЯ АЛКОГОЛЬНОГО ОПЬЯНЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ

Во всем мире пьянство является социальной болезнью, выступающей серьезным криминогенным фактором. В Беларуси более 40 % преступлений совершается в состоянии алкогольного опьянения. Убийства, тяжкие телесные повреждения, изнасилования совершаются в состоянии опьянения более чем в 80 % случаев.

Существует законодательная презумпция вменяемости субъекта, действовавшего в состоянии опьянения, на что указывает ст. 30 Уголовного кодекса Республики Беларусь (далее – УК). Более того, законодатель пошел по пути усиления наказуемости деяний лиц, совершивших преступление в состоянии опьянения, признавая такое состояние обстоятельством, отягчающим ответственность (п.17 ч.1 ст.64 УК).

Вопросы, связанные с констатацией установления факта употребления алкоголя, решаются неоднозначно в законодательстве различных государств.

В мире существует несколько подходов к установлению порогового значения содержания алкоголя в крови: одни страны устанавливают допустимый уровень 0 – 0,3 промилле (примером служит Украина, где установлено 0,2 промилле, Российская Федерация – 0,0 промилле); другие не обоснованно допускают 0,5 промилле (Франция). В некоторых государствах порогом вовсе выступает 0,8 промилле (Ирландия, Великобритания). В ряде других стран законодатель закрепил снижение этого предела с 0,8 до 0,5 промилле. В настоящее время государствами-членами Европейского союза обсуждается вопрос введения единого для всех этих государств максимально допустимого уровня содержания алкоголя в крови 0,5 промилле.

В законодательстве Беларуси пороговое значение содержания абсолютного этилового спирта в крови или выдыхаемом воздухе установлено в концентрации 0,3 и более промилле. Думается, это не оправдано. В ранее действующем законодательстве допустимое содержание алкоголя в крови устанавливалось на уровне 0,5 и выше промилле.

Множество различных факторов должно влиять на установление единого порогового значения содержания алкоголя в крови на определенном уровне: национальные особенности и традиции, культура потребления спиртных напитков, физиологические и индивидуальные особенности каждого человека, разумность, обоснованность принятия того либо иного допустимого уровня и др. На практике эту роль играют основные направления государственной политики в этой области, политико-экономические курсы и программы.

В науке существует такой термин как «эндогенный алкоголь», т.е. алкоголь как продукт физиологического обмена веществ, который в необходимых количествах вырабатывается организмом человека самостоятельно. Согласно медицинским исследованиям содержание алкоголя в крови до 0,3 промилле не оказывает влияния на состояние человека, а в пределах 0,3 – 0,5

промилле – проявляється незначительно. Думається, с ним должно быть связано установление в законодательстве допустимого содержания алкоголя в крови, исключая, безусловно, нулевой показатель.

Алкогольное опьянение представляет собой развернутый синдром воздействия алкоголя на организм. Для установления факта состояния алкогольного опьянения необходим целый симптомокомплекс. И установить данный симптомокомплекс возможно лишь при обращении в организацию здравоохранения за получением медицинской помощи. Следует заострить внимание на том, что установление симптомов осуществляется исключительно врачами-специалистами, помощниками врачей, фельдшерами при диагностике степени алкогольного опьянения при обращении пациента.

На данный момент в правоприменительной практике существует проблема, связанная с высочайшей латентностью правонарушений, совершенных лицами, находящимися в состоянии алкогольного опьянения, что ведет к избирательному привлечению к ответственности. Это связано с различными факторами: погрешностями измерительного прибора, индивидуальной чувствительностью к алкоголю, количеством выпитого и др.

Действующее законодательство Беларуси предоставляет право должностным лицам освидетельствовать физических лиц в случаях, когда имеются достаточные основания полагать, что они находятся в состоянии опьянения. Это приводит к тому, что должностные лица используют исключительно измерительные приборы для фиксации содержания алкоголя в крови или выдыхаемом воздухе, что в последствии приводит к неправильному определению действительного состояния лица в момент освидетельствования, а для лица незаконно влечет негативные последствия.

При таком минимальном пороговом уровне концентрации алкоголя в крови или выдыхаемом воздухе – 0,3 промилле, не устанавливая весь симптомокомплекс, неоправданно давать такие виды заключений освидетельствования как: состояние алкогольного опьянения либо отсутствие состояния алкогольного опьянения. Необходимо путем установления целого симптомокомплекса дать одно из следующих вариантов заключений: 1) трезв; 2) установлен факт употребления алкоголя, признаков алкогольного опьянения нет; 3) алкогольное опьянение – наличии клинического синдрома алкогольного опьянения; 4) алкогольная кома.

Таким образом, главное значение имеют изменения в поведении человека, которые дают основание признать его находящимся в состоянии алкогольного опьянения, а не технический показатель прибора.

Беляева Катерина Володимирівна
Аспірантка Академії адвокатури України
Науковий керівник:

Гончаренко В. Г., д. ю. н., професор,
академік Національної академії правових наук України, завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики

ВІДМІННІСТЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ В ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ, СПРЯМОВАНОГО НА ВСТАНОВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ СВІДКА-ОЧЕВИДЦЯ БАЧИТИ АБО ЧУТИ ОПИСУВАНУ НИМ ПОДІЮ, ВІД СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ, ОПОСЕРЕДКОВАНА ФАКТОРОМ ОЧІКУВАННЯ

Свідком-очевидцем є особа, у довгостроковій пам'яті якої, у вигляді набору інформаційних одиниць, відобразилась подія злочину в силу того, що в момент протікання цієї події дана особа знаходилась у радіусі, достатньому для її повного або часткового сприйняття [1, с. 79].

В ході досудового слідства інформація, сприйнята особою, може бути відібрана слідчим у вигляді усних або письмових свідчень, наданих нею під час проведення слідчих дій. У випадку, коли слідчий має підстави сумніватись у правдивості або адекватності наданої інформації, відносно свідка-очевидця проводиться *слідчий експеримент*, спрямований на виявлення його можливості сприймати вказану інформацію за певних умов.

Об'єктивність результату слідчого експерименту залежить від того, на скільки умови його проведення є еквівалентними умовам, в яких знаходилась особа під час попереднього сприйняття інформації [2, с. 494]. Під еквівалентністю, як правило, розуміють відповідність часу, відстані, освітлення, звукового чи іншого фону тощо. Водночас, слід зауважити, що досягнення повної або, принаймні, високого рівня, еквівалентності цілковито неможливе, оскільки провідним фактором у процесах сприйняття та відтворення інформації є психіка особи, що, зважаючи на свою динамічну природу, зазнає істотного впливу та змін від моменту сприйняття особою події злочину, до моменту проведення слідчого експерименту.

На думку фахівців з поведінкової психології та психології сприйняття Аверина В. О., Виготського Л. С., Горшеніна Л. Г., Изарда К., Екмана П., Леонтьєва О. М., Лебедева В. О., Немова Р. С., Плауса С., Рубинштейна С. Л., Хекхаузена Х., такі відмінності носять фізіологічний, психічний та психологічний характер [Напр., 3, с. 95].

Оскільки фізіологічні (здатність чути або бачити) та психічні (здатність до предметного та структурного сприйняття) фактори сприйняття та відтворення інформації, за умови відсутності в особи тяжких тілесних або психічних ушкоджень, характеризуються як відносно сталі, об'єктивність результату слідчого експерименту визначається переважно психологічними факторами.

Під *психологічними факторами* в першу чергу слід розуміти очікування або усвідомлення передбаченого результату ймовірної стимуляції [1, с. 75-76]. Тобто, при наявності мінімуму інформації про зміст слідчого експерименту в свідомості особи, на основі її уявлень, минулого досвіду, емоцій, очікувань, міркувань, бажань, образ події формується ще до її реального сприйняття. Таким чином, факт сприйняття особою інформації певного об'єму та характеру під час проведення слідчого експерименту не є підтвердженням факту сприйняття нею інформації також об'єму та характеру раніше.

З метою об'єктивізації результату слідчого експерименту, ми пропонуємо виключити з його процедурної ланки елемент очікування, що передбачає пред'явлення свідку-очевидцю подразника, наділеного ознаками, які не будуть ним сприйняті в контексті відновлюваної події. Таку слідчу дію ми називаємо *психологічним експериментом*, спрямованим на встановлення можливості особи сприймати вказану нею інформацію.

Власне психологічний експеримент в досудовому розслідуванні полягає у пред'явленні особі-об'єкту адекватного, тобто здатного відновити раніше утворену констеляцію нервових закінчень, подразника у штучно створених або попередньо обраних умовах з метою виявлення психофізіологічної реакції. В даному випадку в якості адекватного подразника має виступати об'єкт (суб'єкт або предмет), обраний в залежності від мети проведення експерименту, що відноситься не до сприйнятої події, а до особи свідка-очевидця, вказівка на який, спрямована на встановлення факту впізнання або невпізнання його свідком-очевидцем за умови неочікуваної взаємодії. Місце та час проведення експерименту мають відповідати місцю та часу протікання відновлюваної події, однак важливий нюанс полягає у тому, що присутність свідка-очевидця забезпечується без вказівки на мету. Так, запросивши його на необхідне місце, слідчий може вказати на об'єкт (суб'єкт або предмет), наявність якого передбачена заздалегідь, запитавши свідка-очевидця чи не є цей об'єкт (суб'єкт або предмет) йому знайомим. При цьому доцільно послатись на те, що слідчий раніше спостерігав взаємодію свідка із вказаним об'єктом (суб'єктом або предметом).

Беручи до уваги дослідження фахівців із психології сприйняття, ми можемо стверджувати, що реакція свідка на неочікуваний подразник буде більшою мірою відповідати змісту сприйняття ним події злочину.

Таким чином, в ході проведення психологічного експерименту може бути встановлена на лише об'єктивна можливість свідка-очевидця сприйняти вказаний ним об'єм інформації (почути або побачити), а й адекватність такого сприйняття дійсності.

Список використаних джерел:

- Большой психологический словарь / [Под ред. Б. Г. Мещерякова, В. П. Зинченко]. — М.: Прайм-Еврознак, 2003. — 672 с.
- Криминалистика: Учебник. 2-е изд., перераб. и доп. / [Под ред. В. А. Образцова]. — М.: Юристъ, 2002. — 735 с.
- Леонтьев А. Н. Избранные психологические произведения: В 2-х т. Т. 1 / А. Н. Леонтьев. — М.: Педагогика, 1983. — 392 с.

Бойко Іван Володимирович

старший науковий співробітник ДНДІ МВС України

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВСТАНОВЛЕННЯ КРИТЕРІЇВ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ ДІЛЬНИЧНИХ ІНСПЕКТОРІВ МІЛІЦІЇ

Проблема вироблення теоретико-правових засад визначення критеріїв оцінки діяльності органів внутрішніх справ є втіленням у життя такої системи оцінювання, яка б забезпечила здійснення покладених на ці органи чинним законодавством та Конституцією України функцій із забезпечення охорони громадського порядку та громадської безпеки, захисту інтересів суспільства та держави від злочинних посягань, дотримання системи цінностей, що ґрунтуються на демократичних принципах та відповідають міжнародним стандартам.

Сьогодні громадська думка щодо оцінки ефективності роботи органів внутрішніх справ (далі – ОВС) складається за зовнішніми ознаками залежно від тих або інших висвітлених у засобах масової інформації офіційних зведень. Тому для підтримання іміджу ОВС щодо морального виправдання матеріальних затрат на їх утримання громадянами, які є платниками податків, необхідна достовірна інформація про оцінку ефективності діяльності ОВС України.

Основним завданням критеріїв оцінки ефективності діяльності дільничних інспекторів міліції є: необхідність мотивації конкретного дільничного до підвищення продуктивності та якості праці; самовдосконалення, підвищення професіоналізму в управлінні підлеглими працівниками; матеріальне стимулювання керівниками ОВС працівників служби до більш ефективного виконання своїх функціональних обов'язків; підняття їх суспільного престижу, рівня довіри громадян; організація роботи з належного, гарантованого захисту життя, здоров'я, забезпечення прав і свобод громадян; попередження і припинення правопорушень, виявлення і розкриття злочинів; захисту власності від протиправних посягань тощо. Саме ці завдання є основою теоретико-правових засад визначення критеріїв оцінки оперативної-службової діяльності дільничних інспекторів міліції (далі – ДІМ) та, зокрема, аналізу ефективності цієї діяльності як елементи їх подальшого рейтингового ранжування і мотивації до праці.

Раніше напрями оцінки адміністративно-правової діяльності органів, підрозділів та служб внутрішніх справ (незважаючи на зауваження та скарги з боку практичних працівників міліції) базувалися на сумнозвісному показнику “процент розкриття злочинів”.

У зв'язку з таким підходом і було обрано метод застосування порівняння абстрактних показників роботи взагалі за певний період діяльності, який, незважаючи на деяку модернізацію, існує в системі МВС України дотепер.

На нашу думку, орієнтування на цей показник є оманливим і не спонукає до чесної праці переважну більшість працівників органів внутрішніх справ як у цілому, так і дільничних інспекторів міліції зокрема. Склад показників результатів діяльності повинен бути логічним і будуватися на основі кореляційного аналізу.

Процес вдосконалення системи критеріїв оцінки ефективності діяльності дільничних інспекторів міліції необхідний не стільки з огляду підтвердження актуальності самого факту існування цієї системи, скільки для створення діючого організаційно-економічного механізму її саморозвитку й оперативного визначення потенційної та фактичної значимості тих або інших структурних, кадрових і функціональних реорганізацій, що дотепер безупинно проводяться в цілому в системі МВС або окремих органах та підрозділах. Мабуть, саме цим обумовлено і доручення МВС України “Про вдосконалення системи оцінки діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ” від 24 грудня 2012 р. №19925/Чн, в якому передбачено створення робочої групи з розробки нової системи критеріїв оцінки діяльності органів внутрішніх справ [1].

У зв’язку зі змінами в організації оперативно-службової діяльності підрозділів та служб ОВС, пов’язаної з упровадженням нового Кримінального процесуального кодексу України *метою створення нової системи критеріїв оцінки* органів внутрішніх справ в цілому, так і дільничних інспекторів міліції зокрема, є урахування в цій системі якості і продуктивності роботи, професіоналізму в управлінні, одержання оперативної інформації про ефективність виконання завдань, що поставлені перед підрозділами та службами ОВС, своєчасне виявлення й усунення недоліків в їх діяльності.

В основі системи критеріїв оцінки діяльності дільничних інспекторів міліції повинні бути закладено такі принципи:

- 1) довіра громадян до ДІМ;
- 2) підняття суспільного престижу оперативно-службової діяльності ДІМ;
- 3) організація роботи всіх дільничних інспекторів міліції на реальний, гарантований захист життя, здоров’я громадян, захисту їх прав і свобод, інтересів суспільства і держави, попередження і припинення правопорушень, охорони громадського порядку та громадської безпеки, виявлення і розкриття злочинів, захисту власності від протиправних посягань;
- 4) використання системи критеріїв оцінки діяльності ДІМ повинно мати відомчий характер;
- 5) система критеріїв оцінки діяльності ДІМ повинна повністю ґрунтуватися на наявній статистичній звітності (конкретних показниках) підрозділів інформаційно-аналітичного забезпечення ОВС і супроводжуватися певною, науково обґрунтованою методикою, а підбиття підсумків роботи ДІМ здійснюватися кожного місяця вказаними вище підрозділами за спеціально розробленою комп’ютерною програмою;
- 6) оцінка повинна здійснюватися за кожним із критеріїв окремо, без виведення єдиного інтегрованого показника, а також на основі порівняння кожного суб’єкта оцінки самим із собою без ранжування підрозділів;
- 7) орієнтація на результати виконання дільничними інспекторами міліції покладених на них завдань повинна додавати універсальності запропонованій системі, розрахованій на оцінку роботи – від міськрайліноргану до центрального апарату МВС України;
- 8) система критеріїв оцінки діяльності ДІМ міліції повинна бути компактною;
- 9) для об’єктивності висновків про ефективність діяльності ДІМ до системи критеріїв оцінки, крім критеріїв і показників, що характеризують її діяльність із внутрішньовідомчих позицій, повинні бути обов’язково включені результати опитування громадської думки;
- 10) система критеріїв оцінки діяльності суб’єкту оцінки, крім оцінюючої та регулятивної складових, повинна бути орієнтована на стимулювання праці як служби дільничних в цілому, так і окремих дільничних інспекторів міліції.

Основними джерелами інформації для критеріїв оцінки діяльності дільничних інспекторів міліції повинні бути: *державна й відомча статистична звітність; рівень штатної укомплектованості і якості персоналу; визначені норми навантаження на одного дільничного; листи і скарги юридичних та фізичних осіб; порушення законності з боку дільничних та причини таких порушень, вжиті заходи щодо їх усунення; акти за результатами інспектування і контрольних перевірок; подання прокуратури та рішення і приписи судів; результати вивчення громадської думки про діяльність дільничних інспекторів міліції; дані, що характеризують специфіку оперативної та криміногенної обстановки, яка склалася на визначеній території, у тому числі заходи реагування та рекомендації органів місцевого самоврядування та державних адміністрацій; відомості про ресурсне забезпечення служби дільничних інспекторів тощо.*

Як показники діяльності ДІМ можуть застосовуватися також облікові дані, що деталізуються за допомогою так званих розрахункових показників (індикаторів чи вагомих показників), і дають можливість характеризувати результати діяльності служби дільничних інспекторів.

Система критеріїв оцінки діяльності дільничних інспекторів міліції повинна стати такою інформацією, яка б дозволяла вчасно виявляти прорахунки в організації діяльності роботи ДІМ та оперативно усувати небажані тенденції.

Список використаних джерел

1. Про вдосконалення системи оцінки діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ: доручення МВС України від 24 грудня 2012 р. – Вх. ДДЗР МВС України від 24.12.2012 №19925/Чн.

Борець Лариса Василівна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри інформаційного та підприємницького права

факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО І ЕКОНОМІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ПРИ ВИЯВЛЕННІ І РОЗКРИТТІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Актуальність використання методик економічного аналізу полягає у конструюванні пошукових тактичних прийомів, направлених на раннє розпізнавання і документування ще існуючих фіктивних підприємств з використанням різномірної економічної і статистичної інформації про господарську й іншу діяльність реально існуючих комерційних організацій, що також беруть участь в злочинних схемах.

Як представляється, велику допомогу в цьому може надати економічний і економіко-криміналістичний аналіз господарської діяльності і фінансової звітності організації. Використання економічного аналізу у пошуковій діяльності підрозділів, що здійснюють боротьбу із злочинами, пов'язаними з легалізацією злочинних доходів, направлено на виділення за системою економічної інформації ознак, що свідчать про наявність слідів злочину. Ознаки, що виділяються таким чином, можуть трактуватися неоднозначно: указувати на можливе здійснення протиправного діяння або на явище, що відноситься до цілком законного господарського або облікового процесу (зміна цін на сировину і енергоносії; зміна кон'юнктури ринку; нераціональне і неефективне господарювання, не пов'язане з кримінальними ситуаціями, й інше).

Дані можливості економічного аналізу стали привабливі для криміналістичної науки, яка на основі пізнання закономірностей відображення злочинної діяльності в системі економічних показників розробляє рекомендації по вживанню методів економічного аналізу в пошуковій діяльності правоохоронних органів і при доведенні злочинів.

Крім того, в рамках криміналістики розробляються спеціальні прийоми і методики так званого економіко-криміналістичного аналізу - результату творчого застосування положення теорії

економічного аналізу до практики виявлення і розслідування економічних злочинів. Як вид професійної діяльності **суб'єктів його здійснення** економіко-криміналістичний аналіз здійснюється в двох основних формах: криміналістична оцінка результатів економічного аналізу, проведеного зовні сфери діяльності правоохоронних органів (документальні перевірки органів Державної фінансової інспекції України), і спеціальне організоване дослідження економічних показників на стадіях пошуку або розслідування злочинів.

Початковим пунктом економіко-криміналістичного аналізу, в тому й іншому випадку, залишається визнання закономірності відображення злочинної діяльності, вчиненої у процесі або під виглядом законних господарських операцій в системі економічних показників, що характеризують роботу підприємства. В другому випадку, окрім загальних прийомів аналітичної діяльності, застосовуються і криміналістичні модифікації цих загальних прийомів, які можна розглядати як власні методи економіко-криміналістичного аналізу.

Тобто, є два види аналітичної діяльності - економічний аналіз як інструмент управління, що використовується різними господарюючими суб'єктами, і економіко-криміналістичний аналіз як засіб виявлення ознак злочинів - володіють як загальними рисами, так і рядом істотних відмінностей.

Загальними для двох видів діяльності залишаються джерела інформації, що використовуються, і об'єкти дослідження.

Головними джерелами аналізованої економічної інформації є:

- дані бухгалтерського обліку і бухгалтерської звітності;
- дані статистичного обліку і статистичної звітності;
- дані оперативно-господарського обліку і оперативно-господарській звітності.

Залежно від ступеня узагальненості даних вищевказані джерела утворюють три рівні інформації. Вищий рівень інформації (найбільший ступінь узагальнення) - це звітність, що характеризує роботу підприємства в цілому (статистична, бухгалтерська). Середній рівень інформації - звітність окремих підрозділів даного підприємства (внутрішня). Низький рівень інформації це дані бухгалтерського (аналітичного) обліку, де результати діяльності диференційовані по конкретних ділянках і виконавцях (бригада, ланка, окремі матеріально відповідальні особи).

При проведенні економіко-криміналістичного аналізу вищий і середній рівні інформації використовуються в основному для виділення конкретних господарських об'єктів, що вимагають особливої оперативної уваги. В процесі доведення злочинів більш використовується низький рівень інформації (тобто аналізуються первинні бухгалтерські документи, які відображають здійснення фінансових операцій). Об'єкт дослідження для обох видів аналітичної діяльності утворюють системи економічних показників, що характеризують роботу підприємства в цілому, його окремих ланок і конкретних виконавців.

Але між двома видами діяльності є ряд істотних відмінностей. Це відноситься, перш за все, до предмету і методу базової науки, а також до суб'єктів здійснення аналізу і цілей його проведення.

Предметом економічного аналізу як галузевої економічної науки є господарські процеси підприємств, об'єднань, асоціацій, соціально-економічна ефективність і кінцеві фінансові результати їх діяльності, що складаються під впливом об'єктивних і суб'єктивних чинників, одержуючи відображення через систему економічних показників.

Предметом економіко-криміналістичного аналізу як прикладній області юридичних знань є злочинна діяльність, здійснювана в ході господарських процесів підприємств, об'єднань і асоціацій, впливаючи на соціально-економічну ефективність і кінцеві фінансові результати їх діяльності, яка відображена через систему економічних показників.

Під методом економічного аналізу розуміється діалектичний спосіб підходу до вивчення господарських процесів в їх становленні і розвитку. Характерними особливостями методу економічного аналізу є: використання системи показників, що всесторонньо характеризують господарську діяльність, вивчення причин зміни цих показників, виявлення і вимірювання взаємозв'язку між ними в цілях підвищення соціально-економічної ефективності.

Під методом економіко-криміналістичного аналізу розуміється діалектичний спосіб підходу до вивчення складного системного об'єкту, що характеризує взаємодію двох матеріальних процесів реальної дійсності, вчиненої у процесі або під виглядом законних господарських операцій. Характерними особливостями методу економіко-криміналістичного аналізу є використання сукупності економічних показників, що можуть характеризувати результати іскомих взаємодій, виділення змін цих показників, вірогідність пов'язаних з подією злочину, дослідження знайдених змін в цілях реконструкції окремих характеристик злочинної діяльності і, перш за все, способу її здійснення.

Таким чином, якщо метою економічного аналізу є підвищення соціально-економічної ефективності діяльності підприємств, то мета економіко-криміналістичного аналізу полягає в підвищенні ефективності діяльності правоохоронних органів по виявленню і доведенню економічних злочинів.

Для розкриття злочинів у сфері протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, слід використовувати можливості такого прогностичного інструменту, як економіко-криміналістичний аналіз.

Васечко Ольга Анатоліївна

студентка 4 курсу

факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Осадчий Володимир Іванович,

доктор юридичних наук, професор

факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ЮВЕНАЛЬНА ПРОБАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ РЕЦИДИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Злочинність неповнолітніх – вид злочинності, зумовлений особливостями кількісних та якісних показників її стану та розвитку, а також особою злочинця. Цьому виду злочинності характерні такі специфічні ознаки як високий рівень латентності, нестійка, несформована психіка неповнолітнього та ін.

За даними МВС України, у 2012 році неповнолітніми або за їх участю було вчинено 12388 злочинів. Питома вага неповнолітніх, які раніше вчиняли злочини, становить 28%. Тобто рівень злочинності серед неповнолітніх, зокрема рецидивної, є досить високим [4]. А це свідчить про те, що покарання, які застосовуються до неповнолітніх за вчинювані ними злочини (зокрема обмеження волі на певний строк), часто не призводять до виправлення та перевиховання, досягнення цілей покарань, передбачених кримінальним законом. Отже, необхідно шукати та запроваджувати нові заходи та види покарання неповнолітніх, які б мали необхідний ефект.

Неповнолітні є однією з найвразливіших категорій злочинців. Їх психіка ще не сформована та нестійка, а тому вони легко піддаються впливу дорослих злочинців. Крім того, ізоляція особи від суспільства передбачає ряд обмежень, які можуть сприяти ще більшій дезадаптації та відчуженню від суспільства. Тому боротьба зі злочинністю неповнолітніх завжди повинна бути одним з найважливіших пріоритетних напрямків державної політики та стратегії боротьби зі злочинністю в цілому.

У більшості країн світу вже створено службу пробації, яка стала невід'ємним елементом їх систем кримінальної юстиції [2, с.136]. Пробація з'явилася в Англії ще на початку 20-х років 19 ст. як формальне покарання для неповнолітніх у вигляді одного дня ув'язнення з одночасною передачею правопорушників під нагляд роботодавців або батьків, а з часом поширилась майже по всіх країнах світу. У Рекомендації Комітету Міністрів державам-членам про правила Ради Європи по пробації від 20 січня 2010 року пробація визначається як виконання в суспільстві наказів та заходів, передбачених законом та призначених правопорушнику. Вона передбачає широке коло видів діяльності та заходів виховного впливу, включаючи нагляд, керівництво та надання допомоги, які направлені на включення засудженого в суспільне життя, а також на забезпечення безпеки суспільства [1].

Вивчення досвіду використання нев'язничних санкцій свідчить про їх високу ефективність. Так, на II Міжнародному симпозиумі «Майбутнє покарання» (1993) було відзначено, що застосування ув'язнення не має необхідного ефекту, впливу на захист суспільства від злочинності, але є найдорожчим видом покарання. Покращення в поведінці більшості ув'язнених осіб після відбування покарання не спостерігалось [2, с. 134]. У більшості країн світу ув'язнення розглядають як одне з найбільш суворих видів покарання [2, с. 134]. Застосування цієї санкції є доцільним, коли мова йде про тяжкі та особливо тяжкі злочини, які становлять загрозу життю і здоров'ю людини, національній безпеці, навколишньому середовищу тощо. Але за менш серйозні злочини та до менш небезпечних осіб можуть бути застосовані більш м'які покарання. У країнах, де застосовується пробація, найпоширенішими та найефективнішими заходами є застереження, повне звільнення, умовне звільнення, умовне засудження з наглядом, відстрочка від виконання вироку та ін. [2, с. 136]. У США деякі програми, які реалізують за допомогою електронного моніторингу, виявилися досить успішними, а в Австралії домашній арешт мав успішний результат у 85% випадків [2, с. 135]. Тому можна стверджувати, що нев'язничні санкції сприяють реабілітації злочинців, їх адаптації в суспільстві.

Умови життя в місцях позбавлення волі самі по собі стають причиною високої емоційної, міжособистісної, міжгрупової напруги, тривоги, дратівливості особи, особливо неповнолітньої [3, с.593]. Підготувати засудженого до життя на волі після відбуття покарання у в'язниці досить складно, а застосування заходів пробації не лише не перешкоджало б цьому процесу, а й сприяло б адаптації особи до суспільства. Вивчення рівня повторної злочинності через два роки після застосування до особи нев'язничних санкцій свідчить про те, що вони не лише не ведуть до зростання рецидивізму, а навпаки – сприяють його зниженню порівняно з проявами рецидивізму в тих осіб, які відбули в'язничне покарання [2, с. 135]. Це свідчить про те, що нев'язничні санкції є досить ефективними.

Тому беручи до уваги негативні наслідки ув'язнення, відсутність шляхів їх пом'якшення, слід визнати необхідність впровадження заходів пробації, які за належного планування та втілення в життя не призводять до зростання рівня злочинності.

В Україні вже розроблено проект Закону «Про пробацію». Створення в нашій державі служби пробації та застосування до неповнолітніх нев'язничних санкцій сприятиме зниженню рівня рецидивної злочинності неповнолітніх та втілить моделі їх правового захисту.

Список використаних джерел

1. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про правила Ради Європи по пробації від 20 січня 2010 року.
2. О. Беца «Зарубіжний досвід застосування пробації в ювенальній юстиції». – «Відновне правосуддя в Україні», № 1-2, вересень, 2005.
3. Криминологія: Учебник / Под ред. В. Н. Кудрявцева и В. Е. Еминова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристъ, 2004. – 734 с.

4. Міністерство внутрішніх справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control> .

Ваш Ельвіра Олександрівна

Студентка 4-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Лук'янчиков Є.Д.

доктор юридичних наук, професор ФСП НТУУ «КПІ»

ПРАВО НА БЕЗОПЛАТНУ ВТОРИННУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ

Сьогодні все більше людей потребує правової допомоги, тому це питання потребує не лише правового регулювання, а й реалізації механізму надання безоплатної вторинної правової допомоги на практиці. В статті 59 Конституції України визначено, що кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав. [1] Хоча ця норма Конституції існує близько 17 років, але насправді вона майже не була реалізованою.

Саме для виконання цього завдання був прийнятий Закон України «Про безоплатну правову допомогу» 2 червня 2011 року. А що розуміється під безоплатною правовою допомогою? В статті 1 даного Закону дається таке визначення, що безоплатна правова допомога - правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел. В цьому ж Законі в статті 13, ми можемо знайти визначення вторинної правової допомоги, яка є видом державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя. До безоплатної вторинної правової допомоги включаються такі види правових послуг як: захист від обвинувачення; здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складення документів процесуального характеру. [2]

Згідно з положеннями Закону України «Про безоплатну правову допомогу» та нового Кримінально-процесуального кодексу України, який набрав чинності 20 листопада 2012 року, почалося надання безоплатної вторинної правової допомоги з 1 січня 2013 року. Але не всім особам зазначених у Законі, а лише до яких застосовано адміністративне затримання, адміністративний арешт, які затримані за підозрою у вчиненні злочину, до яких як запобіжний захід обрано тримання під вартою та особам, стосовно яких у кримінальних провадженнях захисник залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням або проведення окремої процесуальної дії. Іншим категоріям осіб, визначених Законом, така правова допомога буде надаватися поетапно, а з 1 січня 2017 року вже в повному обсязі.

Для реалізації цього завдання були створені центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги в кожній області України та містах Київ та Севастополь. Ці центри почали свою роботу 1 січня 2013 року. Ще наприкінці 2012 року відбувся відбір адвокатів, які повинні надавати правову допомогу. Який же механізм застосування цього права, що потрібно зробити особі, щоб скористатися ним?

З початку цього року органи міліції та інші органи які здійснили затримання особи зобов'язані повідомити про це центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Протягом години з моменту надходження повідомлення про затримання особи, центр з надання допомоги повинен призначити адвоката і видати йому відповідне доручення для підтвердження його повноважень. Захисник протягом однієї години, у виняткових випадках не пізніше протягом шести годин, з моменту отримання доручення повинен прибути до затриманої особи і надати їй вторинну правову допомогу. Також за допомогою телефону, електронної пошти та факсимільного зв'язку можна

повідомити центр з надання допомоги про затримання особи або про постанову або ухвалу про залучення адвоката за призначенням.

З вищесказаного можна зробити висновок, що в Україні створені сприятливі умови для надання безоплатної вторинної правової допомоги. Протягом останнього року було прийнято чимало нормативних актів щодо надання безоплатної правової допомоги і механізм їх реалізації на практиці досить чіткий. Але чи виправдаються вони на практиці покаже час. Будемо сподіватися, що будуть вжиті всі можливі заходи для забезпечення доступу до правової допомоги найбільш вразливих категорій громадян, оскільки багато з них навіть уявлення не мають про право на безоплатну правову допомогу та про існування центрів з надання такої допомоги.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141
2. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 51, ст.577

Гаврилюк Людмила Володимирівна
старший науковий співробітник
ДНДІ МВС України

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В КОНТЕКСТІ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

Одним з головних завдань яке покладене на систему правоохоронних органів України є боротьба зі злочинністю. Проте, варто зазначити, що на сьогоднішній день не існує законодавчо закріпленого чіткого переліку органів які здійснюють правоохоронну діяльність. Зокрема, у ст.2 Закону України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів» від 23.12.1993 №3781-ХІІ крім переліку правоохоронних органів, вказано також «інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції».

Так, до теперішнього часу проблемою залишається визначення критерію, за яким той чи інший державний орган можна віднести до правоохоронного, визначення його ознак і функцій.

Значна увага проблемі перебудови системи правоохоронних органів України приділяється керівництвом держави. Прикладом цього є Укази Президента України від 9 грудня 2010 року №1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади»; від 24 грудня 2010 року №1999/2010 «Деякі питання організації роботи міністерств, інших центральних органів виконавчої влади»; від 12 січня 2011 року №24/2011 «Про план заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що випливають з її членства в Раді Європи»; від 6 квітня 2012 року №252/2012 «Про Комітет з питань реформування правоохоронних органів», яким затверджено Положення про Комітет з питань реформування правоохоронних органів. Серед основних і пріоритетних завдань вказаного Комітету у відповідності до Положення є підготовка, з урахуванням загальноновизнаних міжнародних норм і стандартів, пропозицій щодо вдосконалення та оптимізації системи правоохоронних органів України, структури і чисельності, організації діяльності таких органів, усунення дублювання повноважень, чіткого визначення та розмежування їх компетенції.

Вищезгадані нормативно-правові акти мають стати відповідною базою для ефективного проведення реформування системи правоохоронних органів України.

На сьогоднішній день в Україні відбувається розробка та формування нової Концепції реформування правоохоронних органів, відповідно до якої мають бути оновлені їх завдання та функції, структура та повноваження. Причому, кожна із функцій, які мають бути визначені у процесі реформування для правоохоронних органів держави, має конкретизуватися у функціях їх окремих структурних підсистем.

Варто зауважити, що механізм реформування правоохоронних органів – це складний процес зі своїми нормативно-правовими закономірностями та послідовними етапами. Специфічна сфера діяльності цих органів вимагає обережного ставлення до регулювання правового поля їх діяльності. Усяка поспішність у цьому процесі може призвести до виникнення ризику не контрольованості оперативної обстановки в державі, зниження ефективності протидії злочинності, втрати кваліфікованих кадрів тощо.

Тому, однією із головних передумов успішного реформування системи правоохоронних органів має стати створення необхідної законодавчої та нормативно-правової бази. При цьому, мають бути враховані положення Конституції України та чинного законодавства, а також вітчизняний та позитивний міжнародний досвід.

У процесі реформування правоохоронні органи держави мають розглядатися як цілісна система, що, у свою чергу, функціонує в системі органів виконавчої влади України.

Визначальним критерієм оцінки діяльності правоохоронних органів – як зовнішньої, так і внутрішньої – має бути громадська думка щодо якості їх роботи.

Герасименко Роман Ігорович

Студент 4-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПШ»

Науковий керівник:

Попов К.Л., кандидат юридичних наук, доцент

кафедри теорії права та держави факультету соціології і права НТУУ «КПШ»

АКТУАЛЬНІСТЬ ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Будь-які правовідносини потребують удосконалення, а будь-який нормативно-правовий акт, який спершу начебто ідеально врегулює певні відносини, через деякий час просто «старіє» і вже не здатен виконувати свою основну функцію. Це є основною причиною всіх змін і поправок, які вносять в законодавство. Крім того, це є основною причиною того, що час від часу вносяться і пропозиції розширити суб'єкт злочину.

На сьогоднішній день кримінальний кодекс України визначає суб'єкт злочину як фізичну осудну особу, що досягла певного віку, з якого настає кримінальна відповідальність. Це означає, що чинний кримінальний кодекс визначає як суб'єкт злочину виключно фізичну особу.

У кримінальному законодавстві зарубіжних країн немає однозначного положення про суб'єкт злочину. Традиційно суб'єктом злочину є виключно фізична особа, але в деяких державах кримінальна відповідальність за злочин встановлюється також і для юридичних осіб. Сьогодні суб'єктами злочину є юридичні особи у Англії, США, Канаді, Шотландії, КНР, Ірландії, Люксембурзі, Данії, Нідерландах, Португалії, Франції, Фінляндії та в деяких інших державах.

Питання щодо юридичної особи як суб'єкта злочину вивчали багато науковців, серед яких А.Н. Трайнін, А.В. Савченко, О.О. Михайлов та інші. Останнім часом актуальність цього питання зумовлена необхідністю виконання Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011–2015 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 року № 1240 та Плану заходів з реалізації рекомендацій, які містяться у другій оцінці ЄК прогресу України у виконанні I-ї (законодавчої) фази Плану дій щодо лібералізації ЄС візового режиму. Саме так обґрунтовується внесення проекту Закону України № 2032 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення заходів кримінально-правового характеру стосовно юридичних осіб".

Законопроектом встановлюється, що вчинення злочину від імені юридичної особи та в її інтересах його керівником, засновником, учасником або іншим компетентним органом є підставою

для застосування кримінальної відповідальності по відношенню до юридичних осіб, а саме: штрафу, заборону займатися певним видом діяльності, конфіскацію майна, ліквідацію такої особи.

Пропонуємо розглянути аргументи «за» і «проти» встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб.

Введення такого поняття в законодавство не відповідає основним принципам кримінального права і потребує ґрунтовної зміни його основних положень. Зокрема, кримінальній відповідальності підлягають лише винні особи, які умисно або з необережності вчинили суспільно небезпечні діяння, що містять склад злочину. Дане положення передбачає наявність певних вольових та інтелектуальних ознак, наявність яких можлива лише у фізичних осіб.

Крім того, введенням подібних змін порушується принцип індивідуалізації кримінальної відповідальності. Даний принцип передбачає призначення покарання, що максимально відповідає тяжкості конкретного злочину і особи злочинця. Тобто кримінальну відповідальність несуть лише ті особи, які безпосередньо є учасниками його вчинення. Цей принцип закріплений у ч. 1 ст. 2 КК та у ч. 2 ст. 61 Конституції України. Але у випадку ліквідації підприємства відповідальність несуть де-факто не лише особи, дії яких стали причиною встановлення такої відповідальності, а і весь персонал. Подібне веде до необґрунтованої втрати робочих місць великою кількістю людей.

Потрібно також відмітити, що кримінальна відповідальність по своїй суті має багато функцій, зокрема виховну, що полягає у виправленні винної особи. Але у випадку ліквідації юридичної особи таке виправлення стає неможливим.

Що ж можуть відповісти на це прибічники введення кримінальної відповідальності юридичних осіб?

В першу чергу вони говорять про те, що шкода, нанесена юридичною особою в більшості випадків значно перевищує за суспільною небезпечністю діяльність тієї чи іншої фізичної особи. А це означає, що санкції, встановлені цивільним і адміністративним законодавством не є відповідними нанесеній шкоді.

Крім того, окремі елементи відповідальності колективних суб'єктів вже містяться в чинному кримінальному законодавстві (йдеться про відповідальність за вчинення злочину групою осіб або злочинною організацією). Прихильники цієї ідеї розмірковують таким чином: якщо чинний КК встановив у статтях, що відповідальність, що відповідальність за діяльність даної «організації» несуть її учасники, то фактично нелегальна організація за КК є суб'єктом вчинення злочину, але не є суб'єктом відповідальності. Якщо в принципі можливе визнання колективного об'єднання суб'єктом кримінальної відповідальності, то чому б не визнати таким суб'єктом юридичну особу.

Допускаємо, що певне обґрунтування даного нововведення наявне, але не можна забувати про те, що встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб може призвести до наступних проблем:

- 1) фінансові витрати на збільшення спеціалізованого оперативно-слідчого апарату;
- 2) збільшення можливості рейдерських атак та штучного призупинення роботи підприємств;
- 3) можливі втрати робочих місць і фактичне встановлення відповідальності для осіб, які є невинуватими;
- 4) тощо.

Враховуючи вищезазначене, зміни, пропоновані в законопроекті № 2032 можуть негативно відобразитися на правовідносинах, а сам законопроект потребує подальшого обґрунтування і доопрацювання. Хоча дане питання все ж залишається актуальним, і враховуючи те, що суспільні відносини постійно змінюються, цілком можливо, що встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб – крок у майбутньому.

НАПРЯМКИ РОБОТИ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ІНСПЕКЦІЇ В РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ НЕПОВНОЛІТНІХ ПІДОБЛІКОВИХ

Чистота і невинність дитячої свідомості інколи зворушує. Дитина спочатку дивиться на світ з бажанням пізнати його з кращої сторони та не готова до перепон і провалів з якими зустрине її дорослий світ. Не кожен може вистояти входячи в доросле життя, надто, коли дитина не захищена досвідом, порадою та вихованням.

Проблематику запропонованої до розгляду теми, автор бачить в тому, що масштабні і швидкоплинні процеси які відбуваються в суспільстві, що містять не завжди позитивні риси несприятливо впливають на соціокультурну та морально-психологічну сферу життєдіяльності суспільства. Найбільш незахищеними від цього впливу є діти, оскільки в них ще не сформовані на недостатньому рівні світогляд, соціальні цінності й орієнтації. Тому й виростає покоління, яке втрачається через низьку суспільну мораль. Поняття цноти, інтимності та ставлення до іншої людини, як до індивідуальності з трепетом та повагою до неї, цікавістю і бажанням пізнати її як особистість, на разі зустрічається дедалі рідше.

Виховання та перевиховання людини здійснюються педагогічними методами, які в свою чергу втрачають свою силу дякуючи їх постійній повторюваності з метою навіювання, нав'язування тієї чи іншої поведінки. Заточення дитини в місцях позбавлення волі є позитивно-шкідливим, не беручи до уваги того, що це безплідно відбирає час і юність у підлітка. Примусова праця позбавляє саму роботу її високого святого призначення як такого. Та що ж лишається?

Тому за мету в даній статті автор ставить перед собою необхідність показати як на практиці проявляються негативні соціально-психологічних елементи поведінки неповнолітнього правопорушника, які в майбутньому можуть зумовити вчинення повторного злочину та визначити яка робота може стати продуктивною для досягнення ресоціалізації неповнолітнього.

Ціна злочинності величезна, особливо, коли ці злочини вчинені дітьми. Злочини заподіюють шкоду особистості, економіці, екології, громадському порядку, суспільній безпеці, державній та іншим об'єктам посягання. Як наслідок величезні витрати суспільства, спрямовані на боротьбу з нею, відновлення справедливості, покарання винних та утримання останніх в ізоляції [1; С. 47].

Причини, що штовхають підлітка на злочин є брак уваги та піклування батьків і близьких, алкоголь, наркотики, не благополучність або малозабезпеченість їх сімей.

Неповнолітні – це специфічний контингент, який відрізняється від інших осіб, які утримуються в кримінально-виконавчих установах або перебувають на обліку в кримінально-виконавчих інспекціях, не лише за своєю віковою ознакою, а й фізіологічними, психологічними та інтелектуальними особливостями [2; С. 334]. Процес виправлення неповнолітньої засудженої особи має починатися з її аналізу та складання плану заходів, що спрямованих на виправлення підоблікового, що здійснюється психологом або інспектором кримінально-виконавчої інспекції (далі КВІ).

Для чого це потрібно, спитаєте Ви! Потрібно тому, що неусталена особистість може піддатися вихованню та повернутися до нормального життя.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можемо констатувати, що виховна робота яка проводиться з неповнолітніми працівниками КВІ базується на індивідуальному підході до кожної дитини з метою залучення її до спільної роботи шляхом тренінгу.

Та все ж таки ці діти живуть разом з нами вони наші сусіди по життю. Більшість із них намагаються повернутися до нормального життя, закликаємо Вас не відштовхуйте їх, не зневажайте своїми діями чи поглядом. Не проходите повз можливо, коли Ви когось нагодуєте чи допоможете

дією або порадою, то Ви попередити злочин жертвою якого могли стати саме Ви або хтось із Ваших близьких. Майбутнє нашої держави – це діти.

Список використаних джерел:

1. Кушнар'ов С. В. «Науково-теоретичні проблеми соціалізації й ресоціалізації неповнолітніх засуджених»// Соціальна педагогіка: теорія та практика № 4, 2009

2. Моргу'н О.С. «Злочинність неповнолітніх як соціальний феномен»// Митна справа №1(79)'2012, частина 2, книга 1

Драган Олексій Васильович

старший оперуповноважений УДСБЕЗ
УМВС України в м. Севастополі, к.ю.н.

БОРОТЬБА З ТІНЬОВОЮ ЕКОНОМІЧНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ – ОДИН З ГОЛОВНИХ НАПРЯМІВ ДЕТИНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Тіньова економіка відома людству з давніх-давен, із появою перших державних утворень. Нині серед вчених немає одностайної думки стосовно визначення тіньової економіки, її структурних елементів, впливу різних факторів на її розвиток та впливу самої тіньової економіки на економічний стан держави. Водночас, до тіньової економіки відносять всю економічну діяльність, що з будь-яких причин не врахована офіційною статистикою і не враховується при обчисленні валового внутрішнього продукту [1, с.17].

Важливо відзначити дві складові тіньового сектору економіки: а) економічну діяльність, що є легальною, проте не оподаткованою та не врахованою офіційною статистикою. Сюди відносять виробництво у сфері домашнього господарства, надання послуг на непостійній основі, невеликі підробітки (ремонт, будівництво власними силами, догляд за дітьми, доходи, що отримуються із присадибних ділянок тощо); б) протиправну, приховувану економічну діяльність, що заборонена в державі, а також таку, що мала б контролюватися і враховуватись урядом, підпадаючи під оподаткування, але навмисно прихованою для ухилення від сплати податків чи з іншою метою.

Тож, “тінь” є захисною реакцією суб’єктів господарювання на неможливість існування у межах офіційної економіки та чинного законодавства. Однак посилення переслідувань резидентів України за тіньову економічну діяльність без здійснення відповідних економічних перетворень призведе лише до появи її нових, складніших різновидів, що зменшить й без того незначні надходження до бюджету, і, як наслідок, збільшить його дефіцит [2, с.68].

До причин, які стимулюють існування тіньової економіки відносять: високе податкове навантаження та досить часті зміни податкового законодавства; державна зарегульованість підприємництва; нестійкість гривні, нестача обігових коштів у господарюючих суб’єктів, криза неплатежів; значні розміри економічної злочинності; корупція державних службовців та чиновників, яка пов’язана із високим рівнем адміністративного регулювання, що дає їм непотрібну свободу для прийняття рішень на власний розсуд; відсутність умов, що заохочували б громадян до продуктивної праці у легальному секторі.

Тіньова економіка в умовах економічної кризи стала однією із форм виживання для господарюючих суб’єктів, однак подальше поглиблення та тривале існування тіньового сектора на рівні легального може мати дуже небезпечні наслідки, які важко буде подолати. Адже, чим довше існує тіньова економіка, тим сильніший механізм її самовідновлення [3, с.17].

Основними факторами тінізації і криміногенної деформації економічних відносин в Україні є насамперед фіскальна податкова політика і практика, недосконала монетарна та зовнішньоекономічна політика держави, що “вимивають” обігові кошти підприємств, знекровлюють капіталообіг і процеси економічного відтворення, “виштовхують” підприємницьку діяльність у “тінь” – у сферу корупції, функціонування організованої економічної злочинності,

заснованих ними фіктивних фірм, конвертаційних центрів тощо. Головними передумовами детінізації економіки є запровадження державою системи мікро- та макrorівневих економіко-правових, організаційно-управлінських, техніко-технологічних заходів щодо створення економічних передумов зацікавлено-ініціативного повернення взаємовідносин між учасниками економічних процесів з тіньового у врахований державою економічний обіг, а також створення організаційно-управлінської та правової інфраструктури протидії тіньовим проявам та превентивного впливу на усунення причин і умов відтворення джерел тіньових доходів [4, с.76].

Наостанок варто констатувати, що проблематика протидії тіньовій економіці, висуває на перший план невідкладне завдання щодо пошуку шляхів, ефективних форм і засобів попередження економічних правопорушень у сфері господарювання. Пріоритетної уваги в цьому напрямі вимагає законодавство про правовий статус суб'єктів господарювання і практика його застосування, оскільки саме вони здатні безпосередньо з моменту виникнення суб'єктів (до початку їх практичного функціонування) на загально-нормативному і локальному рівнях вжити заходів по запобіганню майбутньої тінізації економічної діяльності в державі.

Найліпшим методологічним підходом до здійснення даної стратегії було б забезпечення прозорості господарсько-правового статусу і діяльності господарюючих суб'єктів, під якою розуміється врегульована законодавством можливість передбачення потенційних економічних зловживань і правопорушень, розробка та проведення комплексу заходів щодо перевірки змісту окремих правовідносин господарюючого суб'єкта без втручання в його господарську діяльність з метою недопущення її тінізації, і, як результат, подальшої криміналізації.

Список використаних джерел

1. Турчинов О.В. Тіньова економіка: теоретичні основи дослідження / Турчинов О.В. – К. : Вища школа, 1995. – 300 с.
2. Чуба Н. Тіньова економіка: суть та причини існування / Н. Чуба // Трансформація економічної системи в Україні. Науковий збірник / За ред. З.Г. Ватаманюка. – Львів: Інтереко, 2000. – 516 с.
3. Хахулин В.В. Непрозрачність законодавства о статусе субъектов хозяйствования: причины и следствия / В.В. Хахулин // Субъекты хозяйствования и экономическая преступность: вопросы предупреждения: Сб. матер. “Круглого стола” (Донецк, 1 ноября 2001 г.). – Донецк: ООО “Юго-Восток, Лтд”, 2002. – 166 с.
4. Шемшученко Ю. С. Юридична енциклопедія : в 6 т. / Шемшученко Ю. С. – К. : Укр. енцикл. – 2004. – 6 т. – 768 с.

Єгорова Валентина Сергіївна

к.ю.н., доцент ФСП НТУУ „КПІ”

ЩОДО КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ВІЛЬНИЙ ВИБІР ЗАХИСНИКА В НОВОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ

Як відомо, стаття 45 нового КПК України 2012 р. передбачає можливість допуску до участі у справі на стороні захисту як захисника лише адвоката, відомості про якого внесено до Єдиного реєстру адвокатів України [1]. Ця норма викликає значні сумніви щодо її конституційності.

Так, відповідно до статті 59 Конституції України, кожен має право на правову допомогу; кожен є вільним у виборі захисника своїх прав. Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура [2].

Стаття 44 КПК 1960 р., що діяв до листопада 2012р. (в редакції Закону від 23 грудня 1993 року № 3780-ХІІ) передбачала майже аналогічне сьгоднішньому формулювання щодо участі в кримінальній справі захисника [3].

Висловлюючи правову позицію щодо офіційного тлумачення гарантії, яка міститься в ч. 1 ст. 59 Конституції України, Конституційний Суд України у своєму рішенні від 16 листопада 2000 року № 13-рп/2000 зазначав що цю гарантію треба розуміти як конституційне право підозрюваного, обвинуваченого і підсудного при захисті від обвинувачення та особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, з метою отримання правової допомоги вибрати захисником своїх прав особу, яка є фахівцем у галузі права і за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи.

Конституційне положення щодо дії в Україні адвокатури Конституційний Суд в цьому ж рішенні тлумачить як одну із конституційних гарантій, що надає підозрюваному, обвинуваченому і підсудному можливість реалізувати своє право вільно вибрати захисником у кримінальному судочинстві адвоката – особу, яка має право на заняття адвокатською діяльністю.

Цим же рішенням Конституційний Суд визнав такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними) згадані положення частини першої статті 44 КПК 1960 р., за яким обмежувалося право на вільний вибір підозрюваним, обвинуваченим і підсудним як захисника своїх прав, крім адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи [4].

Відповідно ж до ч. 2 ст. 44 КПК 1960 р. (в редакції Закону від 21 червня 2001 року № 2533-III), як захисники допускалися особи, які мали свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю в Україні та інші фахівці у галузі права, які за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи; у випадках і в порядку, передбачених зазначеним Кодексом, як захисники допускалися близькі родичі обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, його опікуни або піклувальники [3].

Відповідно до ст. 22 Конституції України, права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними; конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані; при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод [2].

Водночас прийняттям КПК 2012 р. звужено права обвинуваченого, підозрюваного, підсудного, засудженого, виправданого на вибір в якості захисника іншого фахівця в галузі права (крім адвоката), а також фактично ліквідовано право на обрання захисником близького родича, опікуна, піклувальника, що, на наш погляд, не відповідає вищезазначеним нормам Конституції України. Звуження права на обрання в якості захисника лише адвоката – може фактично призвести до порушення права на захист наприклад, у випадках, коли особа не має фінансової можливості запросити адвоката, і бажає одержати безоплатну юридичну допомогу, але не від призначеного адвоката, а від іншого фахівця в галузі права, що погоджується надавати таку допомогу зазначеній особі.

Згаданий недолік потребує усунення при внесенні змін до КПК 2012 р., в якому, на нашу думку, слід передбачити право обвинуваченого, підозрюваного, підсудного, засудженого, виправданого на вибір в якості захисника в кримінальному процесі будь-якого фахівця в галузі права (крім адвоката), або близького родича. Водночас слід конкретизувати в законі, що слід розуміти під фахівцем у галузі права. На наш погляд, це має бути будь-яка фізична особа, що має вищу юридичну освіту.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. // Офіційний вісник України. – 2012. – № 37. – Ст. 1370.
2. Конституція України. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Кримінально-процесуальний кодекс України. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1961. – № 2. Ст. 15.

4. Рішення Конституційного Суду України від 16 листопада 2000 року № 13-рп/2000 у справі за конституційним зверненням громадянина Солдатова Г.І. щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України, статті 44 Кримінально-процесуального кодексу України, статей 268, 271 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про право вільного вибору захисника). // Офіційний вісник України. – 2000. – № 47. – Ст. 204.

Закорчевний Олександр Андрійович

Студент 2-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Попов К.Л., к. ю. н., старший викладач

кафедри теорії права та держави факультету соціології та права НТУУ «КПІ».

СМЕРТНА КАРА. «ЗА» І «ПРОТИ».

Смертна кара відома більшості країн світу. Вона з'явилася тоді, коли держава узяла на себе функцію виконання покарання за вчинені злочини. За часів Київської Русі смертна кара передбачалася «Руською Правдою». Поширеною була вона і згідно з «Правами, за якими судиться малоросійський народ» (1734р.). Козаки застосовували цю міру покарання за найтяжчі злочини. Військовими артикулами Петра I смертна кара встановлювалася за 123 злочини. Цариця Єлизавета Петрівна призупинила виконання смертної кари, хоча й не скасувала остаточно цей вид покарання. Сьогодні в багатьох сучасних суспільствах смертна кара скасована - вона є забороненою або не застосовується у понад 100 країнах світу. Європейський Союз вважає її несумісною із членством, адже смертна кара як справедлива відплата є раціоналізованою помстою і не гідна цивілізованого суспільства.

Відсутність смертної кари є обов'язковою умовою для перебування держави в Раді Європи. Це стало однією з причин скасування смертної кари в Україні, де мораторій на виконання смертних вироків уперше почав діяти в 1995 році, незадовго до вступу в цю міжнародну організацію. Ставлення до смертної кари не є однотайним у багатьох суспільствах — там, де вона практикується, шириться рух за її скасування; у країнах, де вона скасована, існує певна кількість прихильників її відновлення.

Усюди скасовували смертну кару виходячи з гуманістичних принципів, а не внаслідок народного волевиявлення. В жодній країні Європи, де було скасовано смертну кару, з цього приводу не було проведено референдуму, і в усіх цих країнах на момент скасування згідно з опитуваннями більшість населення підтримувало збереження такого виду покарання. На нашу думку, виступати «за» смертну кару, так само, як і виступати «проти» неї – святе право кожного громадянина вільної держави.

Захисники смертної кари вважають її ефективним засобом попередження особливо жорстоких злочинів, захисту суспільства від злочинців та справедливою відплатою за скоєне насильство. На їхню думку, страхітливий приклад такої кари стримує потенційних злочинців від скоєння злочинів набагато більше, ніж перспектива довічного ув'язнення. Крім того, захист спільного блага суспільства іноді може вимагати фізичного знешкодження тих, хто йому загрожує. Смертна кара за тяжкі злочини перед людством і державою – це перевірений історією засіб самозахисту суспільства проти порушення умов його нормального існування. Особи, що позбавляють життя інших, заслуговують на найвищу кару, бо своїм зчином позбавляють себе права жити. Часто цей останній аргумент прибічники смертної кари підкріплюють біблійними словами "око за око, зуб за зуб".

Хоча, ці аргументи не є дуже переконливими для тих, хто наполягає на скасуванні смертної кари. Кожна людина має право на життя, і руйнувати його через смертну кару означає руйнувати те, що захищаєш. Часто рівень злочинності у країнах, де смертна кара є узаконеною, значно перевищує рівень злочинності у країнах, де її заборонено. Отже, смертна кара не є ефективним засобом

"заялювання". Крім того, однією з функцій будь-якої кари є реабілітація - шанс каяття, виправлення і реабілітації своєї людської природи. Очевидно, що смертна кара позбавляє людину цієї можливості. Також існує ймовірність помилки при винесенні вироку, а отже, загрозу життю невинної особи. Але вона не виправдовує скасування смертної кари. Один із шляхів боротьби із судовими помилками під час призначення смертної кари широко застосовується в американській системі судочинства. Так, між призначенням вироку та приведенням його до виконання, є проміжок часу у 7-10 років, що дає можливість родичам та захисникам протягом цього періоду довести наявність судової помилки.

Отже, підсумувавши усе, ми можемо зробити висновок, що страту не слід виключати із законодавства жодної країни. Держава повинна мати можливість у крайній ситуації застосувати цю міру покарання. Тим не менше, варто звузити коло карних діянь і, можливо, ввести обов'язковий елемент рецидиву або кількісний фактор (тобто засуджений має вчинити не менше двох злочинів). Скажімо, навряд чи будь-хто заперечуватиме, проти страти терориста, який підривав будинки, або маніяка, який убивав людей.

Кабанець Олексій Олексійович

Студент 2-го курсу Факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Попов К.Л., к.ю.н., старший викладач кафедри теорії права та держави факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

НЕОБХІДНА ОБОРОНА ЯК ЗАХИСТ ПРАВА НА ЖИТТЯ. КУЛАК СПОРТСМЕНА ХОЛОДНА ЗБРОЯ: «ТАК» ЧИ «НІ»?

Сучасний світ розкриває перед людиною багато можливостей, зручностей, спокус, але разом з тим таїть у собі ще більше небезпек. І саме від уміння, спроможності і передумов для можливості захистити себе від цих небезпек залежить наше життя. Метою даної роботи слід розглядати аналіз інституту необхідної оборони, вивчення співрозмірності як умови правомірності необхідної оборони, порівняльний аналіз законодавства України і РФ щодо визнання навичок і умінь професійного спортсмена як холодної зброї.

КУ встановлює, що «кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань»[1]. Дії, вчинені у стані необхідної оборони, якщо при цьому не було перевищено її межі, вважаються правомірними і не можуть бути підставою для притягнення особи не лише до кримінальної, а й до цивільно-правової чи будь-якої іншої юридичної відповідальності[2]. У кримінальному праві правомірність необхідної оборони розглядається шляхом аналізу обставин, які відносяться до посягання і захисту. Під час аналізу необхідної оборони вчені використовують різні терміни: умови, ознаки, підстави необхідної оборони тощо. Так, окремі вчені до підстав відносять суспільно небезпечне посягання, а до ознак – наступні: 1) необхідна оборона – це дія; 2) шкода повинна бути заподіяна лише особі, яка посягає; 3) своєчасність захисту; 4) мета – захист суспільних відносин від спричинення їм шкоди; 5) співрозмірність оборони. Співрозмірність оборони – це ознака, що характеризує межі необхідної оборони, які хоча прямо і не названі в законі, проте висновок про них можна зробити, аналізуючи ч. 1 і ч. 3 ст. 36 КК України[3]. Так, відповідно до ч. 1 ст. 36 КК заподіяна тому, хто посягає, шкода повинна бути необхідною і достатньою в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, а зі змісту випливає, що заподіяння тому, хто посягає, тяжкої шкоди визнається співрозмірним, якщо ця тяжка шкода відповідала небезпечності посягання і обстановці захисту. Під тяжкою шкодою при перевищенні меж необхідної оборони слід розуміти смерть особи (ст. 118 ККУ) або заподіяння їй тяжкого тілесного ушкодження (ст. 124 ККУ)[4]. Перевищенням меж необхідної оборони слід також вважати і випадки, коли особа заподіяла тяжку шкоду тому, хто посягає, маючи при цьому

можливість відвернути чи припинити посягання із заподіянням явно меншої шкоди і усвідомлюючи наявність такої можливості[5]. Так у частині 1 ст. 36 КК України[4] зазначається: "Необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони." Подібним чином визначається необхідна оборона у кримінальному законі Російської Федерації: "Не являється преступлением причинение вреда посягающему лицу в состоянии необходимой обороны, т.е. при защите личности и прав обороняющегося или других лиц, охраняемых законом интересов общества или государства от общественно опасного посягательства, если при этом не было допущено превышения пределов необходимой обороны" (ч.1 ст.37 Кримінального кодексу РФ).[6]

З давніх-давен, люди з'ясовували стосунки за допомогою фізичної сили, і саме кулачний бій залишається актуальним впродовж багатьох тисячоліть. Він отримав своє вираження, систематизацію і вдосконалення у Бойових мистецтвах та різноманітних системах ведення бою. Бойові мистецтва — це різноманітні системи тренувань та традицій, скерованих на ведення бою у певний спосіб.[7] Усі бойові мистецтва мають єдину спільну мету: перемогти супротивника фізично або захистити себе. З позицій необхідної оборони в кримінальному законодавстві України кулак спортсмена не є холодною зброєю і застосування спортсменом своїх навичок і умінь не є обтяжуючими обставинами. Як приклад в сусідній Росії кулак спортсмена хочуть законодавчо визнати холодною зброєю, що на мою думку є неправильним. Адже розвиток спорту – це запорука здорового і безпечного майбутнього. А якщо обмежувати можливості спортсменів, якщо підганяти бойові мистецтва під певні рамки, то це може призвести до занепаду бойових видів спорту. Саме навчитися захищати себе, свою сім'ю в умовах нашого сьогодення є однією з головних цілей людини, яка приходить в спортивну секцію, а якщо забрати у людини право на використання своїх навичок, то як тоді себе захистити? Ситуація, що склалася в РФ зумовлена, перш за все расовим питанням. Адже поштовхом до розробки законопроекту про посилення відповідальності спортсменів за застосування сили за межами рингу чи татамі стала справа Мірзаєва. У серпні 2011 року чемпіон світу з боїв без правил Расул Мірзаєв під час сварки зі студентом Іваном Агафоновим вдарив його кулаком в обличчя, хлопець впав на асфальт і знепритомнів. Через чотири дні студент помер у лікарні, так і не вийшовши з коми.[8]

Аналізуючи вищесказане можна зробити наступні висновки: право на необхідну оборону впливає з природного права людини на життя; найважливіше місце при визначенні співрозмірності як умови правомірності необхідної оборони займають наступні критерії: цінність блага, що захищається; адекватність засобів захисту зняряддям і засобам нападу; обстановка, в якій вчиняється суспільно-небезпечне діяння; число і характеристики осіб, які нападають і захищаються; прирівнення навичок і умінь спортсмена до холодної зброї в РФ постало на фоні расових проблем і є досить радикальним кроком, який, на щастя, є недоцільним для України. Підвищена вимогливість до спортсменів бойових видів спорту пов'язана з соціальним фактором, адже всі ми істоти соціальні, всі живемо поруч з іншими людьми, важливу роль відіграє психологічний фактор, культура, мораль, виховання. Володіння бойовими навичками і прийомами в Україні не може визнаватись холодною зброєю, оскільки законодавство України не містить нормативних положень про це і чітко визначає перелік засобів, предметів і знярядь, які є холодною зброєю.[9]

Список використаних джерел

1. Конституція України, ч. 3 ст. 27;

2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України.— 4-те вид., переробл. та доповн. / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка.— К.: Юридична думка, 2007. — ст. 36, С. 108;
3. Уголовное право России. Общая часть: Учебник/ Отв. ред. Б.В.Здравомыслов.— М.: Юристъ, 1996. — С. 303;
4. Кримінальний кодекс України ст.118, ст. 124, ч.1 ст. 36;
5. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник / М. І. Бажанов , Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; За ред. проф. М. І. Бажанова , В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — 2-е вид., перероб. і допов. — К.: Юрінком Інтер, 2005. — С. 289—290, — С. 293—294;
6. Кримінальний кодекс РФ ч.1 ст.37;
7. Інтернет джерело Вікіпедія – вільна енциклопедія www.wikipedia.org, стаття «Бойові мистецтва»;
8. Газета «Известия» № 28 от 14 марта 2012.
9. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 3.

Казьмірова Інна Вікторівна

Студентка 3 курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Попов К. Л., к.ю.н., доцент кафедри теорії права та держави
факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

УГОДА ЯК ПІДСТАВА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ З ВИПРОБУВАННЯМ

Сьогодні в нашій державі все частіше спостерігається тенденція до запозичення досвіду в сфері кримінального судочинства у зарубіжних країнах. Зокрема, йдеться про введення в законодавство таких понять, як «угода про примирення» і «угода про визнання винуватості». Такі нововведення пов'язані з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України, який зумовив зміни в багатьох законодавчих актах, в тому числі і в Кримінальному кодексі України, про що і буде йтися далі.

13 квітня 2012 року стаття 75 КК У, яка стосується звільнення від відбування покарання з випробуванням, була доповнена частиною 2, що зазначала наступне: «суд приймає рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням у випадку затвердження мирової угоди про примирення або про визнання вини, якщо сторонами угоди узгоджено покарання у виді виправних робіт, службового обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, позбавлення волі на строк не більше п'яти років, а також узгоджено звільнення від відбування покарання з випробуванням». Таким чином, відтепер ця стаття може застосовуватись не лише за ініціативою суду, але й сторін і це неодмінно призведе до збільшення випадків її застосування. Даний факт вже підтверджує судова практика. Незважаючи на те, що пройшло всього декілька місяців, відколи почала діяти дана норма, вже постановлено чимало вироків, якими осіб було звільнено від відбування покарання на підставі угоди про примирення або визнання винуватості. Тут спостерігається один цікавий факт: переважають угоди про примирення і, причому, в декілька разів. У зв'язку з цим, залишається незрозумілим: чому сторони не змогли досягти компромісу раніше, коли можна було застосувати ст. 46 КК У (звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим)? Виникає підозра, що можливо на практиці має місце підкуп потерпілого. Адже якби він був згоден піти на примирення відразу, то спір можна було б врегулювати інакше.

Що стосується угоди з прокурором, тобто угоди про визнання винуватості, то з часом вона теж буде широко практикуватися. Причина цього криється в тому, що : 1) строки досудового розслідування невеликі (1 місяць – для кримінальних проступків, 2 місяці – для злочинів); 2) для проведення більшості слідчих дій необхідно отримати дозвіл слідчого судді. Виходить, у слідчого

буде дуже мало часу, щоб зібрати всі докази і довести вину особи. І одним із виходів в такій ситуації якраз і буде слугувати угода про визнання винуватості. Щоб врятувати становище, прокурор буде «домовлятися» з підозрюваним, обвинуваченим, гарантуючи йому взамін звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Безсумнівно, зазначені зміни в законодавстві будуть мати як прихильників, так і противників. Але кожна із сторін не залишить поза увагою питання: чому особа, яка вчинила злочин, отримала можливість обирати собі покарання? Виходить, що сторони частково перебирають на себе функцію здійснення правосуддя. Адже суддя, переконавшись в добровільності укладення угоди, призначає у вирок саме те покарання, яке було обране особами заздалегідь.

Якщо ми порівняємо нашу практику зі США, то побачимо, що там близько 88 % справ вирішується за допомогою угоди про визнання вини, але й діє цей інститут вже понад 150 років.

У Сполучених Штатах угода про визнання вини укладається між обвинувачуваним і захисником, з одного боку, й обвинуваченням, з іншого боку. Сторони домовляються про кінцевий результат розгляду кримінальної справи, в тому числі і про покарання. В цілому, суть такої угоди зводиться до того, що обвинувачуваний визнає себе винним у менше тяжкому злочині, ніж фактично вчинив. В обмін на це особа, що підтримує обвинувачення, вимагає призначення більш м'якого покарання, ніж те, яке могло б бути, що і забезпечується судом.

Можна сказати, що порівняно зі США в українському законодавстві наявні 2 види угод в кримінальному судочинстві, що значно підвищує шанси підозрюваного, обвинуваченого укласти угоду і бути звільненим від відбування покарання. Але, в той же час, це можливо лише за умови, що було вчинено злочин невеликої або середньої тяжкості чи, у випадку угоди з прокурором, тяжкий злочин, внаслідок якого шкода завдана лише державним чи суспільним інтересам.

Отже, зазначені нововведення є великим кроком вперед і знаменують собою певні перспективи. Адже тепер можна спрощувати процедуру досудового розслідування і судового розгляду, що зменшуватиме навантаження на органи, що здійснюють дізнання і досудове слідство, та суд. Це стосується і кримінально-виконавчої системи, тому що значна частина засуджених буде звільнена від відбування покарання.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України станом на 20 листопада 2012 р.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство з 19 листопада 2012 року.

Ковальова Ольга Вікторівна

експерт сектору Науково-дослідного експертно-криміналістичного центру
при Головному управлінні МВС України в Донецькій області,
здобувач кафедри криміналістики та судової медицини НАВС

НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ РОЗШУКОВОЇ РОБОТИ СЛІДЧОГО

Основним призначенням сучасних науково-технічних засобів у роботі слідчого є підвищення результативності діяльності з розкриття і розслідування злочинів. Оскільки злочинність не стоїть на місці, а іде в ногу з науково-технічним прогресом (наприклад комп'ютерні злочини, про які кілька десятків років ніхто не згадував), працівники правоохоронних органів повинні постійно вдосконалювати свої навички в роботі з науково-технічними засобами для своєчасного виявлення і документування фактів кримінальних правопорушень. Новітні цифрові технології значно полегшують роботу слідчих та експертів – взяти хоча б для прикладу якість фото чи відеозйомки фотоапаратами та камерами, які були доступні 20 років тому і в теперішній час – це можливість

збільшити зображення в багато разів, за допомогою комп'ютерних технологій виділити основне або видалити зайве, або ж при аудіозапису сьогодні можливо очистити запис від сторонніх шумів або ж за допомогою спеціальної комп'ютерної програми відновити справжній голос злочинця, якщо ним навіть був використаний пристрій для зміни голосу та багато іншої необхідної апаратури. В розшуковій роботі слід використовувати можливості камер відеоспостереження, якими сьогодні обладнані майже усі супермаркети, банки та інші об'єкти. Достатньо ознайомитися з матеріалами відеозапису і отримати відомості про обставини правопорушення і особу, що його вчинила.

Питання про технічні засоби, що використовуються в розшуковій роботі слідчого здавна привертало увагу науковців. Для зручності його дослідження та поглибленого опрацювання здійснювалися спроби класифікації (розподілу) таких технічних засобів на групи або види.

Одну з таких класифікацій близько тридцяти років тому запропонували О.О. Закатов та Ю.Н. Оропай. Підставою для розподілу науково-технічних засобів, що використовуються в розшуковій роботі слідчого обрано їх цільове призначення:

1. Засоби освітлення, використання яких дозволяє створювати сприятливі умови на місці проведення слідчих дій, що сприяє підвищенню їх результативності. В ході проведення слідчих дій використовуються різноманітні джерела світла: побутові освітлювачі (переносні і стаціонарні), промислові освітлювальні засоби.

2. Оптичні пристрої, які застосовують для виявлення, макро- і мікроогляду речових об'єктів, предметів і документів: збільшувальні лупи звичайні, біноклярні лупи (які забезпечують стереоскопічність зорового сприйняття), лупи з підсвіткою, різноманітні види мікроскопів та ін.

3. Пошукові пристрої. Це найбільш складні науково-технічні засоби, які використовуються в розшуковій роботі слідчого. До них належать: металошукач («Омуль», «Блесна»), магнітні шукачі-підйомники, пристрої для пошуку трупів, переносні рентгенівські установки, щупи різноманітних конструкцій, ручний бур та ін.

4. Пристрої для дослідження в невидимих променях спектра (ультрафіолетові освітлювачі типу «Малютка», електронно-оптичні перетворювачі та ін.). Їх використання при проведенні оглядів, обшуків та інших слідчих дій дозволяє виявити сліди крові, сперми, слини та інших об'єктів біологічного характеру, сліди олії, жирів, кислот і отруйних речовин, прочитати тексти, які були залиті чи витравлені, а також записи, які були написані симпатичним чорнилом.

5. Засоби виміру: рулетка, транспортир та штангенциркуль, портативний газоаналізатор (для визначення концентрації горючих газів при пожежі), вимірювачі температури, пірометри, вимірювачі сили току, міліметрова і візирна лінійки, м'який метр, мікромір, секундомір, спиртометр та ін.

6. Засоби вилучення і упакування. Більшість з них містяться в комплектах науково-технічних засобів для слідчого, експерта-криміналіста і оперативного співробітника. До них належать: ручні пилки, стамески, долото, ніж, склоріз, ножиці, пластилін, гіпс, силіконові матеріали, шпагат, сургуч, липка поліетиленова стрічка, пробірки і флакони з притертою пробкою, пластмасові контейнери, поліетиленові пакетики тощо.

7. Апаратура для фіксації ходу і результатів слідчих дій, а також засоби оргтехніки слідчого (фото і кіноапаратура, звуко та відео записуючі пристрої, друкарські машинки, диктофони і т.п.).

8. Засоби зв'язку (телефонний і телеграфний зв'язок, радіозв'язок і телебачення, електроакустичні і рупорні мегафони, сигналізація тощо).

Для зручності користування на практиці формуються комплекти науково-технічних засобів залежно від напрямів роботи. Це слідчі портфелі, спеціальні набори, фотокомплекти, набори науково-технічних засобів для прокура-криміналіста, оперативного співробітника, експерта-криміналіста, службова валіза автоінспектора, рухома криміналістична лабораторія тощо [1, с.13-14].

По мірі розвитку криміналістики відбуваються зміни у підходах до класифікації науково-технічних засобів, що використовуються у розшуковій роботі слідчого, пропонуються інші підстави для розподілу на групи:

1. За походженням – на загально-технічні та техніко-криміналістичні.
2. За функціональним призначенням – на фотографічні, аудіовізуальні, акустичні, комп'ютерні, механічного виявлення і моделювання слідів, пошукові аналітичні, пошукові прості, допоміжні.
3. За видом – на прилади, апаратуру й устаткування, інструменти та пристрої, приладдя та матеріали, комплекти науково-технічних засобів (пересувні криміналістичні лабораторії, пересувні вибухо-технічні лабораторії, мобільні комплекси науково-технічних засобів для слідчо-оперативної групи).
4. За суб'єктом застосування - комплекти та комплекси науково-технічних засобів для слідчого, спеціаліста-криміналіста, спеціаліста-вибухотехніка, дільничного інспектора, інспектора ДАІ, судового медика, експерта й ін. [2, с.48-49].

Піддавши аналізу думки науковців з інтервалом майже у 30 років можна зробити висновок, що бурхливий розвиток науки і техніки не міг не відбитися на класифікації науково-технічних засобів, які використовуються в розшуковій роботі слідчого. Разом з тим, загальні підвалини, що були сформовані криміналісти ще у минулому сторіччі є підґрунтям для сучасних наукових розробок.

Список використаних джерел

1. Закатов А.А. Использование научно-технических средств и специальных знаний в расследовании преступлений / А.А. Закатов, Ю.Н. Оропай. - К. : Редакционно-издательский отдел МВД УССР, 1980.
2. Коваленко В.В. Застосування науково-технічних засобів спеціалістами при проведенні слідчих дій / В.В.Коваленко. - Л. : РВВ ЛДУВС, 2007.

Лук'янчиков Борис Євгенович

к.ю.н., доцент, доцент кафедри криміналістики
та судової медицини НАВС

ПРИНЦИП ПЛАНУВАННЯ В МЕТОДИЦІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРО НЕЗАКОННИЙ ОБІГ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН

Криміналістична методика розслідування злочинів пов'язаних з незаконним обігом наркотичних речовин, як і інші, ґрунтується на відповідних приписах, які називаються принципами.

Принцип, це основа, постулат, вихідне положення, керівна ідея, яка визначає та обґрунтовує основні правила від яких в жодному разі неможливо відступити і на яких будується наукова система, теорія, вчення і т.п. Такий підхід до визначення поняття принципу відповідає його тлумаченню у відповідних словниках [1, с.941; 2, с.797].

Дослідженню даного поняття в юридичній науці приділяється значна увага, адже принципи (від латинського "principium" - основа) це її відправні вихідні положення. Не вдаючись до поглибленого аналізу поняття, класифікації, системи та інших питань, розглянемо принцип планування при розслідуванні злочинів пов'язаних з незаконним обігом наркотиків.

Планування розслідування злочинів пов'язаних з незаконним обігом наркотиків починається з моменту отримання і оцінки первинної інформації про подію, яка має ознаки кримінального

правопорушення. Воно включає в себе визначення послідовності і особливостей проведення слідчих і розшукових дій.

На підтвердження зазначеної тези наголошує ст.214 чинного КПК, в якій зазначено, що слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання, заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення, або після самостійного виявлення ним з будь якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування [2, с.118]. Тобто, розпочати провадження слідчих (розшукових) дій, результативність яких значною мірою залежить від чіткого планування та реалізації запланованих заходів.

Вважаємо, що саме на цьому етапі проявляються такі основні елементи планування: а) формування та висування слідчим вихідних версій; б) визначення методів та обрання засобів перевірки первинних версій; в) визначення послідовності перевірки первинних версій [4, с.148]. Одразу зауважимо, що перевірка версій, по можливості, має відбуватися паралельно. Неприпустимо надавати перевагу лише одній версії, над іншими, навіть найбільше імовірній. Оскільки практиці відомі випадки, коли найбільше імовірні версії виявлялися хибними, а час було втрачено, гарячі сліди охололи, і слідство заходило в глухий кут. Злочинці за цей час встигали приховати, або знищити сліди, виїхати за межі нашої країни, тощо.

Планування, та збирання первинної інформації суттєво впливає на весь процес розслідування. Інколи вже на цьому етапі стає можливим встановити обставини, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення і вжити відповідні заходи щодо їх усунення.

Дехто може зауважити, що раніше було краще, оскільки можна було проводити дослідчу перевірку отриманої інформації. Саме на ній слідчий вирішував, чи є приводи і підстави для порушення кримінальної справи. Це створювало певні передумови для можливості помилково, або навіть свідомо відмовити в порушенні кримінальної справи. Новий КПК позбавляє такої можливості. Будь яке повідомлення про кримінальне правопорушення не залишиться без ретельного, повного та всебічного дослідження. Тобто, вже не буде дослідчої перевірки, що здійснювалась обмеженими процесуальними засобами, а весь процес розслідування буде відповідати приписам чинного процесуального законодавства. Сам процес планування розслідування, починається з моменту отримання інформації, про кримінальне правопорушення, оцінки її змісту, повноти та джерела походження.

Слід звернути увагу, що, чим скоріше таку інформацію отримає особа, яка уповноважена законом на проведення досудового розслідування кримінального правопорушення, тим більше буде можливостей правильно оцінити її зміст, а також своєчасно провести розслідування. Так, у більшості районних управлінь внутрішніх справ міста Києва цілодобово діють дві оперативні групи, дві групи швидкого реагування, а також відповідальний черговий від кожної служби (експертної; боротьби з економічною злочинністю; боротьби з незаконним обігом наркотиків; боротьби із злочинністю неповнолітніх, тощо). Такі заходи забезпечують швидке прибуття на місце події, та швидке і повне збирання первинної інформації. Також це дає можливість оперативному черговому, у залежності від виду злочину, включити до складу оперативної групи працівника тієї служби, знання якого можуть знадобитися у процесі розслідування по гарячих слідах.

На нашу думку, у методиках повинні міститися рекомендації, стосовно яких первинна інформація з моменту надходження у всіх без винятку випадках і як можна швидше повинна надходити до слідчого, який спеціалізується на розслідуванні злочинів даного виду. І ніщо не повинно затримувати цього процесу. Наприклад, почали розслідування грабежу, виявили ознаки що вказують на причетність наркоманів, справу слід негайно передати тому слідчому, який спеціалізується за цим напрямком.

Таким чином, планування на початковому етапі розслідування сприяє упорядкуванню роботи слідчого, дозволяє узгодити її з іншими службами та досягти завдань кримінального провадження (ст.2 КПК України).

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [упоряд. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К., Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001.
2. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С.И. Ожегов. - М. : Рус. яз., 1986.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінально процесуального кодексу України»: чинне законодавство з 19 листопада 2012 року: (офіц. Текст). – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2012.
4. Возгрин И. А. Криминалистическая методика расследования преступлений / И. А. Возгрин. - Мн. : Выш. Школа, 1983.

Мазур Сергій Леонідович

студент 4 курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Попов Костянтин Леонідович,

кандидат юридичних наук, старший викладач
факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ПРИДБАННЯ, ЗБУТ АБО ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НЕГЛАСНОГО ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

У цій роботі я розгляну особливості кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ст.359 Кримінального кодексу України (надалі КК), а саме дії, пов'язані із незаконним придбанням, збутом або використанням спеціальних технічних засобів (надалі СТЗ) негласного отримання інформації.

Згідно з Конституцією України кожен громадянин має гарантію на недоторканість житла, таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [1, ст.56]. Конституція гарантує, а от Кримінальний кодекс України безпосередньо передбачає відповідальність за порушення вище згаданих конституційних прав та свобод громадян.

Відповідно до Кримінального кодексу України незаконне придбання або збут спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, а також незаконне їх використання караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до чотирьох років, або позбавленням волі на той самий строк [2, ст.359].

Хочу зауважити, що у пункті 2 цієї ж статті передбачено кваліфіковану ознаку вчинення цього злочину, а саме вчинення злочину групою осіб або повторно і караються такі дії позбавленням волі на строк від чотирьох до семи років [2, ст.359]. У порівнянні із іншими злочинами таке ж покарання можна отримати за вчинення вбивства через необережність (до 5 років позбавлення волі), зґвалтування (до 5 років позбавлення волі) та розбій (до 7 років позбавлення волі).

Актуальність цієї теми пов'язана із тим, що останнім часом в українських засобах масової інформації все частіше стала з'являтися інформація про випадки засудження осіб, що були обвинувачені за вище згаданою статтею номер 359 КК України. Після ознайомлення із інформацією, що була опублікована у ЗМІ щодо незаконного придбання, збуту та використання СТЗ

автор вирішив більш детально розібратись у тому, що ж насправді можна вважати спеціальним технічним засобом негласного отримання інформації.

На офіційному сайті Служби Безпеки України 18 лютого 2013 року з'явилась новина із статтею про протидію незаконному використанню СТЗ негласного отримання інформації. У цій статті сказано, що згідно із законодавством, СТЗ негласного отримання інформації застосовуються при проведенні оперативно-розшукової, розвідувальної, контррозвідувальної діяльності, реалізації заходів із боротьби з тероризмом правоохоронними та іншими державними органами, визначеними законом [8].

Також, відповідно до вищезгаданої статті з офіційного сайту СБУ, СТЗ негласного отримання інформації є такими, що вилучені з цивільного обігу [8]. Але, звертаючись до Цивільного кодексу України, а саме до ч.2 ст. 178 ЦК бачимо, що існує норма, текст якої визначає: «...об'єкти, вилучені з цивільного обороту мають бути прямо встановлені у законі». [2, ст.178]. Провівши моніторинг законодавства, я не виявив жодного закону, що містив би у собі норму, відповідно до якої СТЗ негласного вичерпний перелік СТЗ негласного отримання інформації. Маємо лише ст. 359 КК України, що забороняє купівлю, продаж та використання даних СТЗ та їх визначення: СТЗ негласного отримання інформації - технічні, програмні засоби, устаткування, апаратура, прилади, пристрої, препарати та інші вироби, призначені (спеціально розроблені, виготовлені, запрограмовані, пристосовані) для негласного отримання інформації [5, п.1,6].

Підсумувавши вище сказане, маємо висновок, що до спеціальних технічних засобів теоретично можна віднести мобільний телефон із фото-, відеокамерою, прихований яким небудь чином, GSM-або радіо-няню (пристрій для віддаленого догляду за дитиною), веб-камеру у вигляді іграшки чи звичайний відеореєстратор, вмонтований у корпус або обшивку у кабіні автомобіля. Цей список буде збільшуватись, адже прогрес не стоїть на місці. Звучить абсурдно, але відповідно до сучасного законодавства, кожен громадянин України може бути засуджений за купівлю чи використання, типічної для сучасного Заходу, побутової апаратури. Адже, лише СБУ, а саме Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України (ІСТЕ СБУ) проводить судові експертизи щодо визначення приналежності предмету до СТЗ негласного отримання інформації. При проведенні експертизи експерти цього центру керуються Загальною методикою віднесення об'єктів до СТЗ негласного отримання інформації. Проблема в тому, що текст цієї методики містить гриф обмеження доступу «для службового користування» і відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» є конфіденційним. [4, ст. 9].

За 2012 рік на території України було порушено понад 100 кримінальних справ. [7] А також, до Єдиного реєстру судових рішень було внесено 37 вироків за статтею 359 КК України і серед них не було жодного виправдувального. [6]

Виходячи з усього сказаного, висновок напрашується сам. Правоохоронні органи, а саме СБ України, мають вигідну позицію у цьому питанні. Будь-який предмет, що може підпасти під ознаки СТЗ негласного отримання інформації, можна без зайвих зусиль купити у інтернет-магазині. Законодавчо визначеного переліку СТЗ у природі не існує, а приналежність речі до СТЗ встановлюється за допомогою експертизи, що проводиться експертним інститутом СБУ керуючись засекреченою методикою СБУ. Тому, звичайна людина, купуючи наприклад GSM-няню для своєї дитини, навіть і не підозрює, що може потрапити за ґрати на той самий строк як і за вбивство через необережність або зґвалтування. Тому, для СБУ є вигідним теперішнє становище справ, адже, за таких умов відбувається позитивне підвищення статистики розслідування злочинів за ст. 359 КК України.

А звичайним громадянам залишається лише декілька способів розв'язання цієї ситуації:

- 1) не випробовувати долю та не користуватись гаджетами, що своїми ознаками можуть нагадувати СТЗ;
- 2) з надією очікувати, що законодавець вирішить цю проблему, визначивши у законі та довівши до відома громадян вичерпний перелік СТЗ негласного отримання інформації;
- 3) або, на свій страх і ризик, продовжувати користуватись гаджетами, що можуть бути визнанні як СТЗ, сподіваючись що сумна доля їх омине.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. 254к/96-вр [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/page>
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. №2341-III [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. №435-IV [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 р. № 2939-VI [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
5. Наказ Центрального управління СБУ Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з розроблення, виготовлення спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації, торгівлі спеціальними технічними засобами для зняття інформації з каналів зв'язку, іншими засобами негласного отримання інформації та Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов від 31.01.2011 № 35 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23 лютого 2011 р. за N 225/18963

Малежик Наталія Володимирівна
студентка V-го курсу ФСП НТУУ «КПІ»

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИКИ (ДОНАУКОВИЙ ПЕРІОД)

Криміналістика – це наука про закономірності виникнення, збирання, дослідження, оцінки та використання доказів, а також засоби та методи судового дослідження і запобігання злочинам, які ґрунтуються на вивченні цих закономірностей (Белкін Р. С.). Проте таке розуміння предмета криміналістики існувало не завжди. В кінці XIX – на поч. XX ст. серед вчених переважала думка, що криміналістика – це суто технічна наука, яка ґрунтується на застосуванні методів природничих наук та технічних знань для розслідування злочинів і встановлення особи злочинця (Г. Гросс, Трегубов С. И., Якимов И. Н.), а Шавер Б. М., Потапов С. М., Митричев С. П., Васильєв А.Н. (40-60-ті рр. XX ст.) визначали криміналістику як науку про технічні засоби, тактичні прийоми і методи, які застосовуються для розкриття і розслідування злочинів.

Знання основних етапів становлення вітчизняної криміналістики допомагає глибше зрозуміти її роль в боротьбі зі злочинністю, а також її витоки та тенденції розвитку. Історія виконує не тільки пізнавальну та аналітичну, а й виховну і в кінці-кінців світоглядну функції, що дуже важливо для формування патріотизму, високих професійних та моральних якостей особистості-майбутнього юриста. Дуже часто вчені, характеризуючи дореволюційний розвиток криміналістики, відзначають, що знання тодішніх спеціалістів були «примітивними», але чи впливало це на рівень розкриття злочинів та на правоохоронну систему в цілому? В період ранньофеодальної держави в Київській Русі не було спеціалізованих органів розшуку злочинців. Захист правопорядку покладався на князя, його дружину, тисяцького, намісників, волосних, вотчинників, селянську общину та міське суспільство в цілому. Причинами цього був низький рівень злочинності. Навіть злочин проти князя характеризувався як «обида». Формами розшуку були «свод» і «гонение следа» після «заклича» в публічному місці. В процедурі «своду» лежав принцип профілактики крадіжок (заборони купівлі майна у незнайомих людей, а інакше покупець міг опинитися злочинцем або втратити гроші). В

основі «гонения следа» лежав принцип колективної відповідальності, який змушував жителів Київської Русі уважно відноситися до сусідів, щоб не платити за їх злочини кримінальні штрафи. З XV ст. часто застосовується «повальний обшук» та «поличне». Особисте зізнання не було доказом по справі («А на кого взмолвят детей боярских пять или шесть добрых христиан целовальников, что он тать, а довода на него в прежнем деле не будет...ино на том взята исцеву гибель без суда...»). Тортури застосовувалися для того, щоб обвинувачений розповів про співучасників або для визначення йому міри покарання. З XVII ст. тортури стають головним засобом розшуку, а особисте зізнання «царицею доказів». Інститут сищиків, який розслідував розбої, грабежі, вбивства, то з'являвся, то ліквідувався декілька разів протягом XVIII ст. В 1730 р. в Москві був створений «Сыскной приказ», а в 1743 р. інститут сищиків був поширений і на низові губернії. Розслідування дрібних злочинів (бійки та ін.) залишалося в компетенції губернаторів та воевод. Інструкція уповноважувала головного сищика «... сыскывать таких людей, чрез которых бы можно, об них (разбойников) подлинно уведав, их переловить, чего для посылать для проведывания о их воровских пристанищах из тамошних жителей и тому способных людей...». Інструкція також попереджувала сищика про відповідальність за необгрунтовані утиски населення і за свавілля зі сторони підлеглих. На місцеве населення покладался обов'язок повідомляти сищиків про злочинців та допомагати в їх затриманні, а за ухиляння – покарання батогами, а про дворян повідомлялося в Сенат. Спочатку сищики склалися з дяків, піддiach, ката, та місцевого населення (стрільців, козаків, пушкарів, офіцерів, драгунів, солдат). В 1768 р. розшук здійснюється поліцією. Метод особистого розшуку потребував від поліцейського чиновника виняткових якостей. У справах особливої важливості розшук міг бути організований з ініціативи імператора. Важливе значення надавалося особистому зізнанню, нерідко примінялися допити «с пристрастием». В 50-ті рр. XIX ст. в Російській імперії статистика реєструвала в середньому 526 злочинів на 100 тисяч населення, що було в 4 р. нижче, ніж у Франції, в 7,6 р. нижче, ніж в Англії. Наприклад, в Москві при населенні в 370 тис. людей здійснювалося в рік 5-6 вбивств, 2-3 грабежі і розбої, 400 випадків шахрайства і 700 крадіжок, приблизно 2/3 яких розкривалися. Селянська реформа 1861 р. спричинила ломку традиційного суспільства, що пов'язано з ослабленням державного (в особі поміщика) і корпоративного (община) контролю над особистістю, підвищенням соціальної мобільності, зміною ціннісних орієнтацій, ослабленням інституту сім'ї (як результат – зростання злочинності серед молоді та жінок). При відсутності дактилоскопії, експертних установ, науково-технічних досягнень сищикам доводилося покладатися тільки на особисті якості. Історії відомий Путилін І.Д., якого порівнювали з Пінкертоном і Шерлоком Холмсом.

Зараз все частіше демонструються світові технічні новинки, які допомагають розслідувати злочини та встановлювати особу злочинця. Але в умовах, коли зневіра населення до органів міліції все зростає, неможливо боротися зі злочинністю тільки за допомогою техніки. Міліції потрібно перш за все дбати про своє моральне обличчя в українському суспільстві і не відмовлятися від допомоги населення (наприклад тих же «ніжинських робінгудів» та ін.).

Микитась Ірина Миколаївна

аспірантка кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Відкритого міжнародного Університету розвитку людини «Україна»

Науковий керівник:

Чомахавілі Олена Шотаєвна

к.ю.н., доцент кафедри конституційного та адміністративного права Київського університету права

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ В УКРАЇНІ

Передбачена ст.3 Конституції України норма про те, що „людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю”, а також те, що „утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави” [1] повинна стати основним принципом діяльності усіх без винятку державних та громадських інституцій, зокрема і тих, які спрямовують свою діяльність на осіб, що допустили порушення правових норм, поміж яких центральне місце займають установи виконання покарань. Відповідно до ст.6 Конституції України „органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України” [1]. Приведене дає підстави зробити висновок, що відповідність дій усіх органів влади в Україні Конституції та іншим правовим актам, у чому і полягає сутність законності, є одним із основних принципів їх професійної діяльності, що у повній мірі стосується і установ Державної пенітенціарної системи України.

На сьогоднішній день у пенітенціарній системі України налічується 183 установи виконання покарань, у тому числі 33 слідчі ізолятори. Діяльність Державної пенітенціарної служби України забезпечують близько 47 тис. працівників.

Контроль - це одна з самостійних функцій управління, яка не поглинається іншими і не є допоміжною, а пронизує їх, активно впливає на них, корегує і навіть формує нові функції й напрямки управлінської діяльності. Функція контролю полягає в аналізі та порівнянні фактичного стану справ з вимогами, які поставлені перед системою, пошуку відхилень від поставлених завдань та з'ясуванні причин цих відхилень, оцінці діяльності та розвитку системи. Така специфіка контролю, як зазначають у своїх працях дослідники цієї проблеми, і дає змогу виділити його серед інших функцій управління, дозволяє створити спеціальні контролюючі органи, для яких здійснення контролю є першочерговою або однією з головних функцій, а також визначити компетенцію цих органів [2, с.40].

Як конкретна функція державних органів, наділених контрольними повноваженнями, контроль закріплений у відповідних нормативно-правових актах. Зазначене безпосередньо стосується і кримінально-виконавчої системи, найбільшу кількість контрольних повноважень щодо функціонування якої має Державна пенітенціарна служба України, яка відповідно до Положення, що регламентує його діяльність: здійснює систематичний контроль за виконанням актів кримінально-виконавчого законодавства; забезпечує контроль за охороною установ виконання покарань, слідчих ізоляторів та об'єктів кримінально-виконавчої служби; контролює оперативно-розшукову діяльність; здійснює в установленому порядку контроль за станом охорони та збереження державної таємниці; забезпечує здійснення медичного контролю за станом здоров'я засуджених до позбавлення волі і осіб, узятих під варту, надання їм медичної допомоги; здійснює внутрішній фінансовий контроль за витрачанням та раціональним використанням державних коштів і майна; контролює стан охорони праці та техніки безпеки.

Низкою контрольних повноважень, які отримали нормативне закріплення у спеціалізованому нормативному акті наділений інший орган виконання покарань – кримінально-виконавчі інспекції, які здійснюють контроль за якісним і своєчасним виконанням у підпорядкованих підрозділах законодавчих актів, рішень вищих органів державної влади та управління з питань діяльності кримінально-виконавчої інспекції, відомчих нормативних актів, рішень колегії Державної пенітенціарної служби України.

Серед особливостей державного контролю за діяльністю установ виконання покарань можна виділити наступні: є одним із виду соціального контролю, а саме його підвидом також має спеціальну особливу мету - удосконалення діяльності установ виконання покарань та загальне

завдання – виявлення фактичного стану функціонування установ виконання покарань, як негативних, так і позитивних аспектів їх діяльності; його об'єктом є установи виконання покарань та працівники установ виконання покарань. Також виділяється такий вид державного контролю як фінансово-господарський, який передбачає спеціальні форми та методи його здійснення, які залежать від: суб'єкту державного контролю, об'єму наданих йому повноважень та предмету державного контролю, тобто напрямку діяльності установ виконання покарань, який перевіряється; є механізмом участі держави та громадських організацій в управлінні діяльністю установ виконання покарань.

Правове забезпечення контролю за діяльністю установ виконання покарань пенітенціарної системи, здійснюється на основі певних методів правової регламентації, а саме: видання законів, указів, постанов, розпоряджень, наказів та інших правових актів тощо.

Таким чином, правове регулювання державного контролю за діяльністю установ вітчизняної пенітенціарної системи спрямоване на: закріплення системи установ виконання покарань, їх правового статусу, організаційно-штатної структури як об'єкта державного контролю; регламентацію основних напрямів діяльності установ пенітенціарної системи, які становлять предмет державного контролю; врегулювання правового статусу суб'єктів державного контролю за діяльністю установ пенітенціарної системи; визначення форм та методів державного контролю за діяльністю установ виконання покарань, а також адміністративних процедур його здійснення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Організація управлінської діяльності в органах і установах кримінально-виконавчої системи: методичний посібник / за ред. В. А. Львовичкіна. – К. : ДДУВП, 2004. – 76с.

Мороховська Наталя Станіславівна

кандидат філософських наук ,
доцент кафедри теорії права та держави
факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ЕТИКА ПОКАРАННЯ

Громадськість, юристи, політики і ЗМІ, зазвичай, не бачать іронії в тому, що ми відповідаємо на шкоду, спричинену злочинцем, новою шкодою, яка, цього разу, наноситься йому самому.

Норвезький кримінолог Нільс Кристі (1982) нагадав нам про очевидний, здавалось би, факт: покарання – це навмисне спричинення страждань державою своїм громадянам. Якщо тільки не існує якогось вкрай серйозного виправдання, це можна назвати зловживання владою.

Одна із точок зору полягає в тому, що справедливе покарання недосяжне; збитки неможливо виміряти кількісно, а також неможливо спричинити еквівалентну кількість страждань еквівалентним злочинцем, тому що немає такого поняття, як «еквівалентний злочинець».

Нам слід переглянути наші вихідні принципи. Чи може покарання, навмисне спричинення страждань, бути коли-небудь виправданим, і якщо так, то коли і чому? Тут існують 4 позиції, на яких слід зупинитися.

Перша полягає в тому, що, **покарання виправдане своєю сутністю**, що воно являє собою обов'язок. Ті, хто вірить у відплату, визнають це самоочевидним. Філософ І. Кант говорить, що відплата можна визначити таким чином, що злочинець отримав незаслужену перевагу за чужий

рахунок, а, значить, покарання необхідне для відновлення рівноваги, за рахунок позбавлення його таких переваг. Кант звертає увагу також на те, що кожна людина має право відповідати **тільки** за свої вчинки, тому покарання для людини не повинно визначатися його можливим впливом на інших злочинців.

Друга позиція, навпаки, полягає в тому, що **покарання може бути виправдане, тільки якщо воно ефективне**. Як говорив Бентам, всі покарання самі по собі – зло. Більш спірним є його твердження, що таке зло не прийнятне, як засіб досягнення благої мети. Дійсно, оскільки тут мова йде про навмисне спричинення болю (позбавлення волі), покарання може застосовуватися лише в тому випадку, коли воно працює не просто настільки ж ефективно, але **більш ефективно, ніж всі інші реакції на злочинні дії** – а його ефективність, м'яко кажучи, викликає сумнів.

По-третє, існує відносно гуманний принцип, який застосовується Європейською комісією з прав людини (стаття 3.): **покарання виправдане, якщо воно не є жорстоким, нелюдським або принизливим**. На нашу думку, слід додати ще одну умову: покарання не повинно бути **надмірним** (хоча важко погодитися з тим, що покарання прийнятне, якщо воно відповідає цим критеріям). Очевидно, що у всіх цих випадках і, особливо, в останньому, є проблеми з визначеннями, але Європейський суд з прав людини виділив наступні поняття:

- *Тортурою*: навмисне нелюдське поводження, яке стає причиною дуже серйозних і жорстоких страждань;
- *Нелюдське поводження*: таке поводження, яке викликає у жертви почуття страху, страждання і неповноцінності, яке може принижувати і девальвувати почуття власної гідності жертви і може зламати її фізичний і моральний спротив.

Задамо провокаційне питання: що таке покарання? І де проходить грань між покаранням і тортурою? Спільне у них те, що і те, і інше є знаряддям навмисного спричинення болю і страждань, хоча тортура може і не мати такої мети, як покарання. Конвенція ООН проти застосування тортур визначає це не як перевищення порогу, а як неправильне (невиправдане за метою) застосування: жорстокий біль або страждання, спричинені офіційною особою з такою метою, як отримання інформації або зізнання; виключаючи біль або страждання, які є результатом законних санкцій. Більшість людей впевнено говорить, що тортура не може бути виправдана ніколи, навіть, якщо вона, наприклад, служить інструментом отримання інформації, яка допомагає в боротьбі з тероризмом і, можливо, збереженні людських життів – тому, головним чином, що це просто неправильно, несправедливо (мета не виправдовує засоби), але також і тому, що це може бути непродуктивно – інформація, отримана таким способом, може виявитися фальшивою, а крім того, такі методи дають терористам виправдання і причину продовжувати боротьбу за свободу, проти варварської держави. Багато хто вважає, що карателі, які застосовують тортури, є однією із головних причин того, що люди стають на шлях тероризму.

Але чи є тортурою або «принаймні» нелюдським чи принизливим поводженням ізоляція людей в такому місці, де вони можуть перебувати в постійному страхі, що їх будуть бити чи гвалтувати, де вони будуть терзатися думками про долю своїх дружин і дітей чи проведуть місяці і роки в гнітючій тузі, де їм доведеться миритися з тісністю і перенаселенням або, навпаки, знаходитися наодинці протягом невизначено довгого часу? Чим відрізняються відповідні аргументи, якщо ми говоримо про покарання?

Навіть, якщо принцип покарання є прийнятним, грань між прийнятними і неприйнятними його формами – тонка і невлотима лінія, яка часто, але далеко не завжди зміщуватиметься в бік гуманності. Ми повинні сподіватися на відміну тих жорстоких покарань, з якими миряться (або, які ігнорують) прихильники пенітенціарної реформи, а також активно працювати над тим, щоб вони були відмінені. Не говорячи вже про моральний бік того, що людей ставлять в такі жахливі умови,

слід пам'ятати, що такі міри не допоможуть людині вести «добропорядне і корисне життя» після звільнення, вони навіть не можуть переконати його в необхідності таких змін.

Четвертий пункт полягає у тому, що **покарання ніколи не буває виправданим**. Це може вважатися «паціфізмом», але систему карного судочинства слід «роззброїти». Замість «сумнівних вправ у спробах визначення кількості болю, який ми повинні спричинити» пропонуються відновні дії, «реалістична і іноді жорстка реакція», націлена, по можливості, на співробітництво зі злочинцем. Іноді такий підхід може бути болючим для злочинця і для інших людей, але, на відміну від покарання, біль тут є побічним випадковим продуктом, а не самоціллю. *Відновне правосуддя* дає злочинцю шанс виправити ситуацію і вибачитися перед потерпілим.

Підсумовуючи викладене, слід зауважити наступне: цілі покарання неясні і заплутані, причому існує безпідставне припущення, що такі цілі можна врівноважити чи скомбінувати. Загальне стримування, взірцево-показове покарання однієї людини для залякування інших, несправедливе і малоефективне. Покарання, особливо тюремне ув'язнення, спричиняє різний вплив на різних злочинців і має небажані побічні ефекти. Відсутня основа для того, щоб прийняти рішення відносно кількості покарання, необхідного для забезпечення стримування, але навіть, якщо б вона існувала, така кількість завжди відрізнялась би від кількості, необхідної для відплати.

Відсутня будь-яка основа для того, щоб прирівняти певний злочин до певного рівня покарання. Але, що більш важливо, ніж рівні покарання – це сама концепція: покарання виправдане або лише за певних умов, які існуюча система ніколи не виконає, або не виправдане зовсім.

Пацюк Катерина Іванівна

Студентка 5-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Попов К.Л., кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії права та держави факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

ПОНЯТТЯ «ЗЛОЧИН» ТА «ІНДИВІДУАЛЬНА ЗЛОЧИННА ПОВЕДІНКА» В КРИМІНОЛОГІЇ

У кримінології існує проблема необґрунтованого ототожнення понять злочину та індивідуальної злочинної поведінки, що призводить до зміни їх смислового навантаження та ускладнює розуміння явищ, які власне ними позначаються.

Злочин та індивідуальна злочинна поведінка як, відповідно, кримінально-правове та кримінологічне поняття – не одне й те саме. Для встановлення співвідношення понять злочину та індивідуальної злочинної поведінки, насамперед, слід з'ясувати зміст цих понять.

В Україні злочинність і караність діянь встановлюється виключно Кримінальним кодексом України від 05.04.2001р. (далі – КК України). Відповідно до ч. 1 ст. 11 КК України злочином є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину. Отже, злочином визнається діяння, якому властиві такі обов'язкові ознаки: протиправність, суспільна небезпечність, винність, вчиняється суб'єктом злочину. Відсутність хоча б однієї з цих ознак вказує на відсутність злочину.

Злочинну поведінку можна визначити як девіантну особистісно-мікросередовищну поведінку соціально-психологічного характеру, що завдає або загрожує завданням шкоди і спрямована криміногенною мотивацією та ситуацією на вчинення злочину [2; с. 2].

Слід зазначити, що злочинну поведінку розглядають у двох аспектах: як форму прояву злочинності та як форму втілення індивідуального поведінкового акта. Проте, розглядати злочинну поведінку як форму прояву злочинності, на нашу думку, не зовсім правильно. Адже носієм злочинності як суспільного явища є суспільство як соціальний організм. Злочинна ж поведінка завжди невіддільна від особистості. У контексті досліджуваної проблеми нас цікавитиме саме індивідуальна злочинна поведінка, тобто діяння конкретної особи, що містить ознаки об'єктивної сторони злочину.

Серед науковців немає єдиної думки щодо співвідношення обсягу понять злочину та індивідуальної злочинної поведінки.

Так, Хлистова Н.Б. зазначає, що злочинна поведінка є поняттям більш ширшим, при дослідженні якого увага звертається не тільки на зовнішнє суспільно небезпечне діяння, але й на його витоки: виникнення мотивів, постановка мети, вибір засобів тощо [4; с. 14].

На думку ж Г.Ш. Глонті, злочинна поведінка, як і будь-яка інша поведінка, є об'єктивною категорією і не може включати в себе «свої витоки». Для цього існують інші поняття: причини злочинів, механізм злочинної поведінки [5; с. 264].

Ю.М. Антонян вважає, що оскільки обидва терміни мають на увазі одне й те саме явище соціального життя, то різниця між ними лише в тому, що один термін оцінює явище з правових, інший – з кримінологічних позицій [1; с. 3].

У будь-якому разі, необхідно зазначити, що правова оцінка діяння як злочину порівняно вужча й акцентується на констатації факту порушення кримінально-правової заборони. У той час як кримінологія розширює поняття злочину до рівня соціальних відхилень, визначаючи його через поняття індивідуальної злочинної поведінки, яке не може абстрагуватися від аналізу психологічних, соціальних, біологічних та інших факторів, які зумовлюють таку поведінку.

Слід звернути увагу і на те, хто є виконавцем злочину та чия індивідуальна злочинна поведінка мається на увазі. Адже не кожний акт індивідуальної злочинної поведінки буде кваліфікуватися як злочин. Так, злочином у кримінально-правовому розумінні визнається лише таке суспільно небезпечне діяння, яке вчинене деліктоздатною особою – суб'єктом злочину. Поняття ж індивідуальної злочинної поведінки дозволяє вийти за межі кримінально-правового підходу та охоплює не лише поняття злочину у кримінально-правовому розумінні, але й діяння осіб, які з тих чи інших причин не мають ознак суб'єкта злочину. Зокрема, у кримінології почав формуватися новий науковий напрямок – кримінальна психіатрія, що вивчає злочинну поведінку неосудних осіб та осіб з психічними аномаліями [3; с. 100].

Таким чином, поняття злочину та індивідуальної злочинної поведінки змістовно позначають певний прояв, об'єктивовану форму девіантної поведінки особи. Однак, перше характеризує суспільно небезпечне діяння з кримінально-правової, а друге – з кримінологічної позицій. Крім того, поняття індивідуальної злочинної поведінки є ширшим за обсягом, ніж поняття злочину, оскільки, крім правової оцінки, відображає соціально-психологічну, а може й біологічну зумовленість злочину.

Список використаних джерел

1. Антонян Ю.М. Понятие преступного поведения / Ю.М. Антонян // Криминологические проблемы преступного поведения: Сборник научных трудов. – М.: ВНИИ МВД СССР. – 1991.
2. Кондратюк Л.В., Овчинский В.С. / Ещё раз о криминологическом понятии преступности и преступления / Л.В. Кондратюк, В.С. Овчинский // Журнал российского права. – 2004. – № 9.

3. Курганов С. И. Криминология. Учебное пособие.- 4-е изд., перераб. и доп. - Москва: Юнити-Дана, 2010. – 185 с.

4. Хлистова Н.Б. Заохочення суспільно корисної мотивації: кримінально-правові та криминологічні аспекти : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / Хлистова Надія Борисівна. – Київ, 2008. – 20 с.

5. Яшин А.В. О стадиях преступного поведения // Современные актуальные вопросы государства, права и юридического образования: материалы всерос. научно-практической интернет-конференции. – Тамбов, 2004. – 263 – 268 с.

Попов Константин Леонидович

доцент каф. теорії права і держави НТУУ «КПІ»

ДОВІРА: ФАКТОР ВІКТИМІЗАЦІЇ ЧИ БЕЗПЕКИ?

Ми не часто чуємо сьогодні слово «довіра» від інших, ми і самі досить рідко вживаємо це слово. Ми більше звикли до сприйняття його антоніму, як звиклось із проявами недовіри і сучасне українське суспільство. Однак, з екранів телевізорів і радіоефіру, з глобальних електронних мереж і просто на вулиці з рекламних оголошень ми більше відчуваємо, ніж чуємо, заклики «довіряйте нам!». Саме так до нас звертаються політики і експерти, економісти і прогнози, соціологи і маркетологи, PR-спеціалісти і психологи або люди, які просто просять допомоги. Тобто, потреба в довірі, особливо суспільній довірі, сьогодні в Україні величезна. Довіри катастрофічно не вистачає всім – державі, суспільству, системі юстиції, людям. І це проблема. Не лише державна, особиста, суспільна, але й наукова і навіть юридична проблема. Рівень довіри українського суспільства до судової та правоохоронної систем держави є одним з найнижчих, навіть на фоні негативного в цілому ставлення громадян до органів влади.

Тим дивніше було почути що проблема недовіри, наприклад, до правоохоронних органів є актуальною не для всіх. За результатами останнього Глобального звіту про довір'я «GfK Global Trust Reports 2013» 81% громадян Німеччини довіряють поліції, при цьому судовій системі довіряють 65%, а неурядовим організаціям – лише 59% німців [1]. Натомість в Україні рівень довіри до міліції останніми роками коливається за різними оцінками від 6,7 % до 25 % [2, 3], ще нижчою є довіра до судової системи [4].

Погодьтеся, що довіра – одна з найважливіших характеристик міжсуб'єктних відносин. Встановлення довіри спрощує задачу вибору у процесі прийняття рішення, знижує транзакційні витрати, надає відносинам стійкий, стабільний характер, що вкрай важливо в умовах прискорення соціальних змін та ускладнення соціальних зв'язків [5, с. 134-135].

Відомий американський соціолог Ф. Фукуяма вважає, що довіра – це очікування правильної, чесної поведінки, заснованої на загальноприйнятих соціальних нормах. Такі нормативні очікування можуть стосуватися як сфери «фундаментальних цінностей» (таких як розуміння Бога або справедливості), так і повсякденного життя [6, с. 52]. Тобто, довіра є складним, багатограним феноменом, виступає і як індивідуальне почуття, і як соціальне явище одночасно, базується на взаємних очікуваннях людей, допомагає внести певну визначеність у міжособистісні взаємини.

Не викликає сумніву, що чим більше довіри у суспільстві, чим довірливішими є стосунки окремих людей, тим легше їм досягнути відчуття безпеки. Разом з тим, довір'я між злочинцем і жертвою є однією з найважливіших передумов успішного шахрайства, та й не лише шахрайства – багатьох інших злочинів.

Підвищення ролі довіри як одного з основних об'єднуючих факторів у міжособистісних стосунках, саме по собі не є недоліком соціальної системи (скоріше це її позитивна риса). Разом з тим, втрата довіри до більшості офіційних інституцій компенсується переорієнтацією на власні сили і сили своєї родини, друзів. За даними вітчизняних соціологічних досліджень головним полем

реалізації потреби в довірі для наших співвітчизників сьогодні стають міжособистісні стосунки [7, с. 460-472].

Якщо проаналізувати таке становище, враховуючи результати віктимологічних досліджень, виникають дещо суперечливі висновки. З одного боку, рівень суспільної довіри, внаслідок відсутності чіткої системи соціальних цінностей, неефективності державного механізму та соціального контролю, невисокої моральності, є досить низьким (а до офіційних інститутів – навіть занадто низьким), адекватним до чого було б індивідуалістичне, недовірливе ставлення громадян один до одного. З іншого боку аналіз поведінки жертв, наприклад, шахрайства свідчить про досить високий рівень довіри потенційних жертв до шахраїв. Практично жодне шахрайство не обходилося без використання певної довіри жертви до злочинця, а 21% жертв постраждали переважно через необачно виявлену довіру.

Причини цього, вважаємо, криються у природній потребі людини у довірі. Інакше, суспільне життя було б неможливим, людина загинула б від психічних перевантажень, від постійних побоювань, пересторог, екзистенціального і побутового страху [8, с. 219-220]. Звідси і вихід загальносуспільної недовірливості на почуття довіри між конкретними людьми.

Звичайно, це не викликало б занепокоєння, якщо б така довіра базувалася на моральнісному консенсусі у суспільстві [6, с. 53]. Але, на жаль, суспільство, об'єднане набором спільних моральних цінностей як основою взаємної довіри, є сьогодні скоріше бажаним ідеалом, ніж реальністю. Натомість, у довірчих відносинах вирішального значення набувають цінності, які виникають стихійно, не завжди є позитивними, але визначають поведінку маси людей. Таким чином, постає небезпечна ситуація коли, незважаючи на істотне зниження довіри загалом у суспільстві, довірчі відносини між людьми починають базуватися на стихійних утилітарних, нерідко аморальних цінностях і правилах взаємодій. Тому і необхідність у чіткому соціально-правовому регулюванні довірчих відносин в українському суспільстві відчувається набагато сильніше, хоча й не завжди усвідомлюється звичайними громадянами. Регулювання довіри необхідно ще й тому, що сама довіра між людьми часто стає нетривким продуктом омани, шахрайства і маніпуляцій з суспільною та індивідуальною свідомістю, і досить ефективно використовується у кримінальних цілях. Набуває актуальності точка зору, що обманути можна будь-кого, навіть найбільш недовірливу і підозрілу людину, якщо дати їй те, чого їй дуже не вистачає – почуття довіри та відчуття безпеки [9, с. 217].

Не можна стверджувати, що ті уроки, які випали на долю українських громадян (афери з трастами, банківські махінації, рекламний обман тощо) пройшли для них дарма. Значна частина населення набула певних навичок безпечної поведінки у нових соціально-економічних умовах. Довір'я людей стало якіснішим порівняно з періодом початку суспільних перетворень. Проте наші люди й досі не звикли до необхідності цивілізованих, регульованих форм економічних взаємодій між собою. Навпаки, такі стосунки ще глибше відійшли у «тінь» і стали сферою регулювання різного роду неформальних правил. Іншими словами, громадяни поступово вчать «дозувати» своє довіру до офіційних інститутів, але, на жаль, не навчилися контролювати міжособистісну довіру.

В цьому зв'язку актуальності набуває думка А. Селігмена, який пропонує розглядати довіру у двох аспектах: 1) довіра як відчуття відповідальності, боргу, обов'язку (trust) (є персоніфікованою, виникає у процесі взаємодії з конкретними людьми); 2) довіра як значимий ступінь достовірності, впевненості у завтрашньому дні (confidence) (асоціюється з певними соціальними інститутами і організаціями, з діяльністю яких пов'язані інтереси особи) [10]. Погодившись з цим, приходимо до висновку, що порушення балансу між цими двома проявами довіри здатне призвести до значних негативних наслідків участі у довірчих відносинах. Зростання невизначеності, невпевненості у ефективності соціальних інституцій викликає неадекватні форми виявлення громадянами довіри у міжособистісних стосунках, надто коли недобросовісні особи ставлять входження у довіру до інших метою своєї діяльності.

Подібний дисбаланс довіри стає важливим чинником віктимізації, підвищує уразливість жертви, спричинену неадекватною довірою. А звідси і висновок: від того як кожен з нас регулюватиме баланс своєї довіри, буде залежати відповідь на питання: чого більше в довірі – віктимізації чи безпеки?

Список використаних джерел

1. Die Deutschen schenken der Regierung wieder mehr Vertrauen. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gfk.com/de/Documents/Pressemitteilungen/2013/20130207_PM-GfK-Verein-Global-Trust-2013-fin_dt.pdf
2. Соціологи фіксують загальне зниження довіри українців до влади. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://maidanua.org/static/news/2011/1299774049.html>
3. Рівень довіри українців до міліції зріс - результати соціопитування-2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245827739&cat_id=244276429
4. Україна за рівнем довіри до влади посідає останні місця в Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/news/552776-ukrajina-za-rivnem-doviri-do-vladi-posidae-ostanni-mistsya-v-evropi.html>
5. Минина В.Н. Доверие на потребительском рынке (на примере рынка продовольствия) // Социология потребления. – СПб.: Социологическое общ-во им. М.М. Ковалевского, 2001. – С. 130-142.
6. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию: Пер. с англ. / Ф. Фукуяма. — М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2004. — 730 с.
7. Мартинюк І.О., Соболева Н.І. Довіра як показник морально-психологічного стану суспільства // Українське суспільство: десять років незалежності (соціологічний моніторинг та коментар науковців). – К.: ІС НАНУ, 2001. – С. 460-474.
8. Кондратюк Л.В. Антропология преступления. (Микрокриминология). – М.: НОРМА, 2001. – 337 с.
9. Щербатых Ю.В. Искусство обмана. Популярная энциклопедия. – М.: Эксмо, 2003. – 719 с.
10. Seligman, Adam B. The Problem of Trust. Princeton: University Press, 1997. – 231 pp.

Соболева Віра Анатоліївна

Студентка 2-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПШ»

Науковий керівник:

Попов К.Л., к. ю. н., старший викладач кафедри теорії права та держави факультету соціології та права НТУУ «КПШ».

МЕЖА МІЖ ЗЛОЧИННИМ НАМІРОМ І ГОТУВАННЯМ ДО ЗЛОЧИНУ

Кримінальне право проводить граничну межу між караними і некараними діяльностями (діями або бездіяльністю) і чітко вказує назви такої діяльності. Закон завжди дає чітке формулювання того чи іншого діяння або без діяння, але і тоді можуть виникнути питання, і щоб зуміти правильно сприйняти тлумачення закону, треба поглиблено розібратися в темі. Злочинний намір відноситься до такої сфери кримінального права, за яку особа не буде нести кримінальну відповідальність

Кримінальне право не вважає намір вчинити злочин злочинними виявленнями і за нього особа не буде нести кримінальну відповідальність. Навіть відомі вислови вчених і науковців можуть це підтвердити, наприклад: думки не караються, немає злочину без вчинення дії – такі вислови проходять червоною ниткою в кожній демократичній конституції різних країн і Україна не є виключенням. Сучасні закони затверджують, що кожна людина може вільно висловлювати свої думки, погляди, переконання, тобто мати свободу слова. Каратися повинні не думки, а злочинні дії.

Під виявленням умислу вчинити злочин, а саме злочинного наміру, розуміється те, яким чином виявляється – в усній формі, письмовій, тощо.

Підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину [1, ст.2]. І суспільству, і державі в цілому може загрозувати небезпека, тому саме суспільно небезпечні діяння (дії або бездіяльність) є кримінально каранні і особа яка їх вчинила буде нести кримінальну відповідальність саме за такі діяння.

Прояв злочинного наміру і його вольове опосередкування у вигляді прийнятого рішення вчинити конкретне посягання – це процес, що протікає у свідомості людини. Тим самим можна сказати, що коли злочинний намір починає розвиватися у свідомості, це не буде означати, що він обов'язково приведе до вчинення злочину. Також треба зазначити, що хоч злочинний намір і може проявлятися в усній формі, але це не вказує на те, що він є етапом вчинення злочину, так як його зовнішній прояв не створює суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність).

Можна зазначити, що цю тему не раз підіймали науковці і професори в сфері кримінального права. Наприклад, Кузнецова Н.Ф. вказує, що стадія формування злочинного наміру є стадією потенційного розвитку злочину, на якій суб'єкт створює необхідні психологічні та інтелектуальні передумови для вчинення в подальшому злочин. Разом з тим, вона далі вказує, що наявність умислу не втіленого в діянні дій кримінального права значення не мають, бо кримінальне право основним своїм завданням має охорону суспільного порядку та відносин від суспільно-небезпечних посягань. Не будучи спрямованим на злочин, виявлення умислу не є стадією злочину [3, с.63].

Дурманов М.Д. вказував, що базуючись на матеріальному розумінні злочину, як суспільно-небезпечного діяння (дії чи бездіяльності) виявлення злочинного наміру не може бути визнане стадією розвитку злочину, а тому виявлення цього наміру ніколи не може тягнути кримінальної відповідальності [2, с.31].

Отже встановлено, що прояв злочинного наміру не є кримінально каранним, а от суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність) карається Кримінальним кодексом України, так як таке діяння є складовою частиною злочину. Тому постає питання про те, як треба відмежовувати некаране виявлення злочинного наміру від караного готування до злочину? Відмежувати ці два поняття означає провести межу між караною злочинною діяльністю (дія або бездіяльність), яка вже несе з собою злочинні наміри і між некараним умислом здійснити злочин, але не втілений в діяльність, що тим самим робить його «недоторканим» для кримінального закону. Ця межа проста, вона між наміром особи вчинити злочин і між його втіленням у реальність. Коли особа від думки переходить до дії, вона автоматично переступає цю межу.

Іншими словами, коли проявляється злочинний намір, особа ще не почала злочинне діяння (дія або бездіяльність), а коли особа вже починає готуватися до злочину, то одразу починає іти процес вчинення дії. Тож межа між злочинним наміром і готуванням до злочину визначається чітко – це межа між словами і діями, між наміром вчинити злочин і діяльністю (дія або без діяння), яка спрямована на здійснення суспільно-небезпечного явища.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України ст.2;
2. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву М.,1955. – с.31;
3. Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву. - М., 1958. -с.63.

Сыс Инесса Викторовна

Студентка 4-го курса юридического факультета БГУ

Научный руководитель:

НЕКОТОРЫЕ ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ХИЩЕНИЕ ПУТЕМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КОМПЬЮТЕРНОЙ ТЕХНИКИ

Компьютерное мошенничество начало свое развитие с 70-х годов прошлого века, когда еще первыми шагами в данном направлении было развитие информационных технологий, появление ранее неизвестных форм хищения. В статьях, нашедших отражение в уголовных законах многих государств, предусматривалась ответственность за компьютерные хищения.

Однако даже в настоящее время существует множество проблемных вопросов, решение которых повысило бы эффективность борьбы с данным преступлением.

Квалификация такого рода деяния в Российской Федерации происходит по совокупности двух преступлений (ст. ст. 159 и 272 УК Российской Федерации) — мошенничество и неправомерный доступ к компьютерной информации соответственно. Вышеназванная квалификация компьютерных хищений явным образом противоречит принципу законности, так как представляет собой недопустимое применение уголовного закона по аналогии. При квалификации такого преступления по ст. 159 УК РФ возникают некоторые проблемы. Так, информационное, а также интеллектуальное воздействие одного человека на волю и сознание другого называется обманом. Значит, так как у компьютера нет психики, его нельзя обмануть. Таким образом, следует применять взамен термина «обман» термин «манипуляции».

Что же касается Украины, то здесь анализ коснется ст. 190 УК Украины, а если точнее, то ч. 3 ст. 190, в которой указан квалифицирующим признаком: «мошенничество, совершенное путем незаконных операций с использованием ЭВМ». Основной проблемой является то, что только путем обмана или злоупотребления доверием осуществляется завладение имуществом или приобретение права на имущество. Осуществление подобного рода общественно-опасного деяния другими способами квалифицируется как кража.

Республика Беларусь пошла по пути выделения специальной нормы о компьютерных хищениях. Так, в ст. 212 УК Республики Беларусь предусмотрена ответственность за хищение путем использования компьютерной техники. Поэтому вышеперечисленные проблемы для нас не актуальны, хотя при применении данной статьи имеются спорные моменты иного плана.

Так, законодатель посчитал, что более опасным является лицо, не имеющее доступа к компьютерной информации, системе или сети (повышенная ответственность по ч. 2 ст. 212 УК Республики Беларусь). Статистика по ч. 1 и ч. 2 ст. 212 УК Республики Беларусь показывает не совсем позитивное положение вещей. Так, в 2008 г. по ч. 2 было осуждено 79 человек, а по ч. 1 - всего лишь один человек, в 2010 г. картина почти не изменилась, так по ч. 2 было осуждено 98 человек, а по ч. 1 не был осужден ни один человек.

Таким образом, встает вопрос: целесообразно ли законодательное разделение этих двух способов хищения и установление за несанкционированный доступ к компьютерной информации более строгого наказания. В ст. 349 УК Республики Беларусь (несанкционированный доступ к компьютерной информации) совсем иной подход – лицо, имеющее доступ к компьютерной информации является более опасным, который нам представляется оправданным.

Следующий проблемный аспект состоит в определении момента юридического окончания данного преступления. В теории уголовного права существует мнение, что если лицо противоправно, безвозмездно завладело чужим имуществом и получило реальную возможность пользоваться или распоряжаться похищенным, только тогда хищение окончено. Однако если похищены безналичные денежные средства и получены лишь права на указанные средства, как

тогда определить окончание преступления? Многие криминалисты видят решение возникшей проблемы в том, что нужно говорить не только о хищении имущества, но и права на имущество.

Таким образом, рассмотренные законодательные модели, служащие правовым основанием для борьбы с хищениями путем использования компьютерной техники, имеют существенные резервы для совершенствования.

Усатий Григорій Олександрович

докторант кафедри кримінального права та кримінології

КНУ імені Тараса Шевченка,

кандидат юридичних наук, с.н.с., доцент

КОНФЛІКТНІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ

Розкрити сутність кримінально-правового конфлікту не можливо без ретельного дослідження змісту та функцій конфліктних кримінально-правових відносин, що виникають у зв'язку з встановленням кримінально-правової заборони.

У статті 1 Конституції України законодавець чітко зазначає - «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава», тому цілком природно, що за сучасних умов формат відносин «держава – правопорушник (злочинець)» повинен будуватися лише в межах чітко визначеного механізму правового регулювання. При цьому, держава є єдиною владно-охоронною інстанцією, а тому аксіоматичним виглядає положення про те, що саме вона уповноважена суспільством покладати передбачені законом вид і міру обов'язку особи, що вчинила злочин, потерпати від примусового державно-владного позбавлення чи обмеження благ психологічного, організаційного або майнового характеру у правовідносинах, що виникають між такою особою і державою із факту кримінального правопорушення.

Зазвичай, поняття механізму правового регулювання визначається з позицій уявлень про нього як про сукупність правових засобів. Зокрема, за думкою В.М. Хропанюка, «механізм правового регулювання – це система правових засобів, за допомогою яких здійснюється впорядкованість суспільних відносин у відповідності з цілями та задачами правової держави»[1, с. 341-342]. По суті подібне визначення пропонує і О.Ф. Черданцев, який вважає, що «механізм правового регулювання – це взяті у єдності і взаємодії правові засоби, за допомогою яких і здійснюється правове регулювання»[2, с. 350], його, в свою чергу підтримує Р.Т. Мухасєв, що розглядає «механізм правового регулювання як систему юридичних засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання»[3, с. 453].

Перелічені визначення акцентують увагу на інструментальному аспекті проблеми, залишаючи поза увагою інші її складові. Разом з тим, слушною є точка зору В.М. Сирих, що справедливо зазначає - «вивчення будови механізму на рівні складових його частин є неповним»[4, с. 146]. Більше того, не можна обмежувати структуру механізму правового регулювання до простої сукупності правових засобів (інструментів) регулятивної діяльності. На наш погляд, разом з інструментальною складовою будь-який механізм вміщує суб'єктний склад, взаємозв'язки і взаємодії, що забезпечують дієвість механізму, а також відносини, що виникають у процесі практичного втілення правових приписів.

Таким чином, розділяючи бачення Р.А. Ромашова, зазначимо, що у межах механізму правового регулювання умовно можна виокремити наступні структурні компоненти: інструментальний склад (сукупність правових засобів, методів і способів, за допомогою яких правове регулювання може здійснюватись, формалізовані процедури (технології), що закріплюють параметри регулятивної діяльності, а також результати правового впливу на відповідні суспільні відносини, що знайшли своє формально-юридичне закріплення; суб'єктний склад (сукупність індивідуальних і колективних суб'єктів, залучених до процесу правового регулювання); функціональна складова (взаємозв'язки і

взаємодії, що об'єднують статичні елементи механізму правового регулювання та правовідносини, які характеризують механізм у динаміці його дії) [5, с. 227-228].

Саме останній компонент – кримінально-правові відносини (їх зміст, юридична природа, значення), які мають конфліктний характер, у поєднанні з механізмом їх функціонування потребують належного вивчення та переосмислення. Адже, доводиться констатувати той факт, що на сьогодні вітчизняними правниками не розроблено єдиної теорії конфліктних кримінально-правових відносин, хоча ця проблематика завжди була у полі зору вітчизняних криміналістів і має фундаментально-прикладний характер, а тому має реальні перспективи для подальшого використання у правозастосовній практиці.

Зокрема, Баулін Ю.В. у своїй монографії зазначає, що «не досягнуто єдності у розумінні самого поняття «кримінально-правові відносини», їх змісту, видів, моменту виникнення і припинення тощо. Втім, визначеність у цих проблемах має важливе значення для застосування кримінального закону як у разі притягнення особи до кримінальної відповідальності (тим більше, що деякі криміналісти ототожнюють кримінальну відповідальність і кримінальні правовідносини), так і у разі звільнення особи від такої відповідальності».[6, с. 136]

Від себе додамо, що належний аналіз вищезазначених питань дозволить максимально повно та об'єктивно визначити межі конфліктних кримінально-правових відносин між державою та особою, що вчинила злочин, впорядкує правові рішення правозастосувачів стосовно кваліфікації злочинів, обрання та застосування відповідних (належних, диференційованих) заходів впливу з арсеналу кримінальної відповідальності стосовно осіб, які їх вчинили тощо.

Список використаних джерел

1. Хропанюк В.Н. Теория государства и права. М., 1999. с. 341-342.
2. Черданцев А.Ф. Теория государства и права. М.: Юрайт-М, 2001. с. 350.
3. Мухаев Р.Т. Теория государства и права. М., 2002. с. 453.
4. Сырых В.М. Теория государства и права. М.: Былина, 1998. с. 146.
5. Ромашов Р.А. Теория государства и права. СПб.: Питер, 2006. с. 227-228.
6. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності: Монографія. – К.: Атіка, 2004. с. 36.

Харко Дмитро Михайлович
аспірант ВНУ імені Лесі Українки
Науковий керівник:
Кваша О.О., к.ю.н., с.н.с. ІДП
ім. ВМ Корецького НАН України

СПІВВИКОНАВСТВО: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

Одним із завдань, що стоїть перед нашою державою, є забезпечення ефективної протидії злочинності. Від реалізації норм законодавства, що покликане забезпечити зниження рівня злочинності, залежать економічні та соціальні складові процесу побудови правової держави. При цьому особливу увагу слід звертати на протидію найнебезпечнішим проявам злочинності. Одними з таких, що мають підвищений рівень суспільної небезпечності, традиційно прийнято вважати злочини, вчинені у співучасті. Так Г.Б. Віттенберг зауважував: «...те, що при співучасті має місце об'єднання зусиль декількох осіб для вчинення злочину, створює не лише кількісні зміни, але й новий якісний стан, завдяки чому співучасть визнається більш небезпечною формою злочинної діяльності, ніж вчинення злочину індивідуально, однією особою» [1, с. 45].

Проблематика інституту співучасті традиційно вважається досить складною. На думку А.Н. Трайніна, «...вчення про співучасть – одне з найскладніших в теорії кримінального права» [2, с. 14]. У зв'язку з цим особливу увагу дослідників привертають спірні аспекти інституту співучасті.

Одним з таких аспектів є проблема визначення поняття «співвиконавство», яке є найпростішою, «першочерговою» формою співучасті.

Слід погодитися із твердженням вчених, що визначення поняття «співвиконавство» не може бути довільним. Воно має бути стабільним і не змінюватись в залежності від кон'юнктурних обставин кожного конкретного випадку вчинення злочину або суб'єктивних переконань особи, що застосовує закон. Однак в науці кримінального права немає сталого розуміння поняття «співвиконавство».

Немає визначення поняття «співвиконавство» і в чинному Кримінальному кодексі України (далі – КК України). Однак, є визначення понять «виконавця» та «співвиконавця». Зокрема, у ч. 2 ст. 27 КК України регламентується, що виконавцем (співвиконавцем) є особа, яка у співучасті з іншими суб'єктами злочину безпосередньо чи шляхом використання інших осіб, що відповідно до закону не підлягають кримінальній відповідальності за скоєне, вчинила злочин, передбачений цим Кодексом. З даного визначення вбачається, що законодавець не виділяє принципової різниці між виконавцем і співвиконавцем, відмінність виключно кількісна. Якщо виконавців більше одного, вони вважаються співвиконавцями. Втім, проаналізувавши визначення поняття співвиконавства, вбачається, що таке розуміння поняття співвиконавця надто спрощене.

Так, М.Й. Коржанський у своєму словнику кримінально-правових термінів визначав співвиконавство як спільне вчинення злочину кількома особами (двома чи більше), які перебували на місці вчинення злочину і вчинили там злочинні дії або мали намір і готові були їх вчинити [3, с. 162]. На думку М.І. Мельника, співвиконавство передбачає таке об'єднання зусиль співучасників, за якого кожен із них вчиняє однакові з правової точки зору діяння і виступає як виконавець злочину. Ця форма співучасті, на погляд вченого, характеризується тим, що всі співучасники безпосередньо беруть участь у виконанні об'єктивної сторони злочину [4, с. 142].

Тотожної позиції притримується М.І. Ковальов, а саме, що співвиконавство має місце тоді, коли всі учасники безпосередньо виконують об'єктивну сторону злочину [5, с. 18]. На його думку, при вирішенні питання про наявність чи відсутність співвиконавства вирішальним є здійснення навіть однієї з дій, що містить в повному обсязі чи частково ознаки об'єктивної сторони злочину, описані в законі. На наш погляд, наведене визначення М.І. Ковальова є неповним, оскільки вчений не зазначає про форму вини співвиконавців.

Ф.Г. Бурчак, на відміну від М.І. Ковальова, визначаючи співвиконавство вказує на форму вини. Однак з його визначення вбачається диференціація співвиконавців на основного та такого, що допомагає основному. А саме науковець зазначає, що співвиконавство – це спільні дії, при яких одна особа, діючи в процесі вчинення злочину, умисно допомагає іншій особі вчинити головне діяння [6, с. 39]. На наш погляд, таке визначення є некоректним.

А.М. Трухін вважає, що під співвиконавством слід розуміти співучасть лише виконавців у «справжньому» розумінні, не відносячи до останніх осіб, що безпосередньо приймали участь спільно з виконавцем у вчиненні злочину у виді безпосереднього пособництва або керівництва вчиненням злочину [7, с. 94]. Таке твердження є цілком обґрунтованим, оскільки віднесення до співвиконавців пособників або організаторів є докорінно невірним.

Із наведених визначень поняття «співвиконавства» вбачається, що більшість науковців вважають, що співвиконавство має місце лише у випадку, якщо більше двох осіб безпосередньо вчиняють у повному обсязі або частково об'єктивну сторону конкретного складу злочину.

Підсумовуючи вищевикладене, потрібно зазначити наступне. Кримінальний кодекс України в ч. 2 ст. 27 практично ототожнює поняття «виконавця» і «співвиконавця» злочину. На нашу думку, поняття виконавця та співвиконавця не є тотожними, у зв'язку з цим неправильно визначати їх однаковим чином.

Пропонуємо під співвиконавством розуміти спільне, умисне діяння двох або більше осіб, які безпосередньо, у повному обсязі (або частково), виконали склад злочину, передбачений статтею

Особливої частини КК. При цьому головною ознакою співвиконавства є безпосереднє виконання кожним співвиконавцем, хоча б частково, об'єктивної сторони складу злочину.

Список використаних джерел

1. Виттенберг Г.Б. О некоторых спорных вопросах учения о соучастии / Г.Б. Виттенберг. – Иркутск.: Труды иркутского государственного университета им. А.А. Жданова, 1958. – Вып. 4. – С. 54-58.
2. А.Н. Трайнин. Общее учение о составе преступления / А.Н. Трайнин. – М.: Государственное издательство юридической литературы, 1957. – 123 с.
3. Коржанський М.Й. Словник кримінально-правових термінів / Михайло Йосипович Коржанський. К.: ТОВ «Генеза», 2000. – С. 162.
4. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / Ю. В. Александров [та ін.]; під ред. М.І. Мельника. – [вид. 3-тє, переробл. та допов.]. – К.: Юридична думка, 2004. – 496 с.
5. Ковалев М.И. Соучастие в преступлении: монография / М.И. Ковалев. Екатеринбург.: Изд-во УрГЮА, 1999, – 116 с.
6. Бурчак Ф.Г. Учение о соучастии по советскому уголовному праву / Ф.Г. Бурчак. – К.: Наук. думка, 1969. – 236 с.
7. Трухин А.М.. Класифікація соучастия в преступлении / Уголовное право. – 2009. - №5. – 364 с.

Шевцова Катерина Євгеніївна

Студентка 4-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Петряев С.Ю.

Кандидат юридичних наук, доцент кафедри інформаційного та підприємницького права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ЗАСАДИ БОРОТЬБИ З РЕЦИДИВНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

На сьогодні в Україні існує проблема високого рівня рецидиву злочинів.

За даними, опублікованими в статті «Роль статистики у боротьбі з рецидивною злочинністю» в журналі «Право України» 2005, № 9 рівень скоєння нових умисних злочинів особами, що мають судимості за умисні злочини неухильно зростає. За даними судової статистики питома вага осіб, які раніше вже були судимі, мають не зняту або непогашену судимість і вчинили нові злочини, у 2001 р. становила 21,7%, у 2002 р. — 22,5%, а у 2003 р. — 24,4% (48 974 особи) [1, с.70]. За даними українського видання газети «Обозреватель» рецидивна злочинність в Україні станом на 2011 рік була 60%.

Детермінанти (причини) цього явища поділяють на три групи:

- детермінанти, які пов'язані з засудженням (виховання, оточення, вплив засобів масової інформації, психологічні захворювання тощо);
- детермінанти, зумовлені покаранням (після кількох років перебування у пенітенціарних установах настають незворотні зміни в психиці через повну ізоляцію від суспільства і адаптацію до оточення кримінальних елементів та їх неофіційних правил життя.);
- детермінанти, які впливають на постпенітенціарну адаптацію (труднощі ресоціалізації, працевлаштування, побуту тощо) [2, с.249]

Проаналізувавши зазначені детермінанти, ми дійшли висновку, що десоціалізована особа рідко піддається ресоціалізації, при чому не тільки через внутрішні зміни, але й через зовнішні чинники, зокрема через зникнення опіки над звільненими від покарання, яка була характерна за часів

Родянського Союзу, неможливість працевлаштування, негативний настрій суспільства до такої особи.

Однак, цей перелік не є вичерпним, оскільки не можна не враховувати свідоме вчинення повторного умисного злочинного діяння після відбуття особою покарання.

Боротьбу з рецидивною злочинністю можна поділити на каральні та профілактичні заходи. Каральні – призначення та виконання покарань. Профілактика рецидиву здійснюється в таких напрямках:

- 1) ресоціалізація осіб, які відбули покарання;
- 2) адміністративний та соціальний контроль за особами, що звільнились від виконання покарання в пенітенціарних установах.

Ефективною профілактикою рецидиву злочинності умовно засуджених або осіб, засуджених з відстрочкою виконання вироку чи відбування покарання, умовно-достроково звільнених, є випробний строк, а також законотворча робота спрямована на вдосконалення кримінального, кримінально-процесуального, адміністративного, кримінально-виконавчого законодавства.

Однак, тенденція зростання рівня рецидивної злочинності вказує, що існують деякі прогалини в практиці боротьби з цим явищем і зазначених заходів недостатньо.

Результати були б значно кращими при активному залученні до адаптації до нормального соціального побуту релігійних організацій (відомі безліч прикладів разючої зміни осіб, які стали членами релігійних спільнот і, керуючись системою моральних цінностей і устоїв таких організацій, скорегували свою поведінку на соціально безпечно), пропаганди ЗМІ гідного життя при додержанні законів та зниження агресивної настороги суспільства до людей, що відбули покарання, провадженні соціальних програм з нагляду та підтримки осіб, що нещодавно звільнилися з місць відбування покарання, розробці системи працевлаштування таких осіб.

Список використаних джерел

1. О. Чужа, стаття „ Роль статистики у боротьбі з рецидивною злочинністю”, опублікованій в журналі „ Право України” 2005, № 9 (с.70-72);
2. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, М. Ю. Валуйська та ін.; за заг. ред. В. В. Голіни. - 2-ге вид. перероб. і доп. - Х.: Право, 2009. - 288 с.

СЕКЦІЯ №5. ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ ТА ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА.

Науковий керівник: Кузнєцова Л. О., к.ю.н., доц.

Секретар: Шандурський Богдан

Горальська Ганна Леонідівна

Студентка 4-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Тихонюк О.В.,

ст. викл. кафедри адміністративного, фінансового та господарського права ФСП НТУУ «КПІ»

ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Щороку тисячі випускників мають проблеми з приводу першого робочого місця після закінчення навчального закладу. Зазвичай, певна частина студентів шукає роботу упродовж навчання в університеті і, таким чином, зменшує ризик опинитись за бортом ринку праці; та все ж немає значення, коли людина працевлаштовується: можливість спіткнутись з недобросовісними роботодавцями досить суттєва, а тому потенційному найманому працівнику необхідно орієнтуватися у законодавстві про працю.

Згідно чинного законодавства про працю України працездатній молоді віком від 15 до 28 років після закінчення або припинення навчання у загальноосвітніх, професійних навчально-виховних і вищих навчальних закладах, завершення професійної підготовки і перепідготовки, а також після звільнення зі строкової військової або альтернативної (невійськової) служби надається перше робоче місце на строк не менше двох років; молодим спеціалістам-випускникам державних навчальних закладів, потреба в яких раніше була заявлена підприємствами, установами, організаціями, надається робота за фахом на період не менше трьох років [ст. 197 КЗпП].

Цікавим є той факт, що за умови навчання на бюджетній формі випускнику не просто надається робоче місце - він зобов'язаний відпрацювати три роки за направленням вищого навчального закладу [далі - ВНЗ], а саме: випускники ВНЗ, які здобули освіту за кошти державного або місцевого бюджетів, направляються на роботу і зобов'язані відпрацювати за направленням і в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України [Закон України «Про освіту», ст. 52], а згідно Закону України «Про вищу освіту» [ст. 56] випускники вищих навчальних закладів вільні у виборі місця роботи [таким чином, через існуючу невідповідність між зазначеними Законами тільки певна частина молодих спеціалістів може самостійно обирати робоче місце, інша ж – прив'язана до виконання зобов'язання].

Зауважимо, що питання «направлення на роботу» має досить багато аспектів. Зокрема, мало хто знає, що направлення оформлюється на підставі замовлення від керівника підприємства, що пропонує роботу. Це замовлення обов'язково повинно містити як перелік місць працевлаштування, так і умови, які працедавець повинен створити для роботи [наприклад, забезпечення житлом, розмір заробітної плати та надання соціальних гарантій], тому молодим спеціалістам-випускникам необхідно використовувати усі законні права щодо достойних умов для праці.

Якщо ж молоді спеціалісти будуть виконувати свої зобов'язання і працюватимуть три роки за направленням, ми зустрічаємо іншу проблему, а саме: відсутність чіткої регламентації щодо потреби у спеціалістах будь-якої сфери під час проведення вступної кампанії, яка може призвести до відсутності робочого місця для майбутнього випускника [як зазначають деякі джерела, на одне робоче місце менеджера може припадати близько десяти кандидатів]; вважаємо, що проблемність у працевлаштуванні виникає завдяки відсутності системного моніторингу ринку праці, а також контролю щодо кількості державних замовлень на підготовку майбутніх фахівців з певної галузі.

Таким чином, можна зробити висновок, що проблема працевлаштування молодих спеціалістів наразі є досить суттєвою. Від правильного вирішення даного питання залежить економічна ситуація України у світі; отже, необхідно переглянути кількість державного замовлення на усі спеціальності, встановити чітку схему щодо працевлаштування молодих спеціалістів [адже більшість із них просто не знає свої права та алгоритм працевлаштування] і встановити внутрішній та зовнішній контроль над виконанням законів щодо працевлаштування молодих спеціалістів.

Дуравкіна Наталія Ігорівна

викладач кафедри юридичних дисциплін

Сумської філії ХНУВС, кандидат юридичних наук.

РЕФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Трудове право можна порівняти з хамелеоном, який по своїй суті, повинен постійно та повсякденно приживатися до зовнішніх умов заради виживання. Але, якщо для рептилії це природні умови, то для трудового права – економічні, соціальні та практичні зміни на ринку праці (поява нових форм зайнятості, зміна форм організації праці, тощо).

Нинішній стан трудового законодавства, яке було прийняте ще у 1971 р., потребує нагальної адаптації до цілком нових економічних та соціальних умов.

На сьогоднішній день Україна працює над його реформуванням в умовах глобалізації. За всю історію самостійності України ще з часів Радянського союзу, законодавство про дисциплінарну відповідальність практично не мало розвитку, можна сказати лише про окремі, розрізнені норми Кодексу законів про працю України та про дисциплінарний статут Збройних сил, а також дисциплінарний статут органів внутрішніх справ.

В правовій доктрині належної уваги цим питанням також не приділялося. Можна стверджувати, що вони аналізувалися лише в межах підручників з трудового права. З огляду на це підвищується кількість громадян, що незаконно притягають до дисциплінарної відповідальності не в останню чергу через недоліки діючого законодавства. Більшість наукових робіт, які присвячені дисциплінарній відповідальності, написані ще за радянських часів, а теперішні роботи переважно стосуються лише деяких аспектів дисциплінарної відповідальності.

Відповідно до статті 140 КЗпП, трудова дисципліна на підприємствах, в установах, організаціях забезпечується створенням необхідних організаційних та економічних умов для нормальної високопродуктивної роботи, свідомим ставленням до праці, методами переконання, виховання, а також заохоченням за сумлінну працю. Чинне трудове законодавство зобов'язує працівників працювати чесно і сумлінно, своєчасно і точно виконувати розпорядження власника або уповноваженого ним органу, додержувати трудової і технологічної дисципліни, вимог нормативних актів про охорону праці, дбайливо ставитися до майна власника, з яким укладено трудовий договір (ст. 139 КЗпП). Одночасно у трудових колективах намагаються створити атмосферу недопущення порушень трудової дисципліни, суворого ставлення до працівників, які недбало виконують свої трудові обов'язки.

Дисциплінарна відповідальність працівників полягає у застосуванні до відповідних осіб дисциплінарних стягнень. Зазначена ознака є основною для даного виду відповідальності і досить точно пояснює сутність дисциплінарної відповідальності, тому і поняття «дисциплінарне стягнення» та «дисциплінарна відповідальність» досить часто в літературі та практиці вживаються як рівнозначні. Таким чином, дисциплінарна відповідальність, як і будь-який інший вид юридичної відповідальності, має примусовий характер. Це виражається в тому, що у разі вчиненні працівником дисциплінарного проступку, він зазнає заходів примусового характеру, а саме санкції, що викликає для нього певні негативні наслідки. Особливістю дисциплінарного примусу є те, що він являється позасудовим. Також характерним для нього є широке використання морально-правових санкцій, та

те, що він здійснюється суб'єктами дисциплінарної влади. Поєднання примусу і переконання просліджується на всіх етапах трудового процесу, як у вирішенні економічних, так і у вирішенні організаційних проблем.

Отже, під дисциплінарною відповідальністю необхідно розуміти зазнання (претерпіння) особою, що винна у порушенні правил трудової дисципліни, негативних наслідків з боку уповноваженого суб'єкта, що виражаються у дисциплінарних стягненнях. Дисциплінарну відповідальність можна поділити на загальну та спеціальну. Загальна дисциплінарна відповідальність - це обов'язок особи, яка винна у недодержанні норм трудової дисципліни, зазнати негативних наслідків з боку уповноваженого суб'єкта, які виражаються у догані або звільненні, що передбачено КЗпП України. Щодо спеціальної дисциплінарної відповідальності, то це обов'язок особи, яка винна у недодержанні норм трудової дисципліни, зазнати негативних наслідків з боку уповноваженого суб'єкта, які виражаються у догані або звільненні, що спеціальними нормативно-правовими актами (законами, статутами, положеннями).

Необхідно зазначити, що реформування трудового законодавства, а сам норм, які регулюють інститут дисциплінарної відповідальності, потребує розробки актуальних для сьогодення підходів щодо правового регулювання питань дисциплінарної відповідальності, а не поліпшення чи уточнення окремих норм, що викликано виникненням та розвитком ринкових відносин в Україні, в тому числі й у галузі праці. Сучасне трудове законодавство України являється наслідком адаптації минулого соціалістичного законодавства до умов ринкових перетворень та ринкових відносин, що відбуваються у нашій державі. Отже, пріоритетним для усього законодавства, що регулює трудові відносини, повинно стати окреслення арени застосування нового Трудового кодексу. Вважаємо, що у цьому випадку, доцільно виходити із новітніх здобутків регулювання сфери праці в зарубіжних країнах, враховуючи при цьому вітчизняний досвід, специфіку переходу до ринкової економіки, який відбувається у нашій країні та, врешті-решт, закономірність адаптації українського законодавства до трудового законодавства, що вироблене європейською та всесвітньою спільнотою. Отже, успішне проведення реформи трудового законодавства нездійсненне без дослідження зарубіжної та міжнародної практики щодо правового регулювання відповідальності працівників та роботодавців, приведення законодавства, що регулює дисциплінарну відповідальність, у відповідність з європейськими та міжнародними стандартами.

Колосов И.В.

юрисконсульт ЧП Колосов В.А.

НАУЧНО – ПРАКТИЧЕСКАЯ ДОКТРИНА ТРУДОВОЙ ЮСТИЦИИ В СТРАНАХ РОМАНО – ГЕРМАНСКОЙ ПРАВОВОЙ СЕМЬИ

Научные изыскания в области урегулирования трудовых процессуальных правоотношений неразрывно связаны с ознакомлением со степенью разработанности данной тематики в зарубежных странах, поскольку система права каждого государства развивается как во внутреннем, так и во внешнем контекстах. В приведенном состоит актуальность избранной тематики исследования.

Вопросам научно – практической доктрины трудовой юстиции в зарубежных странах уделено внимание в работах таких авторов, как Т. Дитрих (Т. Dieterich), Ж. Дахлитц (J. Dahlitz), Ж. Виллебран и Г. – П. Кветон (J. Villebrun et G.-P. Quétant) и других. Объектами настоящего исследования будут такие страны, как Федеративная Республика Германия (ФРГ) и Франция.

В **ФРГ** исходной точкой специализации трудовых дел были цеховые суды Средневековья. Тем не менее, речь шла скорее об арбитражах, так как не имелось никаких государственных судебных трудовых инстанций [1].

В конце XVIII века в Пруссии появились так называемые фабричные делегации суда. В областях с французским правом, как например, в прусском Рейнланде, возникали, кроме того, по образцу

советов de prud'hommes так называемые фабричные суды, которые переименовывались скоро в коммерческие. С 1890 они вводились на паритетных началах и состояли из представителя работодателя и представителя рабочего, причем профессиональный судья участвовал в процессе как нейтральная сторона [4].

В Веймарской республике с 1926 года имелись суды по трудовым делам, которые, однако, лишь в первой инстанции были организационно независимыми. Суды по трудовым делам были присоединены к **судам земли**, судом по трудовым делам империи была часть имперского Верховного суда. Подсудность трудовых дел стала обособленной лишь в 1953 году [5].

Как видим, трудовая юстиция в ФРГ – это древняя правовая традиция, обычай, уходящий в глубину веков, трудовые суды традиционно строились на началах трипартизма, а в самостоятельную систему юстиции с собственной предметной подсудностью выделились во второй половине XX века.

Во **Франции** примирительная комиссия по трудовым делам – это первая инстанция, возникшая в связи со случаями неисполнения или нарушения трудового соглашения между служащими и рабочими частного права; примирительная комиссия по трудовым делам также разрешала споры с персоналом общественного сервиса, предоставлявшего определенные услуги лицам частного права [2].

Спор, отнесенный к компетенции примирительной комиссией по трудовым делам должен был касаться индивидуального спора, который возникает из кодекса о труде, например применения коллективного договора или спор об увольнении. Всегда по одним и тем же правилам, примирительная комиссия по трудовым делам компетентна выносить решение о споре, в котором были противопоставлены интересы работодателя и наемного работника [3].

Большая часть коллективных трудовых споров (например, спор PSE - «общественный план» массовых увольнений из-за экономических соображений) находится в компетенции суда второй инстанции. Взамен рабочий может оспорить перед примирительной комиссией по трудовым делам свое увольнение.

Таким образом, трудовая юстиция Франции построена на принципах разграничения субъектов публичного и частного права, индивидуальных и коллективных трудовых споров.

В целом, можем определить следующие доктринальные характеристики трудовой юстиции в странах романо – германской и англо – саксонской правовых систем: 1. трудовые суды – это древняя правовая традиция, которые, в процессе своего развития, получили собственную обособленную подсудность; 2. они строятся на принципах трипартизма (профессиональный судья + 2 непрофессиональных: представитель работодателя и представитель работника); 3. они разрешают как трудовые споры лиц частного права (индивидуальные), так и коллективные трудовые споры; 4. подсудность трудовых споров имеет публичное (административное) значение, что подчеркивает исключительную значимость специфических процедур защиты права на труд.

Таким образом, представляется справедливым построение системы трудовой юстиции в странах СНГ на основании вышеизложенных постулатов, что будет проявлением научной последовательности, преемства и сближения основных правовых систем зарубежных государств.

Список использованных источников:

1. Dahlitz Julie. Secession and international law: conflict avoidance – regional appraisals. — The Hague: T.M.C. Asser Press, 2003., - Электронный ресурс. Режим доступа: <http://trove.nla.gov.au/work/10383966>

2. Jacques Villebrun et Guy-Patrice Quétant, Traité de la juridiction prud'homale, Paris, LGDJ, 1998, 846 p., - Электронный ресурс. Режим доступа: <https://catalogue.univ-lyon3.fr/cgi-bin/koha/opac>

3. Jean Péliissier, Alain Supiot, Antoine Jeammeaud, Droit du travail, Paris, Dalloz, coll. « Précis droit privé », octobre 2008, 1516 p. (ISBN 978-2-247-08039-7), « Les conseils de prud'hommes », p. 159-192

4. Martin Henssler, Heinz Josef Willemsen, Heinz-Jürgen Kalb: Arbeitsrecht-Kommentar. 2. Auflage. O. Schmidt, Köln 2006, ISBN 3-504-42658-6., - Электронный ресурс. Режим доступа: <http://www.beck-shop.de/Henssler-Willemsen-Kalb-Arbeitsrecht-Kommentar/>

5. Thomas Dieterich u.a. (Hrsg.): Erfurter Kommentar zum Arbeitsrecht, 12. Auflage, München 2012, Verlag: C.H. Beck, ISBN 978-3-406-62910-5., - Электронный ресурс. Режим доступа: http://www.hensche.de/Arbeitsrecht_Rezension_Erfurter_Kommentar_zum_Ar

Кучерук Ярослав Михайлович

Студент 4-го курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Тихонюк Ольга Володимирівна,

ст. викл. кафедри адміністративного, фінансового та господарського права ФСП НТУУ «КПІ»

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ПРАЦЮ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ З ТОЧКИ ЗОРУ НОВОГО ЗАКОНУ «ПРО ЗАЙНЯТИСТЬ НАСЕЛЕННЯ»

Згідно чинної Конституції України «кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується» [ч. 1 ст. 43], при цьому реалізація гарантованого права на працю не означає повного забезпечення кожної людини робочим місцем за будь-яких умов виробництва, тобто, створюються лише умови для реалізації громадянами права на працю, а не самі робочі місця [ч. 2 ст. 43]; також зауважимо, що робоча сила, яка сьогодні присутня на ринку праці, не задовольняє потреби роботодавців через невідповідність вимогам професійно-освітньої, трудової, дисциплінарної підготовки, а наслідком цього є безробіття.

Український уряд працює над усуненням таких недоліків і має на меті створення передумов щодо збільшення кількості зайнятих у різних сферах економіки, покращення умов праці, збільшення доходів населення, адже це має призвести до підвищення продуктивності та якості праці [05. 07. 2012 року Верховною Радою України був прийнятий новий Закон «Про зайнятість населення», який набув чинності з 01. 01. 2013 року; суть даного Закону полягає в ефективному використанні страхових коштів, які спрямовані на реалізацію програм зайнятості населення, на посилення мотивації як роботодавців так і працівників, на офіційне працевлаштування, для створення нових робочих місць та встановлення зв'язку між ринком праці та освітою. Але чи відповідає це реальності?].

З 01. 01. 2013 року студенти вищих та учні професійно-технічних навчальних закладів, що здобули професію [кваліфікацію] за освітньо-кваліфікаційним рівнем «кваліфікований робітник», «молодший спеціаліст», «бакалавр», «спеціаліст» та продовжують навчатися на наступному освітньо-кваліфікаційному рівні, **мають право** [виділено нами] проходити стажування за професією [спеціальністю], за якою здобувається освіта, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання, на умовах, визначених договором про стажування **у вільний від навчання час** [виділено нами]; метою стажування є набуття досвіду з виконання професійних завдань та обов'язків, удосконалення професійних знань, умінь та навичок, вивчення та засвоєння нових технологій, техніки, набуття додаткових компетенцій; строк стажування за договором не може перевищувати 6 місяців; запис про проходження стажування роботодавець вносить до трудової книжки [ч. 1 ст. 29 Закону], тобто, законодавець вважає, що завдяки даному нововведенню молодь матиме додаткові гарантії для працевлаштування [упродовж стажування виконується студентом професійна робота може бути і безоплатною, на користь роботодавця, але, як бонус, майбутній фахівець матиме і трудову книжку, і запис про проходження стажування, а, отже, таке стажування не тільки буде враховуватися при загальному трудовому стажі співробітника, а також буде офіційним підтвердженням його досвіду

роботи; якщо роботодавець виявить зацікавленість у подальшому співробітництві з майбутнім молодим фахівцем, він матиме можливість оплатити подальше навчання талановитого студента у навчальному закладі, а студент-випускник, у свою чергу, повинен буде відпрацювати у роботодавця не більше трьох років]. Відразу постає питання: чи не будуть роботодавці «наживатися» на молоді, адже, згідно з чинним законодавством про працю України, студент матиме можливість пропрацювати три місяці [і навіть безкоштовно], а роботодавець по закінченню так званого випробувального терміну матиме можливість відмовити йому у подальшій співпраці за відсутністю потреби у такому фахівці або що його професійно-освітня підготовка занадто низька для виконання певного виду робіт [ст. 28 КЗпП України; п. 2 ст. 40 КЗпП України].

З вище сказаного можна зробити висновок, що реформування ринку праці та усунення недоліків у трудовому законодавстві справа не одного дня, а тому питання щодо реалізації громадянами, зокрема - студентською молоддю, права на працю [дійсного чи формального?] залишається відкритим.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996
2. Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012
3. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971

Хвесюк Валерія Іллівна

аспірантка кафедри трудового права та соціального забезпечення
юридичного факультету КНУ ім. Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРАЦІВНИКА ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ ЯК СУБ'ЄКТА ТРУДОВОГО ПРАВА

Виконання працівниками прокуратури завдань і функцій від імені держави зумовлює серйозні особливості застосування щодо них норм законодавства про працю. Хоча загалом сучасний розвиток трудового права характеризується тенденцією поступового стирання розбіжностей статусу працівників, для яких роботодавцем є держава, та інших, остаточно усунення існуючих суперечливостей, неоднозначності є неможливим через специфіку здійснюваної прокурорсько-слідчими працівниками діяльності від імені держави, що виявляється насамперед у державно-владному, публічно-правовому характері повноважень, якими вони наділені і які реалізуються в процесі державного управління. Правовідносини, учасником яких є прокурорсько-слідчий працівник, за своїм характером є дуальними: з одного боку, кандидат на посаду набуває статусу працівника, з другого – державного службовця. Вступаючи на службу до органів прокуратури фізична особа набуває статусу сторони трудових правовідносин – працівника, який здійснює діяльність по виконанню завдань і функцій держави, що мають ознаки державного управління.

Аналіз положень Закону України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 року [1] дозволяє зазначити, що категорія «кадри органів прокуратури» включає прокурорів і слідчих. Відповідно до закріпленої у ст. 13 вказаного Закону системи органів прокуратури, а також наданих в ст. 56 роз'яснень під поняттям «прокурор» слід розуміти: Генерального прокурора України і його заступників, прокурора Автономної Республіки Крим і його заступників, прокурорів областей, міст Києва і Севастополя, міст, районів і їх заступників, інших прирівняних до них прокурорів, старших помічників і помічників прокурора, начальників управлінь і відділів, їх заступників, старших прокурорів і прокурорів управлінь і відділів. Згідно ст. 17 Закону України «Про прокуратуру» до слідчих прокуратури слід також віднести: старших слідчих з особливо важливих справ і слідчих з особливо важливих справ у Генеральній прокуратурі України й Автономній Республіці Крим; слідчих з особливо важливих справ і старших слідчих у прокуратурах областей, міст, а також інших прирівняних до них слідчих; старших слідчих і слідчих в районних, міжрайонних, міських

прокуратурах. Особи, які не мають досвіду практичної роботи за спеціальністю та проходять в органах прокуратури стажування строком до одного року також відносяться до кадрового складу. Всі інші працівники, хоча і працюють в органах прокуратури, але до її кадрів не відносяться. Їх праця, хоча і відноситься до предмета трудового права, окремого дослідження на предмет виявлення особливостей не потребує, оскільки лише трудова діяльність кадрового складу має відмінності у правовому регулюванні з огляду на виконувани завдання та функції.

Працівники прокуратури, як і будь-які інші працівники, здійснюють трудову діяльність, а тому вона повинна проходити на загальних принципах трудового права, враховуючи, що мову вести слід про необхідність визначення особливостей реалізації певних трудових прав працівниками цієї системи, а не про обмеження чи відсутність певних можливостей, пов'язаних з трудо-правовим статусом прокурорсько-слідчих працівників. Характер здійснюваної ними діяльності безперечно є особливим. Суддя Конституційного Суду України В. Д. Бринцев з цього приводу зазначає, що «Конституція України встановила основи організації та функціонування прокуратури України. Регулювання її діяльності в окремому розділ VII Конституції України свідчить, що виконання покладених на неї функцій є самостійним видом державної діяльності. Прокуратура – організаційно незалежна державно-правова інституція, яка виконує особливі, властиві тільки їй функції, взаємодіє з усіма гілками державної влади і є важливим елементом у забезпеченні балансу між ними» [2]. Поруч із цим специфіка здійснюваних функцій не повинна впливати на правове положення працівників прокуратури як суб'єктів трудового права у бік погіршення їх становища порівняно з законодавством України про працю. Таке погіршення є неприйнятним. Варто звернути увагу на думку Н.Б. Болотіної щодо необхідності суттєвих змін ст. 7 КЗпП України «у напрямку конкретизації усіх категорій працівників, трудові відносини котрих регулюватимуться спеціальним законодавством, а також встановлення критеріїв, меж та обсягу диференціації, допустимої щодо кожної категорії» з огляду на те, що ст. 22 Конституції України заборонила обмежувати обсяг прав і свобод при прийнятті нових законодавчих актів» [3, с. 60].

Особливість правового статусу працівника прокуратури, що проявляється в дуалістичності зумовлює особливості виникнення службово-трудова правовідносин, а саме необхідності наявності фактичного складу для їх виникнення. Тому вважається доцільним укладення трудового договору з прокурорсько-слідчими працівниками у письмовій формі. У разі укладання письмового трудового договору з моменту його підписання, або якщо в договорі не зазначено інше, то громадянин вважається прийнятим на службу і набуває повного обсягу трудових прав та обов'язків працівника згідно норм законодавства про працю. При прийнятті на роботу в органи прокуратури підставою виникнення службово-трудова відносин є фактичний склад, що включає трудовий договір як підставу виникнення трудових, і акт призначення на посаду як підставу виникнення адміністративних правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Про прокуратуру: Закону України від 05.11.1991 р., №1789-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №53. – Ст. 793.
2. Справа про повноваження прокуратури відповідно до пункту 9 розділу XV "Перехідні положення" Конституції України: Рішення Конституційного Суду України від 10.09.2008 р., №15-рп/2008 // Офіційний вісник України. – 2008. – №71. – Ст. 2396.
3. Болотіна Н.Б. Трудове право України: Підручник. – К.: Вікар, 2003. – 725 с.

СЕКЦІЯ №6. ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ТА ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.

Науковий керівник: Цирфа Г. О., к.ю.н., доц.

Секретар: Романовський Денис

Бичко Єлизавета Олександрівна

Студентка 5-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Цирфа Г. О., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ В ЗАХИСТІ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В ІНТЕРНЕТІ

В наш час, великий прогрес у розвитку інформаційно – комунікативних технологій спричинив появу Інтернету, який дуже швидко став невід’ємною частиною життя людей. Він призвів до поширення необмеженої кількості інформації, яка весь час збільшується.

Кожна людина завдяки Інтернету, не витрачаючи багато часу та зусиль, може знайти та отримати необхідну інформацію.

Хоча мережа Інтернет створювалася як засіб комунікації, вона швидко перетворилася на засіб комерції. І як тільки це відбулося, з’явилися порушення прав у Мережі, в тому числі і порушення авторських прав. На сьогоднішній день найпоширенішими порушеннями авторського права в Мережі є незаконне використання виключних майнових прав авторів творів та незаконне розповсюдження творів.

Однак основними сучасними проблемами у сфері відносин інтелектуальної власності в Інтернеті є: проблеми охорони баз даних, творів у цифровому форматі, порушення особистих немайнових прав авторів, таких наприклад як, право на публічне використання твору, право на захист своєї репутації, право на ім’я. Проте найпоширенішими порушеннями авторських прав є розповсюдження контрофактичних копій - програм та творів у цифровій формі. На сам перед проблемою тут є те, що дуже складним виявляється питання технічної фіксації порушень авторських прав. Це пов’язано з постійним розвитком комп’ютерних технологій[1].

У користувачів Мережі Інтернет з’являється безліч можливостей зробити або створити копію будь якого цифрового файлу, і майже жоден користувач при цьому не задумується про порушення авторських прав.

Оскільки правовий захист авторських прав в Мережі Інтернет на даний момент все ще залишається білою плямою в нашому законодавстві, хочемо запропонувати ознайомитись з досвідом зарубіжних країн в цьому питанні.

Францію можна вважати першою країною, яка почала боротися з піратством в Інтернеті, шляхом прийняття Закону «Про три кроки», який вступив в дію з 1 жовтня 2010 року. Відповідно до цього закону у користувачів є 2 спроби на скачування захищеного контенту, після кожної з яких їх будуть попереджати про порушення, а на третій раз без попереджень буде відбуватися блокування на рік. Проте, за даними дослідників, така процедура є доволі затратною, приблизно 400 тис. євро на рік. І користь даного закону, нажаль, проявляється лише в середині країни [2].

Схожа система досить успішно діє і в Німеччині. Про це свідчить статистика за 2011 рік: з 650 користувачів попереджених наглядовою організацією про порушення, лише 44 намагалися повторно завантажити піратські копії. Проте щодо 60 осіб було вжито заходи судового реагування. Відповідно до закону, «норма» вироку за такі порушення – до місяця позбавлення доступу до Інтернету або штраф у розмірі 1 500 євро[2].

У процесі розширення законодавства про авторські права в США також був розроблений нормативно – правовий акт «Stop Online Piracy Act», який покликаний протидіяти піратству і

захищати права в Інтернеті. Проте він ще не прийнятий. Стягнення штрафних санкцій – наразі один з дієвих механізмів протидії порушенню інформаційних прав і свобод в США.

Якщо має місце навмисне і зловмисне привласнення, суд може винести рішення про стягнення збитків з відповідача в порядку покарання (штрафних санкцій) у сумі, яка не перевищує подвійного розміру відшкодування (до 500 тис. доларів або до 5 млн. доларів, якщо відповідачем є організація). Якщо злочин навмисний і відбувається в інтересах іноземної держави, то максимальний термін ув'язнення може скласти 15 років, а штраф – 10 млн. доларів. Однак покарання за інформаційні злочини в різних штатах відрізняються. У виключних випадках замість відшкодування збитків може запроваджуватись примусовий продаж ліцензій або відрахування від прибутку як відшкодування збитків [3, с. 200].

Отже, розглядаючи практику зарубіжних країн в захисті авторських прав в мережі Інтернет, можна дійти висновку, що вибираючи подальший шлях розвитку для українського законодавства в цій сфері, необхідно бути обережними при виборі варіантів. Оскільки говорячи про Інтернет необхідно враховувати не лише його постійний розвиток та прогрес, а також менталітет нашого народу та національні особливості. Адже те, що добре та дієво для одних, не завжди дієво та позитивно для інших.

Так, можливо прогресивним кроком для України було б розроблення власного законодавства в сфері захисту авторських прав в Мережі Інтернет, враховуючи лише дійсні досягнення країн світу, а не врахування «показових» норм законів цих країн

Список використаної літератури:

1. Проскурня К. П. Захист авторського права в Мережі Інтернет / К. П. Проскурня // Молодіжний Науковий Вісник УАБС НБУ. – 2012р.

2. Захарова М. Защита индустрии культуры в цифровую эпоху: Французский опыт [Электронный ресурс] / Милана Захарова, Мария Сёмина // Частный корреспондент. 5 мая 2012 года. – Режим доступа: http://www.chaskor.ru/article/zashchita_industrii_kultury_v_tsifrovuyu_epoh_27967. – Назва з екрану.

3. Про питання захисту авторських прав в Інтернеті : Постанова Вищого Арбітражного суду від 05.06.2000 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua. – Назва з екрану.

Гусь Алина Владимировна

аспірант 2-го года обучения ИЭПИ НАН Украины, г. Донецк

Научный руководитель:

Булатов Е.В.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедры хозяйственного права ДонГУУ

ОБЪЕКТЫ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В СТРУКТУРЕ НЕМАТЕРИАЛЬНЫХ АКТИВОВ

Понятие интеллектуальной собственности и нематериальных активов для экономики Украины является достаточно новым, ограниченным в использовании, а поэтому мало изученным. Поэтому среди ученых возникает ряд противоречий относительно структуры нематериальных активов и места в ней объектов интеллектуальной собственности.

Целью данной статьи является определение соотношения таких категории как «нематериальный актив» и «объекты интеллектуальной собственности».

С одной стороны эти две категории уравниваются, опираясь на представление о том, что главным источником-носителем нематериального актива является человек специалист в своей отрасли и его усилия по созданию такого актива [1, с. 262].

Западный экономист Е. Брукинг [2] рассматривает предприятие как сумму материальных активов и интеллектуального капитала, причем под интеллектуальным капиталом он понимает: рыночные активы, интеллектуальную собственность, человеческие активы, инфраструктурные активы.

О.М. Шуляк утверждает, что интеллектуальная собственность является нематериальным активом [3, с. 285], так как под ней понимают не результат интеллектуальной деятельности человека как таковой, а право на него, которое нельзя почувствовать на ощупь.

О.В. Щур и Т.В. Алексеевко отмечают, что критерии признания объектов нематериальными активами характеризуют их как обобщенное понятие результатов творческой деятельности и средств индивидуализации юридического лица, как форма права, которая приносит собственнику доход, размер которого зависит от объема этих прав [4, с. 171].

Кроме того Закон Украины «О налогообложении прибыли предприятий» [5] (утратил силу), определял нематериальные активы как «объекты интеллектуальной, в том числе промышленной собственности, а также другие аналогичные права, признанные в порядке, установленном соответствующим законодательством, объектом права собственности налогоплательщика».

С другой – объекты интеллектуальной собственности выступают одной из составляющих нематериальных активов. Р. Каплан среди разновидностей нематериальных активов выделяет нематериальные активы, связанные с искусством и нематериальные активы, связанные с техническими и прикладными науками, инновацией и техническим прогрессом [6]. Следует заметить, что данный перечень, за исключением рационализаторских предложений и географических наименований, соответствует перечню объектов интеллектуальной собственности, закрепленному в Гражданском кодексе Украины [7].

Положение (стандарт) бухгалтерского учета 8 «Нематериальные активы» [8] (П(С)БУ 8) рассматривает нематериальные активы как исключительные вещные права, права интеллектуальной собственности и иные права, которые отвечают ряду критериев: идентификация, отсутствие материальной формы, немонетарность, возможность использования более 1 года.

Подобную точку зрения разделяет и Налоговый кодекс Украины в ст. 14.1.120. [9] нематериальные активы – это право собственности на результаты интеллектуальной деятельности, в том числе промышленной собственности, а также другие аналогичные права, признанные объектом права собственности (интеллектуальной собственности), право пользования имуществом и имущественными правами налогоплательщика в установленном законодательством порядке, в том числе приобретенные в установленном законодательством порядке права пользования природными ресурсами.

Таким образом, проведенное исследование позволяет утверждать, что нематериальные активы как составляющая часть имущества субъектов хозяйствования обладает сложной и многоуровневой структурой, одним из элементов которой являются объекты интеллектуальной собственности. Существующая полемика по данному поводу свидетельствует лишь об одном – на сегодняшний день в Украине несовершенство нормативно-правовой базы в сфере интеллектуальной собственности, вызывает очень много вопросов и множество проблем, связанных с признанием и отражением в учете объектов прав интеллектуальной собственности.

Список использованной литературы:

1. Кожемякіна Т.В., Матукова Д.Г. Нематеріальні активи підприємства-експортера як чинник підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку // Економіка Криму. – 2010. – № 1 – С. 260-264.
2. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал. – СПб.: Изд-во «Питер», 2001. – 288 с.
3. Шуляк О.М. Ідентифікація та визнання об'єктів інтелектуальної власності // Комунальне господарство міст. Серія "Економічні науки". - 2011. - № 100. – С. 284-289.
4. О.В. Щур, Т.В. Олексієнко. Визнання та ідентифікація нематеріальних активів // Економіка і регіон. Науковий вісник Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка. – 2010. - № 1. – С. 170-173

5. Закон України від 28 грудня 1994 року в редакції Закону України від 22 травня 1997 року «Про оподаткування прибутку підприємств» // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 27. - Ст. 181.

6. Каплан Р. Организация ориентирования / пер с англ. / Р. Каплан, Д. Нортон. – Москва: ЗАО «Олимп-бизнес», 2003. – 416 с.

7. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 40-44. - Ст. 356.

8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», Затверджений наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 року № 242 // Офіційний вісник України. – 1999. - № 44. – С. 229.

9. Налоговый кодекс Украины от 02 декабря 2010 года // Ведомости Верховной Рады Украины. – 2011. – № 13-17. – Ст. 112.

Дорош Владислав Вікторович

Студент 5 курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Тихонюк О.В., ст. викл. кафедри адміністративного, фінансового та господарського права
ФСП НТУУ «КПІ»

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

У наш час інформаційного суспільства, у якому створюється безліч нових форм творчості, нових методів виконання робіт, тощо, певною особою [або групою осіб] не аби як постає питання щодо захисту власних винаходів та ідей від незаконного використання.

В Україні питаннями інтелектуальної власності займається Державна служба інтелектуальної власності [1], основними завданнями якої є: реалізація державної політики у сфері інтелектуальної власності; внесення на розгляд Міністра пропозицій щодо формування державної політики у сфері інтелектуальної власності [зауважимо, що наразі захист прав громадянами щодо результатів своєї розумової творчої діяльності - інтелектуальної власності - здійснюється у судовому порядку, тобто, «кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу» [2; ст. 16]; у разі заподіяння збитків позивач самостійно визначає розмір відшкодування – це може бути як відшкодування у повному обсязі, так і відшкодування збитків розміром отриманої вигоди порушником у процесі використання інтелектуального надбання позивача, також позивач має право подавати позов не лише на відшкодування збитків, але і на відшкодування моральної шкоди].

Згідно з чинним законодавством, збитками вважаються [2; ст. 22]: 1) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки); 2) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода); таким чином, розглядаючи справи щодо захисту інтелектуальної власності, суд має враховувати не лише заподіяні збитки, а і можливі збитки, які міг нанести порушник [відповідач] позивачеві.

Щодо визначення розмірів моральної шкоди: відповідно до законодавства моральна шкода полягає [2; ст. 23]: 1) у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; 2) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів; 3) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна; 4) у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

Зазначимо, що за чинним законодавством позивач має право на отримання грошової компенсації у розмірі від 10 до 50 000 мінімальних заробітних плат замість відшкодування збитків або стягнення доходу [застосовується як альтернативний варіант у випадку неможливості точного обчислення завданих збитків та розміру отриманого порушником доходу]. У визначенні розміру такої компенсації необхідно виходити з конкретних обставин справи і загальних засад цивільного законодавства, а саме: справедливості, добросовісності та розумності [2; ст. 3]; компенсація підлягає виплаті у разі доведення факту порушення майнових прав творця [автора], а не розміру завданих збитків, тобто для задоволення вимоги про виплату компенсації достатньо наявності доказів вчинення особою дій, які визнаються порушенням авторства.

Також за порушення у сфері інтелектуальної власності можуть застосовуватись такі адміністративні стягнення [3; ст. 24]: 1) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; 2) конфіскація: А) предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; Б) грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, тобто, маємо законодавчо закріплене вилучення та конфіскацію предмета, який став об'єктом судового розгляду [зазначимо, що саме цими пунктами Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також нормами Кримінального кодексу України користувалися державні органи при ліквідації серверів відомого файлообмінника ЕХ.ua, однак після перевірки і вилучення невеликої кількості інформації, яка захищена авторським правом, роботу даного сервера було поновлено, але із значним зменшенням кількості інформації].

На наведеному вище прикладі ми можемо побачити, що українське законодавство не забезпечує у повній мірі безпеку прав у сфері інтелектуальної власності, та не встановлює чіткий порядок захисту цих прав. Завдяки резонансній події з ЕХ.ua український інтернет-простір став більш захищеним від незаконного використання програм всесвітньо відомих виробників, що дбають про захист інтелектуальної власності на території всього світу.

Завданнями покращення українського законодавства у сфері захисту прав інтелектуальної власності і займається Державний департамент інтелектуальної власності, який розробив законопроект “Про внесення змін до деяких законодавчих актів у сфері інтелектуальної власності”.

Список використаної літератури:

1. Указ Президента України № 436/2011 від 08. 04. 2011 «Про затвердження Положення про Державну службу інтелектуальної власності України»
2. Цивільний кодекс України від 16. 01. 2003
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07. 12. 1984

Жуков Денис Сергійович

юрисконсульт юридичного відділу

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут»

ПРО НЕДОЛІКИ КОЛЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ АВТОРІВ У ДЕЯКИХ КРАЇНАХ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ

Ефективний та дієвий механізм захисту прав авторів та інших суб'єктів авторського права неможливий без забезпечення належного рівня правового регулювання сфери колективного управління. Це обумовлено, перш за все, специфікою авторсько – правової сфери та фізичною неможливістю суб'єктів авторського права забезпечити контроль за кожним випадком використання творів.

Саме тому, усвідомлюючи необхідність захисту прав суб'єктів авторського права, поєднання інтересів правласників та суспільства, протягом кількох років після здобуття незалежності країни

колишнього Радянського Союзу прийняли власні закони про авторське право. На сьогоднішній день правове регулювання цієї сфери здійснюється як на національному (цивільні кодекси, спеціальні закони), так і на міжнародному рівні (Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів, Всесвітній договір про авторське право тощо).

Враховуючи, що правові системи більшості пострадянських країн відносяться до романо – германської правової сім'ї, формування засад колективного управління здійснюється за зразком західноєвропейських країн.

Розглянемо деякі особливості колективного управління майновими правами в Україні.

Згідно ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» колективне управління майновими правами авторів здійснюється організаціями колективного управління, під якими, зокрема, розуміють організації, які управляють на колективній основі майновими правами, зокрема, суб'єктів авторського права і не має на меті одержання прибутку. Виходячи із такого визначення можемо дійти висновку, що така організація є неприбутковою, а її функціонування забезпечується виключно за рахунок винагороди, що сплачується суб'єктами авторського права та (або) особами, яким права передані у використання. Відповідно, до організацій колективного управління застосовуються пільгові умови оподаткування. Більше того, на сьогоднішній день діяльність у сфері збирання авторської винагороди не підлягає ліцензуванню, що створює додаткові переваги для таких організацій.

До повноважень організацій колективного управління спеціальний закон, зокрема, відносить: право збирати від свого імені та від імені автора винагороду; визначати розмір винагороди за використання об'єкта авторського права; передавати невиключні права на використання творів третім особам.

І хоча стаття 48 Закону України «Про авторське право і суміжні права» прямо передбачає, що управління майновими правами авторів може здійснюватися виключно на підставі договорів із суб'єктами авторського права, на практиці організації колективного управління «розширюють» свої повноваження. Причина цього явища очевидна: у вищезгаданій нормі не встановлено прямої заборони на збирання авторської винагороди за відсутності договірних відносин між автором та організацією колективного управління. Таким чином, складається ситуація, за якої організації колективного управління, не вступаючи у правовідносини із суб'єктами авторського права, збирають від їх імені та «в їх інтересах» суми роялті. Як відомо, якщо протягом визначеного строку автор чи інший суб'єкт авторського права не затребує належної йому суми винагороди, організація колективного управління має право використовувати їх на власні потреби.

Певні недоліки спостерігаються і у законодавстві Росії. Після внесення змін до Цивільного кодексу Російської Федерації та припинення чинності закону про авторське право, відносини з питань колективного управління майновими правами регулюються в порядку, визначеному нормами ЦК РФ.

Останні, зокрема, передбачають можливість створення та діяльності так званих акредитованих організацій колективного управління (ст. 1244). Вони мають право, діючи в інтересах певної групи правовласників, збирати винагороду без відповідних договорів із суб'єктами авторських прав. При цьому у кожній із шести сфер колективного управління (саме таку їх кількість визначає законодавство РФ) може діяти тільки одна така організація. Її діяльність підлягає ліцензуванню, однак кодекс не містить спеціальних вимог до організаційної структури, кадрового та інших видів забезпечення акредитованих організацій. Така організація, крім права на збирання винагороди, може звертатися від імені та в інтересах правовласників до суду та інших державних органів. Вважається, що правовласник передав всі права акредитованій організації колективного управління, які стосуються використання, захисту авторських прав, а також збирання винагороди. Винятки

мають місце у випадку, коли автор подав заяву про відмову від збирання винагороди від його імені та відмову від передачі і захисту його прав акредитованою організацією.

Таким чином, на законодавчому рівні у Російській Федерації створені передумови для розвитку корупційних схем при видачі та анулюванні ліцензій окремим організаціям колективного управління. Зауважимо, що до таких організацій не застосовуються положення законодавства про антимонопольно – конкурентне регулювання, а тому їх діяльність фактично підміняє діяльність інших об'єднань авторів.

До недоліків колективного управління Республіки Казахстан слід віднести, у першу чергу, нерегульованість питання організаційно – правової форми організацій колективного управління. Створення організацій можливе, в тому числі, у формі підприємств, які несуть обмежену відповідальність за результати своєї діяльності. Крім того, Законом Казахстану «Об авторском праве и смежных правах» передбачена можливість створення акредитованих організацій на зразок Російської Федерації (ст. ст. 46-1, 46-2).

Можемо стверджувати, що система колективного управління майновими правами інтелектуальної власності, її нормативне забезпечення у країнах пострадянського простору знаходиться на стадії формування. Від того, наскільки успішно країни зможуть впровадити новітні механізми захисту суб'єктів авторського права, забезпечити їх адаптацію та належний рівень поєднання інтересів авторів і суспільства, залежать перспективи розвитку цієї сфери.

Коваленко Катерина Василівна

Студентка 4 курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Цирфа Г. О.,

кандидат історичних наук, доцент кафедри теорії адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології і права

ЗАСТОСУВАННЯ «ЧЕСНИХ ЗВИЧАЇВ» В УКРАЇНІ

«Що користі марних законів там, де немає моральності? Що значать вони, без доброї моралі?» Горацій, «Оди».

Видатний шотландський економіст Адам Сміт говорив, що весь успіх ринкової економіки залежить від дуже простої речі - відносин її суб'єктів. При цьому, він наголошував, що чесність, відкритість і доброзичливість – є головними чинниками функціонування всієї системи. Спеціалістам з економіки добре відомо, що ефективна робота ринку можлива лише тоді, коли суб'єкти господарювання дотримуються так званих «чесних звичаїв»[4]. Дійсно, ринкова економіка, яка діє і існує за принципом «товар-гроші-товар», потребує чесного ставлення осіб до цих відносин. Саме поняття «чесні звичаї» є оціночною категорією. Загалом можна сказати – вони визначають, які дії є прийнятними в діловому світі, а які ні. Коли особи діють нечесно, вони підривають основи добросовісної конкуренції, створюючи таку ситуацію, що одні суб'єкти на ринку отримуючи вигоду, змушуючи інших потерпати від збитків. А від цього постраждає так чи інакше кожен, адже добросовісна конкуренція є необхідною і має бути безумовною. Вітчизняний закон кваліфікує цю поведінку таким чином – згідно ст. 1 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції»: «Недобросовісною конкуренцією визнаються будь-які дії, що суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності»[2]. Паризька Конвенція «Про охорону промислової власності від недобросовісної конкуренції» в ч. 3 ст. 10 bis визначає що саме є актом недобросовісної конкуренції є: «всі дії, здатні яким би то не було способом викликати змішування відносно підприємства, продуктів чи промислової або торговельної діяльності конкурента; неправильні ствердження при існуванні комерційної діяльності, що здатні дискредитувати підприємство, продукти чи промислову або торговельну діяльність конкурента; вказівки чи

ствердження, використання яких при здійсненні комерційної діяльності може ввести громадськість в оману щодо характеру, способу виготовлення, властивостей, придатності до застосування чи кількості товарів»[1]. Українське законодавство не має вичерпного переліку того, що є актами порушення чесних звичаїв. Проте, він містить деякі положення з цього питання, наприклад, з приводу неправомірності використання чужої ділової репутації, стосовно створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції, неправомірного збирання, розголошення та використання комерційної таємниці тощо[3].

На теренах України випадки порушення чесних звичаїв, на наш погляд, не є чимось поодиноким і випадковим. Кожна людина, як споживач, час від часу стикається з тим, що суб'єкти господарювання обманюють громадян задля своєї вигоди. Деякі фірми навмисно виробляють товари, які повністю або частково імітує продукцію всесвітньо відомих брендів, так як знають, що споживач поведеться на знайому упаковку. Зокрема існує такий випадок, коли у 1997 році мала місце справа, розглянута Антимонопольним Комітетом за заявою німецької фірми "Ostfriesische Tee - Gesellschaft Laurens Spethmann GmbH & Co" з приводу недобросовісної конкуренції з боку українського ТОВ "Зовнішньоторговельна фірма "Мономах". У квітні 1997 року, Товариство подало заявку щодо реєстрації Знака "MILFORD", що могло викликати змішування відносно діяльності Фірми і ввести споживачів в оману, так як Фірма з 1979 року постачають на вітчизняний ринок харчові продукти, зокрема, чай різних видів і сортів, на упаковках яких містяться знаки "MILFORD", "MILFORD TEA" та "MILFORD FAMILY". Товариство з 1995-го по 1998 рр. здійснювало реалізацію на українському ринку продукції Фірми і було обізнане в тому, що позначення "MILFORD" належить і використовується Фірмою. Дослідженням у справі встановлено, що Товариство подало також від власного імені заявки на реєстрацію знаків інших іноземних компаній - виробників чаю: "Dilmah", "Brooke Bond", "Batik", "Lipton", "Pickwick"[5]. Якщо ж необхідний приклад поближче – багато хто навкруги ходить в кросівках «Abibas» та з сумками майже «Chanel», що також є обурливим порушенням законодавства. Також хотілося б навести приклад коли вітчизняні естрадні виконавці без всякого сорому користуються музичними творами і лірикою зарубіжних виконавців користуючись тим, що мало ймовірно вони колись про це дізнаються.

Чесні звичаї, на нашу думку, річ зовсім не важка до виконання і наше законодавство достатньо могутнє і добре врегульоване з цього питання, а отже вся проблема того, що випадків порушення конкуренції не меншає – в самих людях. Закріплюючи в людях моральність і повагу до чесних відносин з самого початку, при задовільній якості законодавства з цього питання, на нашу думку, легко можна буде творити максимально прозорі відносини, що відновлять нашу економіку, яка нині потерпає.

Список використаної літератури:

1. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20.03.1883 р., ;
2. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 № 236/96-ВР, в редакції від 13. 01. 2009
3. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із застосуванням конкурентного законодавства (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України); Лист від 04.04.2012 № 01-06/418/2012
4. Равиль Голоудин «Адам Смит завещал нам быть честными», «Невское время» N 236(1878) 26 декабря 1998 г.
5. Стефановський С.С. "Війна" торгових марок, Журнал "Конкуренція". Вісник Антимонопольного комітету України" № 2 ` 2002

СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

В УКРАЇНІ

Людство постійно прогресує та створює щось нове та індивідуальне, починаючи з винайдення колеса закінчуючи розробленнями у сфері ІТ-технологій. З розвитком людських можливостей та збільшення бажання збагачення виникла проблема захисту прав людей, які винайшли щось цікаве та неповторне, від недобросовісного використання такого об'єкту іншими людьми без дозволу новатора та присвоєння чужого винаходу. Так і виникло поняття «право інтелектуальної власності» та почався розвиток легітимної охорони об'єктів розумової діяльності людини.

В Україні законодавство про право інтелектуальної власності порівняно молоде і лише набуває розвитку. Вітчизняні норми з охорони і захисту прав інтелектуальної власності базуються на міжнародному законодавстві. Україна є учасницею багатьох міжнародних угод з питань захисту прав інтелектуальної власності: Паризька конвенція про охорону промислової власності (дата набуття чинності стосовно України - 25 грудня 1991р.), Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків (25 грудня 1991р.), Договір про патентну кооперацію (25 грудня 1991р.), Конвенція, що засновує Всесвітню організацію інтелектуальної власності (26 квітня 1970р.), Всесвітня конвенція про авторське право (27 травня 1973р.).

Положення даних міжнародних угод було враховано при розробленні нових законів, нормативних актів та внесення відповідних змін до діючого законодавства в Україні. Так були прийняті такі закони: «Про авторське право і суміжні права» (23 грудня 1993р.); «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (15 грудня 1993р.); «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» (15 грудня 1993р.); «Про охорону прав на промислові зразки» (15 грудня 1993р.); «Про охорону прав на сорти рослин» (21 квітня 1993р.); «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» (23 березня 2000р.) та інші.

Наявність самих лише законів не може повністю задовольнити вимоги охорони та захисту об'єктів інтелектуальної власності. Для повноцінності були створені також відповідні органи та структури, що в межах своїх повноважень регулюють та контролюють питання охорони прав інтелектуальної власності: Державна служба інтелектуальної власності України; Державне агентство з питань науки, інновацій та інформації України; Антимонопольний комітет України; Фонд державного майна України; Служба безпеки України та інші.

В світовій практиці є дві форми захисту прав інтелектуальної власності:

1) неюрисдикційна, що полягає у захисті своїх інтересів власними силами. Найчастіше захистити себе власник може шляхом укладення договору, в якому будуть передбачені засади відповідальності за порушення прав власника.

2) юрисдикційна, що передбачає відповідальність за порушення прав за допомогою залучення органів державного управління та судів. За національним законодавством існує адміністративна, цивільна та кримінальна відповідальності.

Адміністративно-правова відповідальність передбачає розгляд та вирішення спорів органом державного управління, наприклад, Антимонопольним комітетом України. Правовою основою є Кодекс України про адміністративні правопорушення, а також закони України: "Про захист від недобросовісної конкуренції", "Про авторське право і суміжні права", "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на промислові зразки", "Про охорону прав на знаки

для товарів і послуг", "Про охорону прав на сорти рослин" тощо. Серед адміністративних стягнень за порушення даного законодавства є такі, як попередження, штраф, виправні роботи, адміністративний арешт.

Цивільний спосіб захисту прав полягає у розгляді спорів в судовому порядку судами загальної юрисдикції та Вищим господарським судом. Санкції за порушення прав на об'єкт інтелектуальної власності застосовуються в межах загальної позовної давності, тобто трьох років від дня, коли власник такого права дізнався чи мав можливість дізнатися про порушення свого права.

Особливістю кримінальної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності є те, що вона настає тільки тоді, коли матеріальна шкода, що була заподіяна вчиненням такого злочину, у 200 і більше разів перевищила неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Не зважаючи на таку кількість законів та органів, що регулюють та контролюють це питання, в нашій країні суспільство ще не готове відповідати міжнародним вимогам в повній мірі. На жаль, людину ніщо не може зупинити від бажання наживи на чужому вмінні та розумі. І ніякі закони, які б суворі вони не були, не перешкода на шляху до «брудного» збагачення.

Для успішного застосування «інтелектуального» законодавства, в першу чергу, слід змінити свідомість нашого суспільства, що є надзвичайно важливим та важким завданням. Шляхом впливу на людську самосвідомість можна створити надзвичайно розвинуте та прогресивне суспільство. Люди мають розуміти, що все що вони винайдуть, створять чи вдосконалять піде на благо як і країні, так і їм самим, що все ними створене не буде власністю якогось «дядька» і суспільство знатиме творця. Це можна зробити лише демонструючи діяльність відповідних органів у сфері охорони та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. Суспільство треба інформувати про злочини і випадки зловживання правами творців та про реальні дії, що були вчинені для поновлення порушених прав. Лише побачивши та почувши на власні очі та вуха, люди зможуть почати довіряти владі та вірити, що держава спроможна захистити їх права та інтереси.

Писаненко Сергій Сергійович

Студент 4-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Цирфа Г.О., доцент кафедри адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ВСЕСВІТНЯ ОРГАНІЗАЦІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ (ВОІВ) І ЇЇ ПОВНОВАЖЕННЯ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) – міжнародна міжурядова організація, створена на основі Конвенції, ухваленої у 1967 році державами – членами Паризького союзу з охорони промислової власності, Бернського союзу з охорони творів літератури та мистецтва та інших спеціалізованих союзів. У 1974 році ВОІВ стає спеціалізованою установою ООН. Її Секретаріат - Міжнародне бюро ВОІВ – розташовується у Женеві з 1974 року.

Членами Організації є 184 країни. Україна набула членства у ВОІВ у 1974 році.[1, с. 67]

До структурної побудови ВОІВ входять керівні органи:

1. Генеральна Асамблея (ГА) головний орган управління. В якому приймають участь держави учасники Конвенції. Головним завданням, якої є схвалення звітів генерального директора, координування бюджетних витрат, заходи щодо забезпечення угод.

2. Конференція сесійний орган, в якому приймають участь держави-учасники. ГА та конференція скликаються на сесії одночасно. На сесіях обговорюються питання інтелектуальної власності, приймаються рекомендації, затверджуються бюджет Конференції та програма правової технічної допомоги на два роки.

3. Комітет з координації до якого входять держави-учасники Конференції 1967 року, які також одночасно виступають членами Виконавчого комітету одного чи обох союзів (Паризького, Бернського), Генеральної Асамблеї, Конференції, генерального директора. Головними завданнями комітету є підготовка проектів порядку денного для сесійних органів та підготовка бюджетних програм і інших проектів.

До допоміжних органів належать: Постійний комітет з інформації про промислову власність; Бюджетний комітет; Комітет з оренди і утримання приміщень; Постійний комітет з розвитку співробітництва у сфері захисту авторських і суміжних прав; Міжнародне бюро; Арбітражний центр ВОІВ.

Головним напрямком зосередження зусиль ВОІВ є сфера прийняття міжнародних угод, норм і стандартів, що покликані гармонізувати законодавство різних країн у сфері інтелектуальної власності, спрощення процедури подання заявок на охорону об'єктів інтелектуальної власності.

Отже, щодо основних органів та видів захисту ВОІВ можна віднести такі:

1. В рамках Єдиної політики врегулювання спорів у галузі доменних імен при ВОІВ діє центр з арбітражу та посередництва. Даний центр є провідним провайдером послуг по врегулюванню спорів у галузі доменних імен і надає широкий спектр ресурсів користувачам і громадськості.

2. ВОІВ заохочує укладення нових договорів, сприяє модернізації національного законодавства в різних країнах, надає технічну допомогу країнам, що розвиваються, збирає і розповсюджує інформацію, забезпечує роботу служб, що полегшують отримання правової охорони винаходів, промислових зразків, знаків для товарів і послуг, у випадках, коли таку охорону хочуть отримати в кількох країнах, а також сприяє розвитку інших форм співпраці між державами-членами ВОІВ.

3. Також одним з головних завдань ВОІВ є створення єдиних стандартів позначень, для всіх країн учасниць даної міжнародної організації. Наприклад нею були розроблені такі стандарти: Стандартна аббревіатура для Міжнародної патентної класифікації, Рекомендації з нумерації опублікованих патентних документів, Рекомендації за стандартним методом ідентифікації файлів патентних і патентно-асоційованих документів на ролях мікрофільмах, Формат (поля, розмір) патентних документів та безліч інших.[2]

4. Головний спосіб захисту прав інтелектуальної власності дещо нагадує нам доктринальне тлумачення, за допомогою договорів створених ВОІВ в, яких вони зазначають визначення основних понять, прав винахідників та користувачів, визначають межі порушень та навпаки дії, які не порушують прав авторів. Вони мають обов'язковий характер і суттєво впливають на правотворчу та правозастосовну діяльність.[3]

Міжнародна організація, як ВОІВ покликана покращити взаєморозуміння і розвиток співробітництва між державами в інтересах їх взаємної користі на основі поваги до їх суверенітету і рівності, модернізувати та підвищити ефективність адміністративної діяльності на рівні міжнародних угод, що діють у сфері охорони промислової власності та інших видів власності. І поки що їй це доволі добре вдається.

Головною проблемою, яка постала перед українським законодавством є низький рівень захисту прав інтелектуальної власності, хоча Україна вже понад 39 років є учасником ВОІВ та тісно співпрацює з нею. Але цього недостатньо для всебічного та найефективнішого захисту потрібно доповнювати чинне законодавство новими нормами, положеннями, роз'ясненнями та адекватно реагувати на зміни, що здійснюються в суспільстві.

Список використаної літератури:

1. Міжнародні організації: Навч.-метод. посіб. / А.І. Мокій, Т.П. Яхно, І.Г. Бабець ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. — Л., 2011. — 208 с. — укр.
2. <http://www.iipl.ukrpatent.org/default.asp?PID=32&lang=UA>

3. <http://www.intelvlas.com.ua/konsultatsiji/41-miscellaneous/11929-zavdannja-meta-dijalnosti-ta-dzherela-finansuvannja-voiv.html>

Романовський Денис Дмитрович

Студент 3 курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий курівник:

Цирфа Г.О.,

кандидат історичних наук, доцент кафедри теорії адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Розвиток і становлення на світовій арені після розпаду СРСР наразі є пріоритетною ціллю Української держави. Одним з найважливіших та найважчих кроків був перехід від планової до ринкової економіки. Потрібно було вирішити величезну кількість проблем – реорганізацію виробничих процесів, налагодження нових контактів, пошук нових ринків збуту продукції тощо. Але в той же час все це не має суттєвого значення без розвитку, створення і реалізації нових технологій та продуктів, для того щоб мати солідну конкурентну спроможність на міжнародному ринку. Купувати технології, обладнання та патенти за кордоном мало економічну доцільність на початковому етапі реорганізації економіки та промисловості, але для успішного розвитку потрібно не копіювати, а створювати і розвивати нове. Так виникла потреба у створенні і розвитку власних, національних ноу-хау (винаходів, технологій і тому подібне) і відповідно у юридичному захисті відносин пов'язаних з використанням цих ноу-хау, як в національному, так і в міжнародному ринку.

За час незалежності в Україні була створена відносно непогана законодавча база для регулювання відносин у сфері права інтелектуальної власності: закони України "Про авторське право і суміжні права" (1993), "Про поширення екземплярів аудіовізуальних творів і фонограм" (2000), "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні" (1992), "Про видавничу справу" (1997), "Про телебачення і радіомовлення" (1993), "Про охорону прав на промислові зразки" (1993), "Про науково-технічну інформацію" (1993), "Про захист від недобросовісної конкуренції" (1996), "Про охорону прав на винаходи та корисні моделі" (1993), "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" (1993), "Про охорону прав на вказівки походження товарів" (1999), "Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем" (1997), "Про охорону прав на сорти рослин" (1993), "Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування" (2000). Також у новому цивільному кодексі є окрема книга присвячена регулюванню інтелектуальних відносин.

Однак не дивлячись на це, існує ряд проблем які потрібно вирішити. В першу чергу потрібно зауважити, що наразі, відсутній дієвий механізм захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності, відповідно відсутня інфраструктура, яка має якісно реалізувати захист цих прав. В той же час потрібно сказати що певні кроки для вирішення цих проблем відбуваються. Відповідно до Концепції розвитку національної системи правової охорони інтелектуальної власності, яка була затверджена Кабміном у 2002 році, передбачено створення і реалізація науково-практичних заходів і механізмів практичного регулювання та захисту відносин у сфері права інтелектуальної власності. Суттєвими такими кроками є вступ України до міжнародних організацій та конвенцій які напряду пов'язані з регулюванням відносин у цій сфері – наприклад Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІТ) та є учасником 15 конвенцій у цій сфері. Для України важливим кроком є перейняття зарубіжного досвіду у цій сфері, його осмислення та використання, з урахуванням національної специфіки, у власному законодавстві.

Потрібно також зазначити що в регулюванні відносин в галузі інтелектуального права значну роль відіграють громадські організації. Так як відповідні організації напряду пов'язані з

практичним використанням відповідного законодавства, вони в першу чергу мають змогу помітити суттєві недоліки та прогалини у законодавчій базі, та знайти теоретичні та практичні засоби вирішити ці проблеми. Законодавець активно використовує практичний досвід набутий такими організаціями, вносить відповідні зміни до законодавства, або розробляє нові законопроекти.

Загалом, враховуючи молодий вік нашої держави, швидкі темпи розвитку та обдарованість нашого народу, можна з впевненістю стверджувати що Україна має великі перспективи у розвитку, зокрема і в галузі інтелектуального права.

Савицький Дмитро Володимирович

Студент 4-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Цирфа Г.О.,

кандидат історичних наук, доцент кафедри теорії адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Аналізуючи зазначену проблему варто розпочати з того, що у зв'язку з бурхливим розвитком всесвітньої мережі Інтернет неабиякої актуальності набирає питання дотримання авторських прав користувачами. Нещодавні протести проти прийняття законів АСТА і SOPA, які намагалися ввести у дію в США та Європі негативне свідчення того, що суспільство змінилось, і така тенденція спонукає до кропіткого пошуку нових підходів вирішення питань стосовно захисту авторського і суміжних прав у Мережі.

Необхідно зазначити, що розглядати Інтернет з суто технічного боку вже не можна, оскільки ця система одночасно є механізмом глобальної комунікації. Специфічні правовідносини, які виникають у мережі, дуже часто потребують правового регулювання.

Якщо звернутися до національного законодавства, то в ньому досі не існує механізмів, які б регулювали відносини, пов'язані з використанням та захистом твору в Інтернеті. З цього випливає що проблема набуває ще більшого загострення. Варто зазначити, що серед фахівців досі немає єдиної спільної думки чи потрібне взагалі регулювання на законодавчому рівні.

Загальноновизнаним фактом, і це можна стверджувати як правову аксіому, є те, що право за всіх часів відстає від суспільних відносин, оскільки право тоді починає впроваджувати механізм регулювання відносин, коли відносини починають мати потребу в цьому. І для порушення авторських прав Інтернет став зручним інструментом, який з розвитком глобальних комунікацій набув масового характеру. Взагалі, якщо говорити про авторське право, то це один з основних і найефективніших прийомів охорони інтелектуальної власності в Мережі. Підтвердженням цьому є наступні факти:

- по-перше, більшість об'єктів інтелектуальної власності, які перебувають у мережі, є творами в юридичному сенсі, звідси випливає, що на них поширює свій правовий вплив авторське право;
- по-друге, так як електронні комунікації направлені на багаторазове копіювання даних у процесі передачі їх каналами зв'язку, логічно, виникає питання дотримання за таких умов авторських прав.

Беручи до уваги міжнародне законодавство, а саме міжнародні договори, які є гарантіями правового регулювання питань, які стосуються об'єктів авторського права у мережевому середовищі, варто приділити уваги договрам ВОІВ від 20 грудня 1996 року, а саме, Договір «Про авторське право», який є чинним з 06.03.2002 та Договір «Про виконання і фонограми», який чинний з 20.04.2002 року. Україна приєдналася до зазначених вище договорів 20.09.2001 року[1]. Торкаючись питання захисту авторських і суміжних прав у мережі, необхідно мати на увазі, що це не тільки юридична, але й технічна специфіка питання. На даний час норми законодавчих актів у сфері авторського права не зможуть бути задіяні в повному об'ємі, оскільки простежити

користування творами у мережі дуже складно, через це деякі норми у сфері авторського права застосувати буде проблематично. Прогрес розвитку законодавства про авторське право відносно до мережі залежить від створення прогресивних технічних засобів, можливості яких дозволять обмежувати і відстежувати використання творів у мережі.

Особливості захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет полягають насамперед у контролі правовласників за використанням об'єктів, який полягає у такому:

- Обмежена функціональність. За такого підходу, власник авторського права надає користувачеві примірник твору, який має функціональні обмеження. Такий підхід є одним із шляхів упровадження в життя таких бізнес-моделей, як „спробуй, перед тим, як купити ” та „продавай поліпшені версії ”.

- „Годинникова бомба”. Аналогічно до прийому з функціональними обмеженнями, за цього підходу власник авторських прав розповсюджує функціонально повноцінний об'єкт інтелектуальної власності, але встановлює дату, після якої доступ до нього буде неможливим.

- Захист від копіювання. За цього підходу продавець обмежує кількість разів, коли комп'ютерний файл може бути скопійований.

- Криптографічні конверти. Це програмне забезпечення, яке зашифровує твори так, що доступ до них може бути отриманий лише із застосуванням належного ключа до шифру.

- Контракти. За умови правильного оформлення контракти можуть надати власникам авторського права і суміжних прав ширше повноваження щодо контролю за використанням їхніх творів ніж ті, що надаються їм відповідно до законодавства [2].

За даними соціологічного дослідження, яке проведено групою «Рейтинг» у березні 2012 року, свідчать про те, що тема захисту прав інтелектуальної власності в Україні повна протиріч. З одного боку, більшість опитаних вважають, що це право повинно захищатися (80 %), з іншого – більшість не готова поважати право інтелектуальної власності інших людей (56%) і одночасно вимагають відповідальності відносно тих, хто порушуватиме вже їх право (63%) [3].

Підводячи підсумки, можна зробити висновок, що українці безперечно розуміють проблеми, які склалися у галузі права інтелектуальної власності, але з іншої сторони не бажають нічого з ними робити, відштовхуючи від себе відповідальність за їх вирішення на компетентні органи влади. Звідси випливає, що першочерговим завданням влади, у даній галузі правового регулювання, є створення законодавчих актів, які б були діючим механізмом у боротьбі з порушеннями авторського права та зберігали паритет інтересів правовласників та користувачів.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про приєднання України до Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право» від 20.09.2001 р.

2. Офіційний сайт Державної служби інтелектуальної власності України Режим доступу: <http://sips.gov.ua>

3. Захист прав інтелектуальної власності в Україні. Опитування соціологічної групи „Рейтинг”, березень 2012 р. / Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України Режим доступу: <http://mvs.gov.ua>

Тихонюк Ольга Володимирівна

Ст. викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права ФСП НТУУ «КПІ»

ДУХОВНА ТВОРЧИСТЬ І ПСЕВДО АВТОРСТВО

Людина за своєю природою схильна до творчості, яка, у свою чергу, вимагає багатої уяви, розвиненої фантазії, уміння побачити нове у будь-якому явищі та запропонувати нову ідею; створюючи щось нове, людина-творець постійно самовдосконалює себе, розвиває свої таланти, розумові і фізичні здібності [творчість - це цілеспрямована пошукова діяльність людини, результатом якої є щось якісно нове, з притаманною йому неповторністю, оригінальністю та

суспільно-історичною унікальністю] і при цьому творчість неможлива без здатності критично мислити, оцінювати результати своєї праці та визнавати свої помилки.

У галузі науково-технічної творчості [творчість виробничого характеру, виникає в результаті господарської діяльності людини] автором є людина, творчою працею якої створено промисловий зразок, раціоналізаторську пропозицію або топографію інтегральної мікросхеми [1, ст. 435], а у галузі духовної творчості [творчість гуманітарного характеру, спрямована на збагачення внутрішнього світу людини] автором є фізична особа, зазначена як автор на примірнику обнародованого твору, на рукописі або на оригіналі твору мистецтва [2, ст. 1].

Розглянемо основні ознаки творів у галузі духовної творчості людини, на які поширюється авторське право:

1. Твір повинен бути новим, творчим, у порівнянні з раніше відомими творами, наприклад:

Раніше відомий твір:

Новий, творчий твір:

пісня "Белые розы" у виконанні групи
"Ласковый май" [Юрій Шатунов]

пісня "Білі троянди" у виконанні групи
"ТіК" [Віктор Бронюк]

2. Твір повинен бути виражений в об'єктивній формі, доступній для сприйняття [ідея, сюжет, художні образи у авторів можуть повторюватися, але мова та стилістичні звороти - обов'язково оригінальні], наприклад:

Раніше відомий твір:

Новий твір, виражений в об'єктивній
формі, доступній для сприйняття:

А) Эзоп, басня "Ворона и Лиса":
"Ворона долго искала, чем поживиться;
Ей повезло: она кусок сыра нашла ...";

А) Иван Крылов, басня "Ворона и Лиса":
"Вороне где-то бог послал кусочек сыру
...";

Б) Лаймен Фрэнк Баум, "Волшебник
страны Оз";

Б) Александр Волков, "Волшебник
Изумрудного города";

В) Карло Коллоди, "Пиноккио. История
одной марионетки";

В) Алексей Толстой, "Золотой ключик, или
приключения Буратино";

Г) Братья Гримм, "Белоснежка";

Г) Александр Пушкин, "Сказка о мёртвой
царевне и семи богатырях";

Д) Вергілій, "Енеїда"

Д) Иван Котляревський, "Енеїда"

3. Повинна бути можливість відтворення результатів оригінальної творчої діяльності автора іншими особами [у даному випадку без участі автора оригінальної версії твору], наприклад:

Раніше відомий твір:

Новий твір:

А) Александр Островский,
"Бесприданница", драма;

А) Худ. фильм "Жестокий романс",
режиссёр Эльдар Рязанов [по мотивам
драммы

А. Островского "Бесприданница"];

Б) Михаил Булгаков, "Белая гвардия",
роман

Б) Худ. фильм "Дни Турбиных", режиссёр
Владимир Басов [по мотивам романа
М. Булгакова "Белая гвардия"]

4. Можливість відтворення результатів оригінальної творчої діяльності автора іншими особами [у даному разі як переклад іншою мовою з мови-оригіналу або субтитрування; мусимо зауважити, що не завжди і переклад іншою мовою, і субтитрування є грамотними], наприклад:

Мова оригіналу:

Невдалий переклад [або субтитрування]
українською мовою:

А) "... Паду ли я, стрелой пронзенный ..."
[А. С. Пушкин, "Евгений Онегин"];

Б) "Я к вам пишу - чего же боле?
Что я могу ещё сказать?
Теперь, я знаю, в вашей воле
Меня презреньем наказать. ..."
[А. С. Пушкин, "Евгений Онегин",
письмо Татьяны];

В) "Я мужчина в полном расцвете сил!"
[Астрид Линдгрен, "Малыш и Карлсон"];

Г) "... бедный Йорик"
[У. Шекспир, "Гамлет"];

Д) бабушка божий одуванчик

А) "Чи я помру, дрючком прибитий";

Б) "До вас пишу, чого ще треба?
Що ще я в змозі вам казать?
Тепер з"являється потреба
Мене презирством покарати ...";

В) "Я козак у повному розквіті років!"

Г) "... бідолашний Юрко";

Д) бабця дмухнеш розсиплеться

За чинним законодавством у галузі духовної творчості особа, яка зробила переклад твору іншою мовою з мови-оригіналу вважається автором даного перекладу, а, отже, і особою, якій належать особисті немайнові та майнові права на результат власної інтелектуальної діяльності [творчості], натомість ми вважаємо, що це є можливим у разі, якщо мова йтиме про якісний, грамотний переклад, в іншому випадку кінцевий результат так званої творчості не що інше, як псевдо [не справжнє] авторство і такий "автор" не повинен мати ніяких прав за чинним законодавством на виконаний переклад [або субтитрування], а тому чинне законодавство у зазначеній нами галузі конче потрібно переробляти шляхом внесення змін і доповнень або приймати нове.

Список використаної літератури:

1. Цивільний кодекс України від 16. 01. 2003
2. Закон України "Про авторське право і суміжні права" від 23. 12. 1993 // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 13. - Ст. 64

Федоров Анатолій Анатолійович

адвокат

СВІТЛОВИЙ ДИЗАЙН: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Сфера дизайну дуже різноманітна. Не всі дизайнерські рішення набувають правової охорони в однаковій мірі. Найбільш пощастило промисловому та графічному дизайну. Оригінальне вирішення пляшки, наприклад, здобуває охорону як об'єкт авторського права, а також, за певних умов, – як промисловий зразок, торговельна марка або об'єкт охорони законодавства про захист від недобросовісної конкуренції [1]. Але існують і такі дизайнерські рішення, охороноздатність яких є проблематичною. Серед них і рішення в галузі світлового дизайну.

Світлова композиція визначається як "...обумовлене функціональним призначенням та художнім замислом гармонійне поєднання різних за яскравістю, кольоровістю, розмірам, формі, розташуванням в просторі (поля зору) і в часі (при кінетичному освітлені) світлових плям, утворюючих єдине та змістовне ціле – архітектурну світлоформу... Це єдність зорової форми, процесу та результату естетичного сприйняття" [2, 313].

Світлова композиція (світлоформа) буде настільки охороноздатна, наскільки вона може бути кваліфікована як об'єкт права інтелектуальної власності. Для цього результат інтелектуальної діяльності повинен існувати в певній матеріальній формі. Світло, звичайно, не менш матеріальне,

ніж ліхтарик. Але світло не відноситься до речей в юридичному сенсі цього поняття, оскільки речами є предмети матеріального світу (ст. 179 ЦК), а не процеси. Отже, в якій формі можуть бути представлені характер, інтенсивність, колір та направленість випромінюваного світла?

Оскільки світлоформа доступна візуальному сприйняттю, очевидним шляхом її закріплення є малюнок, але настільки, наскільки на площині можливе передання тривимірних об'єктів. Більш вдалим способом передання світлоформ є комп'ютерна графіка.

Оскільки законодавство уникає чіткого легального визначення поняття "твір", залишаючи його обсяг принципово незавершеним, то комп'ютерна графіка цілком укладається в перелік об'єктів авторського права.

Але охороноздатність світлоформи в якості твору визначається власне тим, які дії будуть вважатись використанням цього твору. Адже заборонити можливо лише незаконне використання творів.

За ст. 1 ЗУ "Про авторське право і суміжні права" відтворенням твору буде виготовлення одного або більше примірників твору в будь-якій матеріальній формі. Той факт, що поняття "відтворення" визначається через поняття "примірник", дещо обмежує обсяг правової охорони. Хоча примірник твору – це його копія, виконана у будь-якій матеріальній формі, все ж таки залишається відкритим питання про те, в якій мірі ландшафти, інтер'єри приміщень або об'єкти архітектури є "примірниками" творів архітектури та дизайну. Наприклад, ст. 1270 Цивільного кодексу Російської Федерації в якості окремої форми використання творів архітектурного, дизайнерського, містобудівного або садово-паркового проєктів називає їх практичну реалізацію. Нажаль, українське законодавство такого уточнення не містить.

Разом з тим, оскільки такі процеси як світло цілком матеріальні, то матеріальною формою існування світлоформи може бути її відтворення не тільки на папері або в комп'ютері, але і в реальних інтер'єрах чи ландшафтах. При цьому поняття матеріальної форми більш ніж достатнє і не потребує використання поняття примірника.

Часто в літературі замість поняття матеріальної форми твору використовується поняття "об'єктивна форма". Але це не зовсім коректно, оскільки, по-перше, категорія "об'єктивне" має інший зміст, ніж категорія "матеріальне", а, по-друге, як Бернська конвенція, так і ЗУ "Про авторське право і суміжні права" термін "об'єктивна форма" не використовують.

Більш серйозна проблема полягає в тому, як відрізнити твір в галузі світлового дизайну від випадків, так би мовити, "нетворчого" встановлення освітлення. Адже твори охороняються незалежно від їх призначення, естетичної цінності тощо. Тобто при кваліфікації результату діяльності як твору неможна в якості критерію використовувати його зміст. Вихід тут бачиться в тому, що право інтелектуальної власності стосується результатів виключно інтелектуальної, творчої діяльності.

Що ж стосується промислових зразків та торговельних марок, то світлоформи самі по собі їх об'єктами бути не можуть, оскільки не визначають зовнішній вигляд виробів та навряд чи здатні кваліфікуватися як позначення. Отже, рішення в сфері світлового дизайну, в загальному випадку, не здобувають кумулятивну правову охорону, як інші дизайнерські рішення, та можуть охоронятися виключно нормами авторського права.

Список використаної літератури:

1. Федоров А.А. Кумулятивна правова охорона дизайнерських рішень / Федоров А.А. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: юриспруденція : зб. наук. праць. – Одеса, 2012. – Вип. №4. – 244 с. С. 112 - 116.

2. Щепетков Н. И. Световой дизайн города / Щепетков Н. И. — М.: Архитектура, 2006. – 320 с.

кандидат історичних наук, доцент кафедри теорії адміністративного, фінансового та господарського права факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

ПІРАТСТВО ТА ПРИДБАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ В ІНТЕРНЕТІ: ЧИ МОЖЛИВЕ РЕАЛЬНО ДІЮЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ?

Аналізуючи зазначену проблему, варто розпочати із звернення до рейтингу, точніше, антирейтингу Міжнародного альянсу інтелектуальної власності. Згідно цих даних, найближчим часом Україні першій в світі може бути присвоєно статус Priority Foreign Country (держава з катастрофічно високим рівнем піратства). Це черговий негативний список, який може очолити наша країна. Як результат, для України може бути призупинено право на отримання пільг у даній галузі.

Щоб підтвердити загальнодержавний рівень проблеми, зазначимо, що нещодавно прес-секретар МВС заявив, що близько половини програмного забезпечення даного органу є неліцензійним. З правової точки зору це є парадоксом, адже орган, який очевидно має боротися з цим негативним явищем, якраз ним активно користується.

Таким чином, немає потреби викладати пафосні фрази про актуальність даного питання; все і без того ясно.

Тепер перейдемо до іншого аспекту. В наш час фактично будь-які фільми, ігри, програми, книги тощо можна скачати з Інтернету за лічені хвилини. Вже мало хто пам'ятає, що приблизно 5-6 років тому українці ще купляли CD та DVD-диски (як правило, також піратські) і т.п. Звичайно ж, на даному етапі розвитку нашого суспільства ніхто не відмовиться від можливості придбати будь-яку мультимедійну продукцію швидко, не виходячи з дому і оплачуючи лише витрати за послуги Інтернет-зв'язку (досить згадати скандал із закриттям ex.ua). Серед несприятливих наслідків, які можуть чекати на користувача можна назвати хіба що неякісну роботу програми або наявність вірусів. Той факт, що власники авторських та суміжних прав недоотримують на цьому значні грошові суми, нікого особливо не хвилює.

В Західній Європі та США ситуація в даній сфері діаметрально протилежна Україні. Оплата за придбання (скачування) мультимедійної продукції є нормальним звичним явищем.

І вічне питання, що ж робити? Спробуємо звернутися до законодавства. Норми щодо сфери інтелектуальної власності наявні і в Конституції, і в кодексах (Кримінальний, Цивільний тощо), і в спеціальних законах («Про авторське право і суміжні права»), і в міжнародних договорах (Конвенція, якою заснована Всесвітня організація інтелектуальної власності (14.07.1967), 19.09.1968). Проте із таким широким об'ємом правового регулювання ситуація не змінюється. Є діючі санкції в Кримінальному кодексі (ст. 176) та Кодексі про адміністративні правопорушення (ст. 51-2), але за ними реально притягти до відповідальності лише тих, хто займається розповсюдженням піратської продукції при виявленні самого факту. А якщо теоретично спробувати притягти до відповідальності всіх, хто скачував, використовував «креки», копіював та робив подібне цьому, то майже весь народ України, як мінімум, мав би заплатити штраф, не кажучи вже про більш високі санкції.

Має бути розроблена система правового регулювання, при якій би повноцінно забезпечувались авторські права, але в той же час відповідні об'єкти б були доступні для громадськості. Дехто вважає, що Інтернет – специфічне середовище і жодні обмеження не можуть і не повинні діяти. Можна висунути декілька ідей щодо можливих варіантів вирішення цього питання (припустимо, що це буде встановлено законодавчо і технічно, унеможливаючи масові порушення):

1) обов'язкова повноцінна оплата за об'єкти інтелектуальної власності в Інтернеті, що тотожна їх ринковим цінам. Як результат, навряд чи вона буде широко доступна для споживача, бо ціни дійсно високі, особливо, за нові комп'ютерні ігри та системні комп'ютерні програми;

2) помірне зниження цін. Припустимо, що певна кількість споживачів придбала в Інтернеті певний об'єкт за ціною N. Логічно, що власник прав отримає більшу вигоду, ніж при масовому безкоштовному скачуванні, або при низькій їх кількості за високими цінами;

3) допуск безкоштовного скачування лише на певний період для ознайомлення з подальшим унеможливленням користуватися об'єктом при спливі цього строку до оплати.

Можливі й інші варіанти, але зазначені вище є найбільш очевидними. Зрозуміло, що на даному етапі ці ідеї є утопічними, адже при будь-якому обмеженні знайдеться хтось, хто зможе обійти обмеження і допомогти у цьому іншим.

Взагалі, цей процес – справа не одного дня, навіть не одного десятиліття. Це буде відбуватись синхронно із удосконаленням законодавства, техніки та зміненням правосвідомості та правової культури українського суспільства. Очевидно, що рано чи пізно інтереси власників авторських прав та споживачів дійдуть хоча б мінімального консенсусу.

СЕКЦІЯ №7. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.

Наукові керівники: Костенко І. В., к.ю.н., доц., Гожій І. О., ст..викл.

Секретар: Петінова Анастасія

Дігтяр П. А.

к. і. н., доцент, доцент кафедри
історії факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Для досягнення світових інтеграційних перспектив суспільство України і його інститути оволодівають міжнародними нормами, що потребують їх формалізації і імплементації в національну правову систему. Усвідомлення суспільством питань вирішення сталого розвитку передбачає використання нових підходів та методології. Реалізація цієї практики має тривалу історію.

Починаючи від праць В. І. Вернадського про ноосферу, Стокгольмської декларації ООН з довкілля (1972 р.), де був зазначений зв'язок економічного і соціального розвитку з питаннями довкілля, до наукової доповіді «Межі зростання» Римського клубу (1972 р.) відбувався процес формування ідеї переходу цивілізації до стану «глобальної динамічної рівноваги». Доповідь фактично заклала основи сучасної концепції «сталого розвитку» [4, с. 13].

Після публікації «Меж зростання» світ зайнявся пошуком принципово нової концепції розвитку метою якої стало збереження Землі. Така концепція пізніше стала концепцією сталого розвитку. Вона була розвинена у доповіді Міжнародної комісії з довкілля і розвитку під назвою «Наше спільне майбутнє». У 1987 р. Генеральна Асамблея ООН її схвалила і скерувала урядам і організаціям з рекомендацією враховувати її положення під час формування політики. Тут же було подане визначення сталого розвитку як «розвиток, що задовольняє потребам сьогодення і не перешкоджає можливості прийдешніх поколінь задовольняти свої власні потреби» [3]. Принцип рівного права нинішнього і майбутніх поколінь на доброякісне природне довкілля та сталий розвиток закладений в Доповіді був підтверджений на конференції ООН з проблем довкілля і розвитку у Ріо-де-Жанейро у 1992 р., а також на світових форумах «Ріо+5» (Нью-Йорк, 1997) та «Ріо+10» (Йоганнесбург, 2002).

Дослідження глобальних аспектів показує, що реалізація правових принципів сталого розвитку набула виняткової актуальності. Підтвердженням цього є те, що це стало об'єктом особливої уваги ООН. Протягом 1992 – 2010 рр. Самітом тисячоліття і Цілями розвитку тисячоліття та Світовим самітом зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі (2002 р.) були далі розвинені ці принципи, зокрема, повага і турбота до всіх живих співтовариств, поліпшення якості людського життя, збереження життєздатності і розмаїтості Землі, забезпечення сталого використання відновлюваних ресурсів, мінімізація виснаження не відновлюваних ресурсів, зміна індивідуальних позицій і діяльності. Ці та інші принципи ставали правовою основою сталого розвитку в Україні.

На Саміті ООН з питань реалізації Цілей розвитку тисячоліття (2010 р.) Генеральний секретар ООН Гі Мун відмічав, що цих цілей було досягнуто там, де стратегії сталого розвитку ставали реаліями. В той же час він відзначив, що темпи покращення життя бідних верств населення ще залишилися низькими. З аналізом стану досягнення сталого розвитку можна ознайомитися тут [1, с. 3].

Після утвердження на світовому рівні правових принципів сталого розвитку Україна включилась в процес їх реалізації. Перші кроки на цьому шляху почали прослідковуватися в нормативно-правових актах та державних програмах розвитку. Варто зазначити, що хоча прямо правові принципи сталого розвитку і не були закріплені в Конституції України але їх ідеї є у ст. 50. [2].

З 1997 р. в Україні почалося впровадження засад сталого розвитку. Для цього було створено Національну комісію сталого розвитку при Кабінеті Міністрів України [6], яка пізніше була перетворена в Національну раду із сталого розвитку [7.]. Комісія підготувала, а Верховна Рада України схвалила Концепцію сталого розвитку де визначені напрями державної політики щодо сталого розвитку, правові шляхи її реалізації [5]. Сталий розвиток розуміється як соціально, економічно і екологічно збалансований розвиток поселень, спрямований на розвиток потенціалу, збереження довкілля, технологічного переоснащення підприємств, удосконалення всіх інфраструктур, умов проживання, відпочинку, оздоровлення та збереження культурної спадщини.

Економічна, екологічна та соціальна складові сталого розвитку в Україні втілюються в життя на основі нормативно-правових актів Президента, Верховної Ради, Кабінету Міністрів України та інших міністерств та відомств.

Детальний аналіз наукових праць та статистики [8] дав підстави зробити висновок, що прийняття нормативно-правових актів саме по собі не гарантує впровадження принципів сталого розвитку. Так, згідно з дослідженнями, Україна займає одне з останніх місць серед країн-учасниць. Переважна частина науковців зазначають, що практичне впровадження ідей сталого розвитку в життя, стримує отриманий у спадок індустріальний сектор і пов'язані з ним проблеми зі структурною перебудовою економіки країни, а також необхідний певний час для того щоб суспільство звикло і самостійно через громадські організації почало вимагати впровадження принципів і засад сталого розвитку.

Список використаної літератури

1. Доклад об осуществлении целей в области развития, сформулированных в Декларации тысячелетия, за 2010 год. ООН. (ДЭСВ), июнь 2010 г. – Нью-Йорк. – 28 с.
2. Конституція України. // Відомості Верховної Ради. – 2011. - N 10.
3. Наше общее будущее: Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию (МКОСР). – М.: Прогресс, 1989. – 376 с.
4. Пестель Е. За межами зростання. - М.: Прогрес, 1988. – 123 с.
5. Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів Постанова Верховної Ради України від 24 грудня 1999 р. N 1359–XIV. [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Про Національну комісію сталого розвитку України при Кабінеті Міністрів України. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1491-97>.
7. Про утворення Національної ради із сталого розвитку України. Постанова Кабінету Міністрів у України N 997 від 16 вересня 2009 р. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.
8. Сталий розвиток – гармонія суспільства, природи і високих технологій. [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://www.library.tnpu.edu.ua/bibliography-lists/60-bibliography-lists-literature-11/275-komp.htm>.

Захаров Александр Вячеславович

к.ю.н., доцент,

заведуючий кафедрой истории государства и права

Тамбовского государственного университета

ОПТИМИЗАЦИЯ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ РОССИЙСКОГО ГОСУДАРСТВА И ПРАВА ПОД ВЛИЯНИЕМ СОВРЕМЕННЫХ ГЛОБАЛЬНЫХ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ВЫЗОВОВ ЧЕЛОВЕЧЕСТВУ

Под современными глобальными экологическими вызовами человечеству мы предлагаем понимать явления современного мира, общепланетарного характера, показывающие критическое состояние окружающей среды, вызванные антропогенными причинами (либо совокупностью природных и антропогенных причин, при существенном превалировании последних) и ставящие под угрозу существование человеческой цивилизации, устранение которых возможно путем объединения усилий всего мирового сообщества.

Современные глобальные вызовы человечеству, а именно необходимость борьбы с ними, можно рассматривать в качестве фактора оптимизации функционирования государства и права.

По-нашему мнению, под оптимизацией функционирования государства и права необходимо понимать детерминированный современными глобальными экологическими вызовами человечеству процессповышения эффективности реализации функций государства и права, а так же создание наиболее благоприятных условий для достижения целей рационального природопользования, охраны окружающей среды и обеспечения ее благоприятности.

1. Влияние современных глобальных экологических вызовов человечеству на оптимизацию функционирования государства обусловлено тем, что функции государства носят конкретно-исторический характер, они формируются и изменяются с развитием общества, подвержены эволюции. Это влияет: на систему функций государства на конкретном этапе его развития; на содержание функций; у современных государств принципиально иные методы, способы осуществления функций и соответственно – их результат.

Существование современных глобальных экологических вызовов человечеству может выступать в качестве самостоятельного фактора, влияющего на динамику функций государства, а может влиять посредством усиления иных факторов: политического, внешнеполитического, идеологического, экологического и других.

Существование современных глобальных экологических вызовов человечеству и необходимость борьбы с ними позволяют разделить все функции государства на 2 группы:

А) функции государства, затрагивающие борьбу с современными глобальными экологическими вызовами человечеству. Как правило, эти функции создают общие условия для подобной борьбы. К таким функциям относятся: экономическая; налогообложения; социальной защиты; культурная; правовая; функция интеграции России в мировую экономику; функция внешнеэкономического сотрудничества и широкого привлечения иностранных инвестиций и другие.

Б) функции, в которых борьба с современными глобальными экологическими вызовами человечеству отражаются непосредственно (обеспечение безопасности; функция совместного разрешения с другими государствами глобальных энергетических, экологических, демографических и иных проблем современности; экологическая функция и т.д.).

2. Влияние современных глобальных экологических вызовов человечеству на оптимизацию функционирования права обусловлено представлением о функции права как внутреннем присущем праву явлении, определяемого ролью (назначением) права в обществе, представляющим собой основное (главное) направление его воздействия на объективную реальность и выражающее связь права с иными явлениями социальной действительности.

Современные глобальные экологические вызовы человечеству можно рассматривать в качестве одного из внешних социальных факторов, определяющих в конечном итоге назначение права.

Современные глобальные экологические вызовы человечеству способствовали модернизации собственно-юридических функций (регулятивной и охранительной) и общесоциальных функций

права (компенсаційна, відновительна, обмежувальна, економічна, політична, ідеологічна, інформаційна функції).

Появлення сучасних глобальних екологічних викликів людству стало одним з факторів, що дозволило обґрунтувати існування екологічної функції права.

Сучасні глобальні екологічні виклики людству впливають на завдання права, від яких залежать функції права. Ця залежність проявляється, в першу чергу, в тому, що завдання нерідко безпосередньо обумовлюють саме існування функцій; в другу чергу, визначають їх зміст і, в третю чергу, найважливішим чином впливають на форми і методи їх реалізації, визначають конкретні напрями правового впливу.

Звягіна Катерина Сергіївна

студентка V курсу ОКР спеціаліст

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник:

Єгорова В.С., к.ю.н., доцент,

доцент кафедри адміністративного, фінансового та

господарського права НТУУ «КПІ»

ПРОБЛЕМИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Впродовж останніх років зростає роль іноземних інвестицій в економічному розвитку України. Це пов'язано з тим, що наша держава набирає великі темпи розвитку економіки, про це свідчить той факт, що різке нарощування присутності іноземного капіталу в економіці України, яке мало місце протягом останніх років, актуалізувало проблеми впливу підприємств з іноземним капіталом на якість зовнішньоторговельного обороту України та реалізацію позитивного потенціалу вітчизняної економіки в міжнародному співробітництві.

На сьогоднішній день питаннями, які стосуються вирішення проблем залучення іноземних інвестицій в економіку України, досліджують багато науковців, зокрема, такі як: Щербина В.С., Вінник О.М., Мілаш В.С., Луць В.В., Худавердієва В. А., Матюшенко І.Ю., Діденко Л.В., Шик Л.М. та інші. Однак, проблеми іноземного інвестування в Україні досі залишаються недостатньо дослідженими, тому метою моєї статті є дослідження ролі іноземного інвестування, аналіз сучасного стану залучення іноземних інвестицій, аналіз проблем іноземного інвестування в Україну шляхом виявлення факторів негативного впливу на процес іноземного інвестування та формулювання власних пропозицій щодо вдосконалення механізму залучення іноземних інвестицій в економіку України.

В Україні практично створено основи законодавчої бази, яка регулює діяльність іноземних інвесторів та механізм залучення іноземних інвестицій. На сьогодні в Україні інвестиційна діяльність регулюється такими нормативно-правовими актами: ЗУ «Про інвестиційну діяльність», ЗУ «Про режим іноземного інвестування», ЗУ «Про захист іноземних інвестицій на Україні», ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність», ЗУ «Про інститути спільного інвестування», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року», «Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів(контрактів) про спільну діяльність за участю іноземного інвестора» та інші.

Оскільки, інвестиційна діяльність пов'язана з певним ризиком для іноземного інвестора, тому обсяг іноземних інвестицій значною мірою залежить від ефективності правових гарантій, передбачених у національному законодавстві. З метою забезпечення сприятливого та стабільного інвестиційного режиму держава встановлює державні гарантії захисту інвестицій. Державні гарантії захисту інвестицій не можуть бути скасовані або звужені стосовно інвестицій, здійснених у період дії цих гарантій. Правові гарантії захисту іноземних інвестицій відповідно до ЗУ «Про режим

іноземного інвестування» поділяються на: гарантії від зміни законодавства; гарантії від примусових вилучень, а також незаконних дій державних органів та їх посадових осіб; компенсації і відшкодування збитків іноземним інвесторам; гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності; гарантії переказу доходів, прибутків та інших сум у зв'язку із іноземними інвестиціями. Таким чином, удосконалення системи правових гарантій захисту іноземних інвестицій сприятиме залученню іноземних інвестицій в економіку України.

Основними чинниками, які негативно впливають на процес іноземного інвестування є: нестабільне законодавство, відсутність надійних гарантій захисту від його змін для іноземних інвесторів; високий рівень інфляції; невисокий рівень розвитку інфраструктури, яка могла б забезпечити швидкий оперативний зв'язок України з іншими країнами; відсутність чіткої державної стратегії щодо заохочення інвестицій; значний податковий і адміністративний тиск; нестабільність фінансової системи України; високий рівень корумпованості та бюрократизму в органах державної влади; нерівномірність іноземного інвестування у регіони країни; складність реєстраційних, ліцензійних, сертифікаційних та митних процедур; відсутність державного захисту інвестицій та інші.

Основними напрямками вирішення проблем іноземного інвестування є: створення стабільної податкової системи, створення умов для подальшого інтегрування України до світової економіки; розвиток корпоративного управління повинен здійснюватися для поліпшення інвестиційного клімату і спрямовуватися на поступове наближення нормативно-правової бази з питань корпоративного управління до законодавства Європейського союзу; стимулювання довгострокового банківського кредитування; розвиток фондового ринку; забезпечення прозорої діяльності інститутів спільного інвестування; запровадження спеціального режиму інвестування на територіях з несприятливими соціально-економічними умовами; залучення інвестицій у пріоритетні галузі виробництва; впровадження економічного механізму страхування ризиків іноземного інвестування; забезпечення стабільності законодавства у сфері інвестування і оподаткування; розвиток інфраструктури; боротьба з інфляцією; надання додаткових пільг іноземному інвестору для заохочення його діяльності в Україні через прийняття окремих національних правових актів та інші.

На підставі вищевикладеного варто зазначити, що питання залучення та використання іноземних інвестицій в економіку України постає дуже гостро. Україна зацікавлена у залученні і оптимальному використанні іноземних інвестицій, однак для цього необхідно створити ефективну систему державного регулювання інвестиційної діяльності. Вирішення даного питання повинно стати пріоритетним для нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 року №1560-ХІІ // Відомості Верховної Ради. – 1991. - №47. - ст.646
2. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 року № 93/96-ВР// Відомості Верховної Ради. - 1996. - №19. - ст.80

Зеленукин Р.В.

*ассистент кафедры теории государства и права
Тамбовского государственного университета имени Г.Р. Державина*

ПЕРСПЕКТИВЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЛОББИСТСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Сегодня в российском законодательстве предусмотрена лишь часть необходимых мер по осуществлению цивилизованного лоббирования и предотвращению негативных лоббистских действий. Сюда можно отнести нормы конституционного, уголовного, гражданского законодательства. Важной вехой стало законодательство о противодействии коррупции. В связи с этим необходимо отметить, что проводимая сегодня антикоррупционная политика будет являться неполномерной без правовой институционализации лоббирования.

Одним из подходов к регулированию лоббистской деятельностью, связан с его системной необходимостью. Так С.П. Сиротенко считает, что для полноценного правового регулирования лоббизма необходим специальный закон. Именно в нем можно будет установить разнообразные юридические средства, упорядочивающие лоббистские процессы [6, с. 57]. Е. Минченко считает, что законодательство о лоббистской деятельности необходимо, и оно должно быть системным [4]. А.П. Любимов приводит точку зрения, согласно которой, в основе регулирования лоббистской деятельности должен находиться специальный закон – понятный и всеобъемлющий, так, чтобы на подзаконное регулирование оставалось совсем незначительная и технически процедурная часть норм [3, с. 23].

Другой подход предлагает оставить за законом установочный характер, определяющий общие положения регулирования и осуществления лоббистской деятельности.

Высказывается мнение, что подобный закон должен носить регистрационный характер. По словам А.П. Любимова, при таком подходе закон должен быть в основном посвящен определению статуса лоббистов, порядку их регистрации, их правам и обязанностям, а также некоторым другим [2, с. 88]. На наш взгляд, данный аспект имеет важное, но не исключительное значение. Регистрационный характер специального закона должен иметь место лишь в необходимой для этого части, включая ряд других аспектов выстраивания полноценной модели и системы лоббирования. Вместе с этим, необходимо создать условия для эффективного механизма публичного контроля за деятельностью лоббистов, обеспечить открытость и гласность их целей/

Некоторые исследователи считают, что в этом имеет место следование практике западноевропейских стран, предполагающей внедрение различных кодексов этики и поведения лиц, подготавливающих и принимающих решения, и регулирование лоббистской деятельности с помощью только косвенных нормативных правовых актов, вызвано, прежде всего, стремлением пресечь использование нелегальных методов лоббирования. При этом К.А. Крюкова отмечает, что предпринимаемые меры показывают свою неэффективность и не приводят к изменению неформального характера взаимоотношений представителей институтов власти и групп интересов [1, с. 17].

А.П. Любимов полагает, что для формирования института лоббизма законодателю необходимо определиться с его правовым понятием, а кроме того, со всем комплексом понятийного аппарата, который относится как к профессиональным, так и непрофессиональным лоббистам, а также учесть уже сложившийся понятийный аппарат из других, смежных законов, имеющих отношение к данным вопросам [2, с. 80].

На наш взгляд, проблема учета механизма интересов различных социальных групп требует институционализации лоббирования как допустимой формы диалога государства и различных социальных групп, а вместе с этим необходимы разработка и принятие специального нормативного акта устанавливающего принципы, методы, средства и технологии лоббистской деятельности, организационные условия для представительства интересов различных социальных групп в принятии правотворческих решений, правовой статус и порядок регистрации лоббистов при институтах публичной власти. Таким путем, законодательство Российской Федерации о

регулировании лоббистской деятельности в органах государственной власти, органах местного самоуправления должно состоять из специального закона и издаваемых в соответствии с ним нормативных правовых актов Российской Федерации.

Список использованной литературы

1. Крюкова К.В. Транснациональные корпорации в системе политического лоббирования в современной России: автореф. дис. ... канд. полит. наук: 23.00.02. – СПб., 2011. – 21 с.
2. Любимов А.П. История лоббизма в России / А. П. Любимов. – М.: Либеральная миссия, 2005. – 208 с.
3. Любимов А.П. Конституционно-правовые основы формирования лоббистских отношений в открытом обществе: (Антикоррупционный проект) / **А.П. Любимов**. – М.: Государственная Дума. – 2000. – 390 с.
4. Минченко Е. Современные тенденции в технологиях лоббизма / Е. Минченко // http://www.stratagema.org/publications/lobby/item_68.html.
5. Политология / под ред. М.Н. Марченко. – М.: Зерцало, 2000. – 608 с.
6. Сиротенко С.П. Нормативно-правовое регулирование лоббизма (российский и зарубежный опыт): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / С.П. Сиротенко. – СПб., 2011 – 214 с.

Коломытцева Виктория Викторовна
*соискатель Тамбовского государственного
университета имени Г.Р.Державина*

МЕДИАЦИЯ КАК СПОСОБ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ В РОССИЙСКОМ ОБЩЕСТВЕ

На сегодняшний день практика применения медиации широко распространена в обществе, и это вполне объяснимо, поскольку медиация позволяет сторонам урегулировать конфликт мирным путем и сохранить деловые отношения. Однако все чаще можно встретить скептические высказывания о перспективах развития медиации. При этом одной из основных причин называют "неготовность российского менталитета к мирному и одновременносамоответственному разрешению спорных ситуаций" [1]. И с этим можно согласиться, поскольку конфликтующие стороны привыкли не договариваться, а спорить. Согласимся с А.К. Большой в том, в нашу правовую культуру не вошло правило решать проблемы с участием медиатора, есть непонимание самой процедуры [2]. Кроме того, нередки и такие ситуации, когда стороны, попавшие в сложную ситуацию, перестают разговаривать друг с другом или избегают бесед о волнующей их проблеме. Каждый думает лишь о достоинствах собственной позиции или собственного положения и о слабостях своего оппонента. Среди обмана, лжи, различных тактик позиционирования себя, требований и угроз предложение вступить в переговоры кажется проявлением слабости.

Сегодня мы вынуждены констатировать тот факт, что судебная-правовая реформа не оправдывает надежд подавляющего большинства населения нашей страны. Свидетельством тому является бесконечное число обращений в суд за защитой, в том числе и Европейский суд по правам человека. Иными словами в настоящее время в России отсутствует должный уровень защиты прав и законных интересов гражданина при отправлении правосудия.

Использование системы саморегулирования для разрешения споров и погашения конфликтов в современном мире получает широкое распространение, становится одним из важных факторов формирования гражданского общества и его правовой культуры [3].

Важнейшим элементом развитой правовой культуры, под которой понимают качественное состояние его правовой жизни, выражающееся в достигнутом уровне совершенства правовых актов, правовой и правоприменительной деятельности, правосознания и правового развития личности, а также в степени свободы ее поведения и взаимной ответственности государства и личности,

положительно влияющих на общественное развитие и поддержание самих условий существования общества [4], является умение общества договариваться и достигать компромисса в ситуации конфликта интересов. И именно в этом заключается суть медиации как альтернативного способа разрешения споров. К тому же в мировом сообществе уже существует практика применения данного метода. Медиация, как способ совершенствования правовой культуры, представляет собой процедуры примирения конфликтующих сторон, путем их вступления в добровольные переговоры в присутствии нейтрального лица-медиатора (посредника), с целью достижения взаимопонимания и составления соглашения, разрешающего конфликтную ситуацию.

Можно сказать, что медиация – это способ разрешения споров, который не разрушает отношения между партнерами, а поддерживает их и создает для них будущее. Например, в правовой культуре многих стран заложена приоритетность примирения перед властным разрешением спора. Где-то это связано с активной позицией адвокатов в разрешении различных споров, где-то продиктовано законодательными требованиями об обязательности прохождения медиации. Иными словами медиация формирует новое мышление, новое правосознание, а в широком смысле слова формирует культуру российского общества.

Россия имеет огромную историю, колоссальный культурный и человеческий потенциал. Поэтому изначально предполагалось, что Россия в состоянии утвердить цивилизованные методы разрешения споров, для внедрения которых имеются все предпосылки. С принятием федерального закона от 01 января 2011 г. "Об альтернативной процедуре урегулирования споров с участием посредника (процедуре медиации)" Россия получила возможность присоединиться к сообществу цивилизованных государств в плане развития правовой культуры, поскольку со вступлением закона в законную силу институт медиации стал полноправной частью правовой системы. В связи с этим при осуществлении законотворческой поддержки медиации в нашей стране целесообразно обращаться к международному опыту, а также к документам, создающим правовое пространство для медиации.

В заключении хочется отметить, что медиацию с ее все же положительным опытом применения во многих странах необходимо интегрировать в российскую правовую культуру. А для этого, прежде всего, необходима поддержка государства. Не зря в последнее время государственными органами подчеркивается важность правовой реформы и призывает к повышению правовой культуры российских граждан и "преодолению правового нигилизма", обращая особое внимание на улучшение качества законов и эффективность их исполнения. Законодатель создал все необходимые условия для интеграции медиации в российскую правовую культуру и положено начало становления медиации как формы разрешения споров и социального института. Видится, что медиация является не просто методом разрешения споров, а открытым общественным институтом, который формирует пространство взаимопонимания как между отдельными людьми, так и между целыми народами, государствами. Поэтому можно предположить, что основное направление, по которому стоит работать, – это информационное. Важно пропагандировать идеи медиации, причем не только на страницах специальных изданий, но в самых широких средствах массовой информации. Кроме того, особенно большая роль должна отводиться государственным органам, обеспечивающим активную поддержку медиации как эффективного способа преодоления конфликтов. Выразим надежду, что медиация и в дальнейшем будет совершенствовать правовую культуру.

Список использованной литературы

1. Львова О.А. Медиация-шаг вперед к гражданскому обществу // Российская юстиция. – 2010. – №1. – С. 61.

2. Выдержка из стенограммы Круглого стола "Результаты продвижения идей и практик медиации в России. Внедрение посредничества в гражданских, уголовных, административных делах и иных категориях споров" // Вопросы ювенальной юстиции. – 2011. – №3. – С.45-47.

3. Шамликашвили Ц. Медиация как альтернативная процедура урегулирования споров: что необходимо знать судье, чтобы компетентно предложить сторонам обращение к процедуре медиации: учеб. пособие для вузов. – М.: Изд-во Межрегиональный центр управленческого и политического консультирования, 2010. – С.8.

4. Общая теория права и государства / Под ред. В.В. Лазарева. 3-е изд. – М., 1999. – С.251.

Махиніч Ю.С.

магістр Навчально-наукового інституту податкової міліції

Науковий керівник:

Безрученко В.С.

к.ф-м.наук, доцент кафедри управління, адміністративного права і процесу та адміністративної діяльності

ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В РЕЖИМІ ОНЛАЙН

Початок 21-го століття характеризується прогресивними глобалізаційними тенденціями у багатьох галузях соціуму, у тому числі вищої освіти. Генеральна угода з торгівлі послугами (ГАТС) та міжнародні зусилля у сфері освіти, в тому числі Болонський процес, є причиною поступового розвитку багатьох систем вищої освіти в деяких країнах [1]. Це створює новий рівень міжнародної конкуренції на ринку праці, зростає потреба в стандартизації міжнаціональними і міжнародними програмами та посилюється тиск на імміграційні закони, що обмежують потік іноземних студентів та викладачів.

На сьогоднішній день вища освіта набирає нових обертів та динаміки розвитку. Їй стають притаманні нові категорії, такі як інформатизація, інтеграція, оптимізація, масовість. А вища освіта в США вже давно набула глобального бізнесу.

За даними Інституту міжнародної освіти, американські коледжі та університети зазвичай привертають більше 600000 іноземних студентів щороку. Багато шкіл США мають активні міжнародні програми набору для викладачів і студентів.

За даними Cross-Cultural Consumer and Business Studies Research Conference на 2012 рік щорічний огляд онлайн вищої освіти в Сполучених Штатах, онлайн курси користується величезною популярністю у більшості коледжів і університетів США. Восени 2012 року, 6,94 млн. студентів були зараховані в онлайн-курси в США - на 42% в порівнянні з попереднім роком. З 2009 року, коли почалося дослідження, онлайн-реєстрації виріс на сукупний середньорічний темп на 19,7% в порівнянні з загальними показниками охоплення студента на 1,6% [5].

Online-учнів в США неухильно зростає і швидко в обох абсолютних цифрах і у відсотках від загального числа вищих навчальних закладів. Більше 20% всіх американських студентів взяли принаймні один онлайн-класу і 58% всіх обстежених установ оцінки онлайн-нових програм як вирішальне значення для їхніх майбутніх стратегічних планів. Онлайн-курси та програми, очевидно, є ключовою частиною багатьох коледжів і університетів у США і, як очікується, що вони продовжуватимуть рости в найближчому майбутньому [3].

Враховуючи популярність онлайн-класів та програм серед установ США і великої існуючої бази курсів і освітніх інтернет-платформ (технології), онлайн-навчання стає природним інструментом для обходу обмежень візи і залучень більшої кількості іноземних викладачів і студентів до конкурентоспроможних на світовому ринку. Однак, існують значні бар'єри для онлайн-нових програм і курсів.

Опитування серед азіатських студентів у 2011 році показало, що значний сектор населення вважає освітні онлайн курси низької якості та відсутності у них ефективності та взаємодії як у традиційних середовищах освіти типу «вчитель-учень». Крім того, багато хто із провідних фахівців стверджує, що доступ до онлайн мережі обмежений у багатьох країнах через відсутність Інтернету і доступ до комп'ютерів серед студентів [3].

А тому, з урахуванням вищесказаного, ці та інші недоліки вказують на необхідність адаптації онлайн-курсів в конкретних освітніх традиціях міжнародної аудиторії. Відмінності в мові і в культурному просторі, освітні традиції викладання, отримання інформації та взагалі сам процес навчання свідчить про те, що курси в онлайн режимі призначені для американських студентів і не можуть добре працювати серед студентів інших країн, а особливо східних.

Матриця Хофстеда міжнародних культурних відмінностей часто використовується як інструмент для виявлення потенційних невідповідностей між особливостями навчання в онлайн режимі в різних категоріях іноземних студентів [6]. Це створює значні перешкоди для об'єднаного масштабу онлайн-курсів та програм. Так, якщо дистанційне навчання адаптоване до кожної національної групи, то на ринку для даного курсу відбувається обмеження однією національної групи та категорією студентів. Як наслідок, онлайн навчання стає неефективним при масовому попиті. А тому, проходження навчання в онлайн мережі буде ефективним лише для Болонської системи освіти

Дослідження SanktAmant припускає, що дизайнери міжнародного онлайн навчання повинні розглянути чотири конкретні аспекти розробки дистанційної освіти: доступу, проектування, планування, мови та системи оцінювання якості знань [1].

Доступ можливий за наявності широкого спектру підключень до Інтернету і комп'ютерів для студентів і викладачів із встановленим відповідним програмним забезпеченням.

Дизайн (інтерфейс) формується у відповідності до елементів простоти. Планування розглядаються з урахуванням синхронного часу або керування часом в асинхронних курсах.

Мова включає в себе класичну англійську з урахування сучасних змін та новацій.

Цей аналіз показує, що розробники перспективних міжнародних онлайн-курсів повинні вибрати університети-партнерів в областях, де є достатній доступ до Інтернету, де графіки можуть бути організовані і де традиція освітнього викладання схожа між собою.

В даному контексті, за висновками американських експертів InterKnowledge таких діалог дистанційного онлайн навчання можливий між США і Україною.

Щоб визначити, чи Сполучені Штати і Україна є можливими партнерами в системі онлайн освіти необхідно порівняти їх освітній процес і технічні можливості.

Освітня матриця порівняння, розроблена тим же професором Гертом Хофстеде, є найшироко відомий інструментом для порівняння національних освітніх культур за стандартними. Проте, незважаючи на те, що вона не є загальноприйнятною, широке її використання робить підходящим вибором для порівняння стандартів освіти США і України і, відповідно які можливі результати їх спільної програми онлайн навчання [1]

У таблиці 1 показано порівняння між Сполученими Штатами та Україною. Цифри США знаходяться у власних дослідженнях Хофстеде. Українські цифри взяті з сучасних досліджень вчених з Національного університету бізнесу, використовуючи ті ж методи співставлення як і у Хофстеда [5].

Таблиця 1. «Порівняння культурного значення індексу для США і України»

	середня світова	США	Україна
--	--------------------	-----	---------

Індекс дистанції навчання (PowerDistanceIndex)	55	40	23
Індивідуалізм (Individualism)	43	91	51
Обсяг охопленості матеріалу (Masculinity)	50	62	13
Індекс толерантності до невизначеності (Uncertainty Avoidance Index)	64	46	57
Довгострокова орієнтація (Long Term Orientation)	45	29	56

Той факт, що Україна і Сполучені Штати мають як багато спільних подібностей, так і відмінностей і показують, що спільна розробка професора онлайн освітніх програм потребує ретельного збалансування відмінностей і подібностей щодо відповідного набору студентів. Досить великою перевагою українського студентства є використання англійської мови на високому рівні викладання.

Україна в даний час має більше 500.000 Інтернет-провайдерів і 10 мільйонів громадян (близько 45% нинішнього населення) є регулярними користувачами Інтернету, що збільшує імовірність успішного введення онлайн освіти [4]. Крім того, багато університетів та інших вищих навчальних закладів в Україні мають зв'язки з іншими провідними вищими світовими навчальними закладами, до того ж, цифри неухильно зростають протягом останніх семи років в Україні.

Отже, з урахуванням вищепроведеного дослідження, можемо зауважити, що сучасні тенденції розвитку освітніх послуг в режимі онлайн набувають великого поширення в світі. В даному контексті, за підстави аналізу культурних показників у сфері освіти ми спостерігаємо можливість розвитку партнерства у сфері надання онлайн курсів освіти та обміну освітніми технологіями через глобальну мережу між Україною та США. На нашу думку, розвиток такого напрямку дозволить отримати українським студентам якісну вищу освіту міжнародного рівня не затрачаючи при цьому зусилля на подолання транснаціональних кордонів.

Список використаних джерел

1. Амант К. Online освіта в епоху глобалізації: Фундаментальні перспективи та практика технічних інструкторів та тренерів зв'язку / К. Санкт-Аман // Техніка зв'язку Quarterly. - 2007. - №. 16 (1). - с. 13-30.
2. Аллен Є.І. Інтернет освіта в Сполучених Штатах, 2010 / Е. Allen, J. // Babson Огляд ResearchGroupSloanConsortium. – 2010
3. Міневська І. Онлайн транснаціональна освіта / Міневська І. // Журнал інформаційних технологій освіти -. 2011 -. №. 6 -. С. 499 -513.
4. Україна / CIAWorldFacebook. - 2011. - Завантажити з: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/up.html>
5. Управлінські відмінності керівництва і культур в східноєвропейських економіках: (Матеріали VII конференції прав споживачів і бізнес-досліджень при Канкуні, Мексика 12-15 грудня 2011 р.) [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://marketing.byu.edu/htmlpages/ccrs/proceedings99/mitrybradley.htm>
6. Хофстеде Г. Порівняльна характеристика освітніх технологій, моделі поведінки, установ і організацій по всьому світі / Г. Хофстеде. - ThousandOaks, CA: SagePublications 2009. - 596 с.

Пільков Костянтин Миколайович

Адвокат, директор юридичної фірми «Кай і Ленард»

ДОКАЗУВАННЯ У МІЖНАРОДНОМУ КОМЕРЦІЙНОМУ АРБІТРАЖІ: ПРЕДМЕТ ТА ОБОВ'ЯЗОК ДОКАЗУВАННЯ

Міжнародний комерційний арбітраж як механізм вирішення міжнародних комерційних спорів покликаний бути альтернативою національним судам, а тому остаточність арбітражних рішень є необхідною умовою для того, аби цей механізм був ефективним та задовольняв потребу міжнародної торгівлі у швидкому та економічно виправданому вирішенні можливих спорів за зрозумілими для представників різних правових культур правилами, а не являв собою стадію, що передує судовому вирішенню. Остаточність арбітражного рішення в законодавстві України та багатьох країн забезпечується, серед іншого, позбавленням національних судів повноваження оцінювати висновки арбітражного трибуналу щодо суті спору та скасовувати арбітражні рішення через неправильне застосування норм матеріального права або недоведеність обставин справи.

Поряд з тим, що правильність оцінки доказів арбітражем виведена поза межі контролю національних судів, процесуальні аспекти доказування в міжнародному комерційному арбітражі залишені також без детального правового регулювання. Національне законодавство та арбітражні регламенти встановлюють лише загальні засади доказування, залишаючи вирішення цих питань на розсуд арбітрів (наприклад, ст. 42 Регламенту Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, ст. 27 Арбітражного регламенту ЮНСІТРАЛ, ст. 26 Арбітражного регламенту Арбітражного інституту Торгової палати м. Стокгольм, ст. 24 Швейцарського регламенту міжнародного арбітражу). Цей же підхід закріплено у Правилах Міжнародної асоціації юристів щодо одержання доказів у міжнародному арбітражі (Правила ІВА), які є документом, що розроблений з урахуванням підходів, прийнятих у різних правових системах, а тому слугує орієнтиром загальноновизнаної практики доказування.

Особливість доказування в міжнародному комерційному арбітражі виявляється вже в тому, що складає предмет доказування, а також в тому, як і за яким правом визначається обов'язок доказування.

У національному цивільному процесуальному законодавстві предмет доказування традиційно для правових систем континентального права розуміють як сукупність юридичних фактів позову та заперечень проти нього, на які вказує норма матеріального права, яка підлягає застосуванню. У міжнародному комерційному арбітражі, на думку багатьох дослідників, до предмету доказування належить також власне норма матеріального права. Таким чином, принцип *iuranovituria* (обов'язок суду знати і правильно застосовувати матеріальне право) у міжнародному арбітражі, як правило, не застосовується (з нечисленними винятками, серед яких право Швейцарії). У зв'язку з цим поділ доказів на докази фактів (*evidence of the facts*) та докази права (*evidence of the law*), який є звичним для правових систем загального права, набуває практичного значення у міжнародному арбітражі. Це знаходить свій вияв, зокрема, у тому, що Правила ІВА виділяють серед доказів так звані офіційні документи (*public documents*). Виправданим видається тлумачення цього поняття, як такого, що охоплює також документи, які містять тексти правових актів, тлумачення їх змісту та приклади їх застосування.

У тісному зв'язку з предметом доказування знаходяться питання обов'язку доказування, а також права, яке застосовується до доказування у міжнародному арбітражі.

Процесуальне право арбітражу (*lex arbitri*) не охоплює процесуальні норми, які регулюють доказування та які підлягають обов'язковому застосуванню національним судом у країні місця арбітражу (*lex fori*). Арбітри не зобов'язані керуватися безпосередньо або за аналогією такими нормами, якщо тільки сторони арбітражної угоди не досягли згоди щодо цього, або арбітражний трибунал не вирішив про обов'язковість таких норм для себе, що, як правило, на практиці не відбувається.

Однак, маючи широкі повноваження у вирішенні процесуальних питань доказування та оцінки доказів, арбітражний трибунал повинен застосовувати їх з урахуванням трьох важливих принципів (однакового та неупередженого ставлення до сторін, надання сторонам можливості викласти свої аргументи, прийняття рішення в межах наданих повноважень), порушення яких може стати підставою для скасування арбітражного рішення судом або відмови у його визнанні та виконанні. Обов'язок доказування (*onus probandi*) в міжнародному комерційному арбітражі не є таким, що може бути без порушення згаданих принципів на розсуд арбітрів покладений на сторону, знятий з неї чи перекладений на іншу сторону. Загальноновизнаним є принцип *actori incumbit probatio*, відповідно до якого кожна сторона зобов'язана довести ті обставини, на які вона покладесться як на підставу для своїх вимог або заперечень. Цей принцип закріплений у багатьох арбітражних регламентах (зокрема, у ч. 2 ст. 24 Арбітражного регламенту ЮНСІТРАЛ, ч. 1 ст. 42 Регламенту МКАС при ТПП України). Водночас, закріплення принципу *actori incumbit probatio* та відсутність у арбітражу обов'язку керуватися процесуальними нормами країни місця арбітражу (*lex fori*), не виключає можливість встановлення спеціальних правил розподілу обов'язку доказування

Не рідкісними є випадки, коли правові презумпції, фікції, інші способи встановлення спеціальних правил розподілу обов'язку доказування містяться в актах матеріального права. У таких випадках правила про розподіл обов'язку доказування застосовуються арбітрами як складова права, що регулює відносини з договору (*lex contractus*). Про те, що такий підхід є виправданим, свідчить той факт, що свого часу він був закріплений у статті 14 Конвенції ЄЕС про право, що застосовується до договірних зобов'язань (Рим, 1980).

Обґрунтованим видається твердження, що так само, як обов'язок доказування не може бути на розсуд арбітражу перекладений або знятий, також не може бути застосована будь-яка санкція за його невиконання. З огляду на це використовуваний у західних джерелах термін «тягар доведення» (*burden of proof*) видається таким, що більшою мірою відображає суть поняття, тим більше, що обов'язку доказування не кореспондує право арбітражного трибуналу або іншої сторони вимагати виконання такого обов'язку.

Водночас, відмінним від поняття «обов'язок доказування» є поняття «обов'язок надання доказів» (*burden of production* або *evidential burden*), яке окремі дослідники вважають складовою поняття «обов'язок доказування». На ключову відмінність між цими поняттями вказує те, що єдиним, хоча й критичним, негативним наслідком невиконання обов'язку доказування стороною є можливе негативне арбітражне рішення. Невиконання обов'язку доказування не може, за загальним правилом, розцінюватись як визнання аргументів іншої сторони. Відповідно до статті 25 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» якщо відповідач не подає своїх заперечень щодо позову арбітраж не може розцінювати таке неподання само по собі як визнання тверджень позивача, якщо сторони не домовились про інше. На противагу цьому, невиконання обов'язку з надання доказів може потягти за собою настання негативних наслідків, інших ніж арбітражне рішення на користь іншої сторони. Право арбітражного трибуналу застосувати такі наслідки може впливати як із права арбітражу на власний розсуд вирішувати процесуальні питання, так може бути прямо закріплене в законодавстві, арбітражних регламентах, інших документах, що визначають повноваження арбітра (наприклад, в акті про повноваження, передбаченому ст. 23 Арбітражного регламенту Міжнародної торгової палати). Законодавство про арбітраж деяких країн, наприклад Англійський закон про арбітраж 1996 року, дозволяє трибуналу застосовувати до сторони, яка не виконала обов'язок з надання доказів, запитаних трибуналом, негативні наслідки. Серед них варто виділити покладення на таку сторону частини арбітражних витрат, пов'язаних з невиконанням, або, що більш суттєво, трибунал може прийти до висновку на користь іншої сторони (*adverse inference*) про те, що таким ненаданим доказом підтверджуються обставини, що суперечать інтересам сторони, яка не надала доказ.

ОСОБЕННОСТИ ПОНИМАНИЯ КАТЕГОРИИ «ЗАЩИТА» В РОССИЙСКОЙ ЮРИДИЧЕСКОЙ НАУКЕ

Защита одно из понятий, которое появляется с возникновением человечества. В догосударственный период была необходима защита рода и племени от диких животных, природных катаклизмов, набегов кочевников. С появлением государства число объектов, требующих защиты только возросло. Но при этом достаточно сложно дать общее определение термину «защита». Это объясняется тем, что у него имеется большое число синонимов, которые зачастую очень разрозненны - оборона, охрана, обеспечение, предохранение, спасение, сохранение, сбережение, борьба.

«Защита» используется применительно к разным явлениям, например, биологическая, дипломатическая, информационная, радиационная защиты, защита окружающей среды, защита гражданских прав и др. Исходя из многообразия данных понятий, которые находят применение в абсолютно всех областях науки, можно сделать вывод еще и о том, что защита – это общенаучное понятие. Так, например, защита в психологии – это метод избежания тревоги, которая могла бы возникнуть, если бы мы осознали, что в нас присутствует какая-то мысль или поступок, которые могли бы привести к наказанию, чувству вины или ощущению собственной неполноценности [1].

А медицинская защита – это составная часть медицинского обеспечения войск и населения, представляющая собой комплекс мероприятий, проводимых медицинской службой Вооруженных Сил и гражданской обороны с целью предупредить или максимально ослабить поражения, вызываемые ядерным оружием, отравляющими веществами и биологическими средствами в военное время [2].

Как юридическая категория защита выступает межотраслевым явлением. Так физическая защита (необходимая оборона и крайняя необходимость) изучается уголовным правом, защита дипломатическая используется в международном праве, защита окружающей среды характерна для экологического права, судебная защита рассматривается конституционным правом, гражданским, уголовным и арбитражным процессами.

В литературе существует дискуссия по поводу соотношения терминов «защита» и «охрана». Одни авторы (О.Я. Беляевская, Л.Ю. Грудцына, А.С. Мордовец, Б.Ю. Тихонова), четко их разграничивают, другие (Н.А. Боброва, И.В. Ростовщиков) безоговорочно считают, что они совпадают в своем значении, при этом первая группа авторов значительно преобладает.

К.Б. Толкачев, А.Г. Хабибулин, А.С. Мордовец, А.А. Магомедов и ряд других ученых приходят к выводу, что данные категории нельзя дифференцировать по факту правонарушения. А.С. Мордовец полагает, что верна позиция авторов, утверждающих, что эти категории следует различать по сути, содержанию и форме. При этом имеется в виду следующее: охрана прав и свобод - есть состояние правомерной реализации прав и свобод под контролем социальных институтов, но без их вмешательства. Меры защиты применяются тогда, когда осуществление прав и свобод затруднено, но права и свободы еще не нарушены. Если права и свободы нарушены, то их надо не защищать, а восстанавливать [3].

Прийти к единому мнению сложно и причина этого кроется в многообразии авторского понимания «защиты» и отсутствии легального определения.

Предлагаем под защитой понимать комплекс действий, направленных на устранение угрозы и/или последствий, которые были ею вызваны. При такой формулировке понятия, «защита» и

«охрана» в части действий, направленных на устранение факторов угрозы, совпадают, так как охрана – это меры по предупреждению угрозы.

Возможен и иной вариант соотношения терминов, при котором они будут обозначать разные явления. В этом случае под охраной все также будем понимать меры по предупреждению угрозы, но вот под защитой – мероприятия, направленные на восстановление первоначального состояния, которое существовало до момента угрозы. Таким образом, охрана – это процесс, который протекает до момента реальной угрозы, а защита – после него.

Категория защита носит наиважнейший характер в юриспруденции, так как, прежде всего, является составляющей института защиты прав человека и гражданина. Но при этом, ни один законодательный акт в данной сфере не содержит точного определения этого понятия. В науке так же мало внимания уделяется раскрытию содержания именно термина «защита». В большей степени авторов интересуют такие вопросы как право личности на защиту, способы защиты, судебная защита, самозащита.

Считаем, что понимание той или иной категории должно быть основано на точной терминологии, иначе можно упустить специфику рассматриваемого явления. В связи с чем предлагаем на законодательном уровне раскрыть понятие термина «защита», в котором чётко будет закреплено его смысловое содержание и особенности, в частности субъекты и способы защиты применительно к предметной специфике нормативного акта, например, защита прав человека и гражданина, дипломатическая защита, защита окружающей среды и так далее.

Полагаем, что такие преобразования помогут не только ученым, изучающим данное явление, но и рядовым гражданам, которым станет легче воспринимать «букву закона».

Список использованной литературы

1. Мадди С. Теории личности: сравнительный анализ / перевод с англ. И. Авидон, А. Батустин и П. Румянцева. СПб.: Издательство «Речь», 2002. URL: www.ligis.ru/psylib/090417/books/maddi01/txt10.htm (дата обращения: 6.02.2013).
2. Покровский В.И. Энциклопедический словарь медицинских терминов. М.: Медицина, 2005. С. 694.
3. Мордовец А.С., Магомедов А.А., Силантьева Л.В., Чинчиков А.А. Права человека и деятельность органов внутренних дел. - Саратов, 1994. - С. 93.

Сошественский В.Ю.

кандидат педагогических наук, доцент, преподаватель кафедры управления Института экономики и внешнеэкономических связей Южного федерального университета.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ «ЧЕРКЕССКОГО ВОПРОСА» ДЛЯ СОЗДАНИЯ УГРОЗ СРЫВА ПРОВЕДЕНИЯ ОЛИМПИАДЫ 2014 ГОДА

«Черкесскому вопросу» как поводу для информационных атак на Российскую Федерацию, в частности, для создания угроз срыва Зимних Олимпийских игр 2014 года в Сочи в последнее время уделяется значительное внимание. Наиболее обстоятельной, как представляется, является монография В.Н. Рябцева и новейшая статья Э.А. Попова и С.А. Михайлова [1]. Фактологическая часть этих и других работ практически идентична, аналитика различается акцентами, что позволяет положить их в основу данной статьи.

Анализ показывает, что один из основных внешнеполитических векторов проводимой М.Саакашвили внешней политики направлен на Северный Кавказ. Здесь развёрнута и ведётся интенсивная антироссийская политико-психологическая пропаганда. Её главной задачей является, воздействуя на различные протестные группы, постепенно внушить российским гражданам представления о существовании некой единой кавказской идентичности, противопоставляя ее российской. Результатом этой деятельности должно стать укоренение в общественном сознании

народов этого региона идеи о необходимости формирования общекавказской федерации с центром в Тбилиси. Общая мысль, которую высказывает сам Саакашвили и ангажированные политологи и «кавказеды», заключается в том, что российский Северный Кавказ должен отделиться от России, затем «единый Кавказ», возглавляемый Грузией, нацеливается на интеграцию с Европой [2]. Становится, очевидно, что таким образом было объявлено о начале весьма масштабной, по грузинским меркам, информационной кампании в отношении Северного Кавказа и «черкесский вопрос» в ней является хоть и «крапленой», но, по мнению грузинских специалистов в области информационной войны, «kozyрной» картой. Как представляется, в этой теме для них наиболее привлекательными являются, прежде всего, прямые претензии черкесских националистов именно к Олимпиаде. Конечно, на Северном Кавказе есть и другие силы, замешанные на религиозном экстремизме, открыто выступающие против России. Их позиции гораздо более радикальны, чем позиции черкесских националистов. Однако эти исламистские структуры ведут на Кавказе борьбу не только против России, но и против всего христианского мира, а потому поддерживать их - значит слишком уж явно компрометировать самих себя.

Что же касается черкесских радикалов, то они, с точки зрения западных пропагандистов, представляют собой вполне «легитимные» персонажи, пригодные для использования в целях усиления влияния на общественное мнение. Их требования не носят религиозного характера, они не призывают к вооружённой борьбе, а некоторые из них охотно идут на прямое сотрудничество с американскими и грузинскими структурами (несмотря на сохраняющееся скептическое отношение основной массы черкесов к Грузии).

Говоря о проблеме деконструкции «черкесского вопроса», нужно иметь в виду, что его нельзя рассматривать изолированно, вне контекста всего российского Кавказа и южнокавказских государств, северокавказских диаспор в Турции и странах Ближнего Востока. Вне этих взаимосвязей частные решения могут потянуть за собой новые и еще более сложные противоречия. Если говорить о прогнозах дальнейшей эксплуатации «черкесского вопроса», как способа нагнетания напряженности в северо-кавказском регионе и России в целом в связи с подготовкой и проведением зимней Олимпиады-2014 в г. Сочи, то противники России будут стремиться удерживать инициативу в информационной войне вокруг Сочинской олимпиады, что будет выражаться во все новых информационных атаках по изменяющимся поводам, имеющим определенную реальную основу, но тенденциозно переосмысленную или абсолютизированную. Грузия и ее спонсоры будут продолжать направлять усилия на расширение международного признания «геноцида черкесов» как на государственном, так и на неправительственном уровне (страны Прибалтики, новые арабские режимы, реальные и виртуальные черкесские сообщества за рубежом, исламисты, этнонационалисты атироссийского толка, отдельные политики и деятели культуры). Продолжится поиск контактов и влияния на отдельных представителей черкесских организаций РФ, привлечение прозападных публицистов (опыт информационной раскрутки PussRiot). Первоначально основной упор будет делаться на моральных аспектах: покаяться за геноцид черкесов царской Россией, признание ответственности РФ как преемницы империи, затем перевод проблемы в международно-правовую сферу. При этом будет формироваться образ последовательной геноцидальной политики России на Кавказе как минимум два последних века. В связи с этим в Грузии и других странах будут проводиться мемориальные научные и общественно-политические конференции с привлечением ученых и политиков из «нейтральных стран» (ЕС), а также России особенно из регионов Северного Кавказа. Постоянно будет нарастать поток соответствующих публикаций, в т.ч. в Интернете с ориентацией на отклики молодежи и непрофессионалов, которые легко поддаются коммуникативным манипуляциям.

Сам «черкесский вопрос» может оказаться отвлекающим маневром (его стали поднимать излишне рано). В этом случае, если основные информационные ресурсы России будут отвлечены

на него, последуют другие шаги по срыву или дискредитации Олимпиады во время церемонии открытия, закрытия, постоянных скандалов, обострения ситуации вокруг Абхазии, Южной Осетии, Нагорного Карабаха. Это может произойти непосредственно перед Олимпиадой или в ходе нее.

Список использованной литературы:

1. Попов Э.А., Михайлов С.А. Северокавказская политика режима М. Саакашвили: новые направления антироссийской активности // Стратегии национальной политики. 2012. №2 и др.
2. Remarks H.E. Mikheil Saakashvili, President of Georgia on of the United Nations General Assembly, New York, September 24, 2009 г. <http://www.un.org/en/g>

Удовенко Євгеній Ігорович

Студент 5 курсу факультету «соціології і права», НТУУ «КПІ»,

Оратівська Анна Миколаївна

Студентка 4 курсу факультету «ММІ», НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Єгорова В.С., к.ю.н., доцент,

доцент кафедри адміністративного, фінансового та

господарського права НТУУ «КПІ»

МИТНИЙ СОЮЗ ЧИ ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ З ЄС. ПРІОРИТЕТИ УКРАЇНИ

Підготовка договорів між Україною та ЄС ввійшла у завершальний етап. Переговори щодо договорів про асоціацію та зону вільної торгівлі завершилися. Залишилися деякі протиріччя:

– Україна наполягає на тому, щоб була записана перспектива вступу України до ЄС, а ЄС пропонує розшити неконкретні формули цього питання.

– Питання Юлії Тимошенко (Європа вважає, що це політичне ув'язнення і негайно наполягає на її звільненні).

З деякими державами ЄС готовий ратифікувати договір про ЗВТ без будь-яких умов, оскільки очевидно для нього є економічна вигода. Це питання є актуальним, особливо з огляду на останні події в ЄС, який знаходиться зараз в глибокій економічній кризі, мова йде, навіть про вихід ряду держав із Єврозони, а, можливо, і про розпад ЄС.

Чи потрібно це нашій державі? Експерти визнають, що після входження України в ЗВТ з ЄС, ми в перші роки будемо втрачати 1,5%, а держави ЄС навпаки – будуть збагачувати свій торговий баланс на 6 млрд. доларів. Нижче наведено плюси і мінуси входження України до ЗВТ.

За зону з ЄС

Прихильники створення ЗВТ з ЄС стверджують, що вона відкриє величезний Європейський ринок для українських товарів. (ЄС погодиться розширити квоти на експорт в ЄС української баранини, курятини, свинини, зерна, біоеталона), підвищить стандарти якості і збільшить конкуренцію в середині нашої держави, що знизить ціни на товари і послуги.

Також наші товари отримають ліцензію (наш Державний стандарт не відповідає європейському), яка дасть можливість широкого доступу наших товарів на ринок ЄС, особливо це стосується товарів харчової та легкої промисловості.

Політологи вважають, що головне в ЄС для України – це зона з більш високим стандартом управління державою, більш високими стандартами введення бізнесу. Відсутність прогресу України в цих питаннях заважає повноцінній євроінтеграції держави. Створення зони вільної торгівлі наблизить нас до рівня ЄС.

Крім того, експерти стверджують, що великому бізнесу доведеться здійснити модернізацію виробництва та виконати економічні вимоги ЄС, завдяки чому у нас збільшиться середня тривалість життя.

Проти зони з ЄС

Противники створення зони вільної торгівлі говорять, що відкриття нашого ринку приведе до його захвату європейськими виробниками і до занепаду значної частини української промисловості і сільського господарства.

Економісти стверджують, що основні статті нашого експорту – металургія і хімія – це продукція, для якої уже давно не існує ніяких обмежень в Європі, і яка не зможе збільшити там свої продажі. Сільське господарство опиниться в несприятливих для конкуренції умовах : на Заході урожайність в 1,5-2 рази вище, у всіх державах ЄС фермери отримують субсидії із євро бюджету. І як би не намагалися українські с/г виробники, вони такої конкуренції не витримають.

Якщо брати окремі сегменти, де б ми могли бути конкурентоспроможні , наприклад, експорт курятини, – то річна квота для України буде становити 36 тисяч тонн. Це набагато менше, ніж Україна виробляє в місяць.

Експерти вважають, що за умови , коли європейські виробники мають доступ до дешевих кредитів та до державної підтримки, це буде не конкуренція, а війна на знищення українського виробника заради перетворення нашої держави на ринок збуту.